

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫНЫН

ЧЕНЕМДИК АКТЫЛАРЫ

№ 4/2021

НОРМАТИВНЫЕ АКТЫ

НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Редакциялык коллегия:

Төрага: Сейткасымова Р. Р.
Коллегия мүчөлөрү: Темиров К. А.
Жаныбекова Ч. А.
Солтобаева Р. Т.
Жоробекова А. Т.

Жооптуу катчы: Тиленбаева К. Ж.

Басылманын мазмунуна тиешелүү маселелер боюнча маалымат алуу үчүн:

Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
Юридикалык башкармалыгына:

телефон: (996 312) 61 10 38 телефону

факс: (996 312) 61 10 59 факсы боюнча кайрылсаңыздар болот

<http://www.nbkr.kg>

Басылманы таркатуу маселеси боюнча:

Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
басылмалары бөлүмүнө:

телефон: (996 312) 61 08 59 телефону

факс: (996 312) 61 09 92 факсы боюнча кайрылсаңыздар болот

<http://www.nbkr.kg>

Республиканын коммерциялык банктарын жана коомчулукту Улуттук банктын ченемдик документтери жана банктын иши жөнүндөгү расмий маалыматтар менен камсыз кылуу, ошондой эле Кыргыз Республикасынын банктык мыйзамдарын кеңири жайылтуу үчүн Улуттук банктын ченемдик актыларын расмий жарыялоо бул басылманын негизги максаты болуп саналат.

Басылма айына бир жолу кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланып турат.

Уюштуруучусу – Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.

Басылма Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде каттоодон өткөн жана 1998-жылдын 5-октябрында 321-номердеги күбөлүктү алган.

Жоопкерчилиги чектелген коом «М-Мaxima» тарабынан даярдалган жана басылып чыгарылган.

Бишкек шаары, К.Тыныстанов атындагы көчө, 197/1.

2022-жылдын 10-августунда басууга кол коюлган.

2022-жылдын 15-августунда басылган.

100 нускада чыгарылат.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2021-жыл.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз басылманы кайсы формада, кайсы каражаттар менен болбосун көчүрүп басууга жана таркатууга жол берилбейт. Кайра басууда жана андан шилтеме келтирүүдө «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары» басылмасына таянуу зарыл.

Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики

Редакционная коллегия:

Председатель: Сейткасымова Р. Р.
Члены коллегии: Темиров К. А.
Жаныбекова Ч. А.
Солтобаева Р. Т.
Жоробекова А. Т.
Ответственный секретарь: Тиленбаева К. Ж.

По вопросам, связанным с содержанием публикаций, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, пр. Чуй, 168, Национальный банк Кыргызской Республики,
Юридическое управление:
телефон: (996 312) 61 10 38
факс: (996 312) 61 10 59
<http://www.nbkr.kg>

По вопросам, связанным с распространением публикаций Национального банка Кыргызской Республики, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, пр. Чуй, 168, Национальный банк Кыргызской Республики,
Отдел публикаций Национального банка:
телефон: (996 312) 61 08 59
факс: (996 312) 61 09 92
<http://www.nbkr.kg>

Целью издания журнала является официальная публикация нормативных актов Национального банка для обеспечения коммерческих банков и общественности нормативными документами Национального банка и официальной информацией о деятельности Национального банка, а также проведение пропаганды банковского законодательства Кыргызской Республики.

Предположительная периодичность издания журнала – один раз в месяц на кыргызском и русском языках.

Учредитель: Национальный банк Кыргызской Республики.

Издание зарегистрировано Министерством юстиции Кыргызской Республики, свидетельство о регистрации СМИ № 321 от 5.10.1998 года.

Подготовлено к печати и отпечатано ОсОО «Maxima».

г. Бишкек, ул. Тыныстановы, 197/1

Подписано в печать 10 августа 2022 года.

Отпечатано 15 августа 2022 года.

Тираж 100 экз.

© Национальный банк Кыргызской Республики, 2021 год.

Настоящее издание не подлежит воспроизведению и распространению в любой форме и любыми средствами без разрешения Национального банка Кыргызской Республики. При перепечатке и переводе выдержек ссылка на издание «Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики» обязательна.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын башка басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету

Басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (Улуттук банктын) өткөн жыл үчүн отчету болуп саналат. Ал өзүндө республиканын экономикалык өнүгүшү жана акча-кредит саясаты, финансылык отчеттуулук, Улуттук банк жөнүндө жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Бул ай сайын чыгарылуучу маалыматтык басылма Кыргыз Республикасынын негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрү, экономика секторлору боюнча статистикалык маалыматтарды камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

Басылмада тышкы секторду өнүктүрүү тенденциялары жана төлөм балансы, тышкы соода, эл аралык камдар, тышкы карыз жана Кыргыз Республикасынын инвестициялык позициялары боюнча маалыматтар чагылдырылат. Чейрек сайын – февраль, июнь, август, ноябрь айларында кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет

Бул отчет финансылык туруктуулукка таасир этүүчү тышкы жана ички экономикалык факторлор боюнча Улуттук банктын жалпы баа берүүсүн, банктардын жана башка финансылык ортомчулук институттарынын абалын, ошондой эле Кыргызстандын финансы рынокторунун күндөлүк абалын жана финансы секторунун туруктуулугун талдап-иликтөөнү чагылдырат. Жарым жылдык негизде кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Другие издания Национального банка Кыргызской Республики

Годовой отчет Национального банка Кыргызской Республики

Данная публикация является отчетом Национального банка Кыргызской Республики (НБКР) за прошедший год. Содержит краткую информацию об экономическом развитии республики и денежно-кредитной политике, финансовую отчетность НБКР, общие сведения о НБКР, статистические приложения. Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Бюллетень Национального банка Кыргызской Республики

Это ежемесячное информационное издание содержит статистические сведения по основным макроэкономическим показателям и секторам экономики Кыргызской Республики. Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Платежный баланс Кыргызской Республики

«Платежный баланс Кыргызской Республики» отражает тенденции развития внешнего сектора и данные по платежному балансу, внешней торговле, международным резервам, внешнему долгу и международной инвестиционной позиции Кыргызской Республики. Публикуется ежеквартально в феврале, июне, августе, ноябре на кыргызском, русском и английском языках.

Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики

Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики отражает общую оценку Национального банка относительно внешнеэкономических и внутриэкономических факторов, влияющих на финансовую стабильность, состояния банков, других институтов финансового посредничества, а также анализ текущего состояния финансовых рынков и устойчивости финансового сектора Кыргызстана. Публикуется два раза в год, на кыргызском, русском и английском языках.

МАЗМУНУ:

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 13-октябрындагы № 2021-П-14/56-1-(ПС) «Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) эрежелерин бекитүү тууралуу» токтому (2021-жылдын 14-октябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 10
2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 25-октябрындагы № 2021-П-07/58-1-(ДКП) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө» токтому (2021-жылдын 26-октябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 130
3. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 27-октябрындагы № 2021-П-12/59-4-(НПА) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2020-жылдын 29-апрелиндеги № 2020-П-12/25-7-(НПА) «Коммерциялык банктар жана айрым банк эмес финансы-кредит уюмдары тарабынан активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камга тиешелүү чегерүүлөрдү ишке ашыруу боюнча убактылуу эрежелер жөнүндө» токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» токтому (2021-жылдын 1-ноябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 131
4. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 27-октябрындагы № 2021-П-14/59-5-(ПС) «Банктар аралык чекене төлөм системалары үчүн камсыздандыруу (камдык) фонду жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтому (2021-жылдын 1-ноябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 136
5. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 15-ноябрындагы № 2021-П-15/63-1-(НПА) «Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 27-декабрындагы № 2017-П-15/54-4-(НПА) «Күрөөлүк камсыздоо катары кабыл алынуучу кредит портфелин алууга карата минималдуу талаптарды бекитүү жөнүндө» токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» токтому (2021-жылдын 19-ноябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 147

6. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 24-ноябрындагы № 2021-П-14/64-6-(ПС) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» токтому (2021-жылдын 25-ноябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 150
7. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 29-ноябрындагы № 2021-П-07/65-2-(ДКП) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө» токтому (2021-жылдын 30-ноябрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 173
8. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 1-декабрындагы № 2021-П-14/66-1-(ПС) «Төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын бухгалтердик эсепке алуу эсеп планына карата талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтому (2021-жылдын 2-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 174

СОДЕРЖАНИЕ:

1. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 13 октября 2021 года № 2021-П-14/56-1-(ПС) «Об утверждении Правил осуществления надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 14 октября 2021 года)..... 181
2. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 25 октября 2021 года № 2021-П-07/58-1-(ДКП) «О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 26 октября 2021 года) 298
3. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 27 октября 2021 года № 2021-П-12/59-4-(НПА) «О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О Временных правилах классификации активов и осуществления соответствующих отчислений в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков коммерческими банками и отдельными небанковскими финансово-кредитными организациями» от 29 апреля 2020 года № 2020-П-12/25-7-(НПА)» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 1 ноября 2021 года)..... 299
4. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 27 октября 2021 года № 2021-П-14/59-5-(ПС) «Об утверждении Положения «О страховом (резервном) фонде для межбанковских систем розничных платежей» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 1 ноября 2021 года)..... 304
5. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 15 ноября 2021 года № 2021-П-15/63-1-(НПА) «О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Минимальных требований по формированию кредитного портфеля, принимаемого в качестве залогового обеспечения» от 27 декабря 2017 года № 2017-П-15/54-4-(НПА)» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 19 ноября 2021 года)..... 314

6. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 24 ноября 2021 года № 2021-П-14/64-6-(ПС) «О внесении изменений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 25 ноября 2021 года).....317
7. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 29 ноября 2021 года № 2021-П-07/65-2-(ДКП) «О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 30 ноября 2021 года).....340
8. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики от 1 декабря 2021 года № 2021-П-14/66-1-(ПС) «Об утверждении Положения «О требованиях к плану счетов бухгалтерского учета операторов платежных систем/ платежных организаций» (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 2 декабря 2021 года).....341

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 13-октябрындагы
№ 2021-П-14/56-1-(ПС)

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) эрежелерин бекитүү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) эрежелери бекитилсин (кошо тиркелет).

2. Төмөнкүлөр күчүн жоготкон катары таанылсын:

1) Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 21-декабрындагы № 77/4 «Кыргыз Республикасынын төлөм системасына көзөмөлдүктү (оверсайт) жүзөгө ашыруу эрежелери тууралуу»;

2) Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 8-июнундагы №2017-П-14/23-11-(ПС) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жана айрым ченемдик укуктук актыларды күчүн жоготкон катары таануу жөнүндө» токтомунун:

1-пунктунун 8-абзацы;

тиркеменин 7-пункту.

3. Токтом расмий жарыяланган күндөн тартып он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

4. Юридика башкармалыгы:

- токтомдун Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;
- расмий жарыялагандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

5. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарын, төлөм системаларынын операторлорун жана төлөм уюмдарын тааныштырсын.

6. Мамлекеттик тилди өнүктүрүү жана документ менен иш алып баруу бөлүмү ушул токтом менен Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын, Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

7. Токтомдун аткарылышын контролдоо Төлөм системалары башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 13-октябрындагы
№ 2021-П-14/56-1-(ПС)
токтомуна карата тиркеме

Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт)

ЭРЕЖЕЛЕРИ

1-глава. Жалпы жоболор

1. Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) эрежелеринде (мындан ары – Эрежелер) Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (мындан ары – Улуттук банк) Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) тартиби, Улуттук банктын лицензиясына ээ же Улуттук банкта каттоодон өткөн төлөм системаларынын операторлорунун, ошондой эле төлөм кызмат көрсөтүүлөр провайдерлеринин, өздүк төлөм системаларына ээ жана эл аралык төлөм системаларынын катышуучулары болуп саналган коммерциялык банктардын (мындан ары — көзөмөлгө алынган уюмдар) отчет берүү тартиби, формалары жана эрежелери, ошондой эле төлөм системасындагы жаңы продукттар/системалар жана продукту/системаны ишке киргизүү баскычында системадагы өзгөрүүлөр тууралуу Улуттук банкка маалымат берүү тартиби аныкталат.

2. Эл аралык төлөм системаларынын катышуучусу болуп саналган коммерциялык банктар регулятивдик банктык отчеттун алкагында отчет беришет. Электрондук акча менен эсептешүү системалары боюнча отчетту коммерциялык банктар Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын талаптарына ылайык берет.

3. Төлөм системаларынын операторлору, ошондой эле өздүк төлөм системаларына ээ коммерциялык банктар отчетторду ушул Эрежелерге ылайык, электрондук кол тамга жок болгон учурда коштомо кат менен электрондук жана кагаз түрүндө же Улуттук банктын тастыктоочу борбору тарабынан берилген электрондук кол тамга бар болгон учурда мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчеттун алкагында беришет.

4. Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөөдө (оверсайт) Улуттук банк көзөмөлгө алынган уюмдардан мезгил-мезгили менен берилүүчү отчеттун жана өз ара иш алып баруунун, расмий суроо-талаптардын, баалоо жыйынтыгы боюнча отчеттордун, түзүлгөн келишимдердин жана эл аралык кызматташуунун алкагында, ошондой эле ачык булактардан алынган маалыматтарды колдонот.

5. Улуттук банк Кыргыз Республикасынын төлөм системасында системалык тобокелдикти азайтуу максатында белгиленген маанилүүлүк критерийлерине ылайык, жарым жылда кеминде бир жолу системалуу мааниге ээ, маанилүү, улуттук төлөм системаларынын жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлеринин тизмегин кайрадан карап чыгат. Системалуу мааниге ээ, маанилүү, улуттук төлөм системаларынын операторлоруна жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлерине алар системалуу мааниге ээ төлөм системасы, маанилүү төлөм системасы, улуттук төлөм системасы жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери катары таанылгандыгы тууралуу тиешелүү билдирүү жөнөтүлөт.

6. Көзөмөлгө алынган уюмдар өздөрүнүн отчетторун төлөм системасынын маанилүүлүгүнүн жана төлөм инфраструктурасынын орчундуулугунун деңгээлине жараша түзөт жана Улуттук банкка сунуштайт, ал Улуттук банк тарабынан бекитилген маанилүүлүк критерийлерине ылайык аныкталат.

7. Улуттук банк Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөөдө (оверсайт) көзөмөлгө алынган жана башка уюмдардан алынган маалыматтардын купуялуулугун сактайт. Мындай маалыматты ачыкка чыгаруу Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жүзөгө ашырылат.

2-глава. Кыргыз Республикасынын төлөм системасына мониторинг жүргүзүү тартиби

8. Улуттук банк төлөм системаларынын операторлору, электрондук акча эмитенттери, эл аралык төлөм системаларынын катышуучулары жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери тарабынан түзүлгөн, төлөм системасынын ишинин сандык жана сапаттык мүнөздөмөлөрү боюнча маалымат алууга мүмкүндүк берген туруктуу отчетторду чогултуу жана талдоонун негизинде, Кыргыз

Республикасынын төлөм системасынын ишине мониторинг жүргүзөт. Анын ичинде:

- 1) ай ичиндеги күндөлүк төлөмдөрдүн көлөмү жана саны боюнча;
- 2) төлөм системасында концентрациялануу коэффициенти боюнча;
- 3) төлөм инструменттери боюнча төлөмдөр, төлөм системаларынын жана финансылык билдирүүлөрдү алмашуу каналдарынын түрлөрү боюнча;
- 4) системанын ири катышуучулары боюнча төлөмдөр боюнча;
- 5) инциденттер боюнча (өзгөчө кырдаалдар, уруксатсыз (санкцияланбаган) операциялар ж.б.);
- 6) төлөмдөрдүн багыты боюнча;
- 7) себептерин көрсөтүү менен аткарылбаган төлөмдөр боюнча;
- 8) төлөм системаларынын өз ара байланыштары боюнча.
9. Улуттук банк төлөм системасын көзөмөлдөөдө (оверсайтты):
 - көзөмөлгө алынган уюмдарга төлөм системасынын жана төлөм инфраструктурасынын абалы, инциденттер, даттануулар, төлөмдөр боюнча кайрылуулар жана кайтарып алуулар, төлөм кызматтары жана төлөм инфраструктурасы, төлөм системасында колдонулган башкаруу ыкмалары, төлөм системасынын катышуучуларынын курамы, Улуттук банктын реглятивдик отчетторунун алкагында суралбаган тарифтер, учурда колдонулган технологиялар жана инновациялар жөнүндө маалымат алуу үчүн суроо-талаптарды жөнөтөт;
 - мамлекеттик органдар, эл аралык төлөм системалары, эл аралык финансылык уюмдар жана башка өлкөлөрдүн борбордук банктары менен маалымат алмашат;
 - жумушчу топтордогу сүйлөшүүлөрдү жана комитеттерге/кеңештерге катышууну кошо алганда, талкууларды, жолугушууларды жана көп тараптуу сүйлөшүүлөрдү уюштурат жана аларга катышат;
 - мыйзамдарда жана тиешелүү практикада каралган формаларда өз ара иш алып барат.

10. Системалуу мааниге ээ төлөм системасынын операторлору дем алыш жана майрам күндөрүн кошпогондо, күн сайын төмөнкү

маалыматтарды Улуттук банкка электрондук түрдө (Excel файлы) жөнөтөт:

- ушул Эрежелердин 1-тиркемесинде белгиленген формага ылайык, ар бир катышуучу боюнча төлөмдөрдүн саны жана көлөмү жөнүндө;

- ушул Эрежелердин 2-тиркемесинде белгиленген формага ылайык, себебин көрсөтүү менен (ликвиддүүлүктүн жетишсиздиги, система четке каккан, катышуучу тарабынан кайтарылып алынган, системанын үзгүлтүккө учурашы ж.б.) аткарылбаган төлөм документтеринин саны жана көлөмү жөнүндө;

- Улуттук банк Башкармасынын 2019-жылдын 2-сентябрындагы № 2019-П-14/46-2-(ПС) токтому менен бекитилген «Төлөм системасындагы штаттан тышкары жагдайлар жөнүндө» жобонун (мындан ары – Штаттан тышкаркы жагдайлар жөнүндө жобо) 1-тиркемесинде белгиленген формага ылайык, төлөм системасындагы инциденттер жөнүндө (системанын иш регламентинин бузулушу, иш үзгүлтүктөрү жана каталар, системанын токтоп туруусу, системага уруксатсыз кирүү, иштин үзгүлтүккө учурашы, форс-мажордук жагдайлар ж.б.).

11. Маанилүү төлөм системаларынын, улуттук төлөм системаларынын операторлору жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери Штаттан тышкары жагдайлар жөнүндө жобонун 1-тиркемесинде белгиленген формага ылайык, келип чыгышына жараша, Улуттук банкка төлөм системасындагы инциденттер тууралуу (системанын иш регламентинин бузулушу, иш үзгүлтүктөрү жана каталар, системанын токтоп туруусу, системанын жеткиликтүүлүгүнүн төмөндөшү, системага уруксатсыз кирүү, иштин үзгүлтүккө учурашы, форс-мажордук жагдайлар ж.б.) маалымат жөнөтөт.

12. Маанилүү төлөм системаларынын операторлору жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери ар айлык негизде, отчеттук айдан кийинки айдын 15инен кечиктирбестен, Улуттук банкка ушул Эрежелердин 3-6-тиркемелеринде белгиленген формага ылайык, төлөмдөрдүн (которуулардын) саны жана көлөмү жөнүндө, анын ичинде ар бир катышуучу тууралуу маалымат сунуштайт.

13. Системалуу мааниге ээ жана маанилүү төлөм системасы болуп саналбаган төлөм системаларынын операторлору, ошондой

эле коммерциялык банктар (өздөрүнүн төлөм системаларына ээ, эл аралык электрондук акча системаларынын агенттери, ошондой эле эл аралык төлөм системаларынын катышуучулары болуп эсептелген) жана кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери ар айлык негизде, отчеттук айдан кийинки айдын 15инен кечиктирбестен Улуттук банкка төмөнкү маалыматты сунуштайт:

- ушул Эрежелердин 3-тиркемесинде белгиленген формага ылайык, төлөмдөрдүн (которуулардын) саны жана көлөмү жөнүндө;
- ушул Эрежелердин 5-тиркемесинде белгиленген формага ылайык, төлөм системасы тарабынан иштеп чыгууга кабыл алынбаган төлөмдөрдүн саны жана көлөмү жөнүндө;
- Штаттан тышкары жагдайлар жөнүндө жобонун 1-тиркемесинде белгиленген формага ылайык, төлөм системасынын иши үзгүлтүккө учурагандыгына жана/же төлөм системасынын эрежелеринин бузулушуна байланыштуу инциденттер (системанын иш регламентинин бузулушу, иш үзгүлтүктөрү жана каталар, системанын токтоп туруусу, системага уруксатсыз кирүү, иштин үзгүлтүккө учурашы, форс-мажордук жагдайлар ж.б.) жөнүндө;
- ушул Эрежелердин 6-тиркемесинде белгиленген формага ылайык, төлөм инструменттеринин пайдаланылышы жөнүндө.

14. Көзөмөлгө алынган уюмдардын отчетторунда көзөмөлгө алынган уюм иштеген ар бир төлөм системасы боюнча жогоруда келтирилген маалыматтардын бардык формалары камтылууга тийиш.

Регулятивдик банктык отчеттор жана мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчеттор аркылуу берилген отчеттор Улуттук банкка тиешелүү электрондук кол тамга коюлган, белгиленген форматтагы коштомо кат менен Excel файлы электрондук түрдө жөнөтүлөт (файлдын ичинде ар бир отчеттун формасы жана төлөм системалары боюнча өзүнчө барактар болушу зарыл).

Ал эми регулятивдик банктык отчеттор жана мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчеттор аркылуу берилбеген отчеттор Улуттук банкка электрондук түрдө (файлдын ичинде ар бир отчеттун формасы жана төлөм системалары боюнча өзүнчө барактар болушу зарыл) жана Excel жана PDF-форматындагы тиркемелери менен PDF-форматында коштомо кат psoversight@nbkr.kg электрондук дарегине, электрондук кол тамга жок болгон учурда кезектеги кагаз түрүндө

жөнөтүлөт. Электрондук түрдө жөнөтүлгөн маалымат кагаз жүзүндө берилген маалымат менен бирдей болууга тийиш. Отчеттун кагаз жүзүндө тапшырылган күнү катары анын Улуттук банка катталган күнү саналат.

15. Кандайдыр бир дал келбестиктер, каталар орун алган, отчет толук берилбеген же формалары туура эмес толтурулган учурда, Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмү көзөмөлгө алынган уюмдун ыйгарым укуктуу кызматкерине электрондук почта жана/же телефон аркылуу отчетту оңдоо зарылдыгы жөнүндө кабарлайт. Оңдолгон отчеттор коштомо кат менен бирге Улуттук банка: күнүмдүк – 2 (эки) жумуш күнү ичинде, жумалык отчеттор – 3 (үч) жумуш күнү ичинде, ал эми калган отчеттор Улуттук банктан тиешелүү билдирүү алган күндөн тартып 5 (беш) жумуш күнү ичинде берилиши зарыл.

16. Төлөм системаларынын операторлору жана катышуучулары, ошондой эле орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери системага мурда сунуштабаган жаңы сервистерди, продукттарды жана өзгөртүүлөрдү киргизүү баскычында, ошондой эле системанын ишин биротоло токтотуу тууралуу Улуттук банка иштелип чыгып жаткан сервис/продукт, системага сунушталган өзгөртүүлөрдү/толуктоолорду чагылдырган маалымат тиркелген билдирүү жөнөтүү аркылуу алдын ала маалымдоого тийиш. Улуттук банк келип түшкөн маалыматтарды талдап-иликтейт жана Кыргыз Республикасынын төлөм системасы, төлөөчүлөр же башка төлөм системалары үчүн тобокелдиктер аныкталган учурда, билдирүү Улуттук банка катталган күндөн тартып 30 (отуз) календардык күн ичинде кемчиликтерди четтетүү үчүн бул тууралуу төлөм системасынын операторуна/катышуучусуна, орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерине маалымдоого тийиш. Эгерде Улуттук банк төлөм системасынын катышуучусуна белгиленген мөөнөт ичинде билдирүү бербесе, анда эч кандай тобокелчилик жок деп эсептелет.

17. Көзөмөлгө алынган уюм маалыматты бербегендиги, өз убагында бербегендиги жана/же анык эмес маалымат бергендиги үчүн, ошондой эле отчетторду туура эмес толтургандыгы үчүн Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жоопкерчилик тартат.

18. Мониторинг жүргүзүү процессинде Улуттук банк төмөнкүлөрдү талдап-иликтейт:

- Кыргыз Республикасынын аймагында иштеген ар бир төлөм системасынын жеке сандык жана сапаттык мүнөздөмөлөрүн;
- Кыргыз Республикасынын аймагында иштеген ар бир төлөм системасынын жеке мүнөздөмөлөрүнүн өзгөрүү динамикасын;
- төлөм системаларынын түрлөрү боюнча рынок үлүшүн бөлүштүрүүнү;
- төлөм системасындагы системалуу тобокелдиктин келип чыгуу ыктымалдыгын.

19. Мониторингдин натыйжалары ай сайын системага салынат жана Кыргыз Республикасынын төлөм системасын жөнгө салуунун жана өнүктүрүүнүн алкагында Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) максатында колдонулат.

20. Улуттук банк кеминде чейректе бир жолу Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) натыйжалары жөнүндө маалыматты тиешелүү купуялуулук деңгээлин сактоо менен Улуттук банктын интернет-сайтына жайгаштырат.

21. Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) натыйжалары жөнүндө маалымат төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн:

- төлөм системасынын ишиндеги типтүү кемчиликтер жана проблемалар жөнүндө маалыматты;
- ар башка типтеги төлөм системаларынын иштешине, тобокелдик деңгээлине жана улуттук төлөм системаларынын жеткиликтүүлүгүнө мониторинг жүргүзүүнүн натыйжаларын;
- ар башка төлөм системаларына баа берүү жана талдоо натыйжалары жөнүндө маалыматты ж.б.

3-глава. Төлөм системаларынын жана төлөм инфраструктурасынын ишине баа берүү тартиби

22. Төлөм системасынын жана төлөм инфраструктурасынын ишине Улуттук банктын талаптарына жана белгиленген эл аралык стандарттарга, анын ичинде Финансы рынокторунун инфраструктурасы үчүн принциптерге¹ ылайык келүүсүнө баа берүү Улуттук банк тарабынан системалуу мааниге ээ төлөм системасына, маанилүү төлөм системаларына, орчундуу кызмат көрсөтүүлөр

провайдерлерине карата кеминде үч жылда бир жолу мониторинг жүргүзүүнүн натыйжасында алынган сандык жана сапаттык маалыматтардын, системанын операторунун өзүн-өзү баалоонун натыйжаларынын жана баа берүүнүн алкагында берилген башка документтердин негизинде жүргүзүлөт.

23. Төлөм системаларын баалоодо Улуттук банк эл аралык стандарттарга ылайык, кеминде үч жылда бир жолу борбордук банктардын, рынокту жөнгө салуучулардын жана башка компетенттүү органдардын финансылык рыноктун инфраструктурасы жаатындагы милдеттерине ылайык келүүсүнө баа берет (ушул Эрежелердин 11-тиркемеси).

24. Улуттук банк баа берүү башталардан 3 (үч) ай мурда системалуу мааниге ээ төлөм системасынын, маанилүү төлөм системасынын операторлоруна жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлерине алардын системасын же ишин баалоо баштала турган күнү жөнүндө маалымдайт, ошондой эле Улуттук банкка ушул Эрежелердин 8, 10, 12-тиркемелерине ылайык, баалоо күнүнө карата тиешелүү ички документтерин (келишимдер, операциялык эрежелер, ички ченемдик документтер, буйруктар ж.б.) жөнөтүү менен системасын өз алдынча баалоо натыйжаларын берүү зарылдыгы жөнүндө маалымдайт.

25. Өзүн-өзү баалоо системалардын маанилүүлүгүнүн (системалуу мааниге ээ төлөм системасы, маанилүү төлөм системасы) жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдеринин категорияларына ылайык жүргүзүлүшү зарыл, ошондой эле анкетанын ар бир пункту боюнча толук маалыматты камтууга тийиш.

26. Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарынын аткарылышын талдоо, төлөм системасынын оператору жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери тарабынан жүргүзүлүүчү өзүн-өзү баалоо системасынын ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

27. Системалуу мааниге ээ төлөм системасынын жана маанилүү төлөм системасынын операторлору, ошондой эле орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери баалоо күнүнө карата Улуттук банкка төмөнкү документтерди сунуштоого тийиш:

- ушул Эрежелердин 8, 10, 12-тиркемелеринде белгиленген формага ылайык, өзүнүн төлөм системасынын иштешин өзүн-өзү баалоону;

- расмий системалык документтерди (системанын эрежелери, төлөм системасынын ишине байланыштуу келишимдер жана макулдашуулар, акыркы 3 (үч) жылдагы оператордун бизнес планы, бизнестин үзгүлтүксүздүгүн камсыздоо планы, колдонулуп жаткан тарифтер ж.б.);

- тышкы (эгерде бар болсо) жана ички аудиторлордун системанын операторунун ишине акыркы текшерүүнүн натыйжалары боюнча корутундуларын;

- акыркы IT-аудиттин жыйынтыктарын;

- башка маалыматты.

28. Баалоонун алкагында Улуттук банк төмөнкүлөргө укуктуу:

- төлөм системасынын/төлөм инфраструктурасынын учурдагы абалын талкуулоо, келип чыккан маселелерди тактоо үчүн иши бааланып жаткан төлөм системасынын операторунун, орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлеринин жетекчилиги менен жолугушууларды өткөрүү жана/же тиешелүү суроолорду жөнөтүүгө;

- жумушчу топтордогу сүйлөшүүлөрдү кошо алганда, көп тараптуу сүйлөшүүлөрдү жүргүзүүгө жана комитеттерге/кеңештерге катышууга.

29. Улуттук банк, орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлеринин иши мыйзам талаптарына, Улуттук банктын сунуш-көрсөтмөлөрүнө жана финансылык рыноктун инфраструктурасына байланыштуу эл аралык стандарттарга шайкештигин талдап-иликтейт.

30. Эгерде орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери көзөмөлгө алынган уюм болбосо, Улуттук банк орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери жана тиешелүү көзөмөл органы менен түздөн-түз өз ара иш алып баруу менен мындай провайдерге өз алдынча баа берет.

31. Принциптерге шайкештигин талдап-иликтөө сапаттык негизде 5 баллдык шкала боюнча бааланат:

Балл	Критерийди сактоо деңгээли	Чагылдырылышы
5	Сакталууда	Баа берүүдө аныкталган бардык кемчиликтер жана жетишпестиктер проблемалуу маселеге кирбейт жана алар олуттуу эмес, штаттык режимде жөнгө салууга мүмкүн болгон маселе катары саналат.
4	Негизинен сакталууда	Баа берүүдө бир же бир нече проблемалуу маселе аныкталган, алар белгиленген мөөнөттө чечилүүгө тийиш жана аларды контролдоону улантуу зарыл.
3	Айрым бөлүктөрү сакталган	Баа берүүдө бир же бир нече проблемалуу маселе аныкталган, алар тез арада чечилбесе олуттуу проблемага айланышы мүмкүн. Бул маселелерди чечүүгө өзгөчө көңүл бурулууга тийиш.
2	Сакталган эмес	Баа берүүдө тез арада чечүүнү талап кылган бир же бир нече кыйла проблемалуу маселелер аныкталган, демек алар биринчи кезекте чечилүүгө тийиш.
1	Колдонулбайт	Бул принцип төлөм системасынын юридикалык, институционалдык, түзүмдүк себептери же башка мүнөздөмөлөрү боюнча баа берилип жаткан төлөм системасынын бул түрүнө карата колдонулбайт.

32. Улуттук банк баалоонун жыйынтыктарын белгилүү бир баа берүү негиздемесин кошо тиркөө менен отчетто чагылдырат. Талдап-иликтөөлөрдүн жыйынтыгына ылайык төмөнкүлөр боюнча системанын иши тууралуу корутунду даярдалат жана чечим кабыл алынат:

- системанын ишинин кабыл алынган стандарттарга жана Улуттук банктын талаптарына жооп бериши жана системанын колдонуудагы иштөө деңгээлинин сакталышы жөнүндө (4төн жогору баалоо);

- иш натыйжалуулугун жогорулатуу максатында, баалоо критерийлерин толугу менен аткарууга жетишүү үчүн сунуш-көрсөтмөлөрдү кошуу жана аларды аткаруу мөөнөттөрүн көрсөтүү менен баа берилип жаткан системага өзгөртүүлөрдү киргизүү зарылчылыгы жөнүндө (3 деген баа берүү);

– аткаруу мөөнөттөрүн көрсөтүү менен баа берилип жаткан системага карата чараларды колдонуу же системанын мындан ары иш алып баруу мүмкүнчүлүгүнүн жоктугу тууралуу (2 деген баа берүү).

33. Улуттук банк төлөм системасынын операторуна же орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерине талдап-иликтөөлөрдүн жана баалоонун жыйынтыгы боюнча корутундуну, ошондой эле кандайдыр бир тобокелдиктер/бузуулар аныкталганда /процесстерди жана/же жол-жоболорду жакшыртуу зарылчыгы жаралганда андан ары аткаруу үчүн тиешелүү сунуш-көрсөтмөлөрдү/жазма буйруктарды/талаптарды жөнөтөт.

34. Төлөм системасынын оператору же орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери талдап-иликтөө жана баалоо натыйжалары боюнча корутундуну, ошондой эле системаны өркүндөтүү же дал келбестиктерди четтетүү боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү/жазма буйруктарды/талаптарды алган күндөн тартып 20 (жыйырма) жумуш күндүн ичинде ушул Эрежелердин 14-тиркемесине ылайык, системаны өркүндөтүү же дал келбестиктерди четтетүү боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү/жазма буйруктарды/талаптарды аткаруу боюнча иш-чаралар планын (мындан ары – иш-чаралар планы)мөөнөттөрүн көрсөтүү менен Улуттук банкка макулдашууга жөнөтөт, бул төлөм системасынын оператору менен орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери талдап-иликтөөнүн жана баалоонун натыйжаларына макул экендигин күбөлөндүрөт.

35. Иш-чаралар планын Улуттук банк менен макулдашкандан кийин, төлөм системасынын оператору же орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери 5 (беш) жумуш күнү ичинде бекитилген күнүн жана аны бекиткен органдын аталышын көрсөтүү менен бекитилген иш-чаралар планын Улуттук банкка жөнөтөт.

36. Төлөм системасынын оператору же орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери системаны өркүндөтүү же дал келбестиктерди четтетүү боюнча сунуш-көрсөтмөлөргө/жазма буйруктарга/талаптарга макул болбосо, ар бир документ боюнча макул болбогон себептерин көрсөтүү менен документтерди алган күндөн тартып 7 (жети) жумуш күнүнөн кечиктирбей Улуттук банкка кат жөнөтөт.

37. Улуттук банк төлөм системасынын операторунан же орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдеринен тиешелүү кат келип түшкөн

күндөн тартып 7 (жети) жумуш күнү ичинде системаны өркүндөтүү же дал келбестиктерди четтетүү боюнча сунуш-көрсөтмөлөргө/жазма буйруктарга/талаптарга макул эместиги тууралуу позициясын карайт, зарылчылыгына жараша, төлөм системасынын оператору же орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери менен талаш маселелерди чечүү үчүн жолугушууларды жумуш тартибинде же видеоконференция байланышы режиминде өткөрөт.

38. Төлөм системасынын операторунун жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдеринин позицияларын талкуулоонун жана кароонун жыйынтыгында, зарыл болгон учурда, Улуттук банк системаны өркүндөтүү же дал келбестиктерди четтетүү боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү/жазма буйруктарды/талаптарды корректировкалоого укуктуу. Төлөм системасынын оператору жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери иш-чаралар планын ушул Эрежелердин 34 жана 35-пункттарында көрсөтүлгөн мөөнөттөргө ылайык берет.

39. Иш-чаралар планын аткаруунун статусу жөнүндө отчет бааланган системанын оператору жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдери тарабынан сунуш-көрсөтмөлөрдү/жазма буйруктарды / талаптарды аткарганга/четтеткенге чейин чейрек сайын отчеттук чейректен кийинки айдын 10уна чейин, ушул Эрежелердин 15-тиркемесине ылайык формада берилиши зарыл.

40. Улуттук банк төлөм системасынын операторун жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерин көзөмөлдөө (оверсайт), талдап-иликтөө жана алардын натыйжалуулугуна баа берүү жөнүндө маалыматтарды Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын иши боюнча дайыма берилүүчү аналитикалык отчеттордо купуялуулуктун талап кылынган деңгээлин сактоо менен расмий интернет-сайтына жайгаштырат.

4-глава. Төлөм системаларын өзгөртүүнү жана өркүндөтүүнү демилгелөө боюнча чаралар

41. Мониторинг жүргүзүүнүн же баалоонун натыйжалары боюнча системанын керектөөчүлөрүнүн укуктарынын бузулушуна же Кыргыз Республикасынын төлөм системасында системалык тобокелдикке алып келиши мүмкүн болгон өзүнчө төлөм системасынын ишинде кемчиликтер аныкталган учурда, Улуттук банк төлөм системасынын

операторуна ушул кемчиликтер жана төмөнкү иш-чараларды аткаруу зарылдыгы жөнүндө билдирет:

- төлөм системасынын, төлөм инфраструктурасынын иштешине байланыштуу эрежелерге, келишимдерге жана ички документтерге өзгөртүүлөрдү киргизүү;
- тобокелдиктерди тескөө системасына, анын ичинде төлөм системасынын/төлөм инфраструктурасынын үзгүлтүксүз иштешин камсыз кылуу үчүн өзгөртүүлөрдү киргизүү;
- маалыматтын корголушун камсыз кылуу жана төлөм системасында/төлөм инфраструктурасында коопсуздукту жогорулатуу жаатында маалыматтык-коммуникациялык технологияларды өркүндөтүү;
- төлөм системасынын/төлөм инфраструктурасынын ичинде механизмдерди өзгөртүү;
- системанын ишиндеги кемчиликтерди четтетүү;
- системалуу мааниге ээ төлөм системасынын, маанилүү төлөм системасынын жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлеринин финансылык абалын жакшыртуу;
- башка иш-чаралар.

42. Улуттук банк төлөм системасынын операторуна же орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерине тиешелүү сунуш-көрсөтмөлөрдү/ жазма буйруктарды/талаптарды жөнөтөт.

43. Аныкталган тобокелдиктерге жана алардын Кыргыз Республикасынын жалпы төлөм системасына тийгизген таасиринин деңгээлине жараша, ошондой эле системаны баалоонун натыйжалары боюнча кабыл алынган чечимдер аткарылбаган учурларда, Улуттук банк башка көзөмөл органдары менен макулдашып, системанын операторуна жана көзөмөлгө алынган уюмга Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык таасир этүү чараларды колдонууга укуктуу.

44. Талдап-иликтөөнүн жана баалоонун негизинде даярдалган таасир этүү чараларына Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 17-майындагы № 19/13 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы менен коммерциялык банктар, банктык операциялардын айрым түрлөрүн жүзөгө ашырган уюмдар

жана алардын уюштуруучулары (катышуучулары), юридикалык жактар жана жеке адамдар ортосунда келип чыккан талаш маселелерди сотко чейин жөнгө салуу жөнүндө» жобого ылайык даттанууга болот.

45. Улуттук банк өз чечимин мажбурлап аткартуу үчүн көзөмөлгө алынган уюмдарга карата сотко кайрыла алат.

¹ CPSS-IOSCO «Финансы рыногунун инфраструктурасынын принциптери», 2012-жылдын апрель айы. 2014-жылдын 1-сентябрынан тартып Төлөм жана эсептешүү системалары боюнча комитеттин (CPSS) аталышы Төлөмдөр жана рынок инфраструктурасы боюнча комитетке (CPMI) өзгөртүлгөн.

Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
1-тиркеме

20__-жылдын ____ - ____ үчүн

_____ төлөмдөр жөнүндө катышуучулар боюнча
(системалуу мааниге ээ төлөм системасынын аталышы)

МААЛЫМАТ

Катышуучунун аталышы	Чыккан төлөмдөр		Кирген төлөмдөр	
	Төлөмдөрдүн саны	Төлөмдөрдүн көлөмү (миң сом)	Төлөмдөрдүн саны	Төлөмдөрдүн көлөмү (миң сом)
1	2	3	4	5
1-катышуучу				
2-катышуучу				
...				
n катышуучу				
Бардыгы болуп				

Жетекчи _____
(кол тамгасы) (аты-жөнү)

Аткаруучу _____
(кол тамгасы) (аты-жөнү) (тел., e-mail)

Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
2-тиркеме

20__-ж. ____ - _____ үчүн

(системалуу мааниге ээ төлөм системасынын аталышы)

аткарылбаган төлөм документтери

Катышуучунун аталышы	Аткарылбаган төлөмдөр								Бардыгы болуп аткарылбаган төлөмдөр	
	Ликвид- дүүлүктүн жетишсиз- диги		Төлөм рекви- зиттеринин туура эмес көрсөтүлүшү/ жоктугу		Катышуучу тарабындагы техникалык маселелер		Башкалар			
	Төлөмдөрдүн саны	Төлөмдөрдүн көлөмү (миң сом)	Төлөмдөрдүн саны	Төлөмдөрдүн көлөмү (миң сом)	Төлөмдөрдүн саны	Төлөмдөрдүн көлөмү (миң сом)	Төлөмдөрдүн саны	Төлөмдөрдүн көлөмү (миң сом)	Төлөмдөрдүн саны	Төлөмдөрдүн көлөмү (миң сом)
Бардыгы болуп										

Жетекчи _____
(кол тамгасы) _____
(аты-жөнү)

Аткаруучу _____
(кол тамгасы) _____
(аты-жөнү) _____
(тел.)

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
3-тиркеме**

_____ төлөм системасындагы төлөмдөрдүн
саны жана көлөмү жөнүндө

ОТЧЕТ

Төлөм системасынын катышуучусунун аталышы _____

Күнү: (айы, жылы) _____

Төлөм системасынын аталышы _____

Төлөм системасынын түрү _____

Төлөм системасынын
операторунун аталышы _____

Валютасы _____

Күнү (күнү/айы/жылы)	Валютанын курсу	Кирген/ Чыккан	Төлөмдөрдүн саны (которуулар)	Төлөмдөрдүн (которуулардын) көлөмү, миң валюта бирдигинде
1	2	3	4	5
		Кирген		
		Чыккан		
Айына бардыгы болуп:				
чет өлкө валютасында		Кирген		
		Чыккан		
улуттук валютада		Кирген		
		Чыккан		
Валютасы _____				
1	2	3	4	5
Айына бардыгы болуп:				
чет өлкө валютасында	Кирген			
	Чыккан			
улуттук валютада	Кирген			
	Чыккан			

Жетекчи

(кол тамгасы)

(аты-жөнү)

Башкы бухгалтер

(кол тамгасы)

(аты-жөнү)

Аткаруучу

(кол тамгасы)

(аты-жөнү)

(тел.)

Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
4-тиркеме

Системанын ири катышуучулары боюнча төлөмдөр тууралуу
МААЛЫМАТ

Күнү: (айы, жылы) _____
Төлөм системасынын аталышы _____
Төлөм системасынын түрү _____
Төлөм системасынын
операторунун аталышы _____
Валютасы _____

Катышуучунун аталышы	Кирген\ Чыккан	Төлөмдөрдүн саны (каторуулар), даана	Төлөмдөрдүн (каторуулардын) көлөмү, миң валюта бирдигинде
1	2	4	5
1-катышуучу	кирген		
	чыккан		
2-катышуучу	кирген		
	чыккан		
...			
n катышуучу	кирген		
	чыккан		
Калган катышуучулар	кирген		
	чыккан		
Система боюнча бардыгы болуп	кирген		
	чыккан		

Жетекчи _____
(кол тамгасы) (аты-жөнү)

Аткаруучу _____
(кол тамгасы) (аты-жөнү) (тел., e-mail)

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
5-тиркеме**

Иштеп чыгууга кабыл алынбаган төлөмдөрдүн
саны жана көлөмү жөнүндө

ОТЧЕТ

_____ төлөм системасы

Төлөм системасынын катышуучусунун аталышы _____

Күнү: (айы, жылы) _____

Төлөм системасынын аталышы _____

Төлөм системасынын түрү _____

Төлөм системасынын
операторунун аталышы _____

Валютасы _____

Күнү (күнү/ айы/жылы)	Валютанын курсу	Төлөмдү (которуу) кабыл албоо себептеринин аталышы	Кабыл алынбаган төлөмдөрдүн (которуулар- дын) саны	Кабыл алынбаган төлөмдөрдүн (которуулардын) көлөмү, миң даана	
				чет өлкө валютасында	улуттук валютада
1	2	3	4	5	6
Бардыгы болуп валюта боюнча, анын ичинде бир айдагы төлөм кабыл алынбагандыгынын себеби боюнча:					

Жетекчи	_____	_____	
	(кол тамгасы)	(аты-жөнү)	
Башкы бухгалтер	_____	_____	
	(кол тамгасы)	(аты-жөнү)	
Аткаруучу	_____	_____	_____
	(кол тамгасы)	(аты-жөнү)	(тел.)

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
6-тиркеме**

төлөмдөрдү иштеп чыгууга байланыштуу иш жөнүндө

ОТЧЕТ

Күнү: (айы, жылы) _____

Төлөм системасынын аталышы _____

Төлөм системасынын түрү _____

Төлөм системасынын
операторунун аталышы _____

№	Каты- шуучунун аталышы	Транзакциялардын саны (даана)			Транзакциялардын көлөмү (миң сом)		
		Бардыгы болуп	Анын ичинен электрон- дук акча менен	Карталар- ды колдо- нуу менен	Бардыгы болуп	Анын ичинде электрон- дук акча менен	Карталар- ды колдо- нуу менен
1	2	3	4	5	6	7	8
1	1-банк						
2	2-банк						
3	3-банк						
...	...						
n-1	Төлөм система- сынын 1-опера- тору						
n	Төлөм система- сынын 2-опера- тору						
...	...						
n+1	...						

Жетекчи	_____	_____	
	(кол тамгасы)	(аты-жөнү)	
Башкы бухгалтер	_____	_____	
	(кол тамгасы)	(аты-жөнү)	
Аткаруучу	_____	_____	_____
	(кол тамгасы)	(аты-жөнү)	(тел.)

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
7-тиркеме**

Отчет формаларын толтуруу

ЭРЕЖЕЛЕРИ

1-тиркеме

Отчетто отчеттук күнгө карата системанын ар бир мүчөсү боюнча системада иштелип чыккан төлөмдөрдүн сандык мүнөздөмөсү жөнүндө маалыматтар камтылган. Ар бир катышуучу боюнча саптар бардык графа боюнча толугу менен толтурулат.

2-тиркеме

Отчетто ар бир катышуучу үчүн системада аткарылбаган төлөмдөрдүн сандык мүнөздөмөлөрү жана отчеттук күн үчүн бүтүндөй система боюнча аткарылбаган себептерин көрсөтүү менен маалыматтар камтылган. Аткарылбоонун ар бир себеби үчүн төлөнбөгөн төлөмдөрдүн санына жана көлөмүнө ылайык бир гана жалпы сап толтурулат.

1-тиркеменин жана 2-тиркеменин формалары системалык маанилүү төлөм системаларынын операторлору тарабынан күн сайын системанын отчеттук күндөгү ишинин жыйынтыгы боюнча толтурулат жана кийинки иш күнү саат 10.00гө чейин электрондук түрдө psoversight@nbkr.kg электрондук дарегине Кыргыз Республикасынын төлөм системасыу көзөмөлдөө (оверсайт) функцияларын аткаруучу Улуттук банктын бөлүмүнө жиберилет.

3-тиркеме

«Төлөм системасындагы төлөмдөрдүн саны жана көлөмү жөнүндө отчет» ар бир күн боюнча валюталар менен отчеттук айда системада иштелген төлөмдөрдүн сандык мүнөздөмөлөрү жөнүндө маалыматтарды камтыйт.

Тилкеде аталышынын астында:

– «Төлөм системасынын катышуучусунун аталышы» – эгер системанын оператору резидент эмес болсо, системанын катышуучусунун тиешелүү аталышы толтурулат.

– «Төлөм системасынын аталышы» – системанын тиешелүү аталышы көрсөтүлөт (мисалы, «Элкарт», «Элсом» ж.б.).

– «Төлөм системасынын түрү» системанын түрүнүн тиешелүү аталышы толтурулат (мисалы, төлөм карталары менен эсептешүү нүн улуттук системасы, төлөм карталары ж.б. менен эсептешүүлөрдүн эл аралык системасы).

– «Төлөм системасынын оператору» системанын операторунун тиешелүү аталышы толтурулат (мисалы, «Банктар аралык процессинг борбору» ж.б.).

Маалыматтардын аягында «Айына бардыгы болуп» деген жыйынтыктоочу саптары төлөмдөрдүн саны жана көлөмү боюнча толтурулат (чет өлкө жана улуттук валютада).

4-тиркеме

«Катышуучулар боюнча төлөмдөр жөнүндө маалымат» отчету системанын ири катышуучуларынын төлөмдөрүнүн саны жана көлөмү жөнүндө ай сайын маалыматтар камтылган, анда отчеттук ай ичинде системада төлөмдөрдүн санынын же көлөмүнүн 60% дан ашыгын түзөт. Отчет кирген жана чыккан төлөмдөр боюнча ар бир катышуучу тарабынан бөлүштүрүү менен толтурулат. «Калган катышуучулар» тилкесинде, калган 40%ды түзгөн катышуучулардын жыйынды маалыматтары бир санда көрсөтүлөт. 4-тиркемедеги отчеттун акыркы маалыматтары ушул Эрежелердин 3-тиркемесиндеги отчеттун акыркы маалыматтары менен дал келиши керек.

5-тиркеме

«Төлөм системасы тарабынан иштетүүгө кабыл алынбаган төлөмдөрдүн саны жана көлөмү жөнүндө отчетто система тарабынан иштелип чыгууга кабыл алынбаган төлөм документтеринин сандык мүнөздөмөлөрү, даталар жана кабыл алынбоо себептери боюнча бөлүнгөн валюталар боюнча маалыматтар камтылган. Ар бир валюта үчүн айдын жалпы сабы иштетүүгө кабыл алынбоо себептеринин контекстинде басып чыгарылат.

6-тиркеме

«Төлөмдү иштетүү менен байланышкан иш-аракеттер жөнүндө отчет» ар бир катышуучу боюнча отчеттук ай үчүн системада иштелип чыккан төлөмдөрдүн сандык мүнөздөмөлөрү жөнүндө маалыматтарды камтыйт.

2-графада төлөмдөрдү иштеп чыккан катышуучунун аталышы көрсөтүлөт.

3-графада системанын катышуучусу тарабынан иштетилген бүтүмдөрдүн жалпы саны көрсөтүлөт.

4-графада системанын катышуучусунун электрондук акчасын колдонуу менен иштетилген бүтүмдөрдүн саны көрсөтүлөт.

5-графада банктык төлөм карталары аркылуу иштетилген бүтүмдөрдүн саны көрсөтүлөт.

6-графада системанын катышуучусу тарабынан иштетилген бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү көрсөтүлөт.

7-графада системанын катышуучусунун электрондук акчасын колдонуу менен иштетилген бүтүмдөрдүн көлөмү көрсөтүлөт.

8-графада банктык төлөм карталары аркылуу иштетилген операциялардын көлөмү көрсөтүлөт.

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасына
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
8-тиркеме**

_____ -жылга карата системалуу мааниге ээ жана маанилүү
төлөм системаларынын өзүнө-өзү баа берүүсү боюнча

АНКЕТА

Төлөм системасынын аталышы _____
Төлөм системасынын түрү _____
Төлөм системасынын
оператору _____

Колдонулган түшүнүктөр жана алардын кыскартылышы:

– Финансы рыногунун инфраструктурасы үчүн принциптер – бул борбордук контрагенттерди кошо алганда, төлөм, клирингдик жана эсептешүү системалары үчүн эл аралык стандарттар;

– Төлөм системасы - акча жүгүртүүнү камсыз кылуучу технологиялардын, жол-жоболордун, эрежелердин, төлөм инструменттеринин жана акча каражаттарын которуу системаларынын өз ара байланышкан системасы. Жүргүзүлгөн төлөмдөрдүн түрлөрүнө жараша төлөм системалары ири төлөмдөр системасына жана чекене төлөм системасына бөлүнөт;

– Төлөм системасынын оператору (ТСО) -төлөм системасынын тибине жана категориясына жараша Улуттук банктын лицензиясы/каттоосу бар, төлөм системасынын иштөөсүн камсыз кылуучу жана катышуучулар менен төлөм системасына катышуу жөнүндө келишим түзгөн юридикалык жак, ал келишимге ылайык төлөм системасынын оператору жана катышуучулары өз ишин ушул Мыйзамга жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык төлөм системасынын алкагында жүзөгө ашырууга милдеттенишет;

– Эл аралык эсептешүүлөр банкына караштуу төлөмдөр жана эсептешүү системалары боюнча комитет - төлөмдүн коопсуздугу жана эффективдүүлүгү, клиринг, эсептешүү жана ага байланышкан механизмдер боюнча көмөктөшүүчү, көзөмөлдөөчү жана кеңеш берүүчү эл аралык стандарттарды иштеп чыгуучу болуп саналат, ошону менен финансылык туруктуулукту жана бүтүндөй экономиканы колдойт. СРМІ ошондой эле борбордук банктар үчүн тиешелүү көзөмөл, саясат жана операциялык маселелер боюнча, анын ичинде борбордук банктын кызмат көрсөтүүсү боюнча кызматташуу үчүн форум катары кызмат кылат;

– Финансы рыногунун инфраструктурасы – клиринг, эсептешүү же төлөмдөрдү, баалуу кагаздарды, туунду же башка финансылык операцияларды эсепке алуу үчүн колдонулган системанын операторун кошо алганда, катышуучу финансы институттары тарабынан түзүлгөн көп тараптуу система;

– төлөмгө каршы төлөм - төлөмдүн бир валютада акыркы которулушун камсыз кылуучу эсептешүү механизми, эгерде төлөмдүн акыркы которулушу башка валютада болсо;

– Кайтарым сатып алуу жөнүндө репо-макулдашуу - белгилүү бир күнү жана көрсөтүлгөн баада баалуу кагаздарды сатуу жана кийин кайра сатып алуу келишими.

1-принцип. Укуктук негиз. Финансы рыногунун инфраструктурасы ишинде бардык тиешелүү юрисдикциялардагы ар бир олуттуу аспект үчүн ынандыра турган, так берилген, айкын укуктук базага ээ болушу зарыл.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм сис- темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
1.1-негизги түшүнүк. Укуктук негиз бардык тиешелүү юрисдикцияларда төлөм системасынын ишинин олуттуу аспектилеринин толук аныкталышын камсыз кылууга тийиш		
Олуттуу аспектилер жана тиешелүү юрисдикция		
1.1.1. Укуктук жактан толук аныкталууну талап кылган төлөм системасы ишинин олуттуу аспектилери канчалык (мисалы, эсептешүүлөрдүн жыйынтыкталышы; неттинг; операциялык айкалыштыруу; төлөмгө каршы төлөм сунуштоо; күрөөлүк камсыздоо механизмдери (маржиналдык келишимдерди кошо алганда); жана милдеттемелери аткарылбаган шарттагы анын жол-жоболору)?		
1.1.2. Төлөм системасынын ишинин ар бир олуттуу аспектилери үчүн тиешелүү юрисдикциялар кайсылар?		
Ар бир олуттуу аспекти үчүн укуктук негиз		
1.1.3. Төлөм системасынын укуктук негизи бардык тиешелүү юрисдикцияларда төлөм системасынын ишинин ар бир олуттуу аспектинин (башкача айтканда, анын мыйзамдык базасы, эрежелери, жол-жоболору жана келишимдер) укуктук жактан толук аныкталышын кандайча камсыз кылат? - Эгерде төлөм системасы неттинг жөнүндө макулдашууга ээ болсо, анын укуктук негизи мындай макулдашуулардын мажбурлоо тартибинде аткарылышын кандайча камсыз кылат? - Эгерде жыйынтыкталган эсептешүүлөр төлөм системасында жүргүзүлсө, анда анын укуктук негизи операциялардын жыйынтыкталышын, анын ичинде төлөөгө жөндөмсүз катышуучуну колдоосун төлөм системасы кантип камсыз кылат? Ошондой эле анын укуктук негизи каражаттарды которуу системалары сыяктуу тышкы эсептешүүлөр механизмдерин, операциялардын жыйынтыкталышын колдой алабы?		
1.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы так аныкталган, түшүнүктүү жана колдонуудагы мыйзамдарга жана ченемдик документтерге туура келген эрежелерге, жол-жоболорго жана контракттарга ээ болушу зарыл.		

1.2.1. Төлөм системасы, анын эрежелери, жол-жоболору жана контракттары так жана түшүнүктүү экендигин кантип аныктайт?		
1.2.2. Төлөм системасы эрежелерин, жол-жоболорун жана контракттарын колдонуудагы мыйзамдарга жана ченемдик документтерге кантип ылайык келтирет? (мисалы юридикалык экспертизалар жана корутундулар аркылуу)? Кандайдыр бир дал келбестиктер аныкталып же четтетилгенби? Төлөм системасынын эрежелери, жол-жоболору жана келишимдер тышкы компетенттүү органдар жана уюмдар тарабынан каралабы же бааланабы?		
1.2.3. Төлөм системасынын эрежелери, жол-жоболору жана контракттары күчүнө кирүү алдында бекитилеби? Эгерде бекитилсе, анда ким тарабынан жана кандайча?		
1.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы компетенттүү органдар, катышуучулар жана зарылчылык келип чыккан шартта кардар катышуучулар үчүн өз ишинин укуктук негизин так жана түшүнүктүү аныктоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болушу зарыл.		
1.3.1. Төлөм системасы тиешелүү компетенттүү органдар, катышуучулар жана зарылчылык келип чыккан шартта кардар катышуучулар үчүн өз ишинин укуктук негизин кантип аныктайт?		
1.4-негизги түшүнүк. Төлөм системасы бардык тиешелүү юрисдикцияларда доо күчүнө ээ эрежелерге, жол-жоболорго жана контракттарга ээ болушу зарыл. Муну менен бирге төлөм системасы тарабынан жасалган аракеттер бул сыяктуу эрежелерге жана жол-жоболорго ылайык токтотулбайт, юридикалык күчкө ээ болбойт же жокко чыгарылбайт деген ишеним болууга тийиш. Эрежелер, жол-жоболор жана контракттардын укуктук жактан санкция менен камсыз болушу.		
1.4.1. Төлөм системасы эрежелери, жол-жоболору жана анын операциялары менен байланышы бар контракттары 1-негизги түшүнүктө көрсөтүлгөн бардык тиешелүү юрисдикцияларда укуктук санкциялар менен камсыз кылынгандыгына жогорку деңгээлдеги ишенимин кандайча камсыз кылат? (мисалы, юридикалык экспертизаларды жана корутундуларды алуу аркылуу)		
Эрежелердин жана жол-жоболордун аныкталуу деңгээли		

1.4.2. Төлөм системасы эрежелери, жол-жоболору жана контракттары жараксыз катары таанылбай, кайтарым күчкө ээ болуусу жана алардын таасири токтотулбай тургандыгына толук ишенимин кандайча камсыз кылат? Анын эрежелеринин, жол-жоболорунун жана контракттарынын негизинде көрүлгөн аракеттер жараксыз деп таанылышы, кайтарым күчкө ээ болуусу мүмкүн болгон жана алардын таасири токтотула турган кырдаалдар түзүлөбү? Эгерде андай болсо, анда бул жагдайлар кайсылар?		
1.4.3. Тиешелүү юрисдикциядагы сот качандыр бир убакта төлөм системасынын ишин же анын эрежелерине жана жол-жоболоруна ылайык келген механизмдерин укуктук санкция менен камсыз кылынбаган катары тааныды беле?		
1.5-негизги түшүнүк Бир канча юрисдикцияларда иш алып баруучу төлөм системасы мындай юрисдикциялардын укуктук нормаларынын потенциалдуу каршы келип калуусунан улам келип чыгуучу тобокелдиктерди аныктоого жана азайтууга тийиш.		
1.5.1. Эгерде төлөм системасы бир канча юрисдикцияларда иш алып барса, укуктук ченемдердин кайсы бир потенциалдуу каршы келип калуусунан кандайча аныктайт жана талдап-иликтейт? Тиешелүү юрисдикцияларда төлөм системасы тарабынан тандалып алынган укуктарды укуктук санкция менен камсыз кылууга карата белгисиздик келип чыкса, төлөм системасы укуктук нормалардын потенциалдуу каршы келип калуусунун көз карандысыз юридикалык экспертиза менен камсыз кылдыбы? Төлөм системасы укуктук нормалардын кандай потенциалдуу каршы келип калуусун аныктады жана талдап-иликтеди? Төлөм системасы укуктук нормалардын потенциалдуу каршы келип калуусун кандайча жөнгө салган?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		

2-принцип. Башкаруу Финансы рыногунун инфраструктурасы анын коопсуздугун жана эффективдүүлүгүн камсыздоочу так аныкталган жана ачык-айкын башкаруу системасына, ошондой эле коомдук кызыкчылыктарды белгилөөчү жалпы финансы системасынын туруктуулугуна жана таламдаш тараптардын максаттарына жетишүүчү башка аспектилерге ээ болушу зарыл.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм сис- темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
2.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы анын коопсуздугу жана натыйжалуулугу биринчи кезекте камсыз кылынышы каралган жана финансы туруктуулугун түздөн-түз колдоого алган жана коомдук кызыкчылыктарды көздөгөн аспектилерди колдогон максаттарга ээ болууга тийиш.		
2.1.1. Төлөм системасынын максаттары кандай жана алар так чагылдырылганбы? Коюлган милдеттерди аткаруу боюнча төлөм системасы өз ишин кандайча баалайт?		
2.1.2. Төлөм системасынын милдеттеринде коопсуздугуна жана натыйжалуулугуна биринчи кезекте кандайча маани берилет? Аталган рыноктун милдеттеринде финансы туруктуулугу жана башка релеванттык коомдук таламдар кандайча так формада колдоого алынат?		
2.2-негизги түшүнүк. Төлөм системалары жоопкерчиликти жана милдеттерди так аныктаган, документтештирген башкаруу жөнүндө келишимдерге ээ болушу зарыл. Бул келишимдер ээлерине, компетенттүү органдарга, катышуучуларга жана көбүнчө коомчулукка жеткирилиши керек.		
Башкаруу механизмдери		
2.2.1. Төлөм системасынын директорлор кеңеши (же ушул сыяктуу орган) жана жетекчилиги таянуу менен иш алып барган башкаруу келишимдери же механизмдери кандай? Төлөм системасынын ичинде милдеттер жана жоопкерчиликтер кандайча бөлүштүрүлгөн? Бул механизмдер кандайча жана кайсы документтерде (пландар) бекитилген?		
2.2.2. Системалар борбордук банктар аркылуу башкарылган учурда, башкаруу механизмдери мүмкүн болуучу же орун алган кызыкчылыктардын каршы келүүсүн кандайча жөнгө салат? Башкаруу механизмдери оператордун жана байкоочунун иш милдеттери бөлүштүрүлүшүнө канчалык деңгээлде жол берет?		
2.2.3. Төлөм системасы ээлик кылуучуларга жана катышуучуларга, жана башка кызыкдар болгондорго кандайча отчет берет?		

Башкаруу механизмдери тууралуу маалыматты ачуу		
2.2.4. Башкаруу механизмдери тууралуу маалымат ээлик кылуучуларга, компетенттүү органдарга, катышуучуларга жана коомчулуктун кеңири деңгээлине кандайча сунушталат?		
2.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасынын (же башка ушул сыяктуу орган) директорлор кеңешинин ролу (же башка ушул сыяктуу орган) жана милдеттери так аныкталышы керек; анын ишинин жол-жобосун чагылдыруучу документтер, анын ичинде кызыкчылыктардын каршы келишин аныктоо, изилдөө, кароо жана чечүү жол-жоболору болушу зарыл? Директорлор кеңеши, кеңештин жана анын айрым мүчөлөрүнүн ишин толугу менен тынымсыз талдап-иликтеп турууга тийиш?		
Кеңештин ролу жана милдеттери		
2.3.1. Төлөм системасынын Директорлор кеңешинин (же ушул сыяктуу органдын) ролу жана милдеттери кандай жана алар так аныкталганбы?		
2.3.2. Кеңештин мүчөлөрүнүн ортосундагы кызыкчылыктардын кагылышын аныктоо, аларды карап чыгуу жана чечүү жол-жоболорун кошо алганда, анын ишин жөнгө салуунун кандай жол-жоболору бар? Бул документтер кайсы документтерде бекитилген жана алар кимге берилет? Алар канчалык үзгүлтүксүз каралып турат?		
2.3.3. Директорлор кеңешинин ишин камсыз кылуучу кандай комитеттер түзүлгөндүгүн баяндап бергиле. Комитеттердин ролу, милдеттери жана курамы кандай?		
Ишти текшерүү		
2.3.4. Кеңештин ишин жана анын айрым мүчөлөрүнүн ишин текшерүү үчүн бекитилген жол-жоболор кайсылар?		
2.4-негизги түшүнүк. Директорлор кеңешинин курамына көптөгөн милдеттерин аткаруу үчүн билимге жана мотивацияга ээ мүчөлөр кириши зарыл. Эреже катары, бул кеңештин көз карандысыз мүчөлөрүнүн болушун талап кылат.		
2.4.1. Төлөм системасы өзүнүн көптөгөн ролун аткаруу үчүн зарыл болгон тажрыйба жана мотивацияга канчалык деңгээлде ээ? Төлөм системасы бул талаптардын аткарылышын кантип камсыз кылат?		
2.4.2. Төлөм системасы керектүү көндүмдөргө ээ кеңештин мүчөлөрүн тартуу жана кармап калуу үчүн кандай өбөлгөлөрдү түзөт? Мындай өбөлгөлөр төлөм системасынын узак мөөнөттүү милдеттеринин аткарылышына кандайча таасирин тийгизет?		
2.4.3. Кеңешке аткаруучу эмес же көз карандысыз мүчөлөр киреби? Эгер кирсе, анда канчоо?		

2.4.4. Эгерде кеңешке көз каранды эмес мүчөлөр кирсе, анда төлөм системасы кеңештин көз карандысыздыгын кандайча аныктайт? Төлөм системасы кеңештин мүчөлөрүнүн кайсынысы көз карандысыз экендиги тууралуу маалыматты ачыкка чыгарабы?		
2.5-негизги түшүнүк. Башкарманын ролу жана милдеттери так аныкталууга тийиш. Төлөм системасынын башкармасы тажрыйбага, ар башка жөндөмдүүлүккө жана анын ишин алып барууда жана андагы тобокелдиктерди тескөөдө өз милдеттерин аткаруу үчүн зарыл болгон көндүмдөргө жана ак ниеттүүлүккө ээ болушу зарыл.		
Башкарманын ролу жана милдеттери		
2.5.1. Башкарманын ролу жана милдеттери кандай жана алар так аныкталганбы?		
2.5.2. Башкарманын ролу жана милдеттери кандайча аныкталат жана бааланат?		
Тажрыйба, жөндөмдүүлүк жана кесипкөйлүк ак ниеттик		
2.5.3. Төлөм системасы анын ишин алып барууда жана тобокелдиктерин тескөөгө алууда зарыл болгон тажрыйбага, жөндөмдүүлүккө жана кесипкөйлүк ак ниеттикке канчалык деңгээлде ээ?		
2.5.4. Жетекчилерди бошотуунун жол-жобосу кандай (зарылчылык келип чыккан учурда)?		
2.6-негизги түшүнүк. Директорлор кеңеши чукул жана өзгөчө кырдаалдарда чечим кабыл алуу тартибин жана тобокелдиктер жагында чечимдерди аткаруу үчүн милдеттерди жана жоопкерчиликти аныктаган толеранттуулук жаатындагы төлөм системасынын саясатын өзүндө камтыган так, документалдык жактан таризделген тобокелдиктерди тескөө системасын жана түзүшү керек. Башкаруу түзүмү тобокелдиктерди тескөө жана ички контролдоо бөлүмдөрү деңгээлде ыйгарым укуктарга, көз карандысыздыкка, ресурстарга жана директорлор кеңешине кирүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болуусун камсыз кылышы зарыл.		
Тобокелдиктерди тескөө системасы		
2.6.1. Кеңеш тарабынан бекитилген тобокелдиктерди тескөө системасы кандай? Ал документ менен бекитилгенби жана кандай түрдө?		
2.6.2. Тескөө системасы төлөм системасын тобокелдикке карата толеранттуулук жаатындагы саясатын жана тобокелдиктер чөйрөсүндө чечимдерди кабыл алууга милдеттерди жана жоопкерчиликтерди белгилейт жана чукул кырдаалда жана күтүлбөгөн жагдай учурунда чечимдерди кабыл алуу процессин кандайча жөнгө салат?		
2.6.3. Тобокелдиктерди тескөө системасын кабыл алуу, өзгөртүү жана кайра карап чыгуу жол-жобосу кандай?		
Компетенттүү орган жана тобокелдиктерди жана ички көзөмөлдү тескөө бөлүмдөрүнүн көз карандысыздыгы		

2.6.4. Тобокелдиктерди тескөө жана ички контролдообөлүмдөрүнүн ролу, милдеттери, ыйгарым укуктары, отчеттору жана ресурстары кандай?		
2.6.5. Кеңеш тобокелдиктерди тескөөнүн үлгүлөрүн кабыл алууда жана колдонууда шайкеш тескөөнү кандайча колдоно алат? Мындай үлгүлөр жана аны менен бирге колдонулуучу методология кантип бекитилет?		
2.7-негизги түшүнүк Төлөм системасынын Директорлор кеңеши анын түзүлүшү, эрежелери, жалпы стратегиясы жана негизги чечимдери тике жана кыйыр катышуучуларынын жана башка катышуучуларынын мыйзамдуу таламдарын тиешелүү түрдө чагылдырсын. Негизги чечимдерди таламдаш тараптарга так формада, ал эми бул чечимдер толугу менен рынокко таасирин тийгизген учурда – коомчулукка жеткирүү зарыл. Таламдаш тараптардын кызыкчылыктарын аныктоо жана кароо		
2.7.1. Төлөм системасы анын түзүлүшү, эрежелери, жалпы стратегиясы жана негизги чечимдери менен байланышкан чечимдерди кабыл алууда катышуучулардын жана башка кызыкдар тараптардын кызыкчылыктарын кантип аныктайт жана эсепке алат?		
2.7.2. Кеңеш бул чечимдер жөнүндө кызыкдар тараптардын тике жана кыйыр катышуучуларынын пикирлерин кантип эске алат? Мисалы, катышуучулар тобокелдиктерди тескөө боюнча комитетке, дефолтту башкаруу тобу сыяктуу комитетке киреби же бул коомдук кеңеш берүү аркылуу гана ишке ашырылабы? Кызыкдар тараптар жана төлөм системасы ортосунда кызыкчылыктардын каршы келиши кандайча байкалат жана жөнгө салынат?		
Маалыматты ачып көрсөтүү		
2.7.3. Төлөм системасы Директорлор кеңеши, кызыкдар тараптар тарабынан кабыл алынган негизги чечимдер жөнүндө маалыматты, зарылчылык келип чыккан учурда коомчулукка канчалык деңгээлде ачып көрсөтөт?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
3-принцип. Тобокелдиктерди тескөөнүн комплекстүү системасы. Финансы рыногунун инфраструктурасынын ликвиддүүлүк, укуктук, кредиттик, операциялык жана башка тобокелдиктерди комплекстүү тескөө үчүн тобокелдик менеджментинин туруктуу системасына ээ болушу зарыл.		

Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм системасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
3.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы анда келип чыгуучу же түзүлүүчү тобокелдиктерди аныктоого, сандык жагынан баа берүүгө, контролдоого жана тескөөгө мүмкүнчүлүк түзгөн тобокелдик менеджментине, тобокелдиктерди тескөө саясатына ээ болууга тийиш. Тобокелдик-менеджмент системасы мезгил-мезгили менен текшерилүүгө тийиш.		
Төлөм системасында келип чыгуучу же анда түзүлүүчү тобокелдиктер		
3.1.1. Тобокелдиктердин кайсы түрүн төлөм системалары түзүшөт жана алар тобокелдиктердин кайсы түрүнө кабылат?		
Тобокелдик менеджментинин саясаты, жол-жобосу жана системасы		
3.1.2. Төлөм системасында келип чыгуучу жана түзүлүүчү тобокелдиктерди аныктоого, өлчөөгө, контролдоого жана тескөөгө мүмкүнчүлүк түзүүчү анын саясаты, жол-жобосу жана контролдоо системасы кандай?		
3.1.3. Тобокелдик менеджментинин кайсы системалары тобокелдиктерди аныктоо, өлчөө, контролдоо жана бардык спектрин тескөө үчүн төлөм системасын колдонушат?		
3.1.4. Кантип бул системалар ар кандай төлөм системаларынын жана зарыл болгон шартта башка тиешелүү тараптардын, мисалы, төлөм системаларынын катышуучуларынын жана алардын кардарларынын тобокелдиктерин топтоого кантип мүмкүндүк берет?		
Тобокелдик менеджментинин саясатын, жол-жоболорун жана системаларын карап чыгуу		
3.1.5. Тобокелдик менеджментинин саясаты, жол-жоболору жана системалары иштеп чыгуу, бекитүү жана жүзөгө ашыруу процесси кандай?		
3.1.6. Тобокелдик менеджментинин саясаты, жол-жоболору жана системаларынын натыйжалуулугун төлөм системасы кандайча баалайт?		
3.1.7. Төлөм системасы өзүнүн тобокелдиктерди тескөө саясаттарын, системаларын жана жол-жоболорун канчалык бат карап чыгат жана алмаштырат? Кайра карап чыгууда тобокелдиктин интенсивдүүлүгүнүн өзгөрүшү, конъюнктуранын өзгөрүшү жана рыноктук тажрыйбасы кандайча эске алынат?		

3.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы өз катышуучулары үчүн, зарылчылык келип чыккан шартта алардын кардарларын дагы тобокелдиктерди тескөө жана басандатуу үчүн өбөлгө түзүүгө тийиш.		
3.2.1. Төлөм системасы өз катышуучуларына жана тиешелүү учурларда төлөм системасы кириптер болуучу тобокелдиктерди тескөөгө жана кармап турууга мүмкүнчүлүк түзүүчү өзүнүн кардарларына кандай маалымат берет?		
3.2.2. Төлөм системасы кандайча катышуучуларына жана тиешелүү учурларда өз кардарларына төлөм системасында кириптер болгон тобокелдиктерге мониторинг жүргүзүү жана тобокелдиктерди тескөөгө дем берет?		
3.2.3. Төлөм системасы катышуучуларын жана тиешелүү учурларда өз кардарларына тобокелдиктерди тескөөгө жана аларга каршы турууга натыйжалуу өбөлгө түзүүчү өз саясатын жана системасын кандайча иштеп чыгат?		
3.3-негизги түшүнүк Төлөм системасы олуттуу тобокелдиктерди үзгүлтүксүз текшерүүгө алышы зарыл, ал аркылуу сырттан кабылуучу жана башка уюмдар (башка төлөм системалары, эсептешүү банктары, ликвиддүүлүк провайдерлери жана кызмат көрсөтүүлөрдүн провайдерлери) дуушарланган жана анын жыйынтыгында өз ара көз карандылык келип чыга турган жана бул тобокелдиктерди тиешелүү тескөөгө алган механизмдерди түзүүгө тийиш.		
Олуттуу тобокелдиктер		
3.3.1. Төлөм системасы сырттан дуушарланган жана башка уюмдарды дуушар болуучу өз ара көз карандылыктан улам келип чыга турган олуттуу тобокелдиктерди кандайча аныктайт?		
3.3.2. Тобокелдиктерди өлчөө жана мониторинг жүргүзүү кандайча жүргүзүлөт? Төлөм системасы тобокелдиктер баяндамасын канчалык көп жүргүзүп турат?		
Тобокелдиктерди тескөө инструменттери		
3.3.3. Анын башка уюмдар менен өз ара байланышынан улам келип чыгуучу тобокелдиктерге каршы аракеттенүү үчүн төлөм системасы тобокелдиктерди тескөөнүн кандай инструменттерин колдонот?		
3.3.4. Төлөм системасы тобокелдиктерди тескөөнүн бул инструменттеринин натыйжалуулугун кантип баалайт? Төлөм системасы тобокелдиктерге каршы аракеттенүү үчүн колдонулуучу тобокелдиктерди тескөө каражаттарын кандайча карап чыгууну ишке ашырат? Канча убакта кайрадан кароого алынат?		

3.4-негизги түшүнүк.		
Төлөм системасы иштеп жаткан ишкана катары анын орчундуу операцияларды жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөрдү жүзөгө ашыруусуна олуттуу жолтоо болуучу сценарийлерди таап чыгуусу жана иш алып барууну калыбына келтирүүнү пландаштыруу же ырааттуу түрдө токтотуунун бардык мүмкүнчүлүктөрүнүн натыйжалуулугун баалоого тийиш. Зарылчылык келип чыккан шартта, төлөм системасы тиешелүү компетенттүү органдар үчүн чечимдерди пландаштыруу үчүн керектүү маалыматты дагы бериши зарыл.		
Төлөм системасынын маанилүү операцияларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү ишке ашырууга жолтоо кылуучу сценарийлер.		
3.4.1. Төлөм системасы анын олуттуу операцияларды жана тейлөөлөрдү ишке ашырышына жолтоо болуучу сценарийлерди кантип аныктайт? Мындай процесстердин жыйынтыгында кандай сценарийлер аныкталган?		
3.4.2. Бул сценарийлер төлөм системасы дуушар болгон өзүнчө жана байланыштуу тобокелдиктерди кандайча эсепке алынат?		
Ишти калыбына келтирүү же ырааттуу түрдө токтотуу боюнча пландар		
3.4.3. Ишти калыбына келтирүү же ырааттуу түрдө жоюу боюнча төлөм системасынын кандай пландары бар?		
3.4.4. Төлөм системасынын ишти калыбына келтирүү же ырааттуу түрдө жоюу боюнча негизги стратегиялары анын орчундуу операцияларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү улантуусуна кандайча мүмкүнчүлүк берет?		
3.4.5. Төлөм системасынын ишти калыбына келтирүү же ырааттуу түрдө жоюу боюнча пландары канча убакыт аралыгында кайра каралат жана жаңыланат?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/Сунуш-көрсөтмөлөр		

4-принцип. Кредиттик тобокелдик.

Финансы рыногунун инфраструктурасы катышуучулардын иш-аракеттеринен улам келип чыккан кредиттик тобокелдиктерди, ошондой эле төлөм, клиринг жана эсептешүү процесстеринен келип чыккан тобокелдиктерди натыйжалуу өлчөп, контролдукка алууга жана аларды тескөөнү камсыз кылууга тийиш.

Финансы рыногунун инфраструктурасы ар бир катышуучунун кредиттик тобокелдигинин ордун ишенимдүү жана толук жабуу үчүн жетиштүү финансы ресурсту колдоп турууга тийиш. Мындан тышкары, ишин олуттуу тобокелдиктер коштогон жана/же бир нече юрисдикцияда системалуу мааниге ээ борбордук контрагенттер, келип чыгышы ыктымал болгон кооптуу жагдайлардын көңири түрмөгүнүн ордун жабууга жетиштүү кошумча финансылык ресурстарга ээ болушу зарыл. Буларга эки катышуучу жана алардын аффилирленген компаниялары тарабынан өзүнө алган милдеттенмелеринин аткарылбай калышы сыяктуу жагдайлар камтылууга жана муну менен эле чектелип калбастан, өзгөчө кырдаалда, бирок болжолдоого болгон рыноктук жагдайларда борбордук контрагенттер үчүн кредиттик тобокелдиктин жыйындысы келип чыгышынан улам түптөлгөн жагдайлар да камтылууга тийиш. Башка бардык борбордук контрагенттер да кооптуу жагдайлардын ордун жабууга жетиштүү кошумча финансылык ресурстарга ээ болууга тийиш.

Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм сис- темасынын операторунан баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
4.1-негизги түшүнүк. Финансы рыногунун инфраструктурасы өз катышуучулар тарабынан кредиттик тобокелдиктерди тескөө башкармалыгынын ишенимдүү түзүмүн, ошондой эле анын төлөм, клирингдик жана эсептешүү процесстеринен улам келип чыккан кредиттик тобокелдиктер. Кредиттик тобокелдик күндөлүк тобокелдиктерден жана/же потенциалдуу келечектеги тобокелдиктерден улам келип чыгышы мүмкүн.		
4.1.1. Кредиттик тобокелдиктерди тескөө боюнча төлөм системасынын, анын катышуучулар жана анын төлөм, клирингдик жана эсептешүүлөр процесстери менен түзүлүүчү күндөлүк жана потенциалдуу тобокелдиктерди кошо алганда механизмдери кандай?		
4.1.2. Конъюктуралардын, рыноктук практикалардын жана жаңы продуктулардын өзгөрүүсүн чагылдырууну эсепке алуу менен механизмдер канча убакта кайра каралат?		

4.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы кредиттик тобокелдиктердин булагын аныктоого тийиш, ар дайым кредиттик тобокелдиктерди сандык баалоону жана мониторинг жүргүзүүнү жана бул тобокелдиктерди контролдоо үчүн тиешелүү механизмдерди колдонууну өткөрүп туруусу зарыл.		
4.2.1. Төлөм системасы кандайча кредиттик тобокелдиктин булактарын аныктайт? Төлөм системасы тарабынан аныкталган кредиттик тобокелдиктердин булагы кандай?		
4.2.2. Төлөм системасы кредиттик тобокелдиктерди кандайча өлчөйт жана мониторинг жүргүзөт? Төлөм системасы тобокелдиктерди кайра баалоо канча убакыт сайын жүргүзүлөт? Маалымат канчалык деңгээлде актуалдуу?		
4.2.3. Төлөм системасынын кайсы механизмдери кредиттик тобокелдиктеги булактарды контролдоо үчүн колдонулат (мисалы, айкын убакытта дүң эсептешүүлөр механизмдеринин сунушу же «төлөмгө каршы тапшыруу» эсептешүүлөрү, таза дебетти чектөө же бир күндүк кредит, концентрация чектөөлөрүн же күн сайын же орточо суткалык негизде күндөлүк рыноктук баалардын негизинде позицияларды кайра баалоо)? Бул инструменттердин натыйжалуулугун төлөм системасы кандайча өлчөйт?		
4.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы аныктоонун жогорку деңгээли менен өзүнүн күндөлүк жана ар бир катышуучу тарабынан потенциалдуу келечек тобокелдиктери болсо, күрөөлүк камсыздоону колдонуу менен жана башка ушул сыяктуу финансылык ресурстарды жабышы зарыл (Күрөөлүк камсыздоо жөнүндө 5-принципти карагыла). Кийинкиге калтырылган нетто-эсептөө системаларынын (DNS системалары) негизинде эсептешүү кепилдиги жок, бирок эгерде алардын катышуучулары төлөм, клирингдик жана эсептешүүлөрдөн улам келип чыгуучу кредиттик тобокелдиктер менен кез келгенде, мындай төлөм системалары системада олуттуу кредиттик тобокелдикти жарата алуучу эки катышуучу же алардын аффилирленген компаниялары тарабынан жаралган тобокелдиктерди жабуу үчүн кеминде жетишерлик ресурстарга ээ болушу зарыл.		
Ар бир катышуучунун тобокелдигинин ордун жабуу		
4.3.1. Төлөм системасынын өзүнүн күндөлүк тобокелдиктерин жана алар болгон учурда потенциалдуу келечектеги тобокелдиктеринин ордун кантип жабат? Мындай тобокелдиктердин ордун жабуу үчүн төлөм системасы тарабынан колдонулуучу финансы ресурстарынын курамы кандай? Финансы ресурстарга канчалык деңгээлде баа берилүүгө тийиш?		

4.3.2. Финансы ресурстары канчалык деңгээлде төлөм системасынын күндөлүк жана потенциалдуу келечек тобокелдиктерин толук көлөмдө жана жогорку деңгээлдеги ишенимдүүлүктүн ордун жабышат? Өзүнүн финансы ресурстарынын жетишээрлигин төлөм системасы канчалык деңгээлде баалайт?		
Эсептешүүлөрдүн кепилдиги жок мөөнөтү жылдырылган нетто-эсептешүүлөрү бар төлөм системалары үчүн		
4.3.3.Эгер төлөм системасы эсептешүү кепилдиги жок мөөнөтү өткөн нетто-эсептешүүлөрү бар система болсо, анын катышуучулары, алардын төлөм, клирингдик жана эсептешүү процесстеринен келип чыккан кредиттик тобокелдиктерге дуушар болушабы? Эгер системада кредиттик тобокелдиктер болсо, анда система кандайча мониторинг жүргүзөт жана бул тобокелдиктерди өлчөйт?		
4.3.4. Эгер төлөм системасы эсептешүү кепилдиги жок мөөнөтү жылдырылган нетто-эсептешүүлөрү бар система болуп, бирок катышуучулардын арасында кредиттик тобокелдиктер бар болсо, төлөм системасынын финансылык ресурстары системада олуттуу кредиттик тобокелдиктерге алып келе турган эки катышуучунун жана алардын аффилирленген компаниялардын кайсы деңгээлде аткарылбаган милдеттенмелеринин ордун жабат?		
4.4-негизги түшүнүк. Төлөм системасы милдеттенмелерди өз алдынча аткарбагандыгынын же төлөм системасы алдында милдеттенмелерди анын катышуучулары тарабынан аткарбай коюуну айкалыштыруунун жыйынтыгында милдетин ала турган кредиттик жоготуулардын толук ордун жабуунун так эрежелерин жана жол-жоболорун аныкташы зарыл. Бул эрежелер жана жол-жоболор төлөм системасынын ликвиддүүлүк провайдерлеринен алынган каражаттарды кайтарып алууну кошо алганда орду жабылбаган кредиттик жоготуулар кандайча бөлүштүрүлөрүн аныктайт. Мындан тышкары, бул эрежелер жана жол-жоболор, төлөм системасы коопсуз жана ишенимдүү иш алып баруусун улантуу үчүн стресстик абалды жараткан жагдайларда төлөм системасы колдой турган анын төлөм системасын толтуруу процессин сүрөттөп бериши зарыл.		
Кредиттик жоготуулардын бөлүштүрүлүшү		

4.4.1. Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору айкын формада кредит боюнча анын катышуучуларынын төлөм системасы алдындагы милдеттенмелерин өз алдынча аткарбоосунун жана айкалыштыруусунун натыйжасында милдетин ала турган кайсы болбосун жоготууларды кандайча жөнгө салат? Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору кредит боюнча потенциалдуу орду жабылбаган жоготуулардын бөлүштүрүлүшүн жана төлөм системасынын ликвиддүүлүк провайдерлеринен алган каражаттардын ордун жабууну кошо алганда кайсы тартипте жана кандайча жөнгө салат?		
Финансы ресурстарын толуктоо		
4.4.2. Төлөм системасынын стресстик жагдайдан улам азайып кеткен финансы ресурстарын толуктоону жөнгө салуучу эрежелер жана жол-жоболор кайсылар?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/Сунуш-көрсөтмөлөр:		
5-принцип: Күрөөлүк камсыздоо. Өзүнүн кредиттик тобокелдиктерин жана катышуучуларынын кредиттик тобокелдиктерин тескөө үчүн күрөөлүк камсыздоого муктаж болгон Финансы рыногунун инфраструктурасы төмөнкү ликвиддүүлүк тобокелдиктери, кредиттик жана рыноктук тобокелдиктерге ээ күрөөлүк камсыздоону кабыл алууга тийиш. Мындан тышкары, Финансы рыногунун инфраструктурасы концентрациянын жетишерлик консервативдүү тескөө чарасын жана лимиттерди белгилеши жана колдонушу зарыл.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм сис-темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
5.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы, эреже катары төмөнкү кредиттик жана рыноктук тобокелдик жана ликвиддүүлүк тобокелдиги камтылган активдерди күрөөлүк камсыздоо катары кабыл алган активдерди чектөөгө тийиш.		
5.1.1. Өзгөчө негизде кабыл алынуучу күрөөлүк камсыздоону кошо алгандагы күрөөлүк камсыздоо катары белгилүү бир актив алгылыктуу экендигин төлөм системасы кандайча аныктайт? Төлөм системасы өзгөчө негиз болуучу эмне экендигин кантип аныктайт? Төлөм системасы бул аныктамаларды канчалык көп колдонот? Төлөм системасы өзгөчө негизде күрөөлүк камсыздоону канчалык көп кабыл алат, жана мындай күрөөлүк камсыздоону кабыл алууда ал лимиттерди колдонубу?		

5.1.2. Төлөм системасы күрөөлүк камсыздоону критерийлерге карата колдонулуучу критерийлерге туура келерин камсыздоо үчүн ал тарабынан катталган күрөөлүк камсыздоого кандайча мониторинг жүргүзөт?		
5.1.3. Төлөм системасы кандайча кайтарым корреляциянын мүмкүн болуучу атайы тобокелдигин кантип аныктайт жана абалын жеңилдетет, мисалы, ал тарабынан күрөөлүк камсыздоого карата лимиттерди колдонуу жолу аркылуу (күрөөлүк камсыздоонун концентрациясынын лимиттерин кошо алганда)?		
5.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы баа берүүнүн пруденциалдык белгилерин белгилөөгө жана дайыма текшерүүгө алынып, рыноктук кооптуу жагдайларды эске алган тобокелдиктерди тескөө чарасы системасын аныктоого тийиш.		
Баа берүү тажрыйбасы		
5.2.1. Төлөм системасы күрөөлүк камсыздоонун наркын рыноктук наркка салыштырып кайрадан баа берүүнү кайсыл учурда жүргүзүп турат жана бул күн сайын аткарылабы?		
5.2.2. Төлөм системасы, эгерде рыноктук баалар айкын наркты чагылдыра албаса, активдерге өз алдынча баа берүүгө ыйгарым укуктуубу?		
Тобокелдиктерди тескөө системасын колдонуу тажрыйбасы		
5.2.3. Төлөм системасы муну кандайча аныктайт?		
5.2.4. Төлөм системасы тобокелдикти тескөө системасынын талаптагыдай экендигин кандайча тесттен өткөрөт, анын ичинде күрөөлүк камсыздоонун жок кылынышы каралган стресстик рыноктук жагдайлар шартында активдердин наркынын төмөндөп кетишин кантип аныктайт? Төлөм системасы бул тестти кайсыл учурда өткөрүп турат.		
5.3-негизги түшүнүк. Корректировкалоого болгон керектөөнү басаңдатуу үчүн төлөм системасы мезгил-мезгили менен орун алып турган кооптуу рыноктук жагдайлар эске алынган тобокелдиктерди тескөөнүн туруктуу жана консервативдүү системасын жөнгө салууга тийиш.		
5.3.1. Төлөм системасы тобокелдиктерди тескөө системасынын жөнгө салынгандыгын кантип аныктап, ага баа берет? Бул системага корректировкалоолор кандайча эске алынат?		
5.4-негизги түшүнүк. Төлөм системасы, бул баа үчүн олутсуз жагымсыз натыйжалуу активдердин тез эле жоюу мүмкүнчүлүгүн олуттуу төмөндөтүүгө алып келүүчү белгилүү бир активдердин концентрациясынан качышы зарыл.		

5.4.1. Жоюу учурунда баага потенциалдуу жагымсыз таасир этүүнү чектөө максатында белгилүү бир активдерди аныктоо жана анын концентрацияланышына бөгөт коюу боюнча төлөм системасынын саясаты кандай? Бул саясатты аныктоо учурунда кайсы факторлор таасир этет (мисалы, баага же рыноктук шарттарга жагымсыз таасир этүү)?		
5.4.2. Төлөм системасы концентрациянын кайра кароо жана баа саясатын жана шайкештүүлүктү аныктоо боюнча практиканы кандайча жүргүзөт? Төлөм системасы бул саясаттын жана практиканы кайра кароону жана баа берүүнү канчалык көп жүргүзөт?		
5.5-негизги түшүнүк. Чек ара аркылуу күрөөлүк камсыздоону кабыл алуучу төлөм системасы анын колдонулушу менен байланыштуу тобокелдиктерди жеңилдетүүгө жана аны убагында колдонуу мүмкүнчүлүгүн камсыздоого тийиш.		
5.5.1. Чек ара аркылуу күрөөлүк камсыздоону кабыл алуу менен төлөм системасы дуушар болгон юридикалык, операциялык, рыноктук жана башка тобокелдиктер кандай? Төлөм системасы бул тобокелдиктерди кантип жеңилдетет?		
5.5.2. Төлөм системасы өз убагында чек ара аркылуу күрөөлүк камсыздоону колдонуу мүмкүнчүлүгүн кандайча камсыз кылат?		
5.6-негизги түшүнүк. Төлөм системасы мыкты уюштурулган жана операциялык жактан ийкемдүүлүккө ээ күрөөлүк камсыздоону тескөө системасын колдонушу зарыл.		
Күрөөлүк камсыздоону тескөө системасы		
5.6.1. Төлөм системасы тарабынан колдонулуучу күрөөлүк камсыздоону тескөө системасынын негизги мүнөздөмөсү кайсылар?		
5.6.2. Төлөм системасы күрөөлүк камсыздоону кайталап колдонуу жана сунушталган күрөөлүк камсыздоого өз укуктарын кантип жана кандай деңгээлде байкоого алат?		
Операциялык ийкемдүүлүк		
5.6.3. Төлөм системасы тарабынан колдонулуучу күрөөлүк камсыздоону тескөө системасы күрөөлүк камсыздоого күндөлүк мониторинг жүргүзүү жана тескөө учурунда өзгөрүүлөрдү кантип жана кандай деңгээлде эске алат?		
5.6.4. Күрөөлүк камсыздоону тескөө системасы рыноктук стресс мезгилинде да иш үзгүлтүксүздүгүн кандай деңгээлде камсыз кылат?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		

6-принцип: Гарантиялык депозит (Төлөм системасына колдонулбайт) Борбордук контрагент өз катышуучулары тарабынан түзүлгөн кредиттик тобокелдиктерди бардык продукттар боюнча үзгүлтүксүз каралып туруучу тобокелдиктерди эске алган гарантиялык депозиттердин эффективдүү системасы аркылуу жабууга тийиш.		
7-принцип. Ликвиддүүлүк тобокелдиги. Финансы рыногунун инфраструктурасы өзүнүн ликвиддүүлүк тобокелдигин натыйжалуу баалоого, контролдоого жана тескөөгө тийиш. Финансы рыногунун инфраструктурасы бир күндүк эсептешүүлөрдү жүзөгө ашыруу үчүн бардык зарыл болгон валюталарда жетишерлик ликвиддүү ресурстарга, зарылчылык келип чыкса, операциялык күн ичинде жана мүмкүн болуучу стресстик сценарийлерди кеңири спектрдин алкагында ишенимдүүлүктүн жогорку деңгээлиндеги төлөм милдеттенмелери боюнча көп күндүк эсептешүүлөргө, буга Финансы рыногунун инфраструктурасынын экстремалдык, бирок катышуучу жана анын аффилирленген компанияларынын мүмкүн болуучу рыноктук жагдайлардын ликвиддүүлүк боюнча чогуу алгандагы милдеттенмелеринин көбүнүн пайда болуусуна алып көлө турган милдеттенмелерин аткарбоосун кошо алганда, бирок муну менен чектелбестен ээ болушу зарыл.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	Төлөм сис- темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
7.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы катышуучулар, эсептешүү банктары, ностро агенттери, депозитарий банктары, ликвиддүүлүк булактары жана башка уюмдар тарабынан дуушарлануучу ликвиддүүлүк тобокелдиктерин тескөөнүн ишенимдүү системасына ээ болушу зарыл.		
7.1.1. Өзүнүн катышуучулары, эсептешүү банктары, ностро агенттери, депозитарий банктары, ликвиддүүлүк булактары жана башка уюмдар тарабынан дуушарлануучу бардык тиешелүү валюталарда тобокелдик ликвиддүүлүгүн тескөө үчүн төлөм системасынын колдонуучу механизмдери кандай?		
7.1.2. Бардык тиешелүү валюталарда төлөм система-сында келип чыгуучу ликвиддүүлүк тобокелдигинин булактары менен байланышкан ликвиддүүлүктөгү төлөм системасынын керектөөлөрүнүн мүнөзү жана өлчөмү кандай?		
7.1.3. Төлөм системасы ага карата мамиле боюнча ар кандай ролдогу өзүнчө уюмдар жана анын аффилирленген компаниялар тарабынан түзүлгөн потенциалдуу чогуу алгандагы ликвиддүүлүк тобокелдигин төлөм системасы кантип эске алат?		

7.2-негизги түшүнүк. Операциялык күн ичинде ликвиддүүлүктү кошо алганда, төлөм системасы натыйжалуу операциялык жана туруктуу каражаттарга жана аналитикалык өз эсептешүүлөрүн жана финансылык агымдарды өз убагында аныктоо, баа берүү жана мониторинг жүргүзүүгө ээ болушу зарыл.		
7.2.1. Төлөм системасы эсептешүү жана финансылык агымдарды аныктоо, баа берүү жана мониторинг жүргүзүү үчүн кандай операциялык жана аналитикалык каражаттарды колдонот?		
7.2.2. Төлөм системасы операциялык күн ичиндеги ликвиддүүлүктү кошо алганда, үзгүлтүксүз жана өз убагында өз эсептешүү жана финансылык агымдарын аныктоо, баа берүү жана мониторинг жүргүзүү үчүн бул каражаттарды кантип колдонот?		
7.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы, анын ичинде мөөнөтү жылдырылган нетто-эсептешүүлөрдүн колдонулуучу механизмдери, ар бир күнүндө эсептешүүлөрдү жүргүзүү үчүн тиешелүү валюталарда жетишерлик ликвиддүү ресурстарды, ал эми зарылчылык келип чыккан шартта ошондой эле бир күндүк же көп күндүк эсептешүүлөрдү мүмкүн болуучу стресс-сценарийлердин кеңири спектринин алкагында аныктоонун жогорку деңгээлиндеги төлөм милдеттенмелери боюнча колдоого алуусу зарыл. Алар өзүндө муну менен чектелбестен, экстремалдык, бирок мүмкүн болуучу рыноктук жагдайларда төлөм милдеттенмелерин көбүнүн келип чыгуусуна алып келүүчү катышуучулардын жана анын аффилирленген компанияларынын милдеттенмелерин камтууга тийиш.		
7.3.1. Төлөм системасы, ар бир күнү, ошондой эле зарылчылык келип чыккан шартта бир күндүк же көп күндүк эсептешүүлөрдү жүргүзүү үчүн тиешелүү бардык валюталарда ликвиддүү ресурстардын суммасын кантип аныктайт? Кайсы потенциалдуу стресстик сценарийлер (экстремалдуу, бирок мүмкүн болуучу рыноктук жагдайларда чогуу алгандагы төлөм милдеттенмелеринин көбүн түзүүгө жөндөмдүү катышуучунун жана анын аффилирленген катышуучусунун дефолту менен чектелбегендигин кошо алганда) бул түшүнүктү түзүү үчүн төлөм системасы колдонот?		
7.3.2. Төлөм системасы ордун жабуусун талап кылуучу ар бир валютада ликвиддүүлүктүн тартыштыгынын эсептешүү көлөмү кандай?		

7.4-негизги түшүнүк. Төлөм системасынын ликвиддүүлүк ресурстарынын талаптарына жооп берүүчү ликвиддүүлүктүн эң аз ресурстары жөнүндө талаптарга жооп берүүчү талаптарды аткаруу максатында ар бир валютада кредиттик линияларда белгиленген, валюталык своптордо белгиленген жана РЕПО тастыкталган борбордук банкта - акча депозиттеринен – эмитенттен жана кредит берүүгө жөндөмдүү банктардан, ошондой эле жогорку ликвиддүү күрөөлүк камсыздоодон, депозитарийлерден жана инвестициялардан турат. Алар каржылоо жөнүндө алдын ала келишилген жана жогорку ишенимдүү бүтүмдөрдөн улам ал эмес экстремалдык, бирок мүмкүн болуучу рыноктук жагдайларда нак акча каражаттарына жеңил жеткиликтүү жана тез конвертацияланган катары эсептелет. Эгерде төлөм системасы борбордук банк-эмитентте кадимки кредитке карата пайдаланууга ээ болсо, төлөм системасы мындай пайдалануу мүмкүнчүлүгүн (жана борбордук банк менен келишилген башка тиешелүү бүтүмдөрдү) тиешелүү борбордук банкта күрөө үчүн жарактуу боло турган талаптардын эң аз бөлүгү катары саноого тийиш. Мындай бардык ресурстар зарылчылыгына жараша жеткиликтүү болууга тийиш.		
Уруксат берилген ликвиддүү ресурстардын көлөмү жана курамы		
7.4.1 Төлөм системасындагы анын ар бир валютадагы квалификациялык ликвиддүү ресурстарынын көлөмү жана курамы кандай? Төлөм системасынын колдонуусуна бул ликвиддүү ресурстар кантип жана кайсы убакытка жеткиликтүү болот?		
Квалификациялык ликвиддүү ресурстардын пайдалануу мүмкүнчүлүгү жана ордунун жабылышы		
7.4.2. Төлөм системасы дароо колдонуу мүмкүнчүлүгү бар күрөөлүк камсыздоону жана акча каражаттарына инвестицияларды которуу үчүн каржылоонун кандай макулдашылган механизмдерин колдонот? Бул механизмдер экстремалдуу, бирок болжолдуу рыноктук шарттарда жогорку ишенимдүү болорун төлөм системасы кантип аныктаган? Төлөм системасы өзүнүн ликвиддүү ресурстарына жеткиликтүү болушунан кандайдыр бир потенциалдуу тоскоолдуктарды таптыбы?		
7.4.3. Эгерде төлөм системасы үзгүлтүксүз негизде борбордук банк-эмитентте кредитке карата жеткиликтүүлүккө ээ болсо, анда анын бул валютада эң аз ликвиддүү ресурстары тууралуу талаптарга туура келүү максатында карыз алуу боюнча мүмкүнчүлүгү канчалык?		
7.4.4. Төлөм системасынын квалификациялуу ликвиддүү ресурстарынын өлчөмү жана жеткиликтүүлүгү канчалык деңгээлде төлөм милдеттенмелери боюнча өз убагында эсептешүүлөр жүргүзүү үчүн ар бир валютада эң аз ликвиддүү ресурстар тууралуу белгиленген талаптарга туура келет?		

7.5-негизги түшүнүк. Төлөм системасынын өзүнүн талаптарына жооп берүүчү ликвиддүү ресурстарына ликвиддүү ресурстардын башка түрлөрү менен толукташы мүмкүн. Бул жагдайда бул ликвиддүү ресурстар болжол менен суроо-талап менен колдонулуучу же милдеттенмелерди аткарбоонун натыйжасында жекече негизде кредиттик линиялар, своптор же РЕПО үчүн күрөөлүк камсыздоо катары жол берилген активдер түрүндө болушу зарыл, ал эмес бул экстремалдуу рыноктук шарттарда алдын ала аныкталган же кепилденген зор ыктымалдыгы болушу мүмкүн. Эгерде төлөм системасынын Борбордук банктан жөнөкөй кредитти алуу мүмкүнчүлүгү жок болсо, ал кайсы күрөөлүк камсыздоо тиешелүү банк тарабынан кабыл алынарын билүүгө тийиш. Анткени, мындай активдер стресстик жагдайда ликвиддүү болуу ыктымалдыгына ээ. Ликвиддүүлүктү пландаштыруу үчүн төлөм системасы борбордук банкта шашылыш кредиттин жеткиликтүүлүгүнө ишенбөөгө тийиш.		
Кошумча ликвиддүү ресурстардын өлчөмү жана курамы		
7.5.1. Төлөм системасы үчүн жеткиликтүү болгон кошумча ликвиддүү ресурстардын өлчөмү жана курамы канчалык?		
Кошумча ликвиддүү ресурстардын пайдалануу мүмкүнчүлүгү		
7.5.2. Төлөм системасы тиешелүү валютаны алган шартта ишенимдүү негизде экстремалдуу рыноктук шарттарда алдын ала болжолдонгон жана кепилденген болбосо да, күрөөлүк камсыздоо катарында активдер жеңил ишке ашырыла тургандыгы жана алгылыктуулугун кантип жана кандай негизде аныктайт?		
7.5.3. Бул кошумча активдердин кайсы бөлүгү тиешелүү борбордук банкта потенциалдуу күрөөлүк камсыздоо катары квалификацияланат?		
7.5.4. Төлөм системасы квалификациялык ликвиддүү ресурстарды колдонууга чейин же андан тышкары өзүнүн кошумча ликвиддүү ресурстарын кандай жагдайларда колдоно алат эле?		
7.5.5. Төлөм системасынын кошумча ликвиддүү ресурстарынын өлчөмү жана пайдалануу мүмкүнчүлүгү квалификациялуу ликвиддүү ресурстар менен бирге ликвиддүү ресурстарды аныктоо үчүн стресс-тестирлөөнүн программасынан төлөм системасынын жүрүшүндө ликвиддүүлүктүн керектөөлөрүнө канчалык деңгээлде жооп берет (9-негизги түшүнүктү карагыла).)?		

7.6-негизги түшүнүк. Төлөм системасы алдын ала текшерүү жүргүзүүнүн эсебинен аныктоонун жогорку деңгээлин камсыздоосу зарыл, бул талаптарына жооп берүүгө керектүү ликвиддүү ресурстарды төлөм системасы катышуучусу же үчүнчү жак болсо, өзүнө кабыл алынган милдеттенмелерди жана аларды коштогон алардын ликвиддүүлүк тобокелдигин жана аларды тескөөнү түшүнүү үчүн зарыл жетиштүү маалыматка ээ болот. Белгилүү бир валютаны ликвиддүүлүк булагынын ишенимдүүлүгүн баалоо үчүн борбордук банкта-эмитентте кредиттин ликвиддүүлүгүнүн булагын алуу мүмкүнчүлүгүн эске алуу зарыл. Төлөм системасынын ликвиддүүлүктүн булагында болгон ликвиддүүлүктүн ресурстарынын пайдалануу мүмкүнчүлүгүнүн өзүнүн жол-жобосун туруктуу тестирилөөгө тийиш.		
Ликвиддүүлүк булагын тартуу		
7.6.1. Төлөм системасы ликвиддүүлүктүн талап кылынуучу эң аз квалификациялык ресурстарына туура келиши үчүн булактарды тартабы? Төлөм системасынын ликвиддүүлүк булагы болуп ким эсептелет? Үзгүлтүксүз негизде, анын ичинде стресстик абалда ар бир тиешелүү валютада өзүнүн коштолгон ликвиддүүлүк тобокелдигин түшүнүү жана тескөө үчүн канткенде жетишерлик маалыматка ээ болот?		
Ликвиддүүлүк булагынын ишенимдүүлүгү		
7.6.2. Төлөм системасы ликвиддүүлүктүн ар бир булагы үзгүлтүксүз негизде бардык тиешелүү валюталарда каралган талаптарды аткаруу мүмкүнчүлүгүн кантип аныктайт?		
7.6.3. Төлөм системасы борбордук банкта-эмитентте кредитке карата ликвиддүүлүк булагынан потенциалдуу пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кандайча эске алат?		
7.6.4. Төлөм системасы ликвиддүүлүк булагынан өзүнүн ликвиддүү ресурстарын өз убагында жана ишенимдүү түрдө туруктуу кандайча тест жүргүзөт?		
7.7-негизги түшүнүк: Борбордук банктагы эсептерден, анын төлөм кызмат көрсөтүүлөрү же баалуу кагаздар боюнча кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгү бар төлөм системасынын өзүнүн ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөө мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү мүмкүн болгон учурда бул кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдаланышы зарыл.		

7.7.1. Төлөм системасынын азыркы учурда ар бир борбордук банкта баалуу кагаздар менен байланышкан эсептерге, төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнө же кызмат көрсөтүүлөрдү алуу укугуна, ошондой эле ар бир тиешелүү ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөө үчүн канчалык деңгээлде пайдалануу мүмкүнчүлүгүнө ээ?		
7.7.2. Төлөм системасынын төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү жүргүзүү жана ар бир тиешелүү валютада ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөө үчүн тиешелүү борбордук банкта ар бир саналган кызмат көрсөтүүлөрдөн кандай деңгээлде пайдаланат?		
7.7.3. Эгерде төлөм системасы тиешелүү борбордук банктар тарабынан көрсөтүлүүчү кызмат көрсөтүүлөрдөн башкасын колдонсо, анда төлөм системасы анын борбордук банктын кызмат көрсөтүүсүнөн пайдаланууну кеңейтүү жолу аркылуу ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөөнүн сапатын жогорулатуу үчүн потенциалын канчалык деңгээлде талдап-иликтейт?		
7.7.4. Төлөм системасы тарабынан тиешелүү борбордук банктын кызмат көрсөтүүлөрүн кеңейтүү боюнча кандай (эгер болсо) практикалык жана башка түшүнүктөр бар?		

7.8-негизги түшүнүк: Стресс-тесттердин жардамы менен өзүнүн ликвиддүү ресурстарынын жетиштүүлүгүн дайыма тесттен өткөрүүгө жана көлөмүн аныктоого тийиш. Төлөм системасы чечимди кабыл алуучу өзүнө тиешелүү органдар алдында отчет берүүнүн так жол-жоболоруна ээ болууга жана ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөө системасынын шайкештүүлүгүнө жана корректировкалоосуна баа берүүдө жыйынтыктарды колдонууга тийиш. Стресс-тестирлөөнү жүргүзүү учурунда төлөм системасы стресс-сценарийлердин түрүн эске алуусу зарыл. Сценарийлер баанын волатилдүүлүгүнүн тиешелүү жогорку маанилерин, баа детерминанттар жана кыйыр кирешелер сыяктуу башка рыноктук факторлордун өзгөрүүсүн, ар кайсы мезгил ичинде дефолт учурларын, каржылоо жана активдер рынокторунда бир учурдагы басымды, ошондой эле ар түрдүү экстремалдуу, бирок мүмкүн болуучу рыноктук шарттарда бир катар стресс-сценарийлердин алдын алууга тийиш. Сценарийлер төлөм системасынын түзүмүн жана ишин эске алууга жана ал үчүн ликвиддүүлүктүн олуттуу тобокелдигин келтирген бардык уюмдарды (мисалы, эсептешүү банктары, ностро агенттери, банктар-депозитарийлер, ликвиддүүлүк провайдерлери жана байланыштуу төлөм системалар), ошондой эле тиешелүү учурларда көп күндүк мезгил камтылууга тийиш. Төлөм системасы бардык учурларда өлчөмүн жана ал тарабынан колдоого алынган жалпы ликвиддүү ресурстардын түрүн жөнгө салган башкаруунун тиешелүү механизмдерине ээ болууга жана мыйзам чегинде документ жүзүндө түшүндүрмө берүүгө тийиш.		
Стресс-тестирлөө программасы		
7.8.1. Төлөм системасы ар бир валютадагы өзүнүн ликвиддүү ресурстарынын жетиштүүлүк көлөмүн аныктоо жана текшерүү үчүн стресс-тестирлөөнү кандайча колдонот? Төлөм системасы өзүнүн ликвиддүү ресурстарында канчалык көп стресс-тестирлөө жүргүзөт?		
7.8.2. Төлөм системасынын өз убагында баа берүү жана анын өлчөмүн коррекциялоо жана ликвиддүүлүк ресурстарынын курамы жана анын ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөө системасын камсыз кылуу максатында алардын чечим кабыл алуу жана анын ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөө системасын төлөм системасынын чечимин кабыл алуу органдары алдында ал боюнча стресс-тестирлөөнүн күндөлүк жыйынтыктары жөнүндө отчеттуулук процесси кандай?		
Стресс-тестирлөөнүн сценарийлери		

7.8.3. Стресс-тестирлөөдө кандай сценарийлер колдонулат жана белгилүү бир мезгил ичинде баа өзгөрүлмөлүүлүгүнүн тарыхый маанисинин өсүп жеткен чегинин айкалышын, баа детерминанттары жана кыйыр кирешелүүлүк сыяктуу башка рыноктук факторлордун өзгөрүүлөрүн, мезгилдин көптөгөн ар кандай дефолт учурларына, финансы рыноктору жана активдерине бир эле убакта басым жасоо, ошондой эле ар кандай экстремалдуу, бирок болжолдуу рыноктук шарттардагы келечектүү стресс-сценарийлердин түрлөрүн кандай деңгээлде карашат?		
7.8.4. Сценарийлер жана стресс-тесттер төлөм системасынын так төлөм жана эсептешүү түзүмдөрүн (мисалы, айкын убактагы дүң төлөмдөр же нетто негизиндеги мөөнөтү узартылган төлөмдөр; эсептешүү кепилдиги же анысы жок; Pwмодели), ошондой эле төлөм системасынын, анын катышуучулары же биргеликте түздөн-түз тарта турган ликвиддүүлүк тобокелдиги кандай деңгээлде эске алышат?		
7.8.5. Төлөм системасына карата бир канча ролдордо чыга турган өзүнчө уюмдар жана алардын аффилирленген компанияларынын мүмкүнчүлүгүн кошо алганда төлөм системасында ал тарабынан төлөм милдеттенмелерин өз убагында аткаруусу үчүн анда пайда болгон ликвиддүүлүккө болгон керектөөсүн эске алуу жана өлчөмү жана ликвиддүүлүк тобокелдигин шарттаган булактарын сценарийлер жана стресс-тесттер канчалык деңгээлде эске алышат?		
Кайра карап чыгуу жана валидация		
7.8.6. Төлөм системасы стресс-тестирлөөнүн жыйынтыктуулугуна жана ката кетируучүлүккө жана параметрлерге канчалык көп баа берет? Төлөм системасы тарабынан колдонулуучу стресс-тестирлөө программасы ар кандай жагдайларды, мисалы, баанын позицияларынын көтөрүлүп кетишин жана өзгөрүлмөлүүлүгүн, позициялардын концентрациясын, рыноктук ликвиддүүлүктөгү өзгөрүүлөрдү жана параметрлердин өзгөрүшүн кошо алганда тобокелдик үлгүсүн кандайча эске алат?		
7.8.7. Төлөм системасы өзүнүн тобокелдикти тескөө үлгүсүнүн өзгөрүлмөлүүлүгүн жүргүзөт? Өзгөрүлмөлүүлүктү канчалык көп жүргүзөт?		

7.8.8. Төлөм системасы тарабынан колдоого алынып жаткан жалпы ликвиддүү ресурстардын көптүгүн жана түрлөрүн жөнгө салуучу тескөөнүн рационалдуу негизи жана тиешелүү механизмдери анын кайсы документинде жана кандай көлөмдө ал тарабынан негизделген?		
7.9-негизги түшүнүк: Төлөм системасы бүтүм келишилген күнү төлөм милдеттенмелери боюнча өз убагында төлөмдөрдү жүзөгө ашырууга шарт түзүүчү так эрежелерге жана жол-жоболорго, ал эми зарылчылык келип чыккан шартта анын катышуучуларынын өзүнчө же биргеликте милдеттенмелерин аткарбаган шартта операциялык күн ичинде же көп күндүк эсептешүүлөргө ээ болушу зарыл. Бул эрежелер жана жол-жоболор каралбаган жана потенциалдуу түрдө ликвиддүүлүк тартыштыгы жабылбаганын эске алышы зарыл жана бүтүм келишилген күнү төлөм милдеттенмелери боюнча эсептешүү шарттары өзгөргөндөн, токтотулгандан же кечиктирилгенден баш тартууга тийиш. Мындан тышкары, бул эрежелер жана жол-жоболор стресс келип чыккан шартта коопсуз жана ишенимдүү иш алып барууну улантуу учун колдоно турган төлөм системасы ликвиддүүлүк ресурстарын толуктоо процессин аныктоого тийиш.		
Бүтүм келишилген күнү эсептешүү		
7.9.1. Төлөм системасынын катышуучулары тарабынан өзүнчө же биргеликте төлөм милдеттенмелери боюнча эсептешүүлөр өз убагында жүзөгө ашырууга ага кандайча эрежелер жана жол-жоболор кандайча жол берет?		
7.9.2. Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору каралбаган жана потенциалдуу жабылбаган ликвиддүүлүк тартыштыгы, пикири же бүтүм ишке ашырылган күнү төлөм милдеттенмелери боюнча эсептешүүлөрдүн кечиктирилгендиги?		
Ликвиддүүлүк ресурстарын толуктоо		
7.9.3. Стресстик жагдайдын жүрүшүндө тартылган ликвиддүүлүк ресурстарын толуктоону төлөм системасы эрежелерге жана жол-жоболорго кандайча жол берет?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр		

8-принцип. Эсептешүүлөрдүн жыйынтыкталышы. Финансы рыногунун инфраструктурасы төлөмдү төлөө күнүнүн акырында эң аз дегенде эсептешүүлөрдүн жыйынтыкталышын камтышы зарыл. Зарыл болгондо же артыкчылык берилген учурларда, операция жүргүзүү күн аралыгында же айкын убакыт ыргагында жыйынтыкталган эсептешүүнү камсыздоосу зарыл.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм системасынын баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
8.1-негизги түшүнүк. Эсептешүүлөр жыйынтыкталган учурду төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору так аныктоого тийиш.		
Эсептешүүлөрдүн аягына чыккан учур		
8.1.1. Кайсы учурда төлөм, которуу тууралуу тапшырма же башка милдеттенме боюнча эсептешүүлөр жыйынтыкталган, башкача айтканда кайтарылып алынгыс жана шартсыз болуп эсептелинет? Эсептешүүлөрдүн аягына чыккан учур документ түрүндө аныкталып, бекитилгенби? Аталган маалымат кантип жана кимге ачылып көрсөтүлөт?		
8.1.2. Төлөөгө жөндөмсүздүк жөнүндө колдонуудагы мыйзамдарды кошо алганда, төлөм системасынын укуктук негизи жана эрежелери төлөм системасы менен анын катышуучуларынын же катышуучулардын ортосундагы төлөмдүн, которуу жөнүндө тапшырманын же башка милдеттенменин аткарылышын кандай негизде белгилейт?		
8.1.3. Төлөм системасы бардык тиешелүү юрисдикцияларда макулдашууга жетишилгендигинин укуктук аныктамасын кандайча тастыктай алат (мисалы, негиздүү юридикалык корутунду алуу аркылуу)?		
Байланыш болгон шартта аягына чыгуусу		
8.1.4. Төлөм системасы башка төлөм системасы менен байланыш болгон шартта эсептешүүлөрдүн аягына чыгуусун кантип камсыз кылат?		
8.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы жыйынтыкталган эсептешүүнү төлөмдөрдү чегерилген күн аяктаганга чейин кечиктирилбестен, артыкчылык берилген учурларда - эсептешүү тобокелдигин төмөндөтүү үчүн операциялык күн ичинде же айкын убакыт ыргагында жыйынтыкталган эсептешүүнү жүргүзүүгө тийиш. Ири төлөмдөр системасы дүң эсептешүүлөр системасын айкын убакыт ыргагында же эсептешүү күн ичинде мультипакеттик иштеп чыгууда пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кароого алууга тийиш.		
Валюталоо күнүнө жыйынтыкталган эсептешүү		

8.2.1. Төлөм системасы түзүмү валюталоо күнүнө жыйынтыкталган эсептешүүнү (же бүтүм келишилген күнү эсептешүүнү) жүргүзүүгө мүмкүн кылабы? Төлөм системасы жыйынтыкталган эсептешүүнү пландаштырылып жаткан валюталоо күнү аяктаганга чейин кечиктирбестен жүргүзүүнү кантип камсыз кылат?		
8.2.2. Төлөм системасында жыйынтыкталган эсептешүүнү анын эрежелеринде, жол-жоболорунда жана келишимдеринде каралбаган кийинки жумуш күнүнө жылдыруу учурлары орун алды беле? Эгер жылдыруу төлөм системасынын аракеттеринин натыйжасынан болгон болсо, келечекте ушул сыяктуу жагдайларды болтурбоо үчүн кандай чаралар көрүлгөн?		
Күн ичинде жана айкын убакыт ыргагында жыйынтыкталган эсептешүү		
8.2.3. Төлөм системасы күн ичинде жана айкын убакыт ыргагында жыйынтыкталган эсептешүүнү камсыз кылып жатабы? Эгерде кылып жатса, кандай негизде? Катышуучулар жыйынтыкталган эсептешүү жүргүзүлгөндүгү тууралуу кантип маалымдалып жатат?		
8.2.4. Эгерде эсептешүү мультипакеттик иштеп чыгуу аркылуу аткарылса, топтомдорду өткөрүү интервалы кандай жана кайсы убакыт аралыгында алар иштелип чыгат? Эгерде катышуучу эсептешүү учуруна жетиштүү каражаттарга же баалуу кагаздарга ээ болбосо эмне болот? Транзакциялар кийинки топтомго кошулабы? Эгер кошулса, мындай транзакциялардын статусу кандай жана кайсы учурда алардын аягына чыгышы келип жетет?		
8.2.5. Эгерде эсептешүүлөр күн ичинде же айкын убакыт ыргагында жүргүзүлбөсө, ири төлөмдөр системасы же баалуу кагаздар боюнча эсептешүүлөр системасы ушул режимдердин бирин ишке киргизүү мүмкүнчүлүгүн кароого алды беле?		
8.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы өткөрүлбөгөн төлөмдөр, аткарылбай калган төлөм тапшырмалар же башка милдеттенмелер катышуучу тарабынан кайтарып алууга болбой турган учурду так аныктоого тийиш.		
8.3.1. Төлөм системасы өткөрүлбөгөн төлөмдөр, аткарылбай калган төлөм тапшырмалар же башка милдеттенмелер катышуучу тарабынан кайтарылып алынбай турган учурда кантип аныктайт? Төлөм системасы ушул учурдан кийин акцептелген, бирок аткарылбай калган төлөмдөрдү, которуу жөнүндө буйрууларды жана милдеттенмелерди бир тараптуу кайтарып алууга тыюу салат?		

8.3.2. Кандай жагдайларда эсептешүүгө система тарабынан акцепттелген тапшырма же милдеттенме баары бир кайтарылып алынышы мүмкүн (мисалы, кезекке коюлган буйруулар)? Өткөрүлбөй калган төлөмдү же аткарылбай калган төлөм тапшырмасын ким кайтарып алууга укуктуу?		
8.3.3. Кандай шарттарда төлөм системасы кайтарып алуунун чектүү мөөнөтүн алып салууга жана узартууга жол берет?		
8.3.4. Кайсы документтерде төлөм системасы ушул маалыматты аныктайт? Аталган маалымат кантип жана кимге ачып көрсөтүлөт?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		

9-принцип. Акчалай эсептешүүлөр.

Финансы рыногунун инфраструктурасы, эгерде мындай мүмкүнчүлүк жана каражаттар бар болсо, борбордук банктын каражаттарында акчалай эсептешүүлөрдү жүзөгө ашырууга тийиш. Эгерде борбордук банктын каражаттары пайдаланылбаса, Финансы рыногунун инфраструктурасы коммерциялык банктардын каражаттарын пайдалануу менен келип чыккан кредиттик тобокелдикти жана ликвиддүүлүк тобокелдигин азайтууга жана катуу контролдукка алууга тийиш.

Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм сис- темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
9.1-негизги түшүнүк. Кредиттик тобокелдикке жана ликвиддүүлүк тобокелдигине жол бербөө максатында, төлөм системасы эгерде мүмкүнчүлүк жана мындай каражаттар бар болсо, борбордук банктын акчаларында акчалай эсептешүүлөрдү жүргүзүүгө тийиш.		
9.1.1. Төлөм системасына акчалай эсептешүүлөрдү кантип жүргүзүүгө болот? Эгерде төлөм системасы мультивалюталык эсептешүүлөрдү жүргүзсө, ал ар бир валютада акчалай эсептешүүлөрдү кантип жүзөгө ашырып жатат?		
9.1.2. Эгерде төлөм системасы борбордук банктын акчаларында эсептешүүлөрдү жүргүзбөсө, анда эмнеге?		
9.2-негизги түшүнүк. Эгерде борбордук банктын акчалары пайдаланылбаса, төлөм системасы төмөн кредиттик тобокелдик же ликвиддүүлүк тобокелдиги менен айырмаланган же ага ээ болбогон эсептешүү активди пайдалануу менен акчалай эсептешүүлөрдү жүргүзүүгө тийиш.		

9.2.1. Эгерде борбордук банктын акчалары пайдаланылбаса, төлөм системасы акчалай эсептешүүлөр үчүн колдонулуучу эсептешүү активдеринин кредиттик тобокелдиктерин жана ликвиддүүлүк тобокелдигине кандай негизде баа бере алат?		
9.2.2. Эгерде төлөм системасы коммерциялык банктын акчаларында эсептешүүнү жүргүзсө, төлөм системасы эсептешүү банктарын кантип тандап алат? Төлөм системасы тарабынан колдонулуучу тандоонун өзгөчө критерийлери кандай?		
9.3-негизги түшүнүк. Эгерде төлөм системасы эсептешүүлөрдү коммерциялык банктын акчаларында жүргүзсө, анда ал коммерциялык эсептешүү банктар тарабынан келип чыккан кредиттик тобокелдиктерди жана ликвиддүүлүк тобокелдиктерин контролдоого, тескөөгө жана чектөөгө тийиш. Атап айтканда, төлөм системасы өз эсептешүү банктары үчүн алардын ишин жөнгө салуу жана көзөмөлдөө тартибин, кредит төлөө жөндөмдүүлүгүн, капиталдаштырууну, ликвиддүүлүккө кирүү мүмкүнчүлүгүн жана операциялык ишенимдүүлүктү эске алган катуу критерийлерди белгилөөгө жана ушул критерийлердин сакталышына контролдукту жүргүзүүгө тийиш. Төлөм системасы коммерциялык эсептешүү банктарынын кредиттик тобокелдиктеринин жана ликвиддүүлүк тобокелдиктеринин концентрацияланышына мониторинг жана тескөөнү жүзөгө ашырууга да тийиш.		
9.3.1. Төлөм системасы эсептешүү банктарына карата колдонулуучу жана алардын тандоосуна тиешелүү критерийлердин сакталышына мониторингди кантип жүргүзөт? Мисалы, төлөм системасы алардын ишин жөнгө салууну жана көзөмөлдөөнү, алардын кредит төлөө жөндөмдүүлүгүнө, капиталдаштыруусуна, ликвиддүүлүккө кирүү мүмкүнчүлүгүнө жана операциялык ишенимдүүлүгүнө кантип баа берет?		
9.3.2. Төлөм системасы кантип коммерциялык эсептешүү банктары тарабынан түзүлүүчү өз кредиттик тобокелдигине жана ликвиддүүлүк тобокелдигине мониторингди жүргүзөт, тескөөгө алат жана чектейт? Төлөм системасы ушул банктар менен байланышкан кредиттик тобокелдиктин жана ликвиддүүлүк тобокелдигинин концентрацияланышына кантип мониторинг жүргүзөт жана аны тескөөгө алат?		
9.3.3. Төлөм системасы өз потенциалдык чыгым тартууларын жана ликвиддүүлүк тартыштыгын, ошондой эле ири эсептешүү банкынын төлөөгө жөндөмсүз болгон учурда, өз катышуучуларынын потенциалдык чыгым тартууларына жана ликвиддүүлүк тартыштыгына кандай негизде баа берет?		

9.4-негизги түшүнүк. Эгерде төлөм системасы өздүк китептер боюнча акчалай эсептешүүлөрдү жүргүзсө, ал өз кредиттик тобокелдикти жана ликвиддүүлүк тобокелдикти азайтууга жана так контролдоого тийиш.		
9.4.1. Эгерде төлөм системасы өз китептери боюнча акчалай эсептешүүлөрдү жүргүзүп жатса, ал өз кредиттик тобокелдигин жана ликвиддүүлүк тобокелдигин кантип азайтып, катуу контролдукка алат?		
9.5-негизги түшүнүк. Төлөм системасы эсептешүү банктар менен юридикалык макулдашуусу айрым эсептешүү банктарынын китептери боюнча которуулар качан жүргүзүлөөрү, которуулар аткаргандан кийин жыйынтыкталган болуп саналары, ошондой эле алынган каражаттар мүмкүнчүлүккө жараша болушунча тезирээк чегеришүүгө тийиш экендигин, ал эми идеалдуу учурда – төлөм системасына жана анын катышуучуларына кредиттик тобокелдикти жана ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөө мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу үчүн операциялык күн ичинде так белгилөөгө тийиш.		
9.5.1. Төлөм системасы эсептешүү банктар менен юридикалык макулдашууларды которууларды жүзөгө ашырууда которуулар аларды өткөрүүдө акыркы болушун жана алынган каражаттар чегерилишин белгилейби?		
9.5.2. Алынган каражаттар күн аяктаганга чейин кечиктирилбестен которулуп жатабы? Эгер которулбаса, эмнеге? Алар күн ичинде которулуп жатабы? Эгер которулбаса, эмнеге?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
10-принцип. Иш жүзүндө сунуштоо (төлөм системаларына колдонулбайт). Финансы рыногунун инфраструктурасы айкын инструменттерди же товарларды сунуштоо боюнча өзүнүн милдеттенмелерин так аныктоого, иш жүзүндө сунуштоого байланыштуу тобокелдиктерди аныктоого, контролдоого жана тескөөгө тийиш.		
11-принцип. Баалуу кагаздардын борбордук депозитарийи (төлөм системаларына колдонулбайт). Баалуу кагаздардын борбордук депозитарийи баалуу кагаздардын чыгарылышын камсыз кылууга, баалуу кагаздарды сактоого жана берүүгө байланыштуу тобокелдиктерди кыскартууга жана тескөөнү жүзөгө ашырууга мүмкүндүк берген эрежелерди жана жол-жоболорду аныктоого тийиш. Баалуу кагаздардын борбордук депозитарийи аларды документ тариздөөсүз аларды которуу максатында иммобилизацияланган же дематериализацияланган формада баалуу кагаздарды эске алууга тийиш.		

12-принцип. Наркка алмаштыруунун эсептешүү системалары. Эгерде финансы рыногунун инфраструктурасы өз ара байланышкан эки милдеттенме боюнча эсептешүүлөрдү камтыган бүтүмдөр боюнча (мисалы, баалуу кагаздар менен транзакциялар же валюталык бүтүмдөр) эсептешүүлөрдү жүзөгө ашырса, анда ал бир милдеттенме боюнча акыркы эсептешүүлөрдү башка милдеттенме боюнча акыркы эсептешүүлөрдөн кийин жүргүзүү менен принципалдын тобокелдигин алып салууга тийиш.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм системасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
12.1-негизги түшүнүк. Наркка алмаштыруунун эсептешүү системасынан болуп саналган төлөм системасы, эгер төлөм системасы эсептешүүлөрдү брутто же нетто негизинде, ошондой эле аягына чыгуу учурунан жүргүзүп жаткандыгына карабастан, ал менен өз ара байланыштуу милдеттенме боюнча жыйынтыкталган эсептешүүнү жүргүзүлгөн күндө гана бир милдеттенме боюнча жыйынтыкталган эсептешүүнүн жүргүзүлүшүн камсыз кылуу менен принципал тобокелдигин болтурбоого тийиш.		
12.1.1. Төлөм системасынын юридикалык, келишимдик, техникалык базасы жана анын тобокелдиктерди тескөө системасы, тиешелүү финансылык инструменттер боюнча жыйынтыкталган эсептешүү принципал тобокелдигин болтурбоону кандай негизде камсыз кылат? Кайсы жол-жоболор бир милдеттенме боюнча жыйынтыкталган эсептешүү өз ара байланыштуу милдеттенме боюнча жыйынтыкталган эсептешүүнү жүргүзгөн учурда гана жүзөгө ашырылышын камсыз кылат?		
12.1.2. Өз ара байланыштуу милдеттенмелер – дүңүнөн алганда (бүтүм үчүн бүтүм) же нетто негизинде кандайча эсептелинет?		
12.1.3. Өз ара байланыштуу милдеттенмелер боюнча эсептешүүнүн аягына чыгышы бир убакта болуп саналабы? Эгерде саналбаса, эки милдеттенме боюнча аягына чыгуу учуру кандай? Эки милдеттенме боюнча блокко коюу менен жыйынтыкталган эсептешүүнүн ортосунда убакыттын интервалы азайтылганбы? Блокировкаланган активдер үчүнчү жактардын талаптарынан корголгонбу?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		

13-принцип. Катышуучу тарабынан милдеттенмелерди аткарбоого тиешелүү эрежелер жана жол-жоболор. Финансы рыногунун инфраструктурасы катышуучу тарабынан милдеттенмелерди аткарбаган учурда башкаруунун натыйжалуу жана так аныкталган эрежелерине жана жол-жоболоруна ээ болууга тийиш. Бул эрежелер жана жол-жоболор Финансы рыногунун инфраструктурасы чыгымдарды жана ликвиддүүлүк тартыштыгын азайтуу жана өз милдеттенмелерин аткарылышын улантуу үчүн өз убагында чараларды кабыл алынышын кепилдик берүү үчүн иштелип чыгууга тийиш.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм сис- темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
13.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы, ага катышуучу тарабынан милдеттенмелерин аткарбаган учурда, өз милдеттенмелерин аткарууга мүмкүн кылган жана милдеттенмелерди аткаргандан кийин ресурстарды толтуруу тартибин аныктаган милдеттенмелерди аткарбай калуу кесепеттерин жоюу эрежелерине жана жол-жоболоруна ээ болууга тийиш.		
Милдеттенмелерди аткарбай калуу кесепеттерин жоюу эрежелери жана жол-жоболору		
13.1.1. Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору дефолттун окуясына (катышуучунун финансылык сыяктуу эле, операциялык дефолтунун да) жана дефолтту аныктоо ыкмасына так аныктама бере алабы? Бул окуялар кантип аныкталат?		
13.1.2. Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору кандай негизде катышуучунун дефолтунун төмөнкү негизги аспектилерин жөнгө салат: 1) дефолт жарыялаган шартта төлөм системасы тарабынан көрүлүүчү иш-аракеттер; 2) иш-аракеттер канчалык деңгээлде автоматташтырылган же ашыкча болуп саналат; 3) кадимки эсептешүү тажрыйбасындагы өзгөрүүлөр; 4) иштеп чыгуунун ар кандай баскычтарындагы транзакцияларды тескөө; 5) жеке транзакцияларга, кардарлардын транзакцияларына жана эсептерине карата күтүлүүчү режим; 6) иш-аракеттердин ыктымал болгон ырааттуулугу; 7) өз милдеттенмелерин аткарып жаткан катышуучуларды кошо алганда, ар кандай тараптардын ролдору, милдеттенмелери жана милдеттери; 8) дефолттун таасирин жеңилдетүү үчүн жигердештирилиши мүмкүн болгон башка механизмдердин болушу?		
Финансылык ресурстарды пайдалануу		

13.1.3. Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору келип чыккан чыгымдардын ордун жабуу жана ликвиддүүлүктү камсыздоо боюнча мүмкүнчүлүгүн кошо алганда, дефолттон улам келип чыккан ликвиддүүлүк тартыштыгын четтетүү максатында бөлүнгөн финансылык ресурстарды кандайча дароо өздөштүрүүгө мүмкүнчүлүк түзөт?		
13.1.4. Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору кандай негизде финансылык ресурстарды пайдалануу тартибин жөнгө салат?		
13.1.5. Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору дефолттон кийин ресурстардын толтурулушун кандай негизде жөнгө салат?		
13.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы анын эрежелеринде каралган тиешелүү дискрециондук жол-жоболорду кошо алганда, милдеттенмелердин аткарылбай калуу кесепеттерин жоюу эрежелерин жана жол-жоболорун колдонууга жакшы даярдык көрүүгө тийиш.		
13.2.1. Төлөм системасынын жетекчиси милдеттенмелердин аткарылбай калуу кесепеттерин жоюу боюнча ички пландары, так аныкталган ролу жана милдеттери барбы? Бул пландар кандай?		
13.2.2. Төлөм системасынын жөнгө салуу, көзөмөлдөө жана байкоо органдарын кошо алганда, бардык кызыкдар тараптарга өз убагында маалымдоо үчүн кайсы коммуникациялык жол-жоболорду пайдаланат?		
13.2.3. Дефолт болгон учурда башкаруу боюнча ички пландар канча убакытта бир жолу кайра кароого алынат? Ушул пландарда каралган башкаруу таасирлери (чаралары) кандай?		
13.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы милдеттенмелердин аткарылбай калуу кесепеттерин жоюу эрежелеринин жана жол-жоболорунун негизги аспектилерин ачыкка чыгарууга тийиш.		

13.3.1. Катышуучулар дефолт болгон учурда башкаруу боюнча төлөм системасынын эрежелеринин жана жол-жоболорунун негизги аспектилерин кандай негизде ачыкка чыгарылат? Кандай негизде алар жөнгө салат: а) ушул аракеттер көрүлүшү мүмкүн болгон жагдайлар; б) ушул аракеттерди ким көрүүгө укуктуу; в) өздүк сыяктуу эле, кардардык позицияларга, каражаттарга жана активдерге да карата режимди кошо алганда, көрүлүүчү иш-аракеттердин көлөмү; г) өз милдеттенмелерин аткарган катышуучулардын алдында төлөм системасынын милдеттенмелерин жөнгө салуу боюнча механизмдер; д) эгерде катышуучу менен кардарлардын ортосунда тике мамилелер – дефолтто турган катышуучулардын алардын кардарларынын алдында милдеттенмелерин жөнгө салууга өбөлгө түзгөн механизмдер болсо?		
13.4-негизги түшүнүк. Төлөм системасы өз катышуучуларын, компетенттүү органдарды жана башка кызыкдар тараптарды жоюу жол-жобосун кошо алганда, милдеттенмелерди аткарбаган шартта, төлөм системасынын жол-жоболорун тестирлөөгө жана талдап-иликтөөгө тартууга тийиш. Мындай тестирлөө жана талдап-иликтөөлөр жок дегенде жылына бир жолу же аларды колдонуу мүмкүнчүлүгүнө жана натыйжалуулугуна ишенүү үчүн эрежелердин жана жол-жоболордун олуттуу өзгөрүшүнөн кийин жүргүзүлүүгө тийиш.		
13.4.1. Кандай негизде төлөм системасы катышуучуларды жана башка кызыкдар тараптарды дефолт болгон учурда башкаруу боюнча төлөм системасынын жол-жоболорун тестирлөөгө жана кайра карап чыгууга тартат? Кандай мезгилдүүлүк менен тесттер жана кайра кароолор өткөрүлүүдө? Тесттердин жыйынтыктары кандай негизде пайдаланылууда? Директорлор кеңешин, тобокелдик боюнча комитеттин жана компетенттүү органдарды жыйынтыктар менен кандай негизде тааныштырылат?		
13.4.2. Катышуучулардын потенциалдуу дефолтунун кайсыл жол-жоболорун жана сценарийлерин тесттер камтыйт? Төлөм системасы анын катышуучулары тарабынан жандандыруу жана кайра уюштуруу режиминин киргизилишин кандай деңгээлде тестирлейт?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
14-принцип. Бөлүү жана көчүү (төлөм системаларына колдонулбайт). Финансы рыногунун инфраструктурасы иш жүзүндөгү инструменттерди же товарларды жеткирүүгө байланыштуу милдеттенмелерин так аныктап, иш жүзүндө жеткирүү менен байланышкан тобокелдиктерди аныктап, көзөмөлдөп, башкарууга тийиш.		

15-принцип. Жалпы коммерциялык тобокелдик. Финансы рыногунун инфраструктурасы жалпы коммерциялык тобокелдикти аныктоого, контролдоого жана тескөөгө жана ал бул чыгымдар иш жүзүндө орун алган учурда иштеп жаткан ишкана катары операцияларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү жүзөгө ашырууну уланта алышы үчүн өздүк каражаттарынын эсебинен каржылануучу жана потенциалдуу жалпы коммерциялык чыгымдардын ордун жабуу үчүн жетиштүү болгон ликвиддүү таза активдерге ээ болууга тийиш. Мындан тышкары, таза ликвиддүү активдер орчундуу операцияларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү калыбына келтирүүнү же талаптагыдай аягына чыгарууну камсыз кылуу үчүн жетиштүү болууга тийиш.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм сис- темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
15.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы бизнес-стратегияны шайкеш ишке ашырбоодон, терс акча агымдарынан же күтүлбөгөн жана өтө жогорку операциялык чыгашалардан улам жоготууларды кошо алганда, жалпы коммерциялык тобокелдикти аныктоо, мониторинг жүргүзүү жана тескөө үчүн башкаруунун жана контролдоонун ишенимдүү системаларына ээ болууга тийиш.		
15.1.1. Төлөм системасы өзүнүн жалпы коммерциялык тобокелдиктерин кандай негизде аныктайт? Төлөм системасы тарабынан кайсыл жалпы коммерциялык тобокелдиктер аныкталган?		
15.1.2. Кандай негизде төлөм системасы өзүнүн жалпы коммерциялык тобокелдиктерине үзгүлтүксүз негизде мониторинг жүргүзөт жана тескөөгө алат? Төлөм системасынын коммерциялык тобокелдиктерине баа берүү акча каражаттарынын жана капиталынын жылышына потенциалдуу таасир этүүсүн эске алабы (жеке төлөм системасы болсо)?		
15.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы орчундуу операцияларды аткарууну жана жалпы коммерциялык чыгым тартууларды тарткан учурда гана иштеп жаткан ишкана катары орчундуу кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоону улантуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болуу үчүн өздүк капиталынын (жөнөкөй акциялар, анык камдар жана башка бөлүштүрүлбөгөн пайда сыяктуулар) эсебинен каржылануучу таза ликвиддүү активдерге ээ болууга тийиш. Төлөм системасы ээ болууга тийиш болгон өздүк капиталынын эсебинен каржылануучу таза ликвиддүү активдердин өлчөмү анын жалпы коммерциялык тобокелдигинин багыты жана эгер мындай чаралар көрүлсө, олуттуу операцияларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү калыбына келтирүүнү же тартипке салынган аякталышын камсыз кылуу үчүн зарыл болгон убакыттын узактыгы менен аныкталууга тийиш.		

15.2.1. Төлөм системасы, эгерде ал жалпы коммерциялык чыгымдарды тарткан учурда иштеп жаткан түзүм катары операцияларды аткарууну жана кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоону улантуу үчүн зарыл болгондугуна жараша өздүк капиталынын эсебинен каржылануучу таза ликвиддүү активдери барбы?		
15.2.2. Төлөм системасы жалпы коммерциялык тобокелдиктин ордун жабуу үчүн өздүк капиталынын эсебинен каржылануучу таза ликвиддүү активдердин суммасын кандай негизде эсептейт? Төлөм системасы ишти калыбына келтирүү же олуттуу операцияларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү тартипке салынып аяктоо үчүн зарыл болгон убакыттын узактыгын жана тиешелүү операциялык чыгымдарды кандай негизде аныктайт?		
15.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы калыбына келтирүүнүн же тартипке салынган жоюунун ишке ашырылуучу планын бекитүүгө жана аны ишке ашыруу үчүн өздүк капиталынын эсебинен каржылануучу жетиштүү түрдө таза ликвиддүү активдерге ээ болууга тийиш. Өздүк капиталынын эсебинен каржылануучу Төлөм системасынын таза ликвиддүү активдеринин өлчөмү алты ай үчүн күндөлүк операциялык чыгашаларынын өлчөмүнөн кем эмес түзүүгө тийиш. Бул активдер катышуучулардын аткарылбай калган милдеттенмелеринин же финансылык ресурстарды тескөө принциптеринде каралган башка тобокелдиктердин ордун жабуу үчүн зарыл болгон ресурстарга карата кошумча катары саналат. Буга карабастан, тобокелдиктерге негизделген эл аралык стандарттарга ылайык келген капитал, эгер бул капиталдын жетиштүүлүгү жөнүндө талаптардын кайталанышын болтурбоо максатында, зарыл же максатка ылайыктуу болгон тиешелүү учурларда эсепке алынышы мүмкүн.		
Ишти калыбына келтирүү же тартипке салынган жоюу боюнча план		
15.3.1. Төлөм системасында ишти калыбына келтирүү же тартипке салынган жоюу боюнча план иштелип чыкканбы? Эгерде иштелип чыкса, анда бул планда эмнелер каралган (мисалы, катышуучулар альтернативалуу түзүмгө өтүү же аны түзүү үчүн аткарууга тийиш болгон операциялык, технологиялык жана юридикалык талаптар)?		
Ресурстар		
15.3.2. Аталган планды ишке ашыруу максатында төлөм системасы өздүк капиталдын эсебинен каржылануучу таза ликвиддүү активдеринин кандай өлчөмүнө ээ? Төлөм системасы планды ишке ашыруу үчүн ушул сумманын жетиштүүлүгүн кандай негизде аныктайт? Ушул өлчөм төлөм системасынын алты ай үчүн кеминде күндөлүк операциялык чыгашаларынын көлөмүн түзөбү?		

15.3.3. Ресурстар түзүмү коммерциялык тобокелдиктерди жана чыгым тартуулардын ордун жабууга каралган ресурстар катышуучунун дефолтунун ордун жабууга каралган ресурсунан ажыратуу үчүн кандай негизде камсыз кылат?		
15.3.4. Төлөм системасы жалпы коммерциялык тобокелдиктердин ордун жабуу үчүн каралган, тобокелдиктерге негизделген эл аралык стандарттарга ылайык келген капиталы барбы?		
15.4-негизги түшүнүк. Жалпы коммерциялык тобокелдиктин ордун жабуу үчүн каралган активдер, сценарийлердин кеңири түрүнүн алкагында, анын ичинде алгылыксыз рыноктук жагдай шарттарында күндөлүк жана пландаштырылып жаткан чыгашалардын ордун жабууга төлөм системасына мүмкүн кылган жогорку сапаттуу жана жетиштүү ликвиддүү активдерге ээ болууга тийиш.		
15.4.1. Өздүк капиталынын эсебинен каржылануучу төлөм системасынын таза ликвиддүү активдеринин курамы кандай? Төлөм системасы аларды рынокто орун алган алгылыксыз жагдай шарттарында бир аз жоготуу менен же наркын жоготуусуз акча каражаттарына кантип айландыра алат?		
15.4.2. Төлөм системасы өз капиталынын эсебинен каржылануучу учурда орун алган жана болжолдонуп жаткан операциялык чыгашаларды төлөө үчүн колдонулган таза ликвиддүү активдеринин сапатына баа берип, мониторинг жүргүзүп турабы?		
15.5-негизги түшүнүк. Төлөм системасы, эгер анын өздүк капиталынын өлчөмү белгиленген чекке жакындаган же зарыл болгон суммадан аз болгон учурда, кошумча капиталды тартуу боюнча негизделген планды даярдоого тийиш. Бул план директорлор кеңеши тарабынан жактырылып, дайыма жаңыланып турууга тийиш.		
15.5.1. Төлөм системасынын кошумча капиталды тартуу боюнча планы иштелип чыкканбы? Төлөм системасынын кошумча капиталды тартуу боюнча планынын, эгерде анын өздүк капиталы белгиленген чекке жакындаган же андан төмөн болгон учурда негизги мүнөздөмөсү кандай?		
15.5.2. Кошумча капиталды тартуу боюнча план канча убакытта бир жолу кайра каралып, жаңыланып турат?		
15.5.3. Төлөм системасынын директорлор кеңешинин (же ушул сыяктуу органынын) кошумча капиталды тартуу боюнча планын кайра кароого алууда жана аны бекитүүдө ролу?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		

16-принцип. Депозитардык жана инвестициялык тобокелдиктер. Финансы рыногунун инфраструктурасы өзүнүн жеке активдерин жана өз катышуучуларынын активдерин коргоого, жоготуулар тобокелдигин жана бул активдерге пайдалануу мүмкүндүгүнүн кечиктирилишин минималдаштырууга тийиш. Финансы рыногунун инфраструктурасы минималдуу кредиттик жана рыноктук тобокелдиктер жана ликвиддүүлүк тобокелдиги менен айырмаланган инструменттерге инвестициялоого тийиш.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	төлөм сис- темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
16.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы өзүнүн жеке активдерин жана өз катышуучуларынын активдерин көзөмөлдөө жана жөнгө салуу объектилеринен болуп саналган жана эсепке алуунун ишенимдүү ыкмаларына, коопсуз сактоо жол-жоболоруна жана ушул активдердин толук коргоого алынышын камсыз кылуучу ички контролдоо системасына ээ болгон уюмдарда сактоого тийиш.		
16.1.1. Эгерде төлөм системасы депозитарийлердин кызматтарынан пайдаланса, төлөм системасы аларды кандай негизде тандап алат? Төлөм системасынын тандоонун колдонулуучу өзгөчө критерийлери кандай, анын ичинде ушул уюмдар көзөмөл жана жөнгө салуу предметинен болуп саналабы? Төлөм системасы депозитарийлердин ушул критерийлерге ылайык келишине мониторингди кандай негизде жүргүзөт?		
16.1.2. Төлөм системасы кандай негизде текшерүүгө алат, ушул уюмдардын эсептик тажрыйбасы, коопсуз сактоо жол-жоболору жана катышуучулардын активдеринин толук коргоого алынышын камсыз кылуучу ички контролдоо системасы барбы?		
16.2-негизги түшүнүк. Зарыл болгон шартта төлөм системасы өз активдерине жана ага катышуучулар тарабынан берилген активдерге дароо кирүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болууга тийиш.		
16.2.1. Төлөм системасы жооптуу сактоодо турган активдерге анын укуктарын же ээлик кылуучунун укуктарын мажбурлап аткарылышын камсыз кылуу үчүн ишенимдүү укуктук негиз бар экендигин кандай негизде аныктайт?		
16.2.2. Катышуучу дефолт болгон учурда, төлөм системасы башка саат алкагында же юрисдикцияда жайгашкан депозитарийде сакталуучу баалуу кагаздарды кошо алганда, өз активдерине дароо кирүү мүмкүнчүлүгүн кандай негизде камсыз кылат?		

16.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы алардын бири-бири менен өз ара байланышынын толук түрүн эске алуу менен анын банк-депозитарийлерине карата баа берүүнү жүргүзүүсү жана өз тобокелдиктерин түшүнө билүүсү зарыл.		
16.3.1. Төлөм системасы анын банк-депозитарийлери менен байланышкан тобокелдиктерге кандай негизде баа берет жана түшүнө билет? Бул тобокелдиктерди тескөөдө ал алардын ар биринин өз ара байланышын кандай негизде эсепке алат? Мисалы, төлөм системасы өзүнчө депозитарий тарабынан түзүлүүчү тобокелдикти диверсификациялоо максатында активдерди коопсуз сактоо үчүн бир нече депозитарийлердин кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалана алабы? Төлөм системасы анын банк-депозитарийлери менен байланышкан тобокелдиктердин концентрацияланышына кандай негизде мониторинг жүргүзөт?		
16.4-негизги түшүнүк. Төлөм системасы инвестициялык стратегиясы тобокелдиктерди тескөөнүн жалпы стратегиясына ылайык келүүгө жана анын катышуучуларына толугу менен ачып көрсөтүлүүгө тийиш, мында инвестициялар талаптар менен камсыз болуусу же жогорку ишенимдүү карыз алуучуга карата талаптардан болуусу зарыл. Төлөм системасынын инвестициялары баалар үчүн олуттуу делген эмес терс кесепеттер орун алган же мындай кесепеттер орун албаган учурда тез арада жоюу мүмкүнчүлүгүн берүүгө тийиш.		
Инвестициялык стратегия		
16.4.1. Төлөм системасы, анын инвестициялык стратегиясы тобокелдиктерди тескөөнүн жалпы стратегиясы менен макулдашылышын кандай негизде камсыз кылат? Төлөм системасы өз инвестициялык стратегиясын кандай негизде жана кимге ачып көрсөтөт?		
16.4.2. Төлөм системасы, анын инвестициялары жогорку ишенимдүү карыз алуучуларга карата талаптар менен туруктуу негизде камсыздалышын же ушул талаптардан тургандыгын кандай негизде камсыз кылат?		
Инвестициялардын тобокелдик боюнча мүнөздөмөлөрү		
16.4.3. Төлөм системасы инвестиция объекттерин тандоодо карызгерлер менен байланышкан жалпы тобокелдиктерди кандай негизде эске алат? Кайсы инвестицияларга карата кредиттик тобокелдиктин концентрацияланышына жол бербөө үчүн лимиттер коюлган?		
16.4.4. Төлөм системасы катышуучулардын активдерин алардын өздүк баалуу кагаздарына же анын аффилирленген жактардын активдерине инвестициялап жатабы?		

16.4.5. Төлөм системасы анын инвестициялары баасын бир аз түшүүсү (ал болгон шартта) менен тез арада жоюуга жол берилишин кандай негизде камсыз кылат?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
17-принцип. Операциялык тобокелдик. Финансы рыногунун инфраструктурасы мүмкүн болуучу ички сыяктуу эле, тышкы операциялык тобокелдиктеринин булактарын аныктоого жана талаптагыдай системаларды, принциптерди, жол-жоболорду жана контролдоо каражаттарын пайдалануунун эсебинен алардын таасирин начарлатууга тийиш. Системалар коопсуздуктун жогорку деңгээлин жана операциялык ишенимдүүлүктү камсыз кылууга жана өткөрүү жөндөмдүүлүгүнө ээ болууга тийиш. Иш үзгүлтүксүздүгүн башкаруу операцияларды өз убагында калыбына келтирүүгө жана төлөм системасынын милдеттерин, анын ичинде ишинде кеңири масштабдуу же олуттуу бузуулар орун алган учурда аткарууга тийиш.		
Болжолдонгон негизги түшүнүктөр:	төлөм сис- темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
17.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы операциялык тобокелдикти аныктоо, мониторинг жүргүзүү жана тескөө үчүн тиешелүү системаларды, принциптерди, жол-жоболорду жана контролдоо каражаттарын пайдалануу менен операциялык тобокелдикти тескөөнүн ишенимдүү түзүмүн түзүүгө тийиш.		
Операциялык тобокелдикти аныктоо		
17.1.1. Төлөм системасынын операциялык тобокелдиктердин мүмкүн болгон булактарын аныктоо боюнча саясаттары жана процесстери? Бул процесстер операциялык тобокелдиктин мүмкүн болгон тобокелдиктерин аныктоого, ушул тобокелдиктер ички факторлордон (мисалы, адам ресурстарын кошо алганда, ошол системанын механизмдеринен), төлөм системасынын катышуучулары тарабынан же тышкы факторлордон улам келип чыккандыгына карабастан кандай негизде өбөлгө түзөт?		
17.1.2. Төлөм системасы операциялык тобокелдиктердин кайсы булактарын аныктаган? Төлөм системасы өз операциялык ишинде кандай орчундуу операцияларды аныктаган?		
Операциялык тобокелдикти тескөө		
17.1.3. Төлөм системасы аныкталган операциялык тобокелдиктерге мониторинг жүргүзөт жана аны тескөөгө алат? Кайсы документтерде аталган системалар, саясаттар, жол-жоболор жана контролдоо ыкмалары камтылган?		

Саясаттар, процесстер жана контролдоо ыкмалары		
17.1.4. Төлөм системасы операциялык жол-жоболордун тиешелүү түрдө аткарылышын камсыз кылуу максатында, контролдуктун кандай саясатын, процесстерин жана каражаттарын колдонот? Төлөм системасы тарабынан колдонулган контролдуктун саясаты, процесстери жана каражаттары операциялык тобокелдиктерди тескөөнүн эл аралык, улуттук жана тармактык башкаруу стандарттарын кандайча эске алат?		
17.1.5. Төлөм системасы тарабынан кадрларды башкаруу боюнча ишке ашырылган саясат ишке кабыл алуу, кесиптик даярдыкты жана квалификациялуу персоналды иште кармап калуу боюнча ишти кандайча аныктайт, ошондой эле ушул эле саясат кадрлардын иштен уламулам бошоп кетүүсүнүн жана маанилүү кызмат орундарын ээлеген адамдар менен байланыштуу тобокелдиктердин жогорку деңгээлдеги кесепеттерин кандайча жеңилдетет? Төлөм системасынын кадрларды жана тобокелдиктерди тескөө боюнча саясаты алдамчылыкка бөгөт коюуну кандайча жөнгө салат?		
17.1.6. Төлөм системасы тарабынан колдонулган өзгөрүүлөрдү жана долбоорлорду башкаруу саясаты жана процесстер системанын үзгүлтүксүз иштешине ири долбоорлордун жана өзгөрүүлөрдүн терс таасир этүү тобокелдигин кандайча жеңилдетет?		
17.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасынын директорлор кеңеши операциялык тобокелдикти тескөө боюнча ролдорду жана милдеттерди так аныктоого жана анын түзүмүн бекитүүгө тийиш. Системалар, операциялык принциптер, контролдуктун жол-жоболору жана каражаттары текшерилүүгө, аларга аудит жүргүзүлүүгө, мезгил-мезгили менен тесттен өтүп туруусу сыяктуу эле, олуттуу өзгөрүүлөрдөн кийин да тесттен өткөрүлүүгө тийиш. Ролдор, милдеттер жана модель		
17.2.1. Директорлор кеңеши операциялык тобокелдиктерди тескөө боюнча негизги ролду жана милдеттерди кандайча аныктайт?		
17.2.2. Төлөм системасынын директорлор кеңеши операциялык тобокелдикти тескөө системасын ачык түрдө кайра карап чыгабы жана аны бекитеби? Ушул эле кеңеш операциялык тобокелдикти тескөө түзүмүн канча убакытта бир кайра карап чыгат жана бекитет?		
Кайра карап чыгуу, аудит жана тесирлөө		

17.2.3. Төлөм системасы катышуучулардын операциялык тобокелдиктерин тескөө механизмдерин кошо алганда, контролдук системасын, саясатын, жол-жоболорун жана ыкмаларын кандайча карап чыгат, тесттен өткөрөт? Төлөм системасы катышуучуларга кайра карап чыгууларды, аудитти жана тесттерди канча убакытта бир өткөрөт?		
17.2.4. Төлөм системасынын операциялык тобокелдиктерди тескөө системасы зарылчылыгына жараша тышкы аудиторлор тарабынан канчалык деңгээлде текшерүүдөн өтүүгө тийиш?		
17.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы операциялык ишенимдүүлүк жагында белгилүү максаттарга жана ушул максаттарга жетүү үчүн багытталган бекитилген саясатты колдонууга тийиш.		
17.3.1. Төлөм системасы тарабынан операциялык ишенимдүүлүк жагында сапаттык сыяктуу эле, сандык жагынан коюлган максаттар кандай? Алар кайсы документтерде жана кандайча тиркелген?		
17.3.2. Ушул максаттарга жетишкендик операциялык ишенимдүүлүктүн жогорку деңгээлин кандайча камсыз кылат?		
17.3.3. Төлөм системасын зарыл иш-аракеттерди жүзөгө ашыруу мүмкүнчүлүгү менен камсыз кылган жана операциялык ишенимдүүлүк максаттарына жетүү үчүн иштелип чыккан саясаттар кайсылар?		
17.4-негизги түшүнүк. Төлөм системасы операциялардын стресс орун алган жана тейлөөнүн максаттуу деңгээлине жетүү мезгил ичинде өскөн көлөмдөрүн иштеп чыгуу үчүн аны арттыруу мүмкүнчүлүгү жана толук өткөрүү жөндөмдүүлүгү менен камсыз кылууга тийиш.		
17.4.1. Төлөм системасы стресс орун алган мезгил ичинде болжолдонгон көлөмдөрү менен башкаруу боюнча өткөрмө жөндөмдүүлүгүнүн шайкештүүлүгүн кандайча кайра карап чыгат, текшерет жана тесттен өткөрөт? Төлөм системасы аудитти жана тесттерди канча убакытта бир өткөрөт?		
17.4.2. Операциялык жөндөмдүүлүк жогорулаган же жогорулоого жакындаган абалдар кандайча жөнгө салынат?		
17.5-негизги түшүнүк. Төлөм системасы анын чабал тараптарын жана коркунучтарын эске алуучу физикалык жана маалыматтык коопсуздуктун комплекстүү принциптерин иштеп чыгууга тийиш.		
Физикалык коопсуздук		

17.5.1. Төлөм системасы тарабынан маалымат коопсуздугу үчүн коркунучтардын мүмкүн болуучу булактарын үзгүлтүксүздүк негизде эсепке алуу максатында, долбоорлорду жана өзгөрүүлөрдү башкаруу боюнча саясатты жана процесстерди кошо алганда, колдонулган саясат жана процесстер кайсылар?		
17.5.2. Төлөм системасы тарабынан колдонулган саясат, процесстер, контролдоо ыкмалары жана тесттер физикалык коопсуздуктун тиешелүү эл аралык, улуттук жана тармактык стандарттарын эске алабы?		
Маалыматтык коопсуздук		
17.5.3. Төлөм системасы тарабынан маалымат коопсуздугу үчүн коркунучтардын мүмкүн болуучу булактарын үзгүлтүксүздүк негизде эсепке алуу максатында, долбоорлорду жана өзгөрүүлөрдү башкаруу боюнча саясатты жана процесстерди кошо алганда, колдонулган саясат жана процесстер кайсылар?		
17.5.4. Төлөм системасы тарабынан колдонулган контролдоо саясаты, процесстери жана ыкмалары маалыматтык коопсуздуктун эл аралык, улуттук жана тармактык стандарттарын кандайча эске алат?		
17.6-негизги түшүнүк. Төлөм системасы операциялардын олуттуу бузулушуна алып келген окуяларды, анын ичинде ири же олуттуу бузуулар келип чыгышы мүмкүн болгон окуяларды эске алган иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу планына ээ болууга тийиш. Бул план резервде турган объектини колдонууну алдын алууга жана иште бузулууларды алып келген жагдайлардан кийин эки саат ичинде маалыматтык-технологиялык системасынын ишин калыбына келтирилишин камсыз кылууга тийиш. План төлөм системасына экстремалдык жагдайларда бузулуулар орун алган учурларда да күндүн акырында эсептешүүлөрдүн аягына чыгуу мүмкүнчүлүгүн берүүгө тийиш. Төлөм системасы планды үзгүлтүксүз тестирлеп турууга тийиш.		
Иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу планынын милдеттери		
17.6.1. Төлөм системасынын иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу планы ири же глобалдык үзгүлтүктөрдөн кийин маанилүү операциялардын ишин өз убагында тез калыбына келтирүүнү эске алган милдеттерин, саясатын жана жол-жоболорун кандайча чагылдырат?		
Иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу планынын түзүмү		
17.6.2. Төлөм системасынын иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу планы маанилүү маалыматтык-технологиялык системалардын жана үзгүлтүктөрдөн кийин эки саат ичинде операциялардын калыбына келтирилишине кандайча мүмкүндүк берет, ошондой эле экстремалдык жагдайларда да күндүн акырына чейин эсептешүүлөрдү аткаруу же бүткөрүү мүмкүнчүлүгүн кандайча алдын алат?		

17.6.3. Күтүлбөгөн жагдайлар боюнча иш-аракеттер планы иште үзгүлтүктөр орун алган учурда бардык транзакциялардын статусун өз убагында аныкталышын кандайча камсыз кылат жана маалыматтардын жоголуп калышы мүмкүн болсо, анда ушуну жөнгө салган кандай жол-жоболор бар (мисалы, катышуучулар же үчүнчү жактар менен салыштыруу)?		
17.6.4. Төлөм системасы тарабынан колдонулган кризистик тескөө жол-жоболору системанын ичинде, тышкы кызыкдар тараптардын жана компетенттүү органдардын эффективдүү коммуникацияга муктаждыгын кандайча эске алат?		
Резервде турган объект		
17.6.5. Төлөм системасынын иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу планы резервде турган объектинин колдонулушун (тиешелүү негизги ресурстар, кубаттуулук, функционалдык мүмкүнчүлүктөр жана персоналдар менен камсыз болгон) кандайча карайт? Резервде турган объект тобокелдиктин так профилине ээ болуусу үчүн негизги объекттен канчалык чоң аралыкта тургандыгы кандайча камсыз болгон?		
17.6.6. Төлөм системасы экстремалдык жагдайларда мөөнөттүү транзакцияларды иштеп чыгууга мүмкүндүк берген альтернативалуу механизмдерди карап чыкканбы (мисалы, кол менен иргеп чыгуунун, кагаз түрүндөгү документтердин жана башка варианттардын негизинде жол-жоболор)?		
Кайра карап чыгуу жана тестирлөө		
17.6.7. Ири жана глобалдуу үзгүлтүктөр менен байланыштуу сценарийлерди кошо алганда, төлөм системасы тарабынан колдонулган иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу механизмдери кандайча каралып чыгат жана тесттен өтөт?		
17.6.8. Төлөм системасы иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу боюнча механизмдерин кайра карап чыгуу жана тестирлөө ишине өз катышуучуларын, негизги провайдерлерди жана байланыштуу төлөм системасын кандайча тартат? Төлөм системасынын катышуучулары жана негизги провайдерлер канча убакытта бир кайра кароодон жана тесттен өткөрүлөт?		

17.7-негизги түшүнүк. Төлөм системасы негизги катышуучулардын, башка төлөм системасынын, ошондой эле алардын операцияларына дуушар болгон кызмат көрсөтүүлөр провайдерлеринин жана коммуналдык кызматтардын тобокелдиктерин тескөөгө жана мониторингди жүзөгө ашырууга тийиш. Мындан тышкары, төлөм системасы башка төлөм системасы дуушар боло турган өз операцияларынын тобокелдиктерин тескөөгө жана мониторингди жүзөгө ашырууга тийиш.		
Төлөм системасынын өз операциялары менен байланыштуу тобокелдиктери		
17.7.1. Төлөм системасы катышуучулар, башка төлөм системасы, кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери жана коммуналдык кызматтар тарабынан түзүлгөн өз операциялары үчүн кандай тобокелдиктерди аныктаган? Төлөм системасы мониторингди кандайча жүзөгө ашырат жана ушул тобокелдиктерди кандайча тескейт?		
17.7.2. Эгерде төлөм системасы аутсорсингдин негизинде алардын операциялары үчүн маанилүү кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдаланса, анда ал орчундуу кызмат көрсөтүүлөрдүн провайдеринин операциялары ишенимдүүлүктүн ошол эле талаптарына дал келишин кандайча камсыз кылат?		
Башка төлөм системасы үчүн тобокелдиктер		
17.7.3. Төлөм системасы башка төлөм системасы үчүн ал тарабынан түзүлгөн тобокелдиктерди кандайча аныктайт, мониторинг жүргүзөт, тобокелдиктерди жеңилдетет?		
17.7.4. Төлөм системасы башка өз ара көз каранды төлөм системасынын иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу механизмдерин кайсыл деңгээлде координациялайт?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
18-принцип. Пайдаланууга жана катышууга талаптар. Финансы рыногунун инфраструктурасы туура жана ачык пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылган жана тобокелдикти эске алган катышуунун белгилүү объективдүү жана жалпыга маалым болгон критерийлерин колдонууга тийиш.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	Төлөм сис- темасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү

18.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы анын ичинде тике жана зарылчылыгына жараша тобокелдиктер менен шартталган катышууга карата талаптардын негизинде ири катышуучуларга жана башка төлөм системасына, өз кызмат көрсөтүүлөрүнө туура жана ачык пайдалануу мүмкүнчүлүгүн сунуштоого тийиш.		
Катышуу критерийлери жана катышууга карата талаптар		
18.1.1. Төлөм системасы тарабынан катышуу критерийлери жана катышууга карата талаптар кайсылар (мисалы, операциялык, финансылык жана юридикалык талаптарды)?		
18.1.2. Бул критерийлер жана талаптар тике же тиешелүү учурларда тике эмес катышуучулардын жана катышууга карата тобокелдиктерге байланыштуу алгылыктуу талаптардын негизинде башка төлөм системасынын кызмат көрсөтүүлөрүнөн ачык пайдалана алуусуна жол берилеби?		
18.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасында катышууга карата талаптар ал тейлеген рыноктордун жана төлөм системасынын коопсуздугун жана эффективдүүлүгүн камсыз кылууга жана төлөм системасынын өзгөчө мүнөздүү тобокелдиктери менен бирдей өлчөнүүгө тийиш. Алгылыктуу стандарттар колдоого алынган шартында, төлөм системасы пайдалана алуунун эң аз чектөөсүн алдын алган талаптарды белгилөөгө тийиш.		
Катышуу критерийлеринин негиздемеси жана рационалдуу негиз		
18.2.1. Коопсуздук жана эффективдүүлүк жагында төлөм системасынын катышууга карата талаптары жана ал тейлеген рыноктун ролу кандай жана алар төлөм системасынын өзгөчө тобокелдиктерин эске алабы?		
18.2.2. Тобокелдиктерге негизделбеген, бирок мыйзам актыларында же ченемдик документтеринде каралган катышууга карата талаптар барбы? Эгерде бар болсо, алар кайсылар?		
18.2.3. Катышуучулардын бардык түрлөрүнө пайдалана алуунун бирдей критерийлери колдонулабы? Эгерде колдонбосо, башка критерийлердин рационалдуу негизи (мисалы, иш көлөмү жана анын түрү, үчүнчү жактардын атынан иш алып барган катышуучуларга карата кошумча талаптар, жөнгө салынбаган уюмдардан болуп саналган катышуучуларга карата кошумча талаптар) кандай?		
Жеңилдетилген пайдалануу		
18.2.4. Жеңилдетилген пайдалана алууну камсыз кылуу үчүн, пайдаланууга карата чектөөлөр жана талаптар кандайча кароого алынат, буга тобокелдикти контролдоонун алгылыктуу методдоруна ылайык, учурдагы жагдайда канчалык жол берилет? Кайра кароо канча убакытта бир жүргүзүлүп турат?		
Критерийлер жөнүндө маалыматты ачып көрсөтүү		

18.2.5. Катышууну чектөөнү кошо алганда, катышуу критерийлери кандайча эл алдында ачып көрсөтүлөт?		
18.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы катышуу талаптарына жооп бербеген катышуучуну алып салуу жана катышууну токтотуп турууну камсыз кылуучу белгилүү жана жалпыга маалым жол-жоболорго ээ болууга жана катышууга карата ал тарабынан белгиленген талаптарды аткарууну дайыма контролдоого тийиш. Дал келүүсүн контролдоо		
18.3.1. Төлөм системасы катышуучулардын пайдалануу критерийлерине ылайык келишине үзгүлтүксүз контролдукту кандайча ишке ашырат? Төлөм системасынын саясаттарында катышуу критерийлерине ылайык келүүгө контролдукту жүзөгө ашыруу үчүн колдонулган маалыматтар так жана өз учурунда берилиши каралганбы?		
18.3.2. Тобокелдикке дуушарлануу ыктымалдыгы күчөп бара жаткан катышуучунун ишине кеңири байкоо жүргүзүү же контролдоонун кошумча ыкмаларын киргизүү жагында саясаттар иштелип чыкканбы?		
Катышууну токтотуп жана андан чыгуу тартиби		
18.3.3. Төлөм системасы катышууну токтотуу жана катышууга карата белгиленген талаптарды бузууга жол берген катышуучуну чектетүү же ага дал келбей жагында жол-жоболорду иштеп чыкканбы?		
18.3.4. Төлөм системасы катышууну токтотуу жана катышуучунун андан чыгуу тартибин жөнгө салуу боюнча кандай жол-жобону колдонот?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
19-принцип. Катышуунун көп деңгээлдүү түзүмү. Финансы рыногунун инфраструктурасы катышуунун көп деңгээлдүү түзүмүнөн улам, дуушар болуучу олуттуу тобокелдиктерди аныктоого, мониторингди жүзөгө ашырууга жана тескөөгө тийиш.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	Төлөм системасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
19.1-негизги түшүнүк.		
Төлөм системасы, ал катышуунун көп деңгээлдүү түзүмү болушунан улам, дуушар болгон бардык олуттуу тобокелдиктерди аныктоо, мониторинг жүргүзүү жана тескөө максатында, кыйыр катышуу жөнүндө негизги маалыматты чогултууга мүмкүндүк берген макулдашуу, жол-жоболор жана эрежелер менен камсыз кылууга тийиш.		
Катышуунун көп деңгээлдүү түзүмү		

19.1.1. Төлөм системасы катышуунун көп деңгээлдүү түзүмүнө ээби? Эгерде ээ болсо, ал түзүмдү баяндап бергиле?		
19.1.2. Төлөм системасы тике катышпоо жөнүндө базалык маалыматты кандайча чогултат? Кайсы маалымат чогултулат жана ал канча убакытта бир жолу жаңыртылып турат?		
Төлөм системасы үчүн тобокелдиктер		
19.1.3. Төлөм системасы ушундай түзүм тарабынан түзүлгөн тобокелдиктерди кандайча баалайт?		
19.1.4. Төлөм системасы өзү үчүн катышуунун көп деңгээлдик түзүмү тарабынан түзүлгөн кандай олуттуу тобокелдиктерди аныктаган? Бул тобокелдиктерди төлөм системасы кандайча жеңилдетет?		
19.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы ага таасир эте турган тике жана кыйыр катышуучулар ортосунда көз карандылыкты аныктоого тийиш.		
19.2.1. Төлөм системасы ага таасир эте турган тике жана кыйыр катышуучулар ортосунда көз карандылыкты кандайча аныктайт?		
19.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы бүтүмдүн олуттуу бөлүгүн түзгөн кыйыр катышуучуларды, ошондой эле ушундай транзакциялардан улам келип чыккан тобокелдиктерди тескөө максатында, Төлөм системасынан пайдалана алуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылган тике катышуучулардын мүмкүнчүлүктөрүнө салыштырмалуу транзакциялардын саны жана көлөмү көп болгон кыйыр катышуучуларды аныктоого тийиш.		
19.3.1. Төлөм системасы (а) тике катышуучулардын операцияларынын көлөмүндө кыйыр катышуучулардын атынан ар бир тике катышуучулар тарабынан жүргүзүлгөн операциялардын үлүшүн; (б) көп сандагы кыйыр катышуучулардын атынан иш алып барган тике катышуучуларды; (в) системанын жүгүртүлүшүндө операциялардын көлөмү олуттуу болуп саналган кыйыр катышуучуларды жана (г) ушундай транзакциялардан улам келип чыккан тобокелдиктерди тескөө максатында, төлөм системасынан пайдалана алуу мүмкүнчүлүгүн алган тике катышуучулардын жүгүртүүсү менен салыштырганда транзакциялардын көлөмү жана саны ири болуп саналган кыйыр катышуучуларды аныктаганбы?		
19.3.2. Төлөм системасында кандай тобокелдиктер бар жана ал маанилүү кыйыр катышуучулар тарабынан түзүлгөн тобокелдиктерди кандайча тескейт?		
19.4-негизги түшүнүк. Төлөм системасы катышуунун көп деңгээлдүү түзүмүнөн улам, келип чыккан тобокелдиктерге дайым талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө жана зарылчылык келип чыккан учурда тобокелдиктерди кыскартууга багытталган чараларды көрүүгө тийиш.		

19.4.1. Төлөм системасы үчүн катышуудан улам түзүлгөн тобокелдиктерди кыскартуу максатында эрежелерди жана жол-жоболорду кайра карап чыгуу боюнча колдонгон принциптер кайсылар? Кайра карап чыгуу канча убакытта бир жүргүзүлүп турат?		
19.4.2. Төлөм системасы тобокелдикти кыскартуу боюнча чараларды көрүү учурун аныктоо үчүн кайсы критерийлерди колдонот? Төлөм системасы мониторингди кандай жүргүзөт жана өз тобокелдиктерин кандайча кыскартат?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
20-принцип. Финансы рыногунун инфраструктурасынын байланыштары (төлөм системаларына колдонулбайт). Финансы рыногунун инфраструктурасы бир же бир нече финансы рыногунун инфраструктурасы менен түзгөн байланышы ушул байланыш менен шартталган тобокелдикти аныктоого жана мониторинг жүргүзүүгө, ошондой эле ушундай тобокелдиктерди тескөөгө тийиш.		
21-принцип. Эффективдүүлүк жана натыйжалуулук. Финансы рыногунун инфраструктурасы өзү тейлеген катышуучуларынын жана рыногунун муктаждыгын натыйжалуу канааттандырууга тийиш.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	Төлөм системасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
21.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы өзү тейлеген катышуучулардын жана рыноктордун муктаждыгын канааттандырылышын камсыз кылууга тийиш, айрыкча бул клирингдин жана эсептешүүлөрдүн схемасын, операциялык түзүмдү, клиринг, эсептешүү же эсепке алуу жүргүзүлгөн продуктылардын түрүн тандоого, ошондой эле технологияларды жана жол-жоболорду колдонууга тийиштүү.		
21.1.1. Төлөм системасынын (клиринг жана эсептешүүлөрдүн механизмдерин, операциялык түзүмдү, ташып жеткирүү системасын жана технологияларын, ошондой эле айрым кызмат көрсөтүүлөрдү жана продукттарды кошо алганда) түзүмү тейлөөгө алынуучу катышуучулардын жана рыноктордун муктаждыгын кандайча эске алат?		
21.1.2. Төлөм системасы катышуучулардын жана башка пайдалануучулардын муктаждыгына жана талаптарына дал келээрин жана алардын өзгөрүүсүнө жараша (мисалы, кайтарым байланыш механизмдери аркылуу) бул талаптарга дал келип жаткандыгын кандайча аныктайт?		

21.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы сандык баа берүү мүмкүн болгон белгилүү бир максаттарга жана милдеттерге ээ болууга тийиш жана тейлөөнүн минималдуу деңгээли, тобокелдиктерди тескөө жагында күтүүлөр жана бизнес-артыкчылыктар сыяктуу жетишкендиктер болушу мүмкүн.		
21.2.1. Төлөм системасы операциялардын натыйжалуулугуна карата кандай максаттарды жана милдеттерди көздөйт?		
21.2.2. Төлөм системасы анын максаттары жана милдеттери так болушун, сандык баа берүүгө жол беришин кандайча камсыз кылат?		
21.2.3. Бул максаттар жана милдеттер канчалык деңгээлде иштелип чыккан? Ишке ашыруу деңгээлин өлчөө жана баа берүү үчүн төлөм системасы кандай механизмдерди колдонот?		
21.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы натыйжалуулукту талдап-иликтөөнүн иштелип чыккан механизмдерине ээ болууга тийиш.		
21.3.1. Төлөм системасы натыйжалуулугунун санына баа берүү үчүн кандай жол-жоболорду жана көрсөткүчтөрдү колдонот?		
21.3.2. Төлөм системасы өзүнүн натыйжалуулугуна канча убакытта бир баа берип турат?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
22-принцип. Байланыш жол-жоболору жана стандарттары. Финансы рыногунун инфраструктурасы эффективдүү төлөмдөрдү, клирингди, эсептешүүлөрдү жана документти жүргүзүүнү камсыз кылуу үчүн байланыштын эл аралык жол-жоболорун жана стандарттарын колдонууга же ыңгайлаштырууга тийиш.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	Төлөм системасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
22.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы эл аралык кабыл алынган байланыш жол-жоболорун жана стандарттарын колдонууга же эң аз дегенде ыңгайлаштырууга тийиш.		
Коммуникациялык жол-жоболор		
22.1.1. Төлөм системасы билдирмелерди берүүнүн эл аралык стандарттарын колдонобу, эгерде колдонгон болсо, алар кайсылар? Билдирмелерди берүүнүн эл аралык жол-жоболорун ыкчам шайкеш келтирилиши кандайча камсыз кылынат?		

22.1.2. Эгерде төлөм системасы чек ара аркылуу өтүүчү операцияларды жүзөгө ашырса, анда операциялык жол-жоболордо, процесстерде, системаларда маалыматтарды берүүнүн эл аралык жол-жоболору кандайча колдонулат, же чек ара аркылуу өтүүчү операцияларды жүргүзүүдө аларды ыкчам шайкеш келтирүү кандайча камсыз кылынат?		
Коммуникациялык стандарттар		
22.1.3. Төлөм системасы билдирмелерди берүүнүн эл аралык стандарттарын колдонуу, эгерде колдонгон болсо, алар кайсылар? Билдирмелерди берүүнүн эл аралык жол-жоболорун ыкчам шайкеш келтирилиши кандайча камсыз кылынат?		
22.1.4. Эгерде төлөм системасы чек ара аркылуу өтүүчү операцияларды жүзөгө ашырса, анда төлөм системасынын операциялык жол-жоболорунда, процесстерде жана системаларда эл аралык жол-жоболор кандайча колдонулат?		
22.1.5. Эгерде эл аралык стандарттар колдонулбаса, анда төлөм системасы улуттук валютага жана тескерисинче, маалыматтардын жана эл аралык стандарттарга жооп берген маалыматтарды берип турган же конвертацияланган системалардын оперативдүү айкалышта иштөөсүн кандайча камсыз кыла алат?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
23-принцип. Эрежелерди, негизги жол-жоболорду жана рыноктук маалыматтарды ачып көрсөтүү. Финансы рыногунун инфраструктурасы так жана бардыгын камтуучу эрежелерди жана жол-жоболорду белгилөөгө, ошондой эле Финансы рыногунун инфраструктурасында катышуучулардын катышуусу менен байланыштуу тобокелдиктер, комиссиялык жана башка (реалдуу) чыгашалар жөнүндө так түшүндүрмө алууга мүмкүндүк берген толук маалыматты алууга тийиш. Бардык тиешелүү эрежелер жана негизги жол-жоболор жалпыга маалымдалууга тийиш.		
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:	Төлөм системасынын операторунун баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
23.1-негизги түшүнүк. Төлөм системасы так жана бардыгын камтуучу эрежелерди жана жол-жоболорду аныктоого жана катышуучуларды маалымдоого, мындан тышкары, тиешелүү эрежелер жана негизги жол-жоболор жалпыга маалымдалууга тийиш.		
Эрежелер жана жол-жоболор		
23.1.1. Төлөм системасынын эрежелери жана жол-жоболору кайсы документте берилген? Бул документтер катышуучуларга кандай ачып көрсөтүлөт?		

23.1.2. Төлөм системасы анын эрежелери жана жол-жоболору так берилгендигин жана комплекстүү болуп саналгандыгын кандайча аныктайт?		
Маалыматты ачып көрсөтүү		
23.1.3. Төлөм системасынын эрежелеринде жана стандарттык эмес, бирок күтүлүүчү жагдайларда анын чегинде иш алып барган жол-жоболордо кандай маалымат камтылат?		
23.1.4. Төлөм системасы эрежелер жана негизги жол-жоболор өзгөргөн учурда алар аткарган технологиялык процесстер жөнүндө маалыматты кандайча жана кимге ачып көрсөтөт?		
23.1.5. Тиешелүү эрежелерди жана негизги жол-жоболорду Төлөм системасы эл алдында кандай ачып көрсөтөт?		
23.2-негизги түшүнүк. Төлөм системасы системанын түзүмүн жана операцияларын, ошондой эле төлөм системасында катышуудан улам, алар дуушарланган тобокелдиктерге баа берүү үчүн катышуучулардын укуктарын жана милдеттерин так баяндап жалпыга жарыялоого тийиш.		
23.2.1. Системанын түзүмү жана операциялары кайсы документте берилген? Ушул тууралуу маалыматты кандайча жана кимге ачып көрсөтөт?		
23.2.2. Төлөм системасы системанын ишине түздөн-түз таасир эткен маанилүү чечимдерди өз алдынча кабыл алууга ыйгарым укуктубу?		
23.2.3. Төлөм системасы өз катышуучуларына алардын укуктары, милдеттери жана Төлөм системасында алардын катышуусу менен байланыштуу тобокелдиктери жөнүндө кайсы маалыматты сунуштайт?		
23.3-негизги түшүнүк. Төлөм системасы бардык зарыл жана тиешелүү документтерди сунуштоого жана катышуучуларга төлөм системасынын эрежелерин жана жол-жоболорун, ошондой эле анда катышуунун натыйжасында алар дуушар болуучу тобокелдиктерди түшүнүүнү жеңилдетүү үчүн окутууларды өткөрүүгө тийиш.		
23.3.1. Төлөм системасы иштеп чыккан эрежелердин жана жол-жоболордун катышуучулар тарабынан толук түшүнүүсүнө кантип жетишүүгө болот жана катышууга байланыштуу тобокелдиктер кандайча тескөөгө алынат?		
23.3.2. Катышуучулар төлөм системасынын эрежелерин жана жол-жоболорун, ошондой эле ага байланыштуу келип чыгышы ыктымал болгон тобокелдиктерди түшүнүүсүн камсыз кылган каражаттар барбы?		

23.3.3. Төлөм системасы катышуучунун төлөм системасынын эрежелерин жана жол-жоболорун түшүнбөгөндүгүн көрсөткөн жүрүм-туруму, ошондой эле катышууга байланыштуу тобокелдиктер аныкталган учурда кайсы чараларды көрөт?		
23.4-негизги түшүнүк. Төлөм системасы сунушталган кызмат көрсөтүүлөр үчүн алынган жыйымдар, ошондой эле жеңилдиктерди белгилөө принциптери жөнүндө маалыматты жалпыга маалымдоого тийиш. Төлөм системасы салыштыруу үчүн акы төлөнүүчү кызматтарды толук чагылдырып сунуштоого тийиш.		
23.4.1. Төлөм системасы өзүнчө сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн наркы жана жеңилдиктерди сунуштоо саясаты жөнүндө маалыматты эл алдында кантип ачып көрсөтөт? Бул маалымат кандайча ачып көрсөтүлөт?		
23.4.2. Төлөм системасы кызмат көрсөтүүлөрдүн жана алардын наркынын өзгөрүүсү жөнүндө катышуучуларды жана коомчулукту өз убагында кандай билдирет?		
23.4.3. Төлөм системасы акы төлөнүүчү негизде сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн баяндалышын сунуштайбы? Бул кызмат көрсөтүүлөрдүн баяндалышы ушул сыяктуу төлөм системасынын кызмат көрсөтүүлөрү менен салыштырууга мүмкүндүк береби?		
23.4.4. Төлөм системасы ал тарабынан колдонулган технологиялар жана билдирмелерди берүү жол-жоболору, ошондой эле төлөм системасынын операциялык чыгымдарына таасир эткен башка факторлор жөнүндө маалыматты ачып көрсөтөбү?		
23.5-негизги түшүнүк. Төлөм системасы ушул баа берүүнүн формасы боюнча жоопторду дайыма даярдоого жана жалпыга жарыялоого тийиш. Мындан тышкары, төлөм системасы бүтүмдөрдүн көлөмү жана наркы тууралуу негизги маалыматтарды эң аз дегенде ачып көрсөтүүгө тийиш.		
23.5.1. Төлөм системасында акыркы жолу баа берүү формасы качан толтурулган? Маалыматтар канча убакытта бир жаңыртылып турат? Төлөм системасында орун алган олуттуу өзгөрүүлөрдөн кийин жана анын чөйрөсүндө маалыматтар ар бир эки жылда жаңыртылып турабы?		
23.5.2. Төлөм системасы кандай сандагы маалыматтарды эл алдына чыгарат? Бул маалымат канча убакытта бир жаңыртылып турат?		
23.5.3. Төлөм системасы дагы кайсы маалыматты эл алдына алып чыгат?		
23.5.4. Бул маалыматты эл алдында кандай ачыкка чыгарат? Ачыкка чыккан маалымат кайсы тилде/тилдерде сунушталат?		

Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		
24-принцип. Соода репозиторийлеринин рыноктук маалыматтарын ачып берүүсү (төлөм системаларына карата колдонулбайт). Соода репозиторийи маалыматтардын тиешелүү компетенттүү органдарга жана коомчулукка алардын керектөөлөрүнө ылайык өз убагында жана так берилишин камсыз кылышы керек.		

Жетекчи _____
 (кол тамгасы) (аты-жөнү)

Башкы бухгалтер _____
 (кол тамгасы) (аты-жөнү)

Аткаруучу _____
 (кол тамгасы) (аты-жөнү) (тел.)

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
9-тиркеме**

Системалуу мааниге ээ жана маанилүү төлөм системаларынын өзүнө-өзү баа берүү үчүн анкета толтуруу боюнча

ЭРЕЖЕЛЕР

7-тиркемеде көрсөтүлгөн Системалуу мааниге ээ жана маанилүү төлөм системаларынын өзүнө-өзү баа берүү үчүн анкета (мындан ары – анкета) 21 бөлүктөн турат. Өзүнө-өзү баа берүү системалуу мааниге ээ жана маанилүү төлөм системаларынын операторлору тарабынан жүргүзүлөт.

Системалуу мааниге ээ, маанилүү төлөм системаларынын операторлору кеминде үч жылда бир жолу өз системаларынын ишине баа берүүнү жүргүзөт жана Улуттук банктын талабы боюнча документтерди тиркөө менен (келишимди, операция боюнча эрежелерди, ички ченемдик документтерди, буйрукту ж.б.) анын жыйынтыктарын сунуштайт.

Улуттук банктын талаптарынын аткарылышына баа берүү системанын операторунун системанын өзүнө-өзү баа берүүсүнүн ажыратылгыс бөлүгү болуп саналат.

Анкета ар бир төлөм системасы боюнча өзүнчө толтурулат, ага жооптуу аткаруучу, башкы бухгалтер жана түзүмдүн жетекчиси кол коет жана ал ушул системанын операторлору (же катышуучулары) тарабынан берилет.

Анкетанын аталышынан кийинки төмөнкү тилкелерде:

– «Төлөм системасынын аталышы» – системанын тиешелүү аталышы көрсөтүлөт (мисалы, Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы, «Элкарт» ж.б.);

– «Төлөм системасынын тиби» – системанын түрүнүн тиешелүү мааниси көрсөтүлөт (мисалы, ири төлөмдөр системасы, төлөм карталары менен эсептешүү системасы, электрондук акча менен эсептешүү системасы ж.б.);

– «Төлөм системасынын оператору» – системанын операторунун тиешелүү аталышы толтурулат (мисалы, Улуттук банк, «Банктар аралык процессинг борбору» ЖАК, «Дос-Кредобанк» ААК ж.б.);

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
10-тиркеме**

Баа берүүгө тиркелүүчү маалыматтын

ТИЗМЕСИ

1. Баа берүүгө тиркелүүчү материалдарда/документтерде төмөнкү багыттар боюнча толук маалымат камтылууга тийиш:

1. Жалпы маалымат

- Системанын оператору жана системанын ээси.
- Системанын багыты.
- Системанын ишин жөнгө салган ченемдик укуктук база.
- Иш регламенти, иштөө принциптери.
- Программалык камсыздоо.
- Төлөм системасынын персоналы.
- Катышуучулардын актуалдуу тизмеси.
- Башкаруунун уюштуруу түзүмү.

- Төлөм системасынын иштөө принциби, клиринг жана эсептешүүлөрдү жүргүзүү, системада өз ара иш алып баруу тартиби.

1.1. Системанын түзүмү жана эсептешүү.

1.2. Статистика:

Катышуучулардын (тике, түздөн-түз катышпаган, адистештирилген) саны.

1.2.1. Күн ичинде төлөмдөрдүн/каторуулардын орточо саны жана көлөмү.

1.2.2. Алардын ичинен ири суммага төлөмдөр/каторуулар.

1.2.3. Системада төлөмдөрдүн/каторуулардын орточо наркы.

1.2.4. Төлөмдөрдүн/каторуулардын наркынын өлчөмүнүн берүү убактысынан жана төлөмдөрдүн/каторуулардын өлчөмүнөн көз карандылыгы.

1.2.5. жана башкалар.

1.3. Кошумча маалымат:

1.3.1. Төлөмдөрдү/каторууларды кабыл алууда баш тартуу себептери:

- документтерде ката болсо же реквизиттер толук көрсөтүлбөсө;
- лимиттен ашса;
- ж.б.

1.3.2. Претензиондук ишти жүргүзүү тартиби.

1.3.3. Төлөм системасына өзгөртүүлөрдү киргизүү же өркүндөтүү боюнча пландар.

2. Финансылык тобокелдиктердин ачык-айкындуулугу жана анын мааниси.

2.1. Финансылык тобокелдиктер жагында колдонулган принциптер, эрежелер жана жол-жоболор.

2.2. Суроолордун баяндалышы:

2.2.1. Системанын так жана толугу менен иштеши.

2.2.2. Тобокелдиктерди жөнгө салуу.

2.2.3. Системага кирүү критерийлери.

2.2.4. Оператордун жана катышуучулардын эркин иш алып баруусу, укуктары жана милдеттери.

2.2.5. Штаттан тышкаркы жагдайларда чечимдерди кабыл алуу.

2.2.6. Катышуучулардын иш алып баруусуна мониторинг жүргүзүүгө аларды даярдоо.

2.3. Тобокелдиктерди тескөө үчүн маалыматтын өз убагында жана толук берилиши.

2.4. Катышуучулардын тобокелдиктерге дуушар болушун толук түшүнүүсүн камсыз кылган чаралар.

3. Кредиттик тобокелдикти жана ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөө:

3.1. Катышуучулардын финансылык тобокелдиктери.

3.2. Кредиттик тобокелдикти тескөө инструменттери:

3.2.1. Мүчө катары иш алып баруу эрежелери (капиталга карата талаптар, күрөөнү алдын ала каржылоо ж.б.).

3.2.2. Төлөмдөрдү кабыл алуу жана алар боюнча акыркы эсептешүүлөрдү жүргүзүү ортосундагы минималдуу жана максималдуу мөөнөттөр.

3.2.3. Катышуучулардын бири банкротко учураган учурда алардын ортосунда жоопкерчиликти бөлүштүрүү.

3.3. Ликвиддүүлүк тобокелдигин тескөө боюнча инструменттер:

3.3.1. Кезектүүлүк механизмдери.

3.3.2. Ликвиддүүлүк булактары.

3.3.3. Бир күндүк кредит.

3.3.4. Төлөмдөрдүн агымын убакыт жана нарк боюнча бөлүштүрүү.

3.3.5. Оператордун системанын ликвиддүүлүгүн камсыз кылуу боюнча так белгиленген же такталбаган милдеттенмелери.

3.4. Жалпы мүнөздөгү инструменттер:

3.4.1. Катышуучулардын эсептердеги жана өз позицияларындагы калдыктар тууралуу маалыматтан пайдалануу мүмкүнчүлүгү.

3.4.2. Системанын оператору тарабынан мониторинг жүргүзүү.

3.5. Ликвиддүүлүк тобокелдигин жана кредиттик тобокелдикти тескөөгө демилгелер.

3.5.1 Катышуучулар ортосунда чыгымдарды бөлүштүрүү механизми.

3.5.2. Ликвиддүүлүк тобокелдигин контролдоого жараша бааларды белгилөө.

4. Операциялардын акыркы жана кайтарып алынгыс мүнөзү.

4.1. Төлөмдүн/каторуунун ар бир баскычында кайтарып алынгыс боюнча деңгээли.

4.2. Система жана катышуучу-алуучу тарабынан төлөмдү/каторууну кабыл албай коюу шарттары.

4.3. Катышуучуга төлөмдү/каторууну кабыл алуудан баш тартуу тууралуу маалымдалышы.

4.4. Ликвиддүүлүк жок болгон учурда күндүн акырында позицияларды жабуу.

4.5. Иш регламентине ылайык келишин камсыз кылуу боюнча айыптар же башка санкциялар түрүндө расмий механизмдер.

4.6. Акыркы эсептешүүнү расмий тастыктоо.

4.7. Каталардын кесепеттерин жоюу.

5. Клирингдик системалар.

5.1. Клиринг жана эсептешүү жол-жоболору жөнүндө маалымат.

5.2. Ар тараптуу өз ара чегеришүүнүн негизинде таза сальдону эсептөө.

5.3. Таза позициялар боюнча эсептешүүлөрдү иштеп чыгуу.

5.4. Клирингдин катышуучуларынын таза позициялары жөнүндө маалымат.

5.5. Катышуучу тарабынан үстөк ликвиддүүлүктөн коргонуу.

5.6. Банкротко учураган катышуучунун дебеттик позициясын жабуу.

5.7. Катышуучунун дебеттик позициясын жабуу үчүн күрөө же резервдик фонд.

5.8. Системада ликвиддүүлүктү камсыз кылуу боюнча акыркы инстанция.

5.9. Клиринг системасынын оператору.

5.10. Акыркы эсептешүүнү камсыз кылуу боюнча жол-жоболор жана ликвиддүүлүктү тескөө механизмдери.

5.11. Бир катышуучу, эки катышуучу кудуретсиздик абалына учураган шартта акыркы эсептешүүнү камсыз кылуу.

6. Эсептешүү активдери

6.1. Эсептешүүлөр үчүн активдер.

6.2. Коммерциялык банктын Улуттук банктагы корреспонденттик эсебинде турган каражаттар.

6.3. Эсептешүү банкынын ликвиддүүлүгүнө, кредит берүү жөндөмдүүлүгүнө баа берүү критерийлери.

6.4. Төлөм системасынын катышуучуларын системанын банкротко учурашынан коргоо чаралары.

6.5. Активдердин башка актив түрлөрүнө өзгөрүшү.

6.6. Чет өлкө валютасындагы активдер.

7. Коопсуздук жана операциялык ишенимдүүлүк.

7.1. Төлөм системасынын коопсуздугунун түзүмү.

7.2. Системанын ишине мезгил-мезгили менен аудит жүргүзүү.

7.3. Системанын айкын абалы боюнча документтер.

7.4. Компьютердик системалардын жана алардын маалыматтарды өткөрүү түйүндөрүнүн коопсуздук жана ишенимдүүлүк деңгээлине көз карандысыз текшерүүлөрдү жүргүзүү.

7.5. Программалык модулда операцияларды аткаруунун ырааттуулугунун так белгилениши.

7.6. Күндөлүк маалыматтардын резервин түзүү каражаттары.

7.7. Системаны толугу менен калыбына келтирүү боюнча максаттуу деңгээл.

7.8. Иш үзгүлтүксүздүгү:

7.8.1. Жөнөкөйлүүлүк жана колдонууга ыңгайлуу.

7.8.2. Система боюнча документтерде үзгүлтүксүздүк механизмдерин чагылдыруу.

7.8.3. Система боюнча документтерде кризистик башкаруу жана маалыматтарды жайылтуу жол-жоболорун чагылдыруу.

7.9. Кыйроолор орун алган учурда иш жигердүүлүгүн калыбына келтирүү боюнча пландар.

7.10. Системаны калыбына келтирүү боюнча текшерүүлөрдү жүргүзүү мезгилдүүлүгү.

7.11. Акыркы 3 жыл ичиндеги статистика.

7.12. Системанын коопсуздук жана операциялык ишенимдүүлүгүнүн деңгээли.

7.13. Системанын операторунун жана/же катышуучусунун кардарларынын операцияларын «Террористтик ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү жөнүндө» мыйзам талаптарынын аткарылышын талдап-иликтөө боюнча жыйынтыктардын болушу.

7.14. Төлөмдөрдү өткөрүүгө белгиленген лимиттер же чектөөлөр.

8. Колдонууга ыңгайлуулугу жана эффективдүүлүгүн.

8.1. Расмий баа түзүү саясаты.

8.2. Төлөмдөрдү/каторууларды өткөрүү мөөнөттөрү.

8.3. Банктардын ассоциациясы жана катышуучулары менен өз ара иш алып баруу.

8.4. Тарифтер боюнча саясаттын механизмдери, жол-жоболору жана чаралары.

8.5. Төлөмдөрдү/каторууларды толук иштеп чыгуу мөөнөттөрү.

8.6. Сарптоолорду жана пайданы талдап-иликтөө.

8.7. Төлөм системасынын эффективдүүлүгүн өркүндөтүү боюнча чаралар.

8.8. Системанын пайдалануучулары үчүн төлөмдөрдү/каторууларды жүргүзүүнүн эффективдүүлүгү жана ыңгайлуулугу.

9. Системадан пайдалануу мүмкүнчүлүгү.

9.1. Системадан пайдалануу шарттары, эрежелери жана талаптары.

9.2. Төлөм системасынын тике катышуучулары.

9.3. Клирингдик системадан кыйыр пайдалануу.

9.4. Катышуучулардын төлөмдөрүн/каторууларын жүзөгө ашыруу тартиби жана эрежеси.

9.5. Тарифтер, тарифтерди белгилөө принциптери.

9.6. Системага катышууну токтото туруу, токтотуу тартиби.

9.7. Катышуучунун системадан чыгуусу.

9.8. Катышуу боюнча объективдүү жана жалпыга маалымдалган критерийлер, катышуучуларга коюлган талаптар.

9.9. Оператор менен катышуучулар ортосунда жоопкерчиликти бөлүштүрүү.

10. Системаны жетектөө

10.1 .Жалпы баяндоо.

10.2. Консensusка жетүүгө багытталган механизмдер.

10.3. Төлөм системасынын операторунун кыска жана орто мөөнөттүк бизнес-пландары.

10.4. Иш жыйынтыгы боюнча отчет.

10.5. Системанын ээси жана жетекчилиги тууралуу маалымат.

10.6. Системадагы өзгөрүүлөр жөнүндө ири чечимдерди кабыл алуу жол-жобосу.

10.7. Бардык маанилүү принциптерге толук ылайык келүүсүн камсыз кылган пландар.

10.8. Акыркы үч жыл ичинде орун алган проблемалар жана суроолор.

10.9. Ишке ашыруу процессинде турган өзгөртүүлөр жана реформалар.

10.10. Жетектөө механизмдеринин эффективдүүлүгү, отчет берүүсү жана ачык-айкындуулугу.

2. Электрондук акча чыгарган төлөм системасынын операторлорунун жана катышуучуларынын, банктардын Улуттук банктын талаптарына ылайык келүүсү:

1. Төлөм системасынан пайдалануу боюнча талаптарды аткаруу.

2. Улуттук банктын ченемдик документтеринин талаптарын аткаруу.

3. Улуттук банктын коопсуздук талаптарын сактоо:

1) төлөмдөрдү кабыл алуу жана иштеп чыгуу учурунда купуялуулуктун, бүтүндүктүн, аутентификациялоонун сакталышы. Системаны утурумдук тесттен өткөрүп туруу планынын болушу жана баяндалышы;

2) коопсуздук деңгээлинин ишенимдүүлүгү жана төлөмдөрдү жүзөгө ашыруу системасынын ишинин үзгүлтүксүздүгү:

– аппараттык каражаттардын жана линия байланыштарынын бузулушуна байланыштуу тобокелдиктерди төмөндөтүү (төлөмдөрдү жүргүзүү системасына байланыштуу жабдуулар орнотулган жайларга тиешеси жок адамдардын кирүүсүн чектөө);

– программалык камсыздоодо каталар же анын модификацияларына байланыштуу тобокелдиктерди төмөндөтүү;

– электрондук төлөм документинин авторлугунан же аны алуу фактысынан баш тартуу, ошондой эле байланыш каналдары боюнча маалыматтарды өткөрүү учурунда анын жайылтылышы жана бурмаланышы тобокелдиктерин төмөндөтүү;

3) электрондук төлөмдөрдү жүргүзүүдө жана банктын ыйгарым укуктуу адамдарынын жеке ачкычтары менен иш алып барууда купуялуулук, ишенимдүүлүк жана коопсуздук шарттарын сактоо, ошондой эле аларды сактоо жана колдонуу эрежелерин сактоо.

4. Төлөм документтерин толтурууга карата талаптарды аткаруу:

1) Улуттук банк тарабынан белгиленген төлөм документтеринин форматтарына карата талаптарды аткаруу;

2) төлөмдөрдү кабыл алуу жана иштеп чыгуу үчүн жооптуу адамдардын кол тамгаларынын болушу;

3) мөөрдүн жана штамптардын так оттискаларынын болушу;

4) төлөм документтеринин реквизиттерин толтуруу жана мөөр, штамп жана кол тамга үчүн каралган жерде жана ошол тилкелердин чегинде гана аларды коюу;

5) төлөмдөрдү жүзөгө ашыруу үчүн зарыл болгон реквизиттерди толтуруу жана аларды туура толтуруу;

6) төлөм багытынын анын кодуна ылайык келүүсү;

7) төлөм документтеринде оңдоолордун, сызылган жерлердин, өчүрүүлөрдүн болушун/жоктугун жана оңдоо үчүн суюктук колдонулгандыгын/колдонулбагандыгын.

5. Электрондук төлөм документтерин өткөрүү учурунда талаптарды аткаруу:

1) төлөмдөрдү өткөрүү үчүн зарыл болгон бардык реквизиттердин болушу;

2) электрондук төлөм документинин бардык реквизиттеринин анын кагаз түрүндөгү реквизиттерине дал келүүсү;

3) ар бир төлөм документинде тиешелүү санарип кол тамгалардын болушу жана алардын аныктыгы;

4) төлөм документтериндеги электрондук санарип кол тамгаларынын дайындалган жооптуу адамдар жана алардын ишин кайталап аткарган (дублер) адамдар тарабынан гана колдонулушу;

5) электрондук төлөм документтерин өткөрүү учурунда коопсуздуктун талап кылынган деңгээлин сактоо, паролдорду жана жашырын ачкычтарды сактоо;

6) электрондук төлөм документтерин Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана Улуттук банктын ченемдик актыларына ылайык сактоо жана резервдик көчүрүү;

7) электрондук төлөмдөрдү өткөрүү боюнча белгиленген жол-жоболорду аткаруу;

8) электрондук төлөм документтеринин аныктыгын тастыктоо боюнча жол-жоболорду сактоо.

6. Ички ченемдик документтерди сактоо:

1) төлөм операцияларын жүзөгө ашырууга байланыштуу оператордун иши боюнча так жана толук документтештирилген ички жол-жоболордун болушу;

2) төлөмдү жүргүзө турган кардардын документин кабыл алуудан тартып төлөмдүн жүзөгө ашырылышына жана ал тууралуу кардарды билдирүүгө чейин төлөмдү жүзөгө ашыруу ырааттуулугу;

3) төлөмдөрдү кабыл алуу, иштеп чыгуу жана жөнөтүү боюнча операцияларды жүзөгө ашыруу учурунда ар бир кызматкердин жоопкерчилиги деңгээли;

4) төлөмдөрдү өз убагында жүргүзбөгөн же кардардын төлөм нускоосунун талаптарын бузган учурда банктын кардар алдында жоопкерчилиги (башка эсепке чегерүү, төлөмдү жүргүзбөй коюу, сумманын туура эмес көрсөтүлүшү ж.б.);

5) төлөмдөрдү кабыл алуу, иштеп чыгуу жана жөнөтүү боюнча ички контролдуктун жол-жобосу;

6) кардарлардын операцияларынын «Террористтик ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү жөнүндө» мыйзам талаптарына дал келүүсүнө талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү методикасы.

7. Төлөмдөрдү жүргүзүүдө коопсуздуктун ички талаптарын сактоо:

1) коопсуздук саясаты төлөмдөрдү кабыл алуу жана иштеп чыгуу системасынын мүнөздөмөлөрүнө дал келүүгө жана банктын өзүнүн, Улуттук банктын жана анын кардарларынын талаптарын канааттандыруучу коопсуздуктун зарыл деңгээли менен камсыз кылуу үчүн жетиштүү болууга тийиш;

2) коопсуздук саясаты аппараттык, программалык камсыздоосу менен системадан пайдалануу жана системаны, ички жана тышкы санкцияланбаган иш-аракеттерден анын маалыматтарын коргоо түйүнүнүн контролдугун аныктоого тийиш;

3) жол-жоболордо төлөмдөрдү жүргүзүүгө карата лимиттердин же чектөөлөрдүн тизмеси берилүүгө тийиш.

Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
11-тиркеме

Борбордук/улуттук банктардын, рынокту жөнгө
салуучулардын жана финансы рыногунун инфраструктурасы
чөйрөсүндө башка компетенттүү органдардын

МИЛДЕТТЕРИ²

А милдети: Финансы рыногунун инфраструктурасын жөнгө салуу жана көзөмөлдөө Финансы рыногунун инфраструктурасын борбордук/улуттук банк, рынокту жөнгө салуучу же башка компетенттүү орган тарабынан тиешелүү жана натыйжалуу жөнгө салынышы жана көзөмөлгө алынышы керек.
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:
1. Компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасын жөнгө салууга жана көзөмөлгө алууга колдонулган критерийлерди коомго ачыкташы керек.
2. Ушул критерийлердин негизинде аныкталган финансы рыногунун инфраструктуралары борбордук/улуттук банк, рынокту жөнгө салуучу же башка компетенттүү орган сыяктуу тиешелүү органдар тарабынан жөнгө салынып, көзөмөлгө алынышы керек.
Жыйынтыктоочу баа:
Комментарийлер/сунуш-көрсөтмөлөр:
В милдети: Жөнгө салуу жана көзөмөлдөө үчүн ыйгарым укуктар жана ресурстар Борбордук/улуттук банктар, рынокту жөнгө салуучу жана башка компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасын жөнгө салуу жана көзөмөлдөө боюнча милдеттерин натыйжалуу аткаруу үчүн ыйгарым укуктарга жана ресурстарга ээ болушу керек
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:
1. Компетенттүү органдарга маалымат алуу, өзгөртүүлөрдү киргизүү же түзөтүүчү чараларды көрүү мүмкүнчүлүгүн кошо алганда, алардын милдеттерине ылайык келген атайын укуктар же башка ыйгарым укуктар берилиши керек.
2. Компетенттүү органдар өздөрүнүн жөнгө салуу жана көзөмөлдөө милдеттерин аткаруу үчүн жетиштүү ресурстарга ээ болууга тийиш.

Жыйынтыктоочу баа:
Комментарийлер/сунуш-көрсөтмөлөр:
С милдети: Финансы рыногунун инфраструктурасына байланыштуу максаттарды жана саясатты ачып берүү Борбордук/улуттук банктар, рынокту жөнгө салуучу органдар жана башка компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасы боюнча директивалык жана көзөмөлдөө саясаттарынын принциптерин так аныктап, жарыялашы керек
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:
1. Компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасына карата саясатын, анын ичинде компетенттүү органдардын максаттарын, ролдорун жана жөнгө салуу чараларын так аныкташы керек.
2. Компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасын жөнгө салуу жана алардын ишин көзөмөлдөө боюнча саясатын коомго ачыктоого тийиш.
Жыйынтыктоочу баа:
Комментарийлер/сунуш-көрсөтмөлөр:
Д милдети: Финансы рыногунун инфраструктурасына тиешелүү принциптерди колдонуу Борбордук/улуттук банктар, рынокту жөнгө салуучу жана башка компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасына тиешелүү принциптерди аныктап, аларды ырааттуу колдонушу керек.
Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:
1. Компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасына тиешелүү принциптерди аныкташы керек.
2. Компетенттүү органдар ушул принциптердин жок дегенде бардык системаны түзгөн төлөм системаларына карата, баалуу кагаздардын борбордук депозитарийине, баалуу кагаздар менен эсептешүү системасына, борбордук контрагентине, соода репозитарийине карата колдонулушун камсыз кылуу зарыл.
3. Компетенттүү органдар ушул принциптерди финансы рыногунун инфраструктурасына карата колдонулуучу принциптер боюнча финансы рыногунун инфраструктурасынын ар бир түрүнө юрисдикциялар жана юрисдикциялар чегинде, анын ичинде чек арадан тышкары ырааттуу колдонушу керек.
Жыйынтыктоочу баа:
Комментарийлер/сунуш-көрсөтмөлөр:

Е милдети: Башка органдар менен кызматташуу

Борбордук/улуттук банктар, рыноктук жөнгө салуучу органдар жана башка компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасынын коопсуздугун жана натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн бири-бири менен улуттук жана эл аралык деңгээлде иштеши керек

Баа берилүүчү негизги түшүнүктөр:

1. Компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасына карата милдеттерин аткарууда бири-бирин колдоо үчүн натыйжалуу жана эффективдүү байланышты жана консультацияларды жүргүзүү үчүн бири-бири менен ички жана эл аралык деңгээлде кызматташуусу керек. Мындай кызматташуу кадимки кырдаалда натыйжалуу болушу керек жана рыноктук стресс, кризистик кырдаал учурунда жана финансы рыногунун инфраструктурасы калыбына келтирилгенде же тартипсиз токтоп калганда натыйжалуу баарлашуу, консультация берүү же координациялоо үчүн жетиштүү ийкемдүү болушу керек.

2. Эгерде компетенттүү орган өзүнүн юрисдикциясында финансы рыногунун инфраструктурасынын иш жүзүндө же пландаштырылган чек ара аркылуу өтүүчү же көп валюталык иш-аракеттери бар экендигин аныктаса, анда финансы рыногунун инфраструктурасынын принциптерин финансы рыногунун инфраструктурасынын сакталышына кызыкдар болгон башка компетенттүү органдарга мүмкүн болушунча эртерээк маалымдашы керек.

3. Кызматташуу ар кандай формада болушу мүмкүн. Кызматташтыктын формасы, формалдаштыруу даражасы жана интенсивдүүлүгү кызматташуунун натыйжалуулугун шарттап, финансы рыногунун инфраструктурасын көзөмөлдөө жаатындагы ар бир органдын милдеттеринин мүнөзүнө жана мазмунуна, ошондой эле тиешелүү компетенттүү органдардын юрисдикциясынын чегинде финансы рыногунун инфраструктурасынын системалык маанилүүлүгүнө шайкеш келиши керек. Кызматташуу келишимдери ушул макулдашуулардын катышуучулары болгон компетенттүү органдардын санын эске алуу менен кызматташуунун натыйжалуулугун камсыз кылууга багытталууга тийиш.

4. Финансы рыногунун инфраструктурасы жаатында кызматташуу келишимдери максатка ылайыктуу болгон учурда, кеминде бир компетенттүү орган бардык компетенттүү органдардын ортосунда натыйжалуу кызматташууну камсыз кылуу жоопкерчилигин өзүнө алышы керек. Эгерде бир да органга мындай жоопкерчилик жүктөлбөсө, анда ал компетенттүү органга же финансы рыногунун инфраструктурасы жайгашкан жердеги органдарга таандык деп божомолдонот.

5. Кеминде бир уюм финансы рыногунун инфраструктурасы белгиленген принциптерге шайкештигин мезгил-мезгили менен баалоо жүргүзүп турушу керек жана муну финансы рыногунун инфраструктурасын көзөмөлдөөчү жана финансы рыногунун инфраструктурасын системалуу деп эсептеген башка органдар менен кеңешип жүргүзүү керек.
6. Финансы рыногунун инфраструктурасынын төлөм жана эсептешүү механизмдеринин принциптеринин жана кайсыл болбосун валютада ликвиддүүлүк тобокелдигин башкаруунун кошумча жол-жоболорунун негизинде баалоо учурунда, анда системаны түзүүчү катары саналган финансы рыногунун инфраструктурасынын эсептөөлөрүндө компетенттүү орган же финансы рыногунун инфраструктурасы үчүн жооптуу болгон органдар борбордук/улуттук банк-эмитенттердин пикирин эске алууга тийиш.
7. Компетенттүү органдар финансы рыногунун инфраструктурасы үчүн башка компетенттүү жөнгө салуучу же көзөмөлдөөчү органдын кызыкчылыгына олуттуу таасир этиши мүмкүн болгон ченемдик укуктук өзгөрүүлөр жана алгылыксыз жагдайлар жөнүндө алдын ала жана кыска мөөнөт ичинде кабарлап турушу керек.
8. Компетенттүү органдар соода репозитарийинде болгон соода маалыматтарынан өз убагында пайдаланууну камсыз кылуу үчүн зарыл координациялоо ишин жүргүзүшү керек.
9. Эгерде компетенттүү орган финансы рыногунун инфраструктурасы пруденциалдык архитектурага ээ эмес болсо же башкаруу жүргүзүлбөсө же финансы рыногунун инфраструктурасынын принциптери жетиштүү деңгээлде сакталбаса, ар бир компетенттүү орган финансы рыногунун инфраструктурасынын колдонулушуна же финансы рыногунун инфраструктурасы тарабынан кызмат көрсөтүлүшүнө каршы чараларды көрөт. Мындай чараларды көргөн компетенттүү орган өз чечимин компетенттүү органга же финансы рыногунун инфраструктурасына көзөмөл жүргүзгөн жооптуу органдарга жана финансы рыногунун инфраструктурасына биринчи кезекте кеңири негиздеп берүүгө тийиш.
10. Компетенттүү органдардын ортосундагы кызматташтык келишимдери ар бир катышкан компетенттүү органдын мыйзамдык же юридикалык же башка укуктарына эч кандай зыян келтирбейт, ошондой эле ошол органдын өзүнүн мыйзамдык милдеттерин аткаруу же ошол укуктарга ылайык каалоосун жүзөгө ашыруу укугун чектебейт.
Жыйынтыктоочу баа:
Комментарийлер/сунуш-көрсөтмөлөр:

²CPMO-IOSCO «Орчундуу кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочуларга карата колдонулуучу байкоо жүргүзүү боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү баалоо методологиясы», 2014-жылдын декабры.

Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
12-тиркеме

Орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлерине _____ -
жылы өзүнө-өзү баа берүүдө

СУРООЛОР ТИЗМЕГИ

Кызмат көрсөтүүлөр провайдеринин аталышы _____

Кызмат көрсөтүүлөр провайдеринин ишинин түрү _____

1-сунуш-көрсөтмө. Тобокелдиктерди аныктоо жана тескөө.

Маалымат технологиялары жана билдирмелерди алмашуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр провайдерине (мындан ары – провайдер) алардын кызмат көрсөтүүлөрүнө тийиштүү олуттуу операциялык жана финансылык тобокелдиктерди аныктоо жана аны тескөө, ошондой эле бул тобокелдиктерди тескөө процессинин натыйжалуулугун камсыз кылуу сунушталган.

Провайдер белгилүү бир тобокелдиктер жөнүндө чечимди кабыл алуу жана тобокелдиктерди тескөө максатында, тобокелдиктерди аныктоо жана документ менен тастыктоо, ошондой эле контролдоо каражаттарын колдонуу үчүн натыйжалуу процесстерге жана системага ээ болууга тийиш. Провайдер маалымат коопсуздугу, иштин калыбына келүү жөндөмдүүлүгү жана технологиялык пландаштыруу, ошондой эле анын корпоративдик түзүмүнө, кардарларга болгон мамилесине жана ишкананын үчүнчү жактардан көз каранды болуу менен иш алып баруу жөндөмдүүлүгүнө таасир эткен стратегиялык чечимдерине тиешелүү юридикалык жана ченемдик талаптар менен байланыштуу тобокелдиктерге кабылышы мүмкүн. Аныкталган тобокелдиктерди кыскартуу максатында орчундуу кызмат көрсөтүүлөрдүн провайдери өз тобокелдиктерине жана аныкталган тобокелдиктерди эсепке алууда тобокелдиктердин тескөө системасынын шайкештүүлүгүнө кайрадан баа берүүгө тийиш.

Тобокелдиктерди аныктоо жана аларды тескөө орчундуу кызмат көрсөтүүлөрдүн провайдеринин директорлор кеңешинин (кеңеши) байкоосунда жүзөгө ашырылууга жана кеңештин тиешелүү мүчөлөрүнө баа берүүнүн жыйынтыктары менен тааныштырган ички аудиттин көз карандысыз бөлүмү тарабынан баа берилүүгө тийиш. Мында, ички аудитти көз карандысыз жана кесипкөй бөлүмүнүн кеңеши тарабынан түзүү болжолдонууда. Аудиттин (мисалы, Ички аудиторлор институту) жүргүзүлүшүн жана тажрыйбасын жөнгө салган кесипкөй уюштуруу принциптерин аткаруу жана тобокелдиктерге, ошондой эле тобокелдиктерди тескөө процесстеринин натыйжалуулугуна жана түзүмүнө, ички контролдуктун каражаттарына көз карандысыз баа берүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу үчүн ички аудит бөлүмүнүн ишине талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү зарыл. Мындан тышкары, ички аудит бөлүмү өз баа берүүлөрүнүн жыйынтыктары менен кеңештин тиешелүү мүчөлөрүн тааныштырууга тийиш.

Маанилүү суроолор:	Провайдердин баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
Ишканада тобокелдиктерди тескөө системасы		
1.1. Кызмат көрсөтүүлөр провайдери (мындан ары – провайдер) тобокелдиктерди (операциялык, финансылык жана кадр тобокелдиктерин кошо алганда) идентификациялоонун жана документтештирүүнүн кандай процесстерине жана системаларына ээ? Өз процесстери жана системалары аркылуу провайдер тарабынан тобокелдиктердин кайсы түрлөрү идентификацияланган жана документ түрүндө таризделген?		
1.2. Провайдер тобокелдиктерди тескөөнүн кайсы процесстерине жана системаларына ээ? Провайдер өзүнө калган тобокелдиктерди алууда кандай чечим кабыл алат?		

1.3. Провайдер идентификациялык тобокелдиктерди жоюу учурунда тобокелдиктерди тескөө системасынын жетиштүүлүгүнө жана өз тобокелдиктерине кайра баа берүүнү кандайча жүргүзөт? Ушул сыяктуу кайра баа берүүлөр канча убакытта бир өткөрүлүп турат?		
1.4. Провайдер кандайдыр бир укуктук же жөнгө салуучу талаптарды же талаптардагы өзгөрүүлөрдү кандайча жөнгө салат?		
1.5. Провайдер пайдалануучулардын өз ара мамилелерине тийиштүү тобокелдиктерине кандайча баа берет?		
1.6. Провайдер жалпы коммерциялык тобокелдикке жана финансылык абалга баа берүүнү кошо алганда, чечимди стратегиялык көз караштан кабыл алуу боюнча өз процессине тобокелдиктерди тескөө процессин кандайча киргизет?		
Үчүнчү жактан көз карандылыгы:		
1.7. Провайдер кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган үчүнчү жактардан көз каранды болгон тобокелдиктерди кандайча идентификациялайт жана контролго алат?		
1.8. Провайдер тарабынан аткарылып жаткан операциялардын коопсуздугу, ишенимдүүлүгү жана туруктуулугу үчүнчү жактардын көз карандылыгынан улам төмөндөтүлбөгөндүгүн кандайча аныктайт?		
1.9. Провайдер, үчүнчү жактардан көз каранды болгондон улам келип чыккан операциялардын коопсуздугун, ишенимдүүлүгүн жана туруктуулугун алгылыксыз төмөндөшүн кандайча жөнгө салат/четтетет?		
Ишканада тобокелдиктерди тескөө системасын контролдука алуу:		

1.10. Тобокелдиктерди идентификациялоодо жана тескөөдө провайдер тарабынан тескөөнүн кандай механизмдери колдонулат? Провайдер тарабынан өз ишканасында тобокелдиктерди тескөө жагында жоопкерчиликтин жана отчет берүүнүн кандай линиялары колдонулат? Ички аудиттин функцияларынын натыйжалуулугуна канча убакытта бир текшерүү жүргүзүлөт?		
1.11. Провайдердин башкаруу органы ишканада тобокелдиктерди тескөө системасына текшерүүнү кандайча жүзөгө ашырат?		
Ички аудиттин функциясы:		
1.12. Провайдер көз карандысыз жана кесипкөй аудиттин функциясын кандайча аткарат? Ички аудиттин функциясы аудитти башкаруунун эл аралык кабыл алынган тажрыйбасынын кандай формасын колдонот?		
1.13 Ички аудиттин функциясы тарабынан башкаруу органына өз корутундуларын билдирүүдө отчеттун кандай механизмдери колдонулат жана бул жөнгө салуучуга же кураторго зарылбы?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр		

2-сунуш-көрсөтмө. Маалымат коопсуздугу.

Провайдерге маалыматтын купуялуулугун жана бүтүндүгүн камсыз кылуу, ошондой эле финансы рыногунун инфраструктурасы менен түзүлгөн келишимдин шарттарын аткаруу максатында жетишерлик ресурстарды бөлүп берүү, тиешелүү принциптерди жана жол-жоболорду иштеп чыгуу, колдонуу сунушталат.

Провайдер маалымат коопсуздугу дуушарлана турган тобокелдиктерди туура тескей турган маалымат коопсуздугун камсыз кылуу боюнча ишенимдүү системага ээ болууга тийиш. Мындай система маалыматты санкцияланбаган жайылтуудан коргоо жана маалыматтын толуктугун сактоо жана кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалана алуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу үчүн ишенимдүү принциптерге жана жол-жоболорго негизделүүгө тийиш.

Провайдер белгиленген маалымат коопсуздугунун эрежелеринин аткарылышына мониторинг жүргүзүү үчүн принциптерди жана жол-жоболорду аныктоого тийиш.

Ошондой эле система өткөрмө жөндөмдүүлүгүн пландаштыруу принциптерин жана өзгөрүүлөрдү башкаруу ыкмаларын камтууга тийиш. Айрыкча, маалымат коопсуздугунун иштешине өзгөртүүлөрдү киргизүүнү пландаштырган провайдер, андагы өзгөрүүлөрдүн кесепеттерине баа берүүгө тийиш.

Маанилүү суроолор:	Провайдердин баа берүүсү	У л у т т у к банктын баа берүүсү
Маалымат коопсуздугунун системасы:		

2.1. Физикалык жана киберкоопсуздук коркунучтарын четтетүү боюнча чечимдер жана тажрыйбалар жагында жалпы жетекчиликти камсыз кылуу боюнча провайдердин ишканасында маалымат коопсуздугунун кайсыл системасы иштейт? Көрсөтүлгөн система төмөнкүлөргө тиешелүү принциптерди жана жол-жоболорду камтыйт: а) купуялуулук, аныктык жана жетиштүүлүк категориялары боюнча активдерди (системаны жана кызмат көрсөтүүлөрдү) бөлүштүрүү; б) ички жана тышкы коркунучтарды туруктуу идентификациялоо; в) аныкталган тобокелдиктерди жана кемчиликтерди төмөндөтүүгө багытталган коопсуздук боюнча контролдук каражаттарын тандап алуу, ишке ашыруу жана документтештирүү, ошондой эле г) тобокелдиктерди тескөө жагында бардык иш-чараларды тиешелүү контролдукка алуу?		
2.2. Провайдер өзүнүн саясий иш-чараларына жана жол-жоболоруна эл аралык, улуттук жана өнөр жай стандарттарын кандайча киргизет?		
2.3. Провайдер тарабынан анын орчундуу кызмат көрсөтүүлөрү боюнча маалымат коопсуздугунун кандай тобокелдиктери аныкталган? Провайдер белгиленген тобокелдиктерди кантип жөнгө салган?		
2.4. Провайдердин башкаруу органынын сунуштоочунун маалымат коопсуздук системасындагы катышуу деңгээли кандай? Башкаруу органы системаны кайра карап чыгууда жана бекитүүдө түздөн-түз катыша алабы? Башкаруу органы системаны канча бир убакытта кайра карап чыгат?		
2.5. Провайдердин башкаруу органы маалымат коопсуздук жагында жетекчиликтин маанилүү ролун жана жоопкерчилик даражасын бекитүүнү кандайча жүргүзөт?		
Маалымат коопсуздук жагында принциптер жана жол-жоболор:		

2.6. Маалыматтын санкцияланбаган пайдаланылышына жана санкцияланбаган жайылтылышына бөгөт коюу үчүн кандай принциптер жана жол-жоболор колдонулат? Айрыкча: а) логикалык сыяктуу эле, физикалык жактан пайдаланууну кошо алганда, пайдалануучуларга уруксатты берүү жана кайтарып алуу; б) пайдалануучулардын артыкчылыгын мезгил-мезгили менен кайра тастыктап туруу; в) администратордун каттоо жазуусун (же купуялуулуктун жогорку деңгээлине ээ жазууларды) берүү, колдонуу жана аны контролдукка алуу; г) маалыматтын купуялуулугунун бузулушун четтетүү; д) логикалык же физикалык чабуулдан системанын коопсуздугун камсыз кылуу, ошондой эле; е) санкцияланбаган модификациялоого же маалыматты кыянаттык менен колдонууга, каталарга, жоготууларга бөгөт коюу максатында, финансы рыногунун инфраструктурасы үчүн сунушталган программаларга контролдоо каражаттарын киргизүү үчүн кандай принциптер жана жол-жоболор колдонулат?		
2.7. Алардын жоопкерчилиги жана милдеттери, анын ичинде маалымат коопсуздук системасы тарабынан белгиленген коопсуздук коркунучтары тууралуу тиешелүү тышкы тараптарды жана бардык кызматчыларды кандайча маалымдайт?		
2.8. Маалыматтар түйүндөрдө кайра жиберүү абалында жана провайдердин сактоосунда турган учурларды кошо алганда, анын купуялуулугун, ишенимдүүлүгүн жана жалганга чыгарылгыстыгын камсыз кылуу максатында кандай принциптер жана жол-жоболор колдонулат?		

2.9. Маалымат коопсуздугунда орун алган окуялар үчүн жана аны четтетүүгө таасир этүүнүн кандай принциптери жана жол-жоболору колдонулат?		
Коопсуздукту сактоодогу контролдук:		
2.10. Провайдер коопсуздуктун маалымат системасында талаптардын сакталышын жана коопсуздукту контролго алуунун колдонуудагы каражаттарынын натыйжалуулугун кандайча контролго алат? Ошондой эле, белгиленген принциптер жана жол-жоболор инфраструктура деңгээлинде сыяктуу эле, программанын деңгээлиндегидей санкцияланбаган пайдалануудан коргоого тиешелүү кемчиликтерди сканерлөөнү камтыйбы?		
2.11. Провайдердин маалымат коопсуздугунун системасына ички жана тышкы аудит канчалык деңгээлде өткөрүлөт?		
2.12. Провайдердин башкаруу органы кандайча жана бир мезгилде канча жолу коопсуздуктун сакталышын контролго алуу боюнча иштин негизги жыйынтыктарын жаңыртып турат?		
Өндүрүш кубаттуулугун пландаштыруу:		
2.13. Провайдер өндүрүш кубаттуулугун пландаштыруу жагында кандай принциптерди колдонот? Провайдер финансы рыногунун инфраструктурасынын жана анын катышуучуларынын муктаждыгын канааттандыруу үчүн ресурстардын колдонушун кандайча контролго алат жана жөнгө салат? Провайдер финансы рыногунун инфраструктурасынын катышуучуларынын муктаждыгы өндүрүш кубаттуулугунан арткан учурдагы абалды кандайча жөнгө салат?		

2.14. Провайдер тарабынан бир финансы рыногунун инфраструктурасы тарабынан белгиленген көлөмдү жана ылайыгына жараша бир нече аталган инфраструктураны тейлөөдө үстү-үстүнө болжолдонгон көлөмдү иштеп чыгуу үчүн жок дегенде өз потенциалын кайра карап чыгуу, аудит жүргүзүү жана текшерүү кандайча жүргүзүлөт? Провайдер канча убакытта бир жолу ушул сыяктуу иштерди жүзөгө ашырат?		
Өзгөрүүлөр менен жөнгө салуу:		
2.15. Провайдер тарабынан колдонулган долбоорду жана өзгөртүүлөрдү жөнгө салуу жагында принциптер жана жол-жоболор, провайдердин тигил же бул операцияларынын коопсуздугуна жана ишенимдүүлүгүнө кокусунан таасир этүүчү өзгөртүүлөрдү киргизген тобокелдиктерди төмөндөтүүгө кандайча өбөлгө түзөт?		
2.16. Провайдер тарабынан колдонулган өзгөртүүлөрдү жөнгө салуу принциптери, өзгөртүүлөрдү пландаштыруу жана тестирилөө жол-жоболорун, ошондой эле регрессивдүү жана техникалык тестирилөөнү, коопсуздук системасын текшерүүнү кошо алганда, башкаруу жагында милдеттерди кандайча аныктайт?		
2.17. Пайдалануучуларга таасир этүүчү өзгөртүүлөр канчалык деңгээлде финансы рыногунун инфраструктурасы менен макулдашууга жана финансы рыногунун инфраструктурасынын катышуусунда, анын катышуучулары тарабынан тесттен өткөрүүгө туура келет?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		

3-сунуш-көрсөтмө. Ишенимдүүлүк жана туруктуулук.

Провайдерге тиешелүү принциптерди жана жол-жоболорду колдонуу, ошондой эле ал тарабынан сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн, ишенимдүүлүгүн жана туруктуулугун камсыз кылуу сунушталат. Ошондуктан ал тарабынан иштелип чыккан иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу жана өзгөчө кырдаалдардын кесепеттерин жоюу планы система иштен чыккан учурда маанилүү кызмат көрсөтүүлөрдүн өз убагында калыбына келтирилишин камсыз кылууга тийиш, анткени бул кызмат көрсөтүүлөр финансы рыногунун инфраструктурасы менен түзүлгөн келишимдин шарттарына ылайык келүүсү зарыл.

Провайдер пайдалануучуларга ишенимдүү кызмат көрсөтүүлөрдү жана финансы рыногунун инфраструктурасына түздөн-түз же ага жана анын катышуучуларына кызматтар көрсөтүлгөндүгүнө карабастан ишти калыбына келтирүү жөндөмдүүлүгүн камсыз кылууга тийиш. Провайдер финансы рыногунун инфраструктурасынын муктаждыгын канааттандырган же андан арткан ишенимдүү иштешин жүзөгө ашырууга тийиш. Бардык операциялык жагдайлар финансы рыногунун инфраструктурасында каттоодон өткөртүлүүгө жана ага, ошондой эле анын ишин жөнгө салган, көзөмөлдөгөн же байкоо салган органына маалымдалууга тийиш.

Провайдер жагдайларга дароо талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө жана алардын кайталанбашына бөгөт коюшу зарыл, анткени ал олуттуу кесепеттерге ээ болушу мүмкүн. Мындан тышкары, провайдер иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу жана өзгөчө кырдаалдардын кесепеттерин жоюу планына ээ болууга тийиш. Бул пландар пландык тестирилөөнү жана иште олуттуу бузулуулар келип чыгышынын тобокелдигине баа берүү үчүн ушул тестирилөөнүн жыйынтыктарынын талдап-иликтөөлөрүн камсыз кылуусу зарыл.

Маанилүү суроолор:	Провайдер-дин баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
Жеткиликтүү, ишенимдүү жана ийкемдүү операциялар:		
3.1. Эксплуатациялык даярдык, ишенимдүүлүк жана туруктуулук жагында провайдердин башкы милдеттери кайсылар жана алар кандайча документтештирилген? Бул милдеттер канчалык финансы рыногунун инфраструктурасынын жана ылайыгына жараша анын катышуучуларынын муктаждыгына (же алардан артат) жооп берет?		

3.2. Провайдердин принциптери жана жол-жоболору анын милдеттерин жеткиликтүүлүк, ишенимдүүлүк жана туруктуулук жагында кандайча колдойт?		
3.3. Провайдер финансы рыногунун инфраструктурасына жана анын катышуучуларына (бул колдонулса) сунушталган операциялардын ишенимдүүлүгүн жана туруктуулугун кандайча камсыз кылат? Айрыкча провайдер өз өндүрүш жайларында тобокелдиктердин ар түрдүү профилинин жетишерлик санынын болушун кандайча камсыз кылат? Провайдер табият кырсыктарынан, электр менен кубаттандыруудагы үзгүлтүктөрдөн, персоналдын туура эмес иш-аракеттеринен өз өндүрүш жайларын коргоого алынышын кандайча камсыз кылат? Провайдер резервде турган өндүрүш жайларын узак мезгил ичинде маанилүү кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо үчүн жетишерлик потенциалга ээ болушун кандайча камсыз кылат?		
Операцияларга мониторинг жүргүзүү жана жагдайларды четтетүү:		
3.4. Провайдер өз операциялык иш-аракеттерине мониторингди кандайча жүргүзөт? Провайдер ишенимдүүлүк жана туруктуулук жагында өзүнүн финансы рыногунун инфраструктурасынын милдеттерине ылайык келүүсүн кандайча контролго алат? Белгиленген процессти документтештирүү жана аны колдоо кандайча жүргүзүлөт?		

3.5. Өндүрүштө келип чыккан кесепеттерге идентификациялоону, каттоону, классификациялоону, талдап-иликтөөнү жана контролдукту кандайча жүзөгө ашырат? Көрсөтүлгөн жагдайлар тууралуу жетекчиликке кандайча маалымдалат? Провайдер ушул сыяктуу жагдайлар тууралуу финансы рыногунун инфраструктурасын жана ылайыгына жараша компетенттүү органдарды кандайча маалымдайт? Кризис орун алган мезгил ичинде келип чыккан жагдайларды эскалациялоо процесси кандайча жүргүзүлөт?		
3.6. Жагдайларга кыйроодон кийинки талдап-иликтөөлөр кандайча ишке ашырылат? Көрсөтүлгөн процесс жагдайлардын негизги себептеринин идентификацияланышын жана келечекте алардын кайталанбашына жол берилбешин кандайча камсыз кылат? Кыйроодон кийинки талдап-иликтөөлөрдө финансы рыногунун инфраструктурасынын катышуусу кандай?		
Бизнестин үзгүлтүксүздүгү;		
3.7. Бизнестин үзгүлтүксүздүгү жана иш жөндөмдүүлүгүн калыбына келтирүү жагында провайдердин негизги милдеттери кайсылар? Көрсөтүлгөн милдеттер башкаруу органы жана жетекчилик тарабынан кандайча белгиленет? Башкаруу органы белгиленген милдеттерди канча убакытта бир кайрадан карап чыгып турат?		
3.8. Провайдердин бизнестин үзгүлтүксүздүгү жана иш жөндөмдүүлүгүн калыбына келтирүү боюнча планы олуттуу бузулуу орун алган учурларды кошо алганда, тейлөө токтотулган учурда кызмат көрсөтүүлөрдүн өз убагында калыбына келтирилишин кандайча камсыз кылат? Жогоруда белгиленген пландар тейлөө токтотулгандан улам, маалыматтардын мүмкүн болуучу жоголуп кетүү проблемаларын кандайча чечет?		

3.9. Финансы рыногунун инфраструктурасынын көрсөтүлгөн процесс учуруна катышуу деңгээли кандай жана провайдер тейлөөнү потенциалдуу токтотуп коюу сценарийин кандайча аныктайт?		
3.10. Бизнесинин үзгүлтүксүздүгү жана иш жөндөмдүүлүгүнүн калыбына келиши жагында провайдердин пландары киберчабуулдарды кандайча четтетет? Бузулуудан кийин системанын калыбына келүүсүн кошо алганда, киберчабуулдардын таасирин идентификациялоого жана контролдукка алууга белгиленген пландар провайдерге кандайча мүмкүнчүлүк берет?		
3.11. Тейлөөнүн токтоп калуусун жөнгө салуу үчүн провайдер кризистик абал орун алган учурда абройду сактап калуу планынын кайсыл түрүн колдонот? Айрыкча, белгиленген план финансы рыногунун инфраструктурасы жана бийликтин компетенттүү органдары менен маалымат алмашуу жана коммуникация жаатында суроо жараткан учурларды кандай чечет?		
3.12. Бизнесинин үзгүлтүксүздүгү жана иш жөндөмдүүлүгүнүн калыбына келиши жагында провайдер пландарды кандайча жана аны бир мезгил ичинде канча жолу ишке ашырат? Сценарийдин кайсы түрлөрү сыноодон өткөрүлөт жана алар өзүндө киберчабуулдарды камтыйбы? Бизнесинин үзгүлтүксүздүгүн модель жагынан сыноодо финансы рыногунун инфраструктурасынын жана анын катышуучуларынын (ылайыгы келсе) катышуу деңгээли канчалык?		
3.13. Бизнесинин үзгүлтүксүздүгү жана иш жөндөмдүүлүгүнүн калыбына келиши жагында провайдердин планы финансы рыногунун инфраструктурасынын болжолдоолоруна ылайык келиши канча убакытта бир жолу бааланат?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш көрсөтмөлөр:		

4-сунуш-көрсөтмө. Технологиялык пландаштыруу.

Провайдерге технологиялар колдонулган бүтүндөй мөөнөт ичинде пландаштыруу, ошондой эле технологиялык стандарттарды тандоо боюнча туура ыкмаларды колдонуу сунушталат.

Провайдер жалпы операциялык тобокелдикти минималдаштырууга жана операциялардын натыйжалуулугун жогорулатууга түрткү берген натыйжалуу технологиялык пландаштырууну жүзөгө ашырууга тийиш. Пландаштыруу - бул колдонулган технологиялардын пайдалануу мөөнөтүн, ошондой эле аларды башкаруу жана кызматтарды көрсөтүүдөн улам, стандарттарды тандоо процессин эске алган маалымат технологиялар жагында комплекстүү стратегиянын болушун түшүндүрөт. Эгерде провайдер өзгөртүүлөрдү киргизүүнү ниет кылса, ал финансы рыногунун инфраструктурасы, ал эми зарылчылыгына жараша анын катышуучулары менен так жана толук консультацияларды жүргүзүүгө тийиш. Провайдер өз технологиялык пландарына талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө, анын ичинде ал тарабынан өзгөртүүлөрдү киргизүү үчүн колдонулган технологияларына жана процесстерине баа берип турууга тийиш.

Маанилүү суроолор:	Провайдердин баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
Технологиялык пландаштыруу жагында колдонулган принциптер, жол-жоболор жана башкаруу механизмдери:		
4.1. Провайдер тарабынан технологиялык пландаштыруу жагында кандай принциптер, жол-жоболор жана башкаруу механизмдери колдонулат? Аталган принциптер, жол-жоболор жана башкаруу механизмдер технологиянын пайдалануу мөөнөтүн, жаны технологиялык стандарттардын тандалышын кандайча белгилейт?		

4.2. Провайдер өз технологиялык тобокелдиктерине баа берүүнү канча убакытта бир жүзөгө ашырат? Белгиленген баа берүүлөрдө тигил же бул технологияларды колдонууга тиешелүү маалымат коопсуздук тобокелдигин кошо алганда, ишенимдүүлүк, туруктуулук, талапка жооп бербей калышы тобокелдиги кандайча эске алынат? Финансы рыногунун инфраструктурасына жана анын катышуучуларына потенциалдуу таасир эткен тигил же бул технологиялык тобокелдиктер көрсөтүлгөн баа берүүлөрдө кандайча эске алынат (зарылчылыкка жараша)?		
Технологиялык өзгөртүүлөрдү башкаруу принциптери, жол-жоболору жана механизмдери:		
4.3. Провайдер тарабынан колдонулган технологияларда өзгөртүүлөрдү киргизүү үчүн кандай принциптер, жол-жоболор жана механизмдер колдонулат? Көрсөтүлгөн принциптер жана жол-жоболор технологиялардын коопсуздугун жана туруктуулугун колдоо, технологияларды колдонуу версияларын башкаруу боюнча суроо жараткан учурларды кандайча чечет?		
4.4. Көрсөтүлгөн башкаруу принциптери, жол-жоболор жана механизмдер провайдердин операциясынын ишенимдүүлүгүнө жана туруктуулугуна потенциалдуу таасир эте турган өзгөртүүлөрдү болтурбоо максатында технологиялардын өзгөрүшүнө байланыштуу тобокелдиктерди идентификациялоо жана жеңилдетүү мүмкүнчүлүгүн кандайча камсыз кылат? Провайдер технологиялык өзгөртүүлөрдү киргизүү үчүн колдонулган процесстерди сыноодон өткөрүүнү жана ага баа берүүнү бир мезгил аралыгында канча жолу жүргүзөт?		

4.5. Провайдер финансы рыногунун инфраструктурасына олуттуу таасир эткен технологияларына кандайдыр бир сунушталган маанилүү өзгөртүүлөрдү суроо жараткан учурлар жагында финансы рыногунун инфраструктурасы жана анын катышуучулары менен консультацияларды кандайча жүргүзөт?		
4.6. Тигил же бул технологияларга өзгөртүүлөрдү киргизүү жана кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо учурунда финансы рыногунун инфраструктурасы канчалык деңгээлде ишке тартылат? Мисалы, финансы рыногунун инфраструктурасынын технологиялык өзгөртүүлөрдү тестирилөөдө катышуусу саналабы?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр		
5-сунуш-көрсөтмө. Пайдалануучулар менен маалымат алмашуу. Провайдерге, алар тарабынан провайдердин кызмат көрсөтүүлөрү менен байланыштуу тобокелдиктерди тескөө жагында өз ролун жана милдеттерин так түшүнүүгө мүмкүнчүлүк берген жетишерлик маалыматты сунуштоого жана өз пайдалануучулары үчүн ачык-айкындуулукту камсыз кылуу сунушталат. Провайдер кардарлар менен маалымат алмашуу боюнча натыйжалуу жол-жоболорду жана процесстерди колдонууга тийиш. Айрыкча, провайдер финансы рыногунун инфраструктурасына, ал эми зарылчылык келип чыккан учурда, анын катышуучуларына колдонулган кызмат көрсөтүүлөр менен байланыштуу өз тобокелдиктеринин тиешелүү деңгээлде тескөөгө алынышын жана тобокелдиктерди тескөө жагында өз ролун жана милдеттерин так түшүнүүгө мүмкүнчүлүк берген толук маалыматты сунуштоого тийиш. Эрежедегидей эле, пайдалануучулар үчүн пайдалуу маалымат башкаруу процесстери жана провайдердин контролдоо каражаттары, ошондой эле ушулардын жыйынтыктарын көз карандысыз текшерүү жөнүндө маалыматты камтыйт. Провайдер коммуникациялар жагында өз жол-жоболорунун жана процесстеринин курамында тобокелдиктердин колдонулбаган же жүргүзүлбөгөн контролдоо каражаттарын кошо алганда, операциялардын бардык техникалык өзгөртүүлөрү маселеси боюнча пайдалануучуларга жана рынокко консультацияларды берүү механизмдерин алдын алууга тийиш. Мындан тышкары, провайдер өз кызмат көрсөтүүлөрүн сунуштоодо операциялык бузулуулар менен келип чыккан кризистик жагдайларда коммуникациянын планына ээ болууга тийиш.		

Маанилүү суроолор:	Провайдердин баа берүүсү	Улуттук банктын баа берүүсү
Жөнөкөй коммуникация:		
5.1. Провайдер тарабынан өз пайдалануучулары менен байланышуу үчүн кандай процесстер жана жол-жоболор колдонулат?		
5.2. Провайдер финансы рыногунун инфраструктурасына жана катышуучуларга провайдердин маанилүү кызмат көрсөтүүлөрүн колдонуусуна байланыштуу тобокелдиктерди тескөөдө жоопкерчилик чараларын жана өз ролун түшүнүүгө мүмкүнчүлүк берген маалыматтын кайсыл түрүн сунуштайт? Көрсөтүлгөн маалымат кандай мезгилдүүлүк менен кайра кароого алынат?		
5.3. Провайдер, анын операцияларында маанилүү өзгөртүүлөр боюнча суроолор жагында пайдалануучулар менен байланышууну кандайча жүзөгө ашырат? (анын ичинде 2.17, 4.5 жана 4.6-п. карагыла)?		
5.4. Операциялык, финансылык жана кадрлар маселесине тиешелүү тобокелдиктерди кошо алганда провайдер өз пайдалануучуларына тобокелдиктерге талдап-иликтөөлөрдү жүргүзгөндүгү тууралуу кандайча маалымдайт?		
Консультация жүргүзүү механизмдери:		
5.5. Провайдер тарабынан пайдалануучуларга жана зарылчылык келип чыккан учурда сатып өткөрүү рыногуна консультацияларды берүү үчүн (мисалы, финансы рыногунун инфраструктурасына олуттуу таасир эте турган операцияларда кандайдыр бир техникалык өзгөртүүлөрдү алганда) механизмдердин кайсыл түрү колдонулат (ошондой эле 4.5-п. карагыла)?		
Жагдайлар жана кризистик абал жөнүндө маалымат:		

5.6. Провайдер жагдайлар жөнүндө (зарыл болгон учурда) пайдалануучуларды кандай маалымдайт (ошондой эле 3.5-п. карагыла)?		
5.7. Тейлөө учурунда үзгүлтүктөрдү четтетүү максатында провайдер кризистик абал орун алган мезгилде абройду сактап калуу боюнча кайсыл планды колдонот? Белгиленген план бардык пайдалануучуларды жана кызыкдар тараптарды (ошондой эле 3.11-п. карагыла) камтыйбы?		
Жыйынтыктоочу баа:		
Түшүндүрмөлөр/сунуш-көрсөтмөлөр:		

Жетекчи _____
(кол тамгасы) (аты-жөнү)

Башкы бухгалтер _____
(кол тамгасы) (аты-жөнү)

Аткаруучу _____
(кол тамгасы) (аты-жөнү) (тел.)

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
13-тиркеме**

Орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери өзүнө-
өзү баа берүү үчүн суроолорду толтуруу

ЭРЕЖЕЛЕРИ (12-тиркеме)

Ушул Эрежелердин 11-тиркемесинде көрсөтүлгөн суроолор тизмеги 5 бөлүктөн турат жана орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери тарабынан алардын ишмердүүлүгүнө өзүнө-өзү баа берүү учурунда толтурууга арналган.

Орчундуу кызмат көрсөтүүлөрдүн провайдерлери үч жылда кеминде бир жолу өз кызматтарына баа берүү менен анын жыйынтыктарын Улуттук банктын суроо-талабы боюнча төмөнкү документтерди (келишимди, операция боюнча эрежелерди, ички ченемдик документтерди, буйруктарды ж.б.) тиркөө менен сунуштайт.

Суроолор тизмегинде ар бир багыт боюнча толук маалымат сунушталууга тийиш.

Улуттук банктын талабынын аткарылышына баа берүү иши орчундуу кызмат көрсөтүүлөрдүн провайдерлери тарабынан жүргүзүлгөн ишке баа берүүнүн ажыратылгыс бөлүгү болуп саналат.

Орчундуу кызмат көрсөтүүлөрдүн провайдерлери системага жаңы сервистерди/продукттарды колдонууга киргизүүдө (өркүндөтүүдө), ошондой эле системаны жабууда Улуттук банкка өзүнүн ниети жөнүндө алдын ала маалымдоого жана системага киргизүү болжолдонуп жаткан өзгөртүүлөр/толуктоолор, иштелип жаткан сервис/продукттар жөнүндө кеңири маалыматты тиркөө менен Улуттук банкка билдирүү жөнөтүүгө тийиш.

Толтурулган суроолор тизмегине өзүн-өзү баа берүүгө катышкан жооптуу адамдар, түзүмдүн жетекчиси кол тамга коет.

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
14-тиркеме**

Системаны өркүндөтүү же дал келбестиктерди четтетүү
боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү/жазма буйруктарды/
талаптарды ишке ашыруу боюнча иш-аракеттер планынын

ТҮЗҮМҮ

Сунуш-көрсөт- мөлөрдүн / жазма буйруктардын / талаптардын аталышы	Аткаруу боюнча чаралары	Аткаруу индика- торлору	Аткаруу мөөнөт- төрү	Жооптуу аткаруу- чулар	Эскертүү

**Кыргыз Республикасынын
төлөм системасын
көзөмөлдөө (оверсайт)
эрежелерине карата
15-тиркеме**

Системаны өркүндөтүү же дал келбестиктерди четтетүү боюнча
сунуш-көрсөтмөлөрдү/жазма буйруктарды/талаптарды ишке ашыруу
боюнча иш-аракеттер планынын ишке ашырылышы боюнча

ОТЧЕТТУН ТҮЗҮМҮ

Сунуш-көрсөт- мөлөрдүн/ жазма буйруктардын/ талаптардын аталышы	Аткаруу боюнча чаралар	Аткаруу индика- торлору	Аткаруу мөөнөт- төрү	Жооптуу аткаруу- чулар	Аткаруу туу- ралуу толук маалымат

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 25-октябрындагы
№ 2021-П-07/58-1-(ДКП)

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 24, 28 жана 68-беренелерине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банктын эсептик чени жылдык 7,5 пайыз өлчөмүндө белгиленсин.
2. Токтом 2021-жылдын 26-октябрынан тартып күчүнө кирет.
3. Экономика башкармалыгы эсептик чен өлчөмү жөнүндө маалыматтын Улуттук банктын расмий интернет-сайтында токтом кабыл алынган күндөн тартып 1 (бир) жумуш күнү ичинде жарыяланышын камсыз кылсын.
4. Токтомдун аткарылышын контролдоо Экономика башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 27-октябрындагы
№ 2021-П-12/59-4-(НПА)

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын
2020-жылдын 29-апрелиндеги № 2020-П-12/25-7-(НПА)
«Коммерциялык банктар жана айрым банк эмес
финансы-кредит уюмдары тарабынан активдерди
классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын
жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камга тиешелүү
чегерүүлөрдү ишке ашыруу боюнча убактылуу эрежелер
жөнүндө» токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу**

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2020-жылдын 29-апрелиндеги № 2020-П-12/25-7-(НПА) «Коммерциялык банктар жана айрым банк эмес финансы-кредит уюмдары тарабынан активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камга тиешелүү чегерүүлөрдү ишке ашыруу боюнча убактылуу эрежелер жөнүндө» токтомуна өзгөртүүлөр киргизилсин (кошо тиркелет).

2. Токтом расмий жарыялангандан 15 (он беш) күн өткөндөн кийин күчүнө кирет, ал эми Коммерциялык банктар жана айрым банк эмес финансы-кредит уюмдары тарабынан активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камга тиешелүү чегерүүлөрдү ишке ашыруу боюнча

убактылуу эрежелердин 11-1-пункту 2022-жылдын 27-январынан тартып күчүнө кирет.

3. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 19-майындагы № 2021-П-12/25-2-(НПА) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2020-жылдын 29-апрелиндеги № 2020-П-12/25-7-(НПА) «Коммерциялык банктар жана айрым банк эмес финансы-кредит уюмдары тарабынан активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камга тиешелүү чегерүүлөрдү ишке ашыруу боюнча убактылуу эрежелер жөнүндө» токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» токтомунун 3-пункту күчүн жоготкон катары таанылсын.

4. Юридика башкармалыгы:

- токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

- расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдыруу үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

5. Банктарды көзөмөлдөө методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен «Кыргызстан банктарынын союзу» юридикалык жактар бирикмесин, коммерциялык банктарды, Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик өнүктүрүү банкын, «Микрофинансы уюмдарынын ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмесин, мөөнөттүү депозиттерди тартуу менен иш алып барган микрофинансылык компанияларды, «Кредиттик союздардын каржы компаниясы» ААКты, «Кепилдик фонду» ААКты, Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын, Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

6. Токтомдун аткарылышын контролдоо Банктарды көзөмөлдөө методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 27-октябрындагы
№ 2021-П-12/59-4-(НПА)
токтомуна карата тиркеме

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын
2020-жылдын 29-апрелиндеги № 2020-П-12/25-7-(НПА)
«Коммерциялык банктар жана айрым банк эмес финансы-
кредит уюмдары тарабынан активдерди классификациялоо
жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын
ордун жабууга камга тиешелүү чегерүүлөрдү ишке ашыруу
боюнча убактылуу эрежелер жөнүндө» токтомуна өзгөртүүлөр**

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2020-жылдын 29-апрелиндеги № 2020-П-12/25-7-(НПА) «Коммерциялык банктар жана айрым банк эмес финансы-кредит уюмдары тарабынан активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камга тиешелүү чегерүүлөрдү ишке ашыруу боюнча убактылуу эрежелер жөнүндө» токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген Коммерциялык банктар жана айрым банк эмес финансы-кредит уюмдары тарабынан активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камга тиешелүү чегерүүлөрдү ишке ашыруу боюнча убактылуу эрежелердин:

– 6-пункту мамлекеттик тилде төмөнкү редакцияда берилсин:

«6. Жаңыдан берилген кредитти төлөө графигинде негизги сумманы ай сайын эмес төлөө каралган учурда, 5% өлчөмүндө потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга кам түзүү менен кредиттерди «байкоого алынган активдер» катары таануу зарыл, мында негизги сумманын 80% көбүн төмөндө көрсөтүлгөн мөөнөттүн аякташы боюнча төлөө каралган:

– кредиттин жалпы мөөнөтүнүн 3/4, мында кредиттик мезгилдин жалпы мөөнөтү 3 (үч) жылдан аз болсо;

- кредиттин жалпы мөөнөтүнүн 1/2, мында кредиттик мезгилдин жалпы мөөнөтү 3 (үч) жылдан жогору болсо, мында төмөнкү кредиттер эске алынбайт:

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн максаттуу мамлекеттик программалары боюнча берилген жана кредитти төлөө үчүн жеңилдетилген мезгил берүү каралган кредиттер;

- жеке адамдардын жана юридикалык жактардын ишин калыбына келтирүү/жандандыруу максатында кредитти төлөө үчүн жеңилдетилген мезгил берүү каралган программалардын алкагында берилген кредиттер;

- банктар аралык кредиттер, анын ичинде микрофинансылык уюмдарга берилген кредиттер;

- чогуу алганда бир карыз алуучуга берилген таза суммардык капиталдан 1% аз суммага.

Бул кредиттер ушул Убактылуу эрежелердин 3-пунктуна ылайык классификацияланууга тийиш.»;

- төмөнкү мазмундагы 11-1-пункт менен толукталсын:

«11-1. Мөөнөтүндө төлөнбөгөн карыз 360 күндөн жогору мөөнөткө созулса, актив «жоготуу» катары классификацияланууга тийиш, мында «Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга резервге тиешелүү чегерүүлөр жөнүндө» жобонун 4.1-пунктуна ылайык күрөөлүк камсыздоого ээ активдерди эске албаганда, мындай активдин сапаттык белгилери активди классификациялоодо эске алынбайт.»;

- 12-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«12. Эгерде актив 2020-жылдын 1-мартынан тартып 4 (төрт) жолудан көп эмес реструктуризацияланса жана төмөнкү шарттар аткарылган учурда, коронавирус инфекциясынын жайылышына жол бербөө үчүн киргизилген чектөөлөрдөн улам карыз алуучунун акча агымдары жана финансылык абалы өзгөргөндүгүнө байланыштуу ошол активди реструктуризациялоодо банктар аны классификациялоо категориясын начарлатпоого укуктуу:

- аны реструктуризациялоо учурунда реструктуризацияланган актив боюнча негизги сумма жана/же пайыздар боюнча мөөнөтү өткөрүлгөн карыз 180 күндөн ашпаса;

- банк карыз алуучунун финансылык абалына кылдат талдоо жүргүзүп (тиешелүү эсептөөлөр, финансылык көрсөткүчтөрү менен), карыз алуучу сунушталган реструктуризациялоо планы боюнча төлөмдөрдү жүргүзүү мүмкүнчүлүгүнө ээ экендигин тастыктаса.

Мында, жогоруда көрсөтүлгөн талаптар банктын таза суммардык капиталынын (ЧСК) жалпы карызынын 2% жогору кредиттерине карата колдонулбайт. Мындай кредиттер кайталап реструктуризациялоодо «Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга резервге тиешелүү чегерүүлөр жөнүндө» жобонун 7.3-пунктунун талаптарына ылайык классификацияланууга тийиш.»;

- 14-пунктундагы «төртүнчү» деген сөз «бешинчи» дегенге алмаштырылсын.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 27-октябрындагы
№ 2021-П-14/59-5-(ПС)

«Банктар аралык чекене төлөм системалары үчүн камсыздандыруу (камдык) фонду жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. «Банктар аралык чекене төлөм системалары үчүн камсыздандыруу (камдык) фонду жөнүндө» жобо бекитилсин.

2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын 14-февралындагы № 2018-П-14/5-3-(ПС) «Төлөм карттар менен эл аралык эсептешүү системалары үчүн камсыздандыруу (камдык) фонду жөнүндө» Убактылуу жобону бекитүү тууралуу» токтому күчүн жоготкон катары таанылсын.

3. Юридика башкармалыгы:

- токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

- расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Токтом расмий жарыяланган күндөн тартып он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

5. Коммерциялык банктар жана «Банктар аралык процессинг борбору» ЖАК 2022-жылдын 1-февралына чейин «Элкарт» төлөм карттары менен улуттук эсептешүү системасы боюнча камсыздандыруу (камдык) фондун «Банктар аралык чекене төлөм системалары үчүн камсыздандыруу (камдык) фонду жөнүндө» жобонун талаптарына ылайык түзсүн.

6. «Эл аралык төлөм карттары менен эсептешүү системаларын колдонуу менен улуттук валютада эсептешүүлөр үчүн Кыргыз Республикасынын Улуттук банкында камсыздандыруу (камдык) фондун түзүү жөнүндө» 2018-жылдын 11-июлундагы №2018-Д-142/803-3-4-2 макулдашууга ылайык, эл аралык төлөм карттары менен эсептешүү системасын колдонуу менен улуттук валютада эсептешүү үчүн Кыргыз Республикасынын Улуттук банкында коммерциялык банктар тарабынан түзүлгөн камсыздандыруу (камдык) фонду «Банктар аралык чекене төлөм системалары үчүн камсыздандыруу (камдык) фонду жөнүндө» жобонун талаптарына ылайык иштейт.

7. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен төлөм системаларынын операторлорун, Кыргыз Республиканын коммерциялык банктарын, «Кыргызстан банктарынын союзу» юридикалык жактар бирикмесин жана «Кыргыз Республикасынын төлөм системаларынын операторлору ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмесин тааныштырсын.

8. Мамлекеттик тилди өнүктүрүү жана документ менен иш алып баруу бөлүмү ушул токтом менен Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

9. Токтомдун аткарылышын контролдоо Төлөм системалары башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 27-октябрындагы
№ 2021-П-14/59-5-(ПС)
токтомуна карата тиркеме

«Банктар аралык чекене төлөм системалары үчүн
камсыздандыруу (камдык) фонду жөнүндө»

ЖОБО

1-глава. Жалпы жоболор

1. Банктар аралык чекене төлөм системалары үчүн камсыздандыруу (камдык) фонду жөнүндө жободо (мындан ары – Жобо) Кыргыз Республикасынын аймагында камсыздандыруу (камдык) фондун түзүү жана анын иштөө тартиби аныкталат (мындан ары – камсыздандыруу (камдык) фонду).

2. Камсыздандыруу (камдык) фонду Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (мындан ары – Улуттук банк) ири төлөм системасында клирингдин жана банктык төлөм карттары менен эсептешүү системаларынын негизинде, анын ичинде бир же бир нече катышуучунун ликвиддүүлүгү жетишсиз болгон учурда, банктар аралык чекене төлөм системаларынын таза позицияларын өз убагында жана кепилденген акыркы эсептешүүнү жүргүзүү үчүн кошумча механизмди камсыз кылуу максатында түзүлөт.

3. Улуттук банкта банктар аралык чекене төлөм системалары үчүн камсыздандыруу (камдык) фондун түзүү милдеттүү болуп саналат.

4. Камсыздандыруу (камдык) фонду төмөнкү ыкмалардын бири менен түзүлүшү мүмкүн:

1) Улуттук банк менен түзүлгөн тиешелүү келишимдин/макулдашуунун негизинде банктар аралык чекене төлөм системасынын операторунун (мындан ары – оператор) каражаттарынан;

2) Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин алдындагы Борбордук казыналыкты жана атайын жөнгө салуу режиминин катышуучуларын эске албаганда, Улуттук банк менен түзүлгөн тиешелүү келишимдин/макулдашуунун негизинде Улуттук

банкта корреспонденттик эсепке ээ банктар аралык чекене төлөм системасынын катышуучуларынын каражаттарынан банктар аралык чекене төлөм системасынын оператору тарабынан;

3) Улуттук банкта корреспонденттик эсеби бар жана камсыздандыруу (камдык) фонд боюнча тиешелүү келишимге/макулдашууга кошулууга Улуттук банкка өтүнүч кат берген банктар аралык чекене төлөм системасынын катышуучуларынын каражаттарынан. Камсыздандыруу (камдык) фондунун эсеби бул учурда ушул ыкмага ылайык камсыздандыруу (камдык) фонду түзүлгөн банктар аралык чекене төлөм системаларынын бардык катышуучулары үчүн кумулятивдик (топтолуучу) болуп саналат. Камсыздандыруу (камдык) фондун түзүү Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин алдындагы Борбордук казыналык жана бул режим аяктаганга чейин атайын жөнгө салуу режими боюнча төлөм системасына туташкан катышуучулар үчүн милдеттүү болуп саналбайт.

5. Камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттары банктар аралык чекене төлөм системаларынын таза позицияларын өз убагында жана кепилденген акыркы эсептешүүнү жүргүзүү үчүн, анын ичинде акыркы эсептешүүлөр жүргүзүлгөн учурга карата катышуучу Улуттук банктагы корреспонденттик эсебинде зарыл көлөмдөгү ликвиддүүлүктү камсыз кыла албай калган өзгөчө учурларда гана колдонулат.

6. Учурдагы операциялык күнү саат 16.30га чейин катышуучу өзүнүн корреспонденттик эсебинде клиринг жана төлөм карттары менен эсептешүү системаларынын таза позицияларын акыркы эсептешүү үчүн зарыл ликвиддүүлүктүн жетиштүү көлөмүн камсыз кыла албаган учурда, Улуттук банк акцептсиз тартипте, камсыздандыруу (камдык) фондунун эсебин дебеттөөнү ишке ашырат жана системадагы таза позицияларды эсептешүүнү аяктоо үчүн жетиштүү өлчөмдө катышуучунун корреспонденттик эсебин толуктайт.

7. Камсыздандыруу (камдык) фондун түзүү ыкмасы Улуттук банк менен банктар аралык чекене төлөм системасынын операторунун ортосунда акыркы эсептешүү жүргүзүү боюнча эки тараптуу келишимдерде/макулдашууларда аныкталат. Бул келишимдерде / макулдашууларда Улуттук банктын катышуучулардын эсептеринде

жана камсыздандыруу (камдык) фондунда каражаттар жетиштүү болгон чекте гана акыркы эсептешүүнү өз убагында жүргүзүүгө кепилдик бере тургандыгы аныкталууга тийиш.

8. Камсыздандыруу (камдык) фондунун өлчөмү бир жыл ичинде система боюнча орточо күндүк суммардык таза дебеттик позицияны жабуу үчүн жетиштүү болууга тийиш.

9. Камсыздандыруу (камдык) фондундагы каражаттардын жетиштүүлүгүн камсыз кылуу максатында, Улуттук банк ар бир банктар аралык чекене төлөм системасы боюнча катышуучулардын таза дебеттик жана кредиттик позицияларынын өлчөмүн, Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн гросстук системасында (мындан ары – ГСРРВ) кезектеги төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн өз убагында жүргүзүлүшүн, камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарынын жетиштүүлүгүн туруктуу негизде талдап-иликтейт.

10. Банктар аралык чекене төлөм системасы боюнча таза позициялардын файлын жабуу үчүн эсептешүү күнү Улуттук банкта катышуучулардын корреспонденттик эсептеринде жана камсыздандыруу (камдык) фондунда акча каражаттары жетишсиз болгон учурда, Улуттук банк таза позициялардын мындай файлын четке кагат жана бул жөнүндө операторго ошол жумуш күнү ичинде билдирет.

2-глава. Камсыздандыруу (камдык) фондун оператордун каражаттарынан же өз катышуучуларынын каражаттарынан оператор тарабынан түзүү жана анын иштөө тартиби

11. Ушул Жобонун 4-пунктуну 1 жана 2-пунктчаларында берилген ыкмалар боюнча камсыздандыруу (камдык) фондунун өлчөмү оператор тарабынан ушул Жобонун 8-пунктун эске алуу менен өз алдынча аныкталат жана эки тараптуу келишимге/макулдашууга ылайык Улуттук банктын эсебине которулат.

12. Системанын оператору катышуучулары менен өз ара иш алып баруу тартибин өз алдынча аныктайт.

13. Улуттук банк, катышуучунун (катышуучулардын) эсебиндеги (эсептериндеги) каражаттар жана система боюнча таза позициялардын файлын акыркы эсептешүүнү аяктоо үчүн камсыздандыруу (камдык)

фондунун колдонгон каражаттары жетишсиз болгон учурда, бул тууралуу операторго билдирет.

14. Ушул Жобонун 8-пункту аткарылбаган учурда же таза дебеттик позициялардын файлын жабуу үчүн камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттары жетишсиз болсо, Улуттук банк системанын операторуна бул тууралуу билдирет.

15. Катышуучунун корреспонденттик эсебинде акча каражаттары, ошондой эле камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттары катышуучунун (катышуучулардын) таза дебеттик позициясын жабуу үчүн жетишсиз болгон учурда, оператор Улуттук банктан тиешелүү билдирүүнү алгандан кийин ошол эле операциялык күнү саат 16.30га чейин, катышуучунун(катышуучулардын) таза дебеттик позициясын жабуу үчүн жетиштүү акча каражаттары менен камсыздандыруу (камдык) фондун толуктоого тийиш.

16. Улуттук банк менен оператордун ортосунда түзүлгөн келишим/макулдашуу токтотулган учурда, Улуттук банктагы камсыздандыруу (камдык) фондунун эсебине оператор тарабынан салынган акча каражаттары бардык милдеттенмелердин орду жабылгандан жана оператордон тиешелүү билдирүү алынгандан кийин кайтарылат. Акча каражаттары операторду тейлеген коммерциялык банктын корреспонденттик эсебине улуттук валютада которуу жолу менен кайтарылат.

3-глава. Катышуучулардын каражаттарынан камсыздандыруу (камдык) фондун түзүү жана анын иштөө тартиби

17. Камсыздандыруу (камдык) фондун баштапкы түзүү баскычында оператор Улуттук банкка өткөн календардык жыл үчүн системанын тике жана кыйыр катышуучуларынын күндөлүк таза позициялары жөнүндө маалыматты талдап-иликтөө үчүн жөнөтөт.

18. Банктар аралык чекене төлөм системаларында катышуунун алкагында катышуучу өз милдеттенмелерин үзгүлтүксүз аткаруу үчүн Улуттук банктагы корреспонденттик эсебинде ликвиддүүлүктүн жетиштүү көлөмүн, анын ичинде Улуттук банктын ликвиддүүлүктү сунуштоо боюнча акча-кредит инструменттеринин жардамы менен камсыз кылуусу зарыл.

19. Камсыздандыруу (камдык) фондун алгачкы түзүүдө тике жана/же кыйыр катышуучунун төгүмү ушул системада жайгаштырылган анын камсыздандыруу депозитинин өлчөмүнүн кеминде 20 пайызын түзүүгө тийиш. Эгерде тике жана/же кыйыр катышуучунун банктар аралык чекене төлөм системасындагы камсыздандыруу депозитинин өлчөмү нөлгө барабар болсо же системада камсыздандыруу депозиттери каралбаса, анда катышуучунун төгүмү мурунку календардык жыл үчүн катышуучунун орточо күндүк дебеттик позициясына барабар болот. Жаңы мүчөлөрдүн төгүмдөрүнүн өлчөмү мурунку календардык жыл үчүн бул системанын мүчөлөрүнүн орточо күндүк дебеттик позицияларынын минималдуу өлчөмүнө барабар болушу керек.

20. Камсыздандыруу (камдык) фондундагы каражаттардын жетиштүүлүгүн камсыз кылуу максатында, Улуттук банк жылына бир жолу, 15-январга чейин отчеттук жыл үчүн ар бир система боюнча тике жана/же кыйыр катышуучулардын таза дебеттик жана кредиттик позицияларынын өлчөмүн, камсыздандыруу (камдык) фондун пайдалануу учурларын, ГСРРВ системасындагы катышуучулардын кезектеги төлөмдөрүн жана эсептешүүлөрдүн өз убагында жүргүзүлүшүн, катышуучунун камсыздандыруу (камдык) фондуна салган төгүмүнүн жетиштүүлүгүн талдап-иликтейт.

21. Катышуучулардын төгүмүнүн өлчөмү Улуттук банк тарабынан ар бир чекене төлөм системасы боюнча отчеттук жыл үчүн ар бир система боюнча катышуучунун орточо күндүк дебеттик позициясынын өлчөмүнө жараша аныкталат.

22. Эгерде система боюнча орточо күндүк суммардык таза дебеттик позициянын өлчөмү көбөйсө жана/же системада катышуучулардын камсыздандыруу депозитинин өлчөмү жогорулоо жагына өзгөрсө, камсыздандыруу (камдык) фондунун эсебине катышуучулардын төгүмүнүн өлчөмү кайра каралат.

23. Катышуучу Улуттук банктан төгүмдүн өлчөмү жана камсыздандыруу (камдык) фондуна каражаттарды которуу зарылдыгы жөнүндө билдирүү алган күндөн тартып 5 (беш) жумуш күнүнөн кечиктирбестен, ушул Жобонун 8, 19 жана 22-пунктуларына ылайык, Улуттук банк тарабынан белгиленген өлчөмдө камсыздандыруу (камдык) фондуна тиешелүү каражаттарды чегерүүгө тийиш.

24. Системада катышуу токтотулган жана/же Улуттук банк менен оператордун/катышуучунун ортосунда түзүлгөн тиешелүү келишим/макулдашуу токтотулган учурда, катышуучунун Улуттук банктагы камсыздандыруу (камдык) фондунун эсебине салган төгүмү бардык милдеттенмелердин орду жабылгандан жана системанын операторунан тиешелүү билдирүү алынгандан кийин кайтарылат. Каражаттарды кайтаруу катышуучунун Улуттук банктагы корреспонденттик эсебине которуу жолу менен жүргүзүлөт.

25. Корреспонденттик эсепти толуктоо үчүн камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттары колдонулган учурда, катышуучу бул каражаттарды ГСРРВ системасы аркылуу кийинки операциялык күнү саат 16:00дөн кечиктирбестен мөөнөтүндө төлөө, төлөп берүү жана кайтаруу шартында кайтарууга милдеттүү. Бул учурда, каражаттарды кайтарып берүү толук көлөмдө жүргүзүлүүгө тийиш, каражаттарды бөлүп кайтарууга жол берилбейт.

26. Корреспонденттик эсепти толуктоо үчүн камсыздандыруу (камдык) фондуна салган өз төгүмүнүн суммасынан ашпаган өлчөмдө камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарын колдонгон учурда, катышуучу бул каражаттарды кийинки операциялык күнү саат 16:00гө чейин акысыз негизде пайдаланат.

27. Корреспонденттик эсепти толуктоо үчүн камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттары бир календардык күндөн ашык пайдаланылган учурда, катышуучуга камсыздандыруу (камдык) фондуна каражаттар кайтарылбаган ар бир күн үчүн пайыздар чегерилет. Пайыздар ушул Жобонун 32-пунктуна ылайык эсептелет.

28. Катышуучунун корреспонденттик эсебин камсыздандыруу (камдык) фондуна анын төгүмүнүн суммасынан ашкан өлчөмдөгү каражаттар менен толуктагандыгы үчүн, катышуучуга айыптык төлөм салынат. Айыптык төлөмдүн өлчөмү ушул Жобонун 31-пунктуна ылайык эсептелет.

29. Катышуучу кийинки операциялык күнү саат 16:00гө чейин камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарын кайтарып бербесе, ГСРРВ оператору катышуучунун корреспонденттик эсебин пайдаланылган сумманы (айыптык төлөмдү жана пайыздарды эске алуу менен) камсыздандыруу (камдык) фондунун эсебинен акцептсиз тартипте дебеттөөнү ишке ашырат жана камсыздандыруу (камдык) фондунун эсебине чегерет.

30. Камсыздандыруу (камдык) фондуна каражаттарды (айыптык төлөмдү жана пайыздарды эске алуу менен) кайтарууда төлөм жүргүзүү учуруна карата катышуучунун корреспонденттик эсебинде акча каражаттары жетишсиз жана камсыздандыруу (камдык) фондунан каражат тартылган күндү эске алуу менен 3 (үч) операциялык күн ичинде зарыл акча каражаттары жок болгон учурда, Улуттук банк финансылык тобокелдиктерди төмөндөтүү жана төлөм системасынын ишинин туруктуулугун камсыз кылуу максатында, бул факты жана ушул катышуучуну таза позициялардын файлынан чыгаруу зарылдыгы жөнүндө операторго, ошондой эле Улуттук банктын банктык көзөмөлгө жооптуу түзүмдүк бөлүмдөрүнө маалымдайт.

31. Катышуучуга камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарын өз төгүмүнүн суммасынан ашкан өлчөмдө пайдалангандыгы үчүн айыптык төлөмдү чегерүү, камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарын иш жүзүндө пайдаланган мезгили үчүн катышуучунун төгүмүнөн ашыкча пайдаланылган суммадан 1 (бир) пайызы өлчөмүндө бир жыл ичиндеги 365 күндүн санына жараша жөнөкөй пайыздар формуласы боюнча аныкталат:

$$P = ((S - C) \times I \times T) / 365, \text{ мында:}$$

P – айыптык төлөм суммасы;

S – камсыздандыруу (камдык) фонддон пайдаланылган каражат (сом);

C – катышуучунун төгүмүнүн суммасы (сом);

I – бир күндүк пайыздык чен 1 (бир) %;

T – камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарын пайдалануу мөөнөтү (календардык күндөрдө).

32. Катышуучу камсыздандыруу (камдык) фондунун пайдаланылган каражаттарын кийинки операциялык күнү саат 16:00гө чейин кайтарып бере албаган учурда, катышуучу камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарын пайдаланган ар бир календардык күн үчүн камсыздандыруу (камдык) фондунун пайдаланылган каражаттарынын суммасынан 1 (бир) пайызды жыл ичиндеги 365 күндүн санына жараша төлөйт. Мында, төлөм катышуучунун төгүмүнө карабастан,

пайдаланылган каражаттардын бүтүндөй суммасынан кармалат жана ал төмөнкү формула боюнча эсептелинет:

$$P = (S \times I \times T)/365, \text{ мында:}$$

P – пайыздардын суммасы;

S – камсыздандыруу (камдык) фондунан пайдаланылган каражат (сом);

I – күндөлүк пайыздык чен 1 (бир) %;

T – камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарын пайдалануу мөөнөтү (календардык күндөрдө).

33. Катышуучу камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарын пайдаланган мезгил ичиндеги айкын күндөрдү эсептөөгө мыйзамдарда белгиленген же Кыргыз Республикасынын Министрлер кабинети тарабынан жарыяланган эс алуу жана майрам күндөрү кирет.

34. Камсыздандыруу (камдык) фондунун каражатын пайдалангандыгы жана/же өз учурунда кайтара албагандыгы үчүн айыптык төлөм жана пайыз түрүндө топтолгон каражаттар, ушул Жобонун 31 жана 32-пунктуларына ылайык, Улуттук банкта өзүнчө эсепте эсепке алынат жана жылына бир жолу камсыздандыруу (камдык) фондунун каражатын жыл ичинде пайдаланбаган катышуучулар ортосунда салынган каражаттардын үлүшүнө жараша пропорционалдуу бөлүштүрүлөт.

5. Корутунду жоболор

35. Төлөм системасынын ишин көзөмөлдөөнүн (оверсайт) алкагында, катышуучулардын камсыздандыруу (камдык) фондунун каражаттарын пайдалануусун кошо алганда, Улуттук банк ГСРРВ системасына, системадагы төлөмдөр менен эсептешүүлөрдүн өз убагында жүргүзүлүшүнө мониторинг жүргүзөт.

36. Катышуучу ушул Жобонун талаптарын сактабаган учурда, Улуттук банк катышуучуга карата Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларында каралган таасир этүү чараларын колдонууга укуктуу.

37. Банктар аралык чекене төлөм системаларынын операторлору системада жайгаштырылган камсыздандыруу депозитинин өлчөмү

жана шарттары өзгөргөн учурда, Улуттук банкка 5 (беш) календардык күн ичинде билдирүү жөнөтүүгө тийиш.

38. Коммерциялык банкты банкроттоо жана/же жоюу жол-жобосу учурундагы эсептешүүлөр Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык жүргүзүлөт.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 17-ноябрындагы
№ 2021-П-15/63-1-(НПА)

**Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын
27-декабрындагы № 2017-П-15/54-4-(НПА) «Күрөөлүк
камсыздоо катары кабыл алынуучу кредит портфелин
алууга карата минималдуу талаптарды бекитүү жөнүндө»
токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу**

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 27-декабрындагы № 2017-П-15/54-4-(НПА) «Күрөөлүк камсыздоо катары кабыл алынуучу кредит портфелин алууга карата минималдуу талаптарды бекитүү тууралуу» токтомуна сунушталган өзгөртүүлөр (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Токтом расмий жарыяланган күндөн тартып он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

3. Юридика башкармалыгы:

- токтомдун Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

- расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Бухгалтердик эсепке алуу жана отчеттуулук башкармалыгы бул токтом менен Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарын, Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсун.

5. Токтомдун аткарылышын контролдоо Бухгалтердик эсепке алуу жана отчеттуулук башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 17-ноябрындагы
№ 2021-П-15/63-1-(НПА)
токтомуна карата тиркеме

**Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 27-декабрындагы
№ 2017-П-15/54-4-(НПА) «Күрөөлүк камсыздоо катары кабыл
алынуучу кредит портфелин алууга карата минималдуу
талаптарды бекитүү жөнүндө» токтомуна өзгөртүүлөр**

Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 27-декабрындагы
№ 2017-П-15/54-4-(НПА) «Күрөөлүк камсыздоо катары кабыл
алынуучу кредит портфелин алууга карата минималдуу талаптарды
бекитүү жөнүндө» токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген Күрөөлүк камсыздоо
катары кабыл алынуучу кредит портфелин алууга карата минималдуу
талаптардын:

– 9-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«9. Күрөө катары сунушталуучу кредит портфелинин түзүмүндөгү
лизинг портфелинин жалпы үлүшү 20% ашпоого тийиш.»;

– 15-пунктунун:

5-пунктчасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«5) Автотранспорт, эгерде ал кредиттин негизги суммасынын 10%
ашпаган өлчөмдө кыймылсыз мүлк түрүндөгү негизги күрөөгө карата
кошумча күрөөлүк камсыздоо катары саналса;»;

төмөнкү мазмундагы 8-пунктчасы менен толукталсын:

«8) Улуттук банк тарабынан эмитирленген, аффинаждалган
өлчөнгөн куймалар түрүндөгү алтын (күрөө катары).».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 24-ноябрындагы
№ 2021-П-14/64-6-(ПС)

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө.

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын төмөнкү токтомдоруна өзгөртүүлөр (кошо тиркелет) киргизилсин:

– 2005-жылдын 15-декабрындагы № 37/8 «Кыргыз Республикасында аз өлчөмдөгү чекене жана утурумдук төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасы жөнүндөгү» жобону бекитүү тууралуу»;

– 2007-жылдын 22-августундагы № 38/11 «Кыргыз Республикасында майда чекене жана утурумдук төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасында төлөмдөрдү өткөрүүнүн тартиби жөнүндөгү» нускоону бекитүү тууралуу»;

– 2008-жылдын 30-июлундагы № 30/6 «Пакеттик клиринг системасында тике дебеттөө формасындагы төлөмдөрдү өткөрүү эрежелерин бекитүү тууралуу»;

– 2007-жылдын 25-июлундагы № 36/6 «Төлөм документтерин толтуруунун тартиби жөнүндө» нускоону бекитүү тууралуу».

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом расмий жарыялангандан 15 күндөн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

4. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, «Кыргызстан банктарынын союзу» юридикалык жактар бирикмесин, «Банктар аралык процессинг борбору» жабык акционердик коомун, Кыргыз Республикасынын Социалдык фондун тааныштырсын.

5. Токтомдун аткарылышын контролдоо Төлөм системалары башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 24-ноябрындагы
№ 2021-П-14/64-6-(ПС)
токтомуна карата тиркеме

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөр

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 15-декабрындагы № 37/8 «Кыргыз Республикасында аз өлчөмдөгү чекене жана утурумдук төлөмдөрдүн пакеттик клиринги системасы жөнүндөгү» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасында майда чекене жана дайыма өткөрүлүүчү төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасы жөнүндө» жобонун:

– 2-главасындагы:

экинчи абзацы төмөнкү редакцияда берилсин:

«Жөнөтүүчү – жөнөтүүчү банк, ошондой эле системанын системага төлөм документин же билдирүүнү демилгелөөчү катышуучусу.»;

үчүнчү абзацы төмөнкү редакцияда берилсин:

«Алуучу – алуучу банк, ошондой эле системанын системадан төлөм документин же билдирүүнү алуучу катышуучусу.»;

сегизинчи абзацы төмөнкү редакцияда берилсин:

«Төлөөчү кардар – жөнөтүүчүнүн кардары, мында анын акча каражаттарынын эсебинен эсептешүүлөр жүзөгө ашырылат.»;

тогузунчу абзацы төмөнкү редакцияда берилсин:

«Алуучу кардар – алуучунун кардары, мында эсептешүүлөрдүн натыйжасында акча каражаттары анын пайдасына келип түшөт.»;

– отузунчу абзац күчүн жоготкон катары таанылсын;

– төмөнкү мазмундагы абзац менен толукталсын:

«Бардыгы же эч нерсе» принциби» – системанын катышуучуларынын чекене төлөм системаларында эсептелген таза позицияларын акыркы эсептешүүдө колдонулат. Эгерде системанын катышуучуларынын кеминде бирөөсүндө өзүнүн таза дебеттик

позициясы үчүн төлөөгө каражаты жетишсиз болсо, алар толугу менен жөнгө салынганга чейин система бардык катышуучулардын таза позициялары үчүн акыркы эсептешүүнү жүргүзбөйт.»;

– 4.2 жана 4.3-пункттарында «файлдарын» деген сөз «пакеттерин» дегенге алмаштырылсын;

6.7-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.7. Системага катышуу жөнүндө келишимди бузуу системанын катышуучусу статусунан ажыроого алып келет, андан кийин катышуучу системадан чыгарылат. Улуттук банктын баалоосу боюнча финансылык кыйынчылыктарга дуушар болгон катышуучу келишимди бузбастан, клирингдик борбордун тиешелүү буйруусу менен банктар аралык төлөм системасына катышуу укугунан убактылуу ажыратылышы мүмкүн.»;

– 7.3-пунктунун бүтүндөй тексти боюнча, ар кандай жөндөмдөгү «жөнөтүүчү-банк» деген сөздөр тиешелүү жөндөмдө «жөнөтүүчү» дегенге алмаштырылсын;

– 7.5-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«7.5. Системага жөнөтүлгөн төлөм документтери же билдирүүлөр пакеттерге бириктирилет. Пакет системада Улуттук банктын ченемдик укуктук актылары тарабынан белгиленген форматка ылайык түзүлөт. Пакетке электрондук кол тамга коюлат, ал ошол пакеттеги бардык төлөмдөрдү же билдирүүлөрдү күбөлөндүрөт.»;

– 7.6-пунктундагы «файлдарын» деген сөз «пакеттерин» дегенге алмаштырылсын;

– 7.7-пунктундагы «санариптик» деген сөз алынып салынсын;

– 7.9-пунктундагы «файл/» деген сөз алынып салынсын;

– 7.10 жана 7.11-пунктулар төмөнкү редакцияда берилсин:

«7.10. Төлөм документтеринин пакеттери Улуттук банктын тиешелүү ченемдик укуктук актыларында белгиленген системада төлөмдөрдү жүргүзүү эрежелеринде жана тартибинде аныкталган убакыт ичинде ушул система боюнча алуучуларга берилет. Туура эмес төлөм аныкталган учурда, алуучу андан баш тартып, Улуттук банктын тиешелүү ченемдик укуктук актыларында аныкталган убакыт ичинде кайра жөнөтүүчүгө өткөрүп бере алат. Баш тартылган төлөмдөр алуучу тарабынан системага жөнөтүүчүнүн туура эмес төлөм

документин идентификациялоочу кошумча бардык реквизиттери камтылган жаңы төлөм документтери катары берилет.

7.11. Жөнөтүүчү системада жөнөтүлгөн төлөмдү жокко чыгаруу жөнүндө буйруу берүү менен мурда жөнөтүлгөн төлөмдү кайтарып алышы мүмкүн. Төлөм документтерин жокко чыгаруу же кайтарып алуу жөнүндө буйрууну кабыл алуу, ушул система боюнча Улуттук банктын тиешелүү ченемдик укуктук актыларында белгиленген системада төлөмдөрдү жүргүзүү эрежелеринде жана тартибинде аныкталган убакыт ичинде жүргүзүлөт.»;

– 7.14 жана 7.15-пунктулар төмөнкү редакцияда берилсин:

«7.14. Жыйынтык таза позициялар Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасына акыркы эсептешүүнү жүргүзүү үчүн өткөрүлүп, «бардыгы же эч нерсе» принциби боюнча системада иштелип чыгат.

7.15. Алуучу туура эмес документтер алынган учурда акыркы эсептешүүдөн кийин кайтарым төлөмдөрдү түзөт жана аны кийинки клирингдик күндөн кечиктирбестен системага берет. Кайтарым төлөмдөр алуучу тарабынан системага жөнөтүүчүнүн туура эмес төлөм документтерин идентификациялоочу кошумча бардык реквизиттерди камтуучу жаңы төлөм документтери катары берилет.»;

– 7.17 жана 7.18-пунктулар төмөнкү редакцияда берилсин:

«7.17. Төлөөчү кардар үчүн төлөм тастыктама жана/же аны аткарууга кабыл алынгандыгы жана анын эсебин дебеттөө жөнүндө белгиси менен төлөм документиинин нускасы алынган учурдан тартып кайтарылгыс жана айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасына таза позициялар боюнча акыркы эсептешүүлөр өткөрүлүп, жөнөтүүчүнүн корреспонденттик/күндөлүк эсебин дебеттөөдөн кийин акыркы болуп саналат.

7.18. Алуучу үчүн төлөмдөр ал боюнча жыйынтык таза позициясын эсептөө мезгили келип жеткенден кийин кайтарылбаган жана айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасында таза позиция боюнча акыркы эсептешүүнү өткөрүүдөн жана аны корреспонденттик/күндөлүк эсепте дебеттөөдөн кийин акыркы болуп саналат.»;

– 7.19-пунктунда «алуучу банк» деген сөздөр «алуучу» дегенге алмаштырылсын;

– 7.20-пунктунда «алуучу банк» деген сөздөр «алуучу» дегенге алмаштырылсын;

– 8.5-пунктунда «санариптик» деген сөз алынып салынсын;

– 8.6-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«8.6. Системанын катышуучусу Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларында бекитилген тарифтерге ылайык клиринг боюнча кызмат көрсөтүүлөргө өз убагында төлөөнү камсыз кылат.»;

– 8.7 жана 8.8-пунктулар күчүн жоготкон катары таанылсын;

– 9.3-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«9.3. Системада катышуучулардын таза дебеттик позициясына лимиттердин эки түрү белгиленет:

Дебеттик таза позицияга эсептөө лимити (мындан ары – эсептөө лимити) – күн сайын өткөн чейрек үчүн статистикалык маалыматтардын негизинде эсептелинген катышуучунун дебеттик таза позициясына акча каражаттарынын максималдуу резерви өлчөмүндө клиринг сессиясын ачуудан кийин белгиленет.

Дебеттик таза позицияга акча каражаттарынын резерви (мындан ары – резерв) – катышуучу тарабынан күн сайын өз корреспонденттик/күндөлүк эсебиндеги, системадагы клиринг сессиясынын жыйынтыгы боюнча дебеттик таза позицияны жыйынтыктап эсептөө үчүн зарыл болгон каражаттардын бөлүгүн резервге коюу аркылуу белгиленет.»;

– 9.7-пунктундагы «финансы-кредиттик мекемелерди» деген сөздөр «финансы-кредит уюмдарын» дегенге алмаштырылсын;

– 9.8-пунктундагы «2 сааттын ичинде» деген сөздөр алынып салынсын;

– 9.10-пунктундагы «санариптик» деген сөз алынып салынсын;

– «Кыргыз Республикасында майда чекене жана дайыма өткөрүлүүчү төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасы жөнүндө» жобого карата 1-тиркеме күчүн жоготкон катары таанылсын.

2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2007-жылдын 22-августундагы № 38/11 «Кыргыз Республикасында майда чекене жана утурумдук төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасында төлөмдөрдү өткөрүүнүн тартиби жөнүндөгү» Нускоо тууралуу» токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогорудагы токтом менен бекитилген «Кыргыз Республикасында майда чекене жана утурумдук төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасында төлөмдөрдү өткөрүүнүн тартиби жөнүндө» нускоонун:

- «Мазмуну» күчүн жоготкон катары таанылсын;
- 2.2-пунктунда:

пунктунун бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдөгү «файл» деген сөз тиешелүү жөндөмөдө «пакет» дегенге алмаштырылсын;

пунктунун бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдөгү «жөнөтүүчү банк» деген сөздөр тиешелүү жөндөмөдө «жөнөтүүчү» дегенге алмаштырылсын;

пунктунун бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдөгү «алуучу банк» деген сөздөр тиешелүү жөндөмөдө «алуучу» дегенге алмаштырылсын;

пунктунун бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдөгү «банк» деген сөз тиешелүү жөндөмөдө «системанын катышуучусу» дегенге алмаштырылсын;

төртүнчү абзац күчүн жоготкон катары таанылсын;

он төртүнчү абзацтагы «банка» деген сөз «системанын катышуучусуна» дегенге алмаштырылсын;

жыйырманчы абзац төмөнкү редакцияда берилсин:

«Электрондук таблица – Форматтарды толтуруу эрежелеринде белгиленген форматта түзүлгөн жана суб-катышуучу менен системанын катышуучусунун ортосундагы келишимдин шарттарына ылайык суб-катышуучу тарабынан системанын катышуучусуна берилүүчү төлөмдөр жөнүндө электрондук маалымат (эмгек акыларды, пенсияларды, камсыздандыруу төлөмдөрүн, бюджеттик, коммуникациялык төлөмдөрдү ж.б. төлөө боюнча.).»;

- 3.2 жана 3.3-пунктулар төмөнкү редакцияда берилсин:

«3.2. Кагаз же электрондук формадагы баштапкы төлөм документи кардар тарабынан даярдалып, кардар менен жөнөтүүчү ортосунда түзүлгөн келишим шарттарына ылайык, жөнөтүүчүгө берилет.

3.3. Төлөмдөр жөнүндө маалыматты камтыган электрондук таблица суб-катышуучу тарабынан түзүлөт, жооптуу адамдардын электрондук кол тамгалары коюлат же атайын каражаттар менен шифрленет жана суб-катышуучу менен жөнөтүүчүнүн ортосундагы келишимдин

шарттарына ылайык, байланыш каналдары же маалыматты кайсы болбосун алып жүрүүчү каражат боюнча жөнөтүүчүгө берилет.»;

– 4-глава төмөнкү редакцияда берилсин:

«4. Жөнөтүүчүдө алгачкы төлөм документтерин кабыл алуу жана иштеп чыгуу

4.1. Жөнөтүүчү кардардан кагаз жүзүндөгү төлөм документин эки нускада кабыл алат. Кагаз түрүндөгү төлөм документинин бир нускасы жөнөтүүчүдө калтырылат, экинчиси аны аткарууга кабыл алуу жөнүндө белги менен кардарга кайтарылып берилет.

4.2. Эмгек акы долбоорлору, коммуналдык төлөмдөр жана бюджетке төлөмдөргө тиешелүү болгон учурларда, жөнөтүүчү Улуттук банк Башкармасынын 2007-жылдын 25-июлундагы № 36/5 токтому менен бекитилген, Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинде 2007-жылдын 3-сентябрында 82-07 номеринде каттоодон өткөртүлгөн Төлөм документтерин толтуруу эрежелери жөнүндө нускоого ылайык, Пакеттик клиринг системасындагы төлөмдөрдүн толук ачып көрсөтүлүшү үчүн, субэсептерди жана жеке эсептердин тилкелерин кошо алганда баштапкы төлөм документи бардык тилкелеринин туура жана толук толтурулгандыгын текшерүүгө тийиш.

4.3. Эгерде кардар менен жөнөтүүчүнүн ортосундагы төлөм документтерин алмашуу электрондук формада жүзөгө ашырылып жаткан болсо, жөнөтүүчү жөнөтүүчү менен кардардын ортосундагы келишимдин шарттарына, ошондой эле жөнөтүүчүнүн ички ченемдик документтерине жана жол-жоболоруна ылайык төлөм документинин алынгандыгын кардарга тастыктайт.

4.4. Төлөм документинде каталар табылган учурда жөнөтүүчү кардарга төлөм документтерин жөнөтүүчүнүн ички ченемдик документтерине жана жол-жоболоруна ылайык, кайтаруу себептерин көрсөтүү менен кайтарып берет.»;

– 5-глава төмөнкү редакцияда берилсин:

«5. Жөнөтүүчү тарабынан ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү даярдоо жана системага өткөрүп берүү

5.1. Жөнөтүүчү электрондук төлөм документинин пакеттерин жана билдирмелерди форматтарды толтуруу эрежелерине ылайык

даярдайт. Коммуналдык, бюджеттик жана эмгек акы төлөмдөрү болгон учурларда жөнөтүүчү ар бир төлөөчү үчүн ЭТДны түзөт.

5.2. ЭТД пакеттерин жана билдирүү даярдоодон кийин жөнөтүүчү ага ыйгарым укуктуу пайдалануучулардын электрондук кол тамгасын коюп, системага байланыш каналдары боюнча берет.

5.3. Жөнөтүүчү учурдагы клиринг күнүнүн регламентине ылайык ЭТД пакеттерин системага өткөрүп берет. Бир күн ичинде жөнөтүүчү тарабынан берилүүчү ЭТД пакеттеринин саны чектелбейт.

5.4. ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү түзүү мүмкүн эмес болгон учурда жөнөтүүчү алгачкы төлөм документтеринен маалыматтарды ПКСке киргизүүнү жүзөгө ашыруу жана Сервистик бюрону пайдалануу менен ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү түзүү үчүн КБга кайрыла алат. Пакеттерди түзүү жана берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөр КБ жана системанын катышуучуларынын ортосундагы келишимдик мамилелерде чагылдырылат.

5.5. Сервистик бюро кызмат көрсөтүүлөрүнөн тышкары, КБ менен тике байланышка ээ болгон катышуучулардын биринин байланыш каналын пайдалануу менен системага ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү берүүгө болот. Система менен тике байланышка ээ катышуучу аркылуу ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү берүү боюнча жөнөтүүчүнүн өз ара мамилеси КБ жана системанын катышуучуларынын ортосундагы тиешелүү келишимдерде чагылдырылат.

5.6. Клиринг борборуна берилген электрондук төлөм документтеринин пакеттериндеги төлөмдөрдүн саны жөнөтүүчү кардарлардан кабыл алган төлөм документтеринин санынан жана жөнөтүүчүнүн өздүк төлөмдөрүнүн санынан турган баштапкы төлөм документтердин санына дал келүүгө тийиш (кагаз жүзүндө электрондук формада).»;

– 6-главанын аталышы төмөнкү редакцияда берилсин:

«6. ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү иштеп чыгуу тартиби»;

– 6.1-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.1. Клиринг күнүнүн регламенти

6.1.1. Электрондук төлөм документтеринин пакеттерин жана билдирүүлөрдү иштеп чыгуу клиринг күнүнүн регламентине ылайык

ишке ашырылат, ал бир клиринг сессиясынан турат жана төмөнкүдөй мезгил аралыктарына бөлүнөт:

Иштеп чыгуу мезгилинин аталышы	Мезгил аралыгынын башталган/аяктаган убакыты	Мезгил аралыгы
Клиринг күнүн ачуу	8:30 –8:45	15 мүнөт
Электрондук төлөм документтеринин пакеттерин жана билдирүүлөрдү кабыл алуу жана иштеп чыгуу	8:45 –13:30	4 саат 45 мүнөт
Баш тартылган төлөмдөрдү кабыл алуу жана иштеп чыгуу	13:30 –13:50	20 мүнөт
Кайра клирингден өткөрүү мезгили	13:50 –14:10	20 мүнөт
Клиринг мезгили	14:10 –14:20	10 мүнөт
Акыркы эсептөөлөр мезгили	14:20 –14:30	10 мүнөт
Клиринг күнүн жабуу	14:30 –15:00	30 мүнөт

ПКС жөнүндө жобого ылайык клиринг күнү ичинде бир нече клиринг сессиясын өткөрүүгө болот. Клиринг күнүнүн регламентин (клиринг сессиясынын саны жана алардын мезгил аралыгы) өзгөртүү зарылчылыгы келип чыкса Улуттук банк Башкармасынын тиешелүү токтому кабыл алынат.

6.1.2. Системанын катышуучусу Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык, иш регламентинин сакталышы үчүн жоопкерчилик тартат.

6.1.3. Операциялык күндүн мезгилдеринин кечендеп жатышынын себептери жөнүндө катышуучунун жетекчисинин колу коюлган расмий катты сунуштоо менен катышуучунун кайрылуусу боюнча гана клиринг күнүнүн регламенти узартылышы мүмкүн. Ошол эле учурда, катышуучунун кардарлары (юридикалык жана жеке жактар, бюджеттик уюмдар) түзүлгөн келишимдерге ылайык келип чыккан бардык маселелерди аларды тейлеген катышуучу менен чечет жана КБга түздөн-түз байланыша албайт. Бул талаптын аткарылышы үчүн жоопкерчилик жана контролдук катышуучуга жүктөлөт.

6.1.4. Эгерде катышуучу кайсы бир жумуш күндөрүндө же Кыргыз Республикасынын Министрлер кабинети тарабынан жарыяланган дем алыш күндөрүндө (майрамдарда) иштебесе, катышуучу 3-5 күн мурун катышуучунун жетекчисинин колу коюлган катты КБга берүүгө тийиш, мында, Бирдиктүү банктар аралык процессинг борборун (ББПБ) кошо алганда, Пакеттик клиринг системасынын бардык катышуучуларын милдеттүү түрдө билдирүү зарыл. Бул учурда системада катышуучу үчүн «Катышуучунун майрам күнү» опциясы белгиленет, мында карттык төлөмдөрдү кошо алганда, катышуучудан/катышуучуга бардык төлөмдөр система тарабынан четке кагылат.»;

– 6.2.2-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.2.2. Системада автоматтык түрдө катышуучулардын эсептик лимит мааниси коюлат»;

– 6.3-пунктунда «файлдарын» деген сөз «пакеттерин» дегенге алмаштырылсын;

– 6.3.1., 6.3.2 жана 6.3.3-пунктулар төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.3.1. КБ жөнөтүүчүдөн ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү кабыл алат, пакеттердин электрондук кол тамгасынын тууралыгы жана белгиленген форматтарга ылайык келе тургандыгы боюнча текшерет. Ар бир пакетти текшерүүнүн жыйынтыгы боюнча, система пакеттин кабыл алынгандыгы жөнүндө билдирүүнү түзөт, анда пакетти кабыл алуу, иштеп чыгуу күнү, убактысы чагылдырылат. Ар бир пакет боюнча анын статусу жөнүндө маалымат система тарабынан кабыл алынган жана четке кагылган төлөмдөрдүн суммасын жана жалпы санын көрсөтүү менен жөнөтүлөт. Билдирүүлөргө системанын электрондук кол тамгасы коюлат жана жөнөтүүчүнүн дарегине байланыш каналдары боюнча жөнөтүлөт.

6.3.2. Клиринг борбору ББПБдан таза позициялар топтомдорун кабыл ала алат. Ар бир пакетти текшерүүнүн жыйынтыгы боюнча, система пакеттин кабыл алынгандыгы жөнүндө билдирүүнү түзөт, анда пакетти кабыл алуу, иштеп чыгуу күнү, убактысы чагылдырылат. Ар бир өзүнчө пакет боюнча анын статусу жөнүндө маалымат суммасын көрсөтүү менен жөнөтүлөт. Билдирүүгө системанын электрондук кол тамгасы коюлат жана белгиленген байланыш каналдары боюнча ББПБ дарегине жөнөтүлөт. Ошол эле учурда таза

позициясы ББПБ тарабынан берилген системанын катышуучуларына топтомдун суммасы, кабыл алынган жана иштелип чыккан убактысы жөнүндө маалымат жөнөтүлөт. Катышуучунун дебеттик утурумдук таза позициясы (мындан ары – УТП) белгиленген эсептик лимиттен/резервден ашкан учурда, бардык катышуучулардын таза позицияларынын пакеттери системага «Активдүү эмес» статусу менен кабыл алынат.

6.3.3. Жөнөтүүчүдөн алынган пакеттин электрондук кол тамгасын аутентификациялоо мүмкүн болбогон же пакетте же болбосо өзүнчө төлөмдө аларды иштеп чыгууга мүмкүндүк бербеген каталар табылган учурда, каталарды көрсөтүү менен тиешелүү билдирүү түзүлөт. Билдирүүгө системанын электрондук кол тамгасы коюлуп, жөнөтүүчүнүн дарегине тиешелүү байланыш каналдары боюнча жөнөтүлөт. Жөнөтүүчү пакеттин же болбосо өзүнчө төлөмдүн кабыл алынбагандыгы жөнүндө билдирүүнү алгандан кийин, клирингдик сессиянын ишинин белгиленген регламентинин чегинде пакеттин же төлөмдүн жаңы идентификатору менен оңдолгон пакетти түзүп, жөнөтөт.»;

– 6.3.10, 6.3.11, 6.3.12 жана 6.3.13-пунктулар төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.3.10. Жөнөтүүчү каталар табылып калган учурда системага мурда берилген пакетти же өзүнчө төлөмдү жокко чыгара алат (кайтара алат). Эгерде жок кылынуучу төлөм мурда УТПны эсептөөгө камтылган болсо, жөнөтүүчү төлөмдү алып салууга билдирүү даярдайт, система ага «Алынып коюлган» статусун ыйгарып, катышуучулардын УТП бул төлөмсүз кайра эсептейт жана жөнөтүүчүгө төлөмдүн жокко чыгарылгандыгы жөнүндө билдирүүнү жөнөтөт. Эгерде бул төлөм мурда УТПны эсептөөгө камтылбаган, б.а. «Активдүү эмес» статусуна ээ болгон болсо, система ага «Алынып коюлган» статусун ыйгарып, жөнөтүүчүгө төлөмдүн жокко чыгарылгандыгы жөнүндө билдирүүнү жөнөтөт.

6.3.11. Алуучу кредиттик операциялар боюнча каражаттар туура эмес чегерилген учурда бул каражаттарды жөнөтүүчүгө кайтара алат. Бул операция кардардын эсеби бөгөттөлүп же жабылып калган учурда кардардын эсеби туура эмес көрсөтүлгөн шартта катышуучу тарабынан алынган каражаттарды кайтарып берүү үчүн багытталган.

6.3.12. Төлөмдөрдүн статусу, таза позициялар, эсептик лимит жөнүндө маалымат ар бир катышуучуга айкын убакыт ыргагында, ошондой эле сурам боюнча, ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү кабыл алуунун жана иштеп чыгуунун бүтүндөй мезгили ичинде берилет. Катышуучу пакеттик клиринг системасынан берилген маалыматтарга көз салып турууга жана бул системада клиринг сессиясынын бүтүшүнүн жыйынтыгы боюнча дебеттик таза позицияны жыйынтыктап эсептөөнү жүргүзүү үчүн зарыл болгон өлчөмдөгү, өз корреспонденттик эсебиндеги каражаттардын бөлүгүн, өз учурунда резервге коюуга милдеттүү.

6.3.13. ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү кабыл алуунун жана иштеп чыгуу мезгили аяктары менен төлөм документтери системага кабыл алынбайт.»;

– 6.4-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.4. Кабыл алуудан баш тартылган төлөмдөрдү кабыл алуу жана иштеп чыгуу мезгил аралыгы

«6.4.1. Кабыл алуудан баш тартылган төлөмдөрдү кабыл алуу жана иштеп чыгуу мезгил ичинде ЭТД пакеттери кабыл алынбайт.

6.4.2. Бул мезгилдин башында КБ алуучу боюнча төлөмдөрдүн алдын ала чыгыш пакеттерин түзөт. Чыгыш пакеттер УТП эсептөөгө камтылган төлөмдөрдү камтыйт. Эсептик лимиттин же резервдин артышына байланыштуу «Активдүү эмес» статусу менен төлөм пакеттери жана эсептөөнүн келечектеги датасы менен төлөмдөрдүн пакеттери чыгыш пакеттерге киргизилбейт. Ар бир чыгыш пакетке системанын электрондук кол тамгасы коюлуп, байланыш каналдары боюнча алуучуларга жөнөтүлөт.

6.4.3. Алдын ала чыгыш пакети алгандан кийин алуучу анын реквизиттери туура эмес болгон учурда бул мезгил ичинде төлөмдөрдү кабыл алуудан баш тартышы мүмкүн жана кабыл алуудан баш тартылган төлөмдү түзө алат.

6.4.4. Кабыл алуудан баш тартылган төлөм алынгандан кийин КБ анын алынып салынгандыгы жөнүндө жөнөтүүчүгө жана алуучуга маалымат берет, ошондой эле кабыл алуудан баш тартылган төлөмдү эске алуу менен катышуучулардын УТП кайра эсептейт.

6.4.5. Системада ГСРРВдан алынган билдирүүнүн негизинде катышуучуларга резерв белгиленет.

6.4.6. Кабыл алуу мөөнөтү аяктагандан кийин, кабыл алуудан баш тартылган төлөмдөр кабыл алынбайт.»;

– 6.5.1-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.5.1. Преклиринг мезгили учурунда система ЭТД пакеттерин жана билдирүүлөрдү кабыл албайт.»;

– 6.5.2-пункту күчүн жоготкон катары таанылсын;

– 6.5.4-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.5.4. Катышуучулардын кайсы бири резервден ашкан учурда, система төлөмдөргө УТП катышуучуларына кошулгандарга «Активдүү эмес» деген статус берет, кайрадан эсептеп, бардык катышуучулардын УТПсын жыйынтык резервдердин чегинен ашырып кетүүсүн текшерет жана бардык тиешеси бар катышуучуларга тиешелүү кабар берет. Катышуучу бул мезгилдин акырына чейин бир күндүк кредитти алуу, финансы рынокторунда карыз алуу же корреспонденттик эсепти так акчаларды салып толуктоо жолу менен дебеттик таза позициянынын ордун толтуруу үчүн ГСРРВындагы корреспонденттик эсепте акча каражаттарынын жетиштүүлүгүн камсыз кылуу боюнча чараларды кабыл алат.»;

– 6.5.5-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.5.5. Эгерде резервдер жеткиликтүү болсо, анда система менен кабыл алынган бирок УТПнын эсебине киргизилбеген (активдүү эмес пакеттер) төлөм пакеттери автоматтык түрдө УТПнын эсебине кирет.»;

– 6.6 жана 6.7-пунктулар төмөнкү редакцияда берилсин:

«6.6. Клиринг мезгил аралыгы

6.6.1. Система катышуучулардын УТПны резерв менен текшерет жана жыйынтык таза позициясын түзөт (мындан ары – ЖТП).

6.6.2. Эгерде катышуучунун дебеттик УТП жыйынтык резервден ашып кетсе, система катышуучунун УТПга кирген төлөмдөргө артыкчылык берилген багыттарга ылайык жана FIFO принциби боюнча «Активдүү эмес» статусун берет жана ЖТПны кайрадан эсептейт.

6.6.3. Катышуучулардын ЖТП эсептелгенден кийин система ЖТП боюнча билдирүү түзүп, ага системанын электрондук кол тамгасын коюп, акыркы эсептешүү жүргүзүү үчүн ГСРРВга өткөрүп берет.

6.6.4. Катышуучулардын жыйынтык таза позициялары боюнча акыркы эсептешүү «бардыгы же эч нерсе» принциби боюнча системасынын катышуучуларынын Улуттук банкта ачылган корреспонденттик эсептери боюнча каражаттарды алып салуу же чегерүү жолу аркылуу ГСРРВда жүргүзүлөт. ЖТП катышуучулардын корреспонденттик эсептеринде эсептешүү үчүн резервде турган каражаттарды пайдалануу менен эсептелгендиктен, ЖТП аткарылбай калышы мүмкүн болгон ошол жагдай өзгөчө учур болуп саналат.

6.6.5. Система жыйынтыктоочу чыгыш пакеттерди түзөт. Жыйынтыктоочу пакеттерге, кабыл алуудан баш тартылгандарды кабыл алуу жана иштеп чыгуу этабында жөнөтүлгөндөрдү кошо алганда, ЖТП эсебине кирген бардык төлөмдөр камтылат. Ар бир чыгыш пакетке системанын электрондук кол тамгасы коюлуп, системанын катышуучуларына жөнөтүлөт.

6.6.6. Бир нече клиринг сессия болгон учурда, ЖТП кирбеген төлөм пакеттери кийинки клиринг сессиясына өткөрүлөт.

6.7. Акыркы эсептөөлөр мезгили

6.7.1. Мезгилдин башында система ЖТП боюнча көчүрмөлөрдү катышуучуларга өткөрүп берет.

6.7.2. Акыркы эсептөөлөр мезгилинде «Активдүү эмес» деген статусу менен бардык пакеттер система тарабынан четке кагылат. Четке кагылган төлөмдөрдүн пакеттери тууралуу билдирүү түзүлүп, жөнөтүүчүгө жана алуучуга жөнөтүлөт.»;

– 6-главасы төмөнкү мазмундагы 6.8-пункту менен толукталсын:
«6.8. Клиринг күнүн жабуу мезгили

«6.8.1. КБ системанын статистикалык отчетторун даярдап, клиринг күнүнүн ичинде алынган жана жөнөтүлгөн маалыматтардын архивин түзөт (ЭТД пакеттери, билдирүүлөр жана төлөмдөрдү иштеп чыгуу боюнча операциялар).

6.8.2. КБ системанын катышуучуларына клиринг күнүнүн жабылгандыгы жөнүндө маалымдайт.»;

- 7-глава күчүн жоготкон катары таанылсын;
- 8-главанын аталышы төмөнкү редакцияда берилсин:
«8. Алуучу тарабынан ЭТД пакеттерин иштеп чыгуу»;
- 8.1-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«8.1. Алуучу системадан анын дарегине келип түшкөн бардык ЭТД пакеттерин электрондук кол тамганын тууралыгы, бүтүндүгү жана алардын белгиленген форматка ылайык келе тургандыгы боюнча текшерет. Алынган ЭТД пакеттерин ийгиликтүү текшерүүдөн кийин алуучу кардардын эсебине каражаттарды чегерүүнү жүзөгө ашырат жана мыйзамдарга жана алуучунун ички ченемдик документтерине, жол-жоболоруна ылайык төлөм жөнүндө маалыматты кардарларга берет.»;

– 8.3-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«8.3. Алынган кириш пакетинин бүтүндүгү же түзүмү бузулган учурда алуучу КБ менен байланышат. КБ алуучунун дарегине чыгыш пакети кайрадан жөнөтөт. Кириш пакеттерин алуу мүмкүн болбогон учурда алуучу Сервистик бюро аркылуу системадан кириш пакеттерин алуу үчүн Сервистик бюрога кайрылат.»;

– 8.5 жана 8.6-пунктулар төмөнкү редакцияда берилсин:

«8.5. Эгерде алуучу менен кардардын ортосунда төлөм документтерин алмашуу электрондук формада жүзөгө ашырылган болсо, анда алуучу алуучу менен кардардын ортосундагы келишимдин шарттарына, ички ченемдик документтерге жана жол-жоболорго ылайык алынган ЭТД пакетинин негизинде электрондук билдирүүнү түзүп, алуучу кардарга берет.

8.6. Алуучу ЭТД пакетин кандайдыр бир каталар менен алган болсо - (каражаттарды башка жакка багыттаса, эсепке бөгөт коюлуп же эсеп жок болгон болсо ж.б.) ал кийинки клирингдик күндөн кечиктирбестен акча каражаттарын кредиттик которуу аркылуу кайтарып берет. Мында төлөмдүн багытынын тилкесине жол берилген каталар көрсөтүлөт.»;

– 9.2-пунктунда «файлдарын» деген сөз «пакеттерин» деген сөзгө алмаштырылсын;

– 10.1-пунктунда «санарип» деген сөз алып салынсын;

– «Кыргыз Республикасында майда чекене жана утурумдук төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасында төлөмдөрдү өткөрүүнүн тартиби жөнүндө» нускоонун 1-тиркемесинин 1-главасы төмөнкү редакцияда берилсин:

«Катышуучунун статусу жана позициясы жетекчиликтин көрсөтмөсүнүн жана/же Улуттук банк Башкармасынын же Көзөмөл

боюнча комитеттин тике банктык көзөмөл, убактылуу администрация, ликвидация сыяктуу атайын режимдерди киргизүү жөнүндө токтомдорунун негизинде, клиринг борборунун ыйгарым укук чегерилген персоналы тарабынан белгиленет.

Системада катышуучулардын төмөнкүдөй статустары аныкталган: «Активдүү», «Токтотулган», «Активдүү эмес (Блокированган же жокко чыгарылган)».

Катышуучуга «Активдүү» статусу системада төлөмдөрдү өткөрүү боюнча эч кандай чектөөлөр киргизилбеген учурда белгиленет. Бул статуста катышуучунун төлөмдөрү, багытына көз карандысыз, толук функционалдуу иштеп чыгууга жана таза позицияларды эсептөөгө камтылууга тиешелүү болот.

Катышуучуга «Токтотулган» статусу ПКСке катышууга чектөөлөр киргизилип, ал эми ГСРРВга катышууга чектөөлөр киргизилбеген учурда белгиленет. Катышуучунун «Токтотулган» статусунда төлөмдөр төмөнкүчө иштетилет:

- жаңы төлөмдөр жана билдирүүлөр «Токтотулган» статусу менен кабыл алынат;
- кабыл алынган жана таза позицияларды эсептөөгө камтылган төлөмдөр «Активдүү» статусундагы сыяктуу эле иштелип чыгат;
- кабыл алынган, бирок таза позицияларды эсептөөгө камтылбаган төлөмдөр катышуучунун статусу «Активдүүгө» же «Активдүү эмеске» өзгөргөнгө чейин «Токтотулган» деген статуска которулат.».

Катышуучунун «Активдүү эмес (блокированганган же жокко чыгарылган)» деген статусунда катышуучунун бардык төлөмдөрү жана катышуучунун дарегине төлөмдөр система тарабынан четке кагылат.

ПКСке катышуу сыяктуу эле, ГСРРВга катышуу боюнча чектөөлөрдү киргизүү учурунда системада катышуучунун позициясына чектөөлөр белгиленет. Позиция төмөнкү абалдардын бирине ээ болот: активдүү, дебеттөө/кредиттөө үчүн блокированганган.

«Активдүү» – чектөөлөр жок учурда белгиленет жана төлөмдөрдүн багытына көз карандысыз, бардык ЭТДны толук функционалдуу иштеп чыгуу дегенди түшүндүрөт.

«Блокировкаланган» – катышуучунун чыгыш/кириш төлөмдөрүнө чектөөлөр киргизилген учурда белгиленет. Бул позицияда УТПны эсептөөгө камтылган, катышуучудан/катышуучуга төлөмдөр жана системага позицияларга бөгөт коюлгандан кийин келип түшкөн төлөмдөр «Токтотулган» төлөм статусун кабыл алат жана төмөнкүчө иштелип чыгат:

- система УТП катышуучуларын кайра санап чыгат;
- жаңы төлөмдөр «Токтотулган» статусун алышат;
- дебет/кредит боюнча позицияларды блоктон чыгаруу учурунда системага келип түшкөн төлөмдөр 1-тиркеменин 2-пунктуна ылайык УТПны эсептөөгө камтылат;
- эгерде клиринг мезгилине чейин дебет/кредит боюнча позициялар блоктон чыгарылбаса, «Токтотулган» статусундагы төлөмдөр жыйынтык эсеп мезгилинде системадан четтетилет жана кийинчерээк бул тууралуу катышуучуга маалымдалат.»;
- 1-тиркеменин 2-главасында «файлдардын» деген сөз «пакеттердин» дегенге алмаштырылсын.

3. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2008-жылдын 30-июлундагы № 30/6 «Пакеттик клиринг системасында тике дебеттөө формасындагы төлөмдөрдү өткөрүү эрежелерин бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген Пакеттик клиринг системасында тике дебеттөө формасындагы төлөмдөрдү өткөрүү эрежелеринде:

- 1.4-пунктунун жетинчи абзацы күчүн жоготкон катары таанылсын;
- 2.2.1-пунктунун бүтүндөй тексти боюнча, ар кандай жөндөмөдөгү «файл» деген сөз тиешелүү жөндөмөдө «пакет» дегенге алмаштырылсын;
- 2.1.3 жана 2.2.4-пунктуларында «иштеп чыгуу» деген сөз «эсептешүү» дегенге алмаштырылсын;
- 2.3-пунктунда «файлдарды» деген сөз «пакеттерди» деген сөзгө алмаштырылсын;

- 2.3.1-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«2.3.1. Система тике дебеттөө формасындагы төлөмдөрү менен пакетти Форматтарды толтуруу эрежелерине ылайык келе тургандыгын текшерет.»;

- 2.3.3-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«2.3.3. Система тике дебеттөө формасындагы төлөмдөрдү жүргүзүүгө төлөм документтеринин пакеттерин текшергенден кийин, система аларды иштеп чыгуу күнүнө чейин сактайт.»;

- 2.4-пунктунда «файлдар» деген сөз «пакеттер» дегенге алмаштырылсын;

- 2.4.1-пунктунун бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдөгү «файл» деген сөз тиешелүү жөндөмөдө «пакет» дегенге алмаштырылсын;

- 2.4.2-пунктунун бүтүндөй тексти боюнча ар кандай жөндөмөдөгү «файл» деген сөз тиешелүү жөндөмөдө «пакет» дегенге алмаштырылсын;

- 2.4.3-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«2.4.3. Көрсөтүлгөн реквизиттер туура эмес болсо же төлөөчүнүн эсебинде акча каражаттары жок болсо банк-төлөөчү төлөөчүнүн банк эсебине карата коюлган тике дебеттөө формасындагы төлөмдөн баш тартууну билдирген тиешелүү форматтагы пакетти түзөт. Тике дебеттөө формасындагы төлөмдөн баш тартуу клиринг күнүнүн регламентине ылайык банк-төлөөчү тарабынан Системага төлөмдү иштеп чыгуу күнүнөн кийинки күндөн тартып эсептешүү күнү кошо алынган күнгө чейинки мезгил ичинде жөнөтүлөт.»;

- 2.5-пунктунда «файл» деген сөз «пакет» дегенге алмаштырылсын;

- 2.5.3-пунктунда «файл» деген сөз «пакет» дегенге алмаштырылсын;

- 6.1-пунктунда «файл» деген сөз «пакет» дегенге алмаштырылсын;

- 6.4 жана 6.5-пунктулар күчүн жоготкон катары таанылсын;

- 6.10-пунктунда “иштеп чыгуу” деген сөз “эсептөө” дегенге алмаштырылсын;

– 6.11-пунктунда «иштеп чыгуу» жана «файлдарын» деген сөздөр тиешелүүлүгүнө жараша «эсептешүү» жана «пакеттерин» деген сөздөргө алмаштырылсын;

– 7.4-пунктунда «ашырат» деген сөз «ашырылат» дегенге алмаштырылсын;

– 7.6-пунктундагы «ЭТД файлдарын жана билдирүүлөрүн кабыл алуу жана иштеп чыгуу мезгили» деген сүйлөм «Баш тартылган төлөмдөрдү кабыл алуу жана иштеп чыгуу мезгили» дегенге алмаштырылсын;

– 8.1-пунктунда «файлдар» деген сөз «пакеттер» дегенге алмаштырылсын;

– 8.4-пунктунда «иштеп чыгуу күнүнө» деген сөздөр «эсептешүү күнүнө» дегенге алмаштырылсын;

4. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2007-жылдын 25-июлундагы № 36/5 «Төлөм документтерин толтуруунун тартиби жөнүндө нускоону» бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогорудагы токтом менен бекитилген Төлөм документтерин толтуруу эрежелери жөнүндө нускоонун:

3.4.1-пункту төмөнкүдөй мазмундагы «г)» пунктчасы менен толукталсын:

«г) Кыргыз Республикасынын Социалдык фонду тарабынан пенсияларды төлөп берүүдө, машинада окулуучу форматтагы жыйынтык ведомость-тапшырманын электрондук файлдары ушул Нускоонун 7-тиркемесине ылайык формада колдонулат.»;

– төмөнкү мазмундагы 7-тиркеме менен толукталсын:

**«Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2007-жылдын 25-июлундагы
№ 36/5 токтому менен
бекитилген Төлөм
документтерин толтуруу
эрежелери жөнүндө
нускоого карата 7-тиркеме**

**Пенсияларды төлөөдө колдонулган жыйынтык ведомость-
тапшырманын электрондук файлдарынын формасы**

№	Тилкенин аталышы		Маалыматтын түрү/форматы	Эскертүү
1.	Коду	IDDoc	GUID	Документтин уникалдуу идентификатору
2.	Документтин номери	NumDoc	Сабы (6)	Документтин номери префикси жана суффикси жок жана баштапкы нөлдөрү жок
3.	Датасы	DateDoc	Датасы	Документтин датасы
4.	СФРБ	SFDivision	Сабы (3)	СФРБ коду
5.	Жөнөтүүчү банк	BIC	Сабы (6)	Документтин «Эсептешүү эсеп» тилкесинде көрсөтүлгөн эсептешүү эсептин жөнөтүүчү банкынын БИК
6.	Жөнөтүүчү банктын аталышы	SenderBank	Сабы (100)	Документтин «Эсептешүү эсеп» тилкесиндеги эсептешүү эсептин банкынын аталышы
7.	Жөнөтүүчү кардар эсеби	Sender Account	Сабы (100)	Документтин «Эсептешүү эсеп» тилкесинен эсептешүү эсеп
8.	СФРБ ИНН	INN	Сабы (14)	Учурдагы документ таандык болгон Социалдык фондунун бөлүмүнүн ИННи
9.	СФРБ ОКПО	ОКПО	Саны (8,0)	Жөнөтүүчү кардардын ОКПО коду көрсөтүлөт. Учурдагы документ таандык болгон Социалдык фонддун бөлүмүнүн ОКПО көрсөтүлөт.
10.	СФРБ СФ номери	SFOND	Сабы (14)	Жөнөтүүчү кардардын Социалдык фондундагы каттоо номери көрсөтүлөт. Учурдагы документ таандык болгон Социалдык фонддун бөлүмүнүн каттоо номери көрсөтүлөт

11.	Жалпы сумма	Sum	Саны (15.2)	Бул файлдагы бардык төлөмдөрдүн жыйынтык суммасы көрсөтүлөт
12.	Төлөмдөрдүн саны	Qty	Саны (10)	Файлдагы төлөмдөрдүн саны көрсөтүлөт
13.	Комментарий-лер	Comment	Сабы (100)	Документтен ушул эле аталыштагы тилкесинин мааниси

«Суммалар» (It Sums) таблицалык бөлүгү

№	Тилкенин аталышы		Маалыматтын түрү/форматы	Эскертүү
1.	Саптын номери	Row	Сабы (5)	Бир файлдын ичинде уникалдуу сап номери
2.	Алуучу банктын БИКи	RecipientBIC	Сабы (6)	«Төлөмдөрдүн орду» тилкесинде учурдагы сапта көрсөтүлгөн Банктын БИКи
3.	Алуучу банктын аталышы	Recipient Bank	Сабы (100)	«Төлөмдөрдүн орду» тилкесинде учурдагы сапта көрсөтүлгөн банктын аталышы
4.	Төлөм коду	PurposeCode	Саны (8)	Төлөм жүгүртүлүшүнүн мамлекеттик классификаторуна ылайык, багыты боюнча төлөмдүн санариптик коду. Код учурдагы сапта көрсөтүлгөн төлөөлөрдүн түрү боюнча аныкталат. Төлөм коду «Төлөөлөрдүн багыты» маалымдамасынан алынат.
5.	Алуучунун эсеби	Recipient Account	Сабы (16)	«Төлөөлөр» таблицалык бөлүгүнүн учурдагы сабынын «Эсеп номери» тилкесинен эсептешүү эсеп көрсөтүлөт.
6.	Алуучу	Recipient	Сабы (14)	Төлөөлөрдү алуучунун PIN же ИНН
7.	Алуучунун аталышы	Recipient Name	Сабы (100)	Учурдагы саптан алуучунун аты-жөнү/аталышы көрсөтүлөт
8.	Делосу	File	Сабы (13)	Пенсиялык делонун номери
9.	Пенсионер	Pensioner	Сабы (14)	Пенсионердин PIN коду. Пенсиянын түрү «багуучусунан ажырагандыгы боюнча» болсо жана төлөөлөр түрү «бир жолку төлөөлөр» же «сөөк коюуга» көрсөткүчүнө барабар болбосо, көрсөтүлбөйт.

10.	Пенсия түрү	kindPension	Саны (1)	Пенсия түрүнүн коду. 1 – жашы боюнча; 2 – майыптыгы боюнча; 3 – багуучусунан ажырагандыгы боюнча; 4 – аскер кызматчысынан ажырагандыгы боюнча
11.	Айы, жылы	MonthYear	Саны (6)	Саптын суммасы таандык болгон ЖӨЖӨЖАА форматында ай-жыл.
12.	Бөлүк	Section	Саны (1)	Саптагы төлөмдүн суммасы таандык болгон бөлүктүн коду: 1 – биринчи бөлүк; 2 – өткөн айлар; 3 – учурдагы бөлүк; 4 – келерки айлар
13.	Төлөөлөрдүн түрү	TypePayment	Саны (1)	Саптагы төлөмдүн суммасы тиешелүү болгон төлөм түрүнүн коду 1 – пенсия; 2 – топтолмо пенсиялык фонду; 3 – кармап калуу; 4 – компенсация; 5 – бир жолку төлөөлөр; 6 – сөөк коюуга; 7 – кошумча суммалар
14	Кошумча	AddInfo	Сабы (5)	Бир жолку төлөмдөрдүн коду. Бир жолку төлөм жүргүзүлгөн учурда көрсөтүлөт
15.	Төлөөлөрдүн суммасы	SumPayd	Саны (18.2)	Төлөнгөн негизги сумма

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 29-ноябрындагы
№ 2021-П-07/65-2-(ДКП)

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чен өлчөмү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 24, 28 жана 68-беренелерине таянуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банктын эсептик чени жылдык 8,00 пайыз өлчөмүндө белгиленсин.
2. Токтом 2021-жылдын 30-ноябрынан тартып күчүнө кирет.
3. Экономика башкармалыгы эсептик чен өлчөмү жөнүндө маалыматтын Улуттук банктын расмий интернет-сайтында токтом кабыл алынган күндөн тартып 1 (бир) жумуш күнү ичинде жарыяланышын камсыз кылсын.
4. Токтомдун аткарылышын контролдоо Экономика башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 1-декабрындагы
№ 2021-П-14/66-1-(ПС)

«Төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын бухгалтердик эсепке алуу эсеп планына карата талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. «Төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын бухгалтердик эсепке алуу эсеп планына карата талаптар жөнүндө» (кошо тиркелет) жобо бекитилсин.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом 2022-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирет.

4. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен төлөм системаларынын операторлорун жана төлөм уюмдарын, «KG (КЕЙ-ЖИ) төлөм тутумдарынын операторлор ассоциациясы» юридикалык жактар бирикмесин тааныштырсын.

5. Мамлекеттик тилди өнүктүрүү жана документ менен иш алып баруу бөлүмү ушул токтом менен Улуттук банктын тиешелүү

түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

6. Токтомдун аткарылышын контролдоо Төлөм системалары башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 1-декабрындагы
№ 2021-П-14/66-1-(ПС)
Токтомуна карата тиркеме

**«Төлөм системаларынын операторлорунун /
төлөм уюмдарынын бухгалтердик эсепке алуу
эсептер планына карата талаптар жөнүндө»**

ЖОБО

1-глава. Жалпы жоболор

1. Бул Жобо Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө», «Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө», «Бухгалтердик эсеп жөнүндө» мыйзамдарына ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы (мындан ары – Улуттук банк) тарабынан берилген лицензиялардын негизинде иштеген төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын эсепке алуу эсептер планын түзүүгө коюлган негизги талаптарды аныктайт.

2. Эсептер планы – бул түзүмү бар, экономикалык жактан негизделген эсептердин тизмесин билдирет, мында ар бир эсеп аталышка жана санарип белгиге ээ жана белгилүү бир классификация критерийи боюнча бөлүмгө жана топко киргизилген.

3. Эсептер планы Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (мындан ары – ФОЭС) ылайык төлөм системаларынын операторлору/төлөм уюмдары тарабынан иштелип чыгат жана төлөм системаларынын операторлорунда/төлөм уюмдарында белгиленген тартипте ушул Жобонун, «Төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын эсепке алуу саясатына карата негизги талаптар жөнүндө» жобонун, Ишкердик субъекттердин, коммерциялык эмес уюмдардын (бюджеттик мекемелерден тышкары) финансылык-чарбалык ишин бухгалтердик эсепке алуу эсептер планын колдонуу боюнча нускоонун жана Улуттук банктын башка ченемдик укуктук актыларынын талаптарын эске алуу менен бекитилет.

4. Эсепке алуу эсептер планына ылайык, финансылык отчеттун түзүлүшүн камсыз кылууга тийиш.

2-глава. Эсептер планына жалпы талаптар

5. Төлөм системаларынын операторлору/төлөм уюмдары Улуттук банк Башкармасынын токтому менен бекитилген төлөм системаларынын операторлорунда/ төлөм уюмдарында бухгалтердик эсептер планын типтүү эсептер планы катары колдоно алышат.

6. Эсептер планы төмөнкүлөрдү камсыз кылууга тийиш:

- ФОЭСке ылайык негизги финансылык отчетторду түзүүнү;
- ийкемдүү болууну, төлөм системаларынын операторлорунун/ төлөм уюмдарынын түзүмү же иш чөйрөсү келечекте өзгөргөн учурда кеңейтүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болууну;
- негизги финансылык жана башкаруу отчетторун түзүү үчүн жетиштүү деңгээлде так берүүнү караштырууну.

7. Эсептер планы экономикалык маанилерден алынып, төлөм системаларынын операторлору/төлөм уюмдары жүзөгө ашырып жаткан операциялардын багыты боюнча эсептердин классификациясына негизделет жана бухгалтердик эсепке алууда катталууга тийиш болгон эсептерди камтыйт.

8. Эсептердин саны финансылык отчетту түзүү учурунда төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын керектөөлөрү менен аныкталат.

9. Эсептер планы менен бирге эсепке алынуучу операциялардын жана чектөөлөрдүн түшүндүрмөсү менен ар бир эсептин багыты көрсөтүлгөн түшүндүрмөсү бекитилет.

3-глава. Эсептер планынын түзүмүнө карата талаптар

10. Эсептер планы төлөм системаларынын операторлору/ төлөм уюмдары тарабынан жүргүзүлгөн бардык операциялардын, баланстык жана баланстан тышкаркы эсептердин эсепке алынуусун камсыз кылууга тийиш.

11. Эсептер планы эсептердин төмөнкү бөлүмдөрүн жана топторун камтуусу зарыл:

1000 «Жүгүртүү активдери» бөлүмү

2000 «Жүгүртүүдөн тышкаркы активдер» бөлүмү

3000 «Кыска мөөнөттүү милдеттенмелер» бөлүмү

4000 «Узак мөөнөттүү милдеттенмелер» бөлүмү

5000 «Өздүк капитал» бөлүмү

6000 «Операциялык иштен түшкөн кирешелер» бөлүмү

7000 «Операциялык чыгашалар» бөлүмү

8000 «Жалпы жана административдик чыгашалар» бөлүмү

9000 «Операциялык эмес иштен түшкөн кирешелер жана чыгашалар» бөлүмү

11000 «Баланстан тышкары эсептер» бөлүмү

12. Эсептер топторунун бөлүмдөрүн жана өзүнчө эсептердин топторун бөлүштүрүүдө иерархиялык принцип колдонулууга тийиш:

- эсеп номеринин биринчи саны эсеп бөлүмүн чагылдырат;
- экинчи жана үчүнчү сандар бирдей экономикалык маанидеги эсептерди топтогон эсептер тобун чагылдырат;
- төртүнчү сан конкреттүү эсепке алуу объектисин көрсөтөт.

4-глава. Бөлүмдөрдүн өзгөчөлүктөрү

13. 1000ден 5000ге чейинки бөлүмдөрдүн эсептери туруктуу эсептер болуп саналат жана алардын негизинде төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын финансылык абалы жөнүндө отчет түзүлөт. 6000ден 9000ге чейинки бөлүмдөрдүн эсептери убактылуу эсептер болуп саналат жана алардын сальдосу отчеттук мезгил аяктагандан кийин 5999 «Кирешелер жана чыгашалар жыйындысы» эсебине которулат.

14. 1000 «Жүгүртүү активдери» бөлүмүнүн эсептери активдүү эсептер болуп саналат, алар ликвиддүүлүгү жогору болгон төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын учурдагы активдерин чагылдырат. Активдүү эсептер боюнча калдыктар, кредиттик калдыкка ээ болгон жана пассивдүү болуп саналган контрэсептерди эске албаганда, дебеттик болуп саналат.

15. 2000 «Жүгүртүүдөн тышкаркы активдер» бөлүмүнүн эсептери активдүү эсептер болуп саналат, алар төлөм системаларынын операторлорунда/төлөм уюмдарында жайгашкан, «аз ликвидүү

активдер» катары классификацияланган жүгүртүүдөн тышкаркы активдерди жана материалдык эмес активдерди чагылдырат. Эсептер боюнча калдыктар, кредиттик калдыкка ээ болгон жана пассивдүү болуп саналган контрэсептерди эске албаганда, дебеттик болуп саналат.

16. 3000 «Кыска мөөнөттүү милдеттенмелер» бөлүмүнүн эсептери пассивдүү эсептер болуп саналат, алар 12 айга чейин төлөө мөөнөтү менен төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын операциялык иши боюнча милдеттенмелерин чагылдырат. Эсептер боюнча калдыктар, дебеттик калдыкка ээ болгон жана активдүү болуп саналган контрэсептерди эске албаганда, кредиттик болуп саналат.

17. 4000 «Узак мөөнөттүү милдеттенмелер» бөлүмүнүн эсептери пассивдүү эсептер болуп саналат, алар 12 айдан ашык төлөө мөөнөтү менен төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын операциялык иши боюнча милдеттенмелерин чагылдырат. Эсептер боюнча калдыктар, дебеттик калдыкка ээ болгон жана активдүү болуп саналган контрэсептерди эске албаганда, кредиттик болуп саналат.

18. 5000 «Өздүк капитал» бөлүмүндөгү эсептер пассивдүү эсептер болуп саналат жана төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын ээлерине (катышуучуга /катышуучуларга/акционерлерге) таандык бардык каражаттарды чагылдырат. Бөлүштүрүлбөгөн киреше эсеби кредиттик же дебеттик калдыкка ээ болушу мүмкүн.

19. 6000 «Операциялык иштен түшкөн кирешелер» бөлүмүндөгү эсептер пассивдүү эсептер болуп саналат жана отчеттук жыл ичинде операциялык иштин натыйжасында төлөм системасынын операторлору/төлөм уюмдары алган бардык кирешелерди чагылдырат. Кирешелер эсеби боюнча калдыктар, дебеттик калдыкка ээ болгон жана активдүү болуп саналган контрэсептерди эске албаганда, кредиттик болуп саналат.

20. 7000 «Операциялык чыгашалар» бөлүмүндөгү эсептер активдүү эсептер болуп саналат. Алар төлөм системаларынын операторлору/төлөм уюмдары отчеттук мезгил ичиндеги негизги/операциялык ишинин натыйжасында тарткан бардык чыгашаларды чагылдырат жана убактылуу эсептер болуп саналат. Чыгашалар эсеби боюнча калдыктар, кредиттик калдыкка ээ болгон жана пассивдүү болуп саналган контрэсептерди эске албаганда, дебеттик болуп саналат.

21. 8000 «Жалпы жана административдик чыгашалар» бөлүмүндөгү эсептер активдүү эсептер болуп саналат. Алар товардык-материалдык запастардын өздүк наркына кирбеген жана даяр продукцияны, товарларды жана кызматтарды сатуу менен түздөн-түз байланышпаган отчеттук мезгилде тарткан бардык чыгашаларды чагылдырат жана убактылуу эсептер болуп саналат. Чыгашалар эсеби боюнча калдыктар дебеттик болуп саналат.

22. 9000 «Операциялык эмес иштен түшкөн кирешелер жана чыгашалар» бөлүмүндөгү эсептер убактылуу эсептер болуп саналат. Аларда төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын операциялык эмес (инвестициялык жана финансылык) ишинен түшкөн кирешелерди жана чыгашаларды чагылдырылат. Кирешелер эсеби пассивдүү болуп саналат жана кредиттик калдыкка ээ, чыгашалар эсеби активдүү болуп саналат жана дебеттик калдыкка ээ.

23. 11000 «Баланстан тышкары эсептер» бөлүмүндөгү эсептер системадан тышкаркы эсепке алына турган шарттуу активдер жана милдеттенмелер менен төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын операцияларын чагылдырууга дайындалган. Бул эсептер кош жазуу ыкмасын колдонбостон жүргүзүлөт. Баланстан тышкаркы эсептер өз ара жана башка баланстык эсептер менен байланышпайт, алар активдүү жана пассивдүү да болушу мүмкүн.

5-глава. Корутунду жоболор

24. Төлөм системаларынын операторлорунун/төлөм уюмдарынын жетекчиси Эсептер планынын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана ушул Жобонун талаптарына ылайык келүүсү үчүн жоопкерчиликтүү болот.

25. Төлөм системаларынын операторлору/төлөм уюмдары эсептер планына кошумча эсептердин топторун киргизүүгө укуктуу. Ошол эле учурда, Улуттук банкка аралык финансылык отчетторду тапшырууда, топтун аталышын, бул топко кирген эсептерди жана алардын кыскача түшүндүрмөсүн көрсөтүү менен жаңы киргизилген эсептер жөнүндө кошумча маалымат берилет.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 13 октября 2021 года
№ 2021-П-14/56-1-(ПС)

Об утверждении Правил осуществления надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики.

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Правила осуществления надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики (прилагаются).

2. Признать утратившими силу:

1) постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О Правилах осуществления надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики» от 21 декабря 2015 года № 77/4;

2) в постановлении Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные правовые акты и признании утратившими силу некоторых нормативных правовых актов Национального банка Кыргызской Республики» от 8 июня 2017 года № 2017-П-14/23-11-(ПС):

- абзац 8 пункта 1 постановления;
- пункт 7 приложения.

3. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

4. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;

- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

5. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, операторов платежных систем и платежных организаций.

6. Отделу развития государственного языка и документо-оборота довести настоящее постановление до сведения соответствующих структурных подразделений, областных управлений, представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

7. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление платежных систем.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 13 октября 2021 года
№ 2021-П-14/56-1-(ПС)

ПРАВИЛА

осуществления надзора (оверсайта) за платежной системой
Кыргызской Республики

Глава 1. Общие положения

1. Правила осуществления надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики (далее – Правила) устанавливают порядок осуществления Национальным банком Кыргызской Республики (далее – Национальный банк) надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики, порядок, формы и правила предоставления отчетности операторами платежных систем, имеющими лицензию или прошедшими регистрацию в Национальном банке, а также провайдерами платежных услуг и коммерческими банками, имеющими собственные платежные системы и являющимися участниками международных платежных систем (далее – поднадзорные организации), а также порядок информирования Национального банка о новых продуктах/системах в платежной системе и изменениях в системе на этапе внедрения продукта/системы.

2. Коммерческие банки, являющиеся участниками международных платежных систем, предоставляют отчетность в рамках регулятивной банковской отчетности. Отчетность по системам расчетов электронными деньгами предоставляют коммерческие банки в соответствии с требованиями нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Операторы платежных систем, а также коммерческие банки, имеющие собственные платежные системы, предоставляют отчетность в соответствии с настоящими Правилами в электронной и бумажной формах с сопроводительным письмом при отсутствии электронной подписи или в рамках периодической регулятивной

отчетности (далее – ПРО) при наличии электронной подписи удостоверяющего центра Национального банка.

4. При осуществлении надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики Национальный банк использует информацию, полученную от поднадзорных организаций в рамках периодической отчетности и взаимодействия, официальных запросов, отчетов по результатам оценки, заключенных договоров и международного сотрудничества, а также данные из открытых источников.

5. Национальный банк с целью минимизации системного риска в платежной системе Кыргызской Республики в соответствии с установленными критериями значимости не реже одного раза в полугодие пересматривает перечень системно-значимых (далее – СЗПС), значимых (далее – ЗПС), национальных платежных систем (далее – НПС) и провайдеров критичных услуг. Операторам СЗПС, ЗПС, НПС и провайдерам критичных услуг направляются соответствующие уведомления о признании их СЗПС, ЗПС, НПС и провайдером критичных услуг.

6. Поднадзорные организации формируют и предоставляют отчетность в Национальный банк в соответствии со степенью значимости своей платежной системы и критичности платежной инфраструктуры, которая определяется Национальным банком, согласно утвержденным критериям значимости.

7. Национальный банк при осуществлении надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики сохраняет конфиденциальность полученной от поднадзорных и других организаций информации. Раскрытие такой информации осуществляется в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

Глава 2. Порядок осуществления мониторинга за платежной системой Кыргызской Республики

8. Национальный банк осуществляет мониторинг за платежной системой Кыргызской Республики на основе сбора и анализа регулярной отчетности, формируемой операторами платежных систем, эмитентами электронных денег, участниками международных платежных систем и провайдерами критичных услуг,

позволяющей получить данные по количественным и качественным характеристикам функционирования платежной системы, в том числе:

- 1) по объему и количеству ежедневных платежей в течение месяца;
- 2) по коэффициенту концентрации в платежной системе;
- 3) по платежам в разрезе платежных инструментов, типам платежных систем и каналам для обмена финансовыми сообщениями;
- 4) по платежам в разрезе по крупным участникам системы;
- 5) по инцидентам (нештатные ситуации, несанкционированные операции и т.д.);
- 6) в разрезе по назначению платежей;
- 7) по неисполненным платежам с указанием причин;
- 8) по взаимосвязям между платежными системами.

9. Национальный банк при надзоре (оверсайте) за платежной системой может:

- направлять запросы в поднадзорные организации для получения информации о состоянии платежной системы и платежной инфраструктуры, инцидентах, жалобах, обращениях и отзывах по платежам, платежным услугам и платежной инфраструктуре, о применяемых способах управления в платежной системе, о составе участников платежной системы, о тарифах, не запрашиваемых Национальным банком в рамках регулятивных отчетов, применяемых текущих технологиях и инновациях;
- обмениваться информацией с государственными органами, международными платежными системами, международными финансовыми организациями и центральными банками других стран;
- организовывать и участвовать в обсуждениях, встречах и многосторонних переговорах, включая переговоры в рабочих группах и участие в комитетах/советах;
- осуществлять взаимодействие в формах, предусмотренных законодательством и соответствующей практикой.

10. Операторы СЗПС на ежедневной основе, за исключением выходных и праздничных дней, передают в электронной форме (файл Excel) в Национальный банк следующую информацию:

- количество и объем платежей в разрезе по каждому участнику, согласно форме, установленной в Приложении 1 к настоящим Правилам;
- количество и объем неисполненных платежных документов с указанием причин неисполнения (нехватка ликвидности, отвергнуты системой, отозваны участником, сбой в системе и т.п.), согласно форме, установленной в Приложении 2 к настоящим Правилам;
- об инцидентах в платежной системе (нарушение регламента работы системы, сбои и ошибки в работе, простои в работе системы, несанкционированный доступ к системе, нарушение бесперебойности, форс-мажорные обстоятельства и т.д.), согласно форме, установленной в Приложении 1 к Положению «О нештатных ситуациях в платежной системе», утвержденному постановлением Правления Национального банка от 2 сентября 2019 года №2019-П-14/46-2-(ПС) (далее – Положение о нештатных ситуациях).

11. Операторы ЗПС, НПС и провайдеры критичных услуг передают в Национальный банк информацию об инцидентах в платежной системе (нарушение регламента работы системы, сбои и ошибки в работе, простои в работе и снижение доступности системы, несанкционированный доступ к системе, нарушение бесперебойности, форс-мажорные обстоятельства и т.д.) по мере их возникновения, согласно форме, установленной в Приложении 1 к Положению о нештатных ситуациях.

12. Операторы ЗПС и провайдеры критичных услуг на ежемесячной основе, не позднее 15 числа месяца, следующего за отчетным месяцем, предоставляют в Национальный банк информацию о количестве и объеме платежей (переводов), в том числе в разрезе по участникам, согласно формам, установленным в приложениях 3-6 к настоящим Правилам.

13. Операторы платежных систем, не являющихся СЗПС и ЗПС, а также коммерческие банки (имеющие собственные платежные системы, являющиеся агентами международных систем электронных денег, а также участниками международных платежных систем)

и провайдеры платежных услуг на ежемесячной основе, не позднее 15 числа месяца, следующего за отчетным месяцем, предоставляют в Национальный банк следующую информацию:

- о количестве и объеме платежей (переводов), согласно форме, установленной в Приложении 3 к настоящим Правилам;
- о количестве и объеме платежей, не принятых в обработку платежной системой, согласно форме, установленной в Приложении 5 к настоящим Правилам;
- об инцидентах, связанных с нарушением бесперебойного функционирования платежной системы и/или правил платежной системы (нарушение регламента работы системы, сбои и ошибки в работе, простои в работе системы, несанкционированный доступ к системе, нарушение бесперебойности, форс-мажорные обстоятельства и т.д.), согласно форме, установленной в Приложении 1 к Положению о нештатных ситуациях;
- об использовании платежных инструментов, согласно форме, установленной в Приложении 6 к настоящим Правилам.

14. Отчеты от поднадзорных организаций должны включать все формы вышеуказанных данных по каждой платежной системе, с которой работает поднадзорная организация.

Отчеты, предоставляемые через регулятивные банковские отчетности, и ПРО направляются в Национальный банк в электронной форме в виде Excel-файла (внутри файла должны быть отдельные листы для каждой формы отчета и в разбивке по платежным системам) с сопроводительным письмом установленного формата, подписанные соответствующей электронной подписью.

Отчеты, предоставляемые не через регулятивную банковскую отчетность, или ПРО направляются в Национальный банк в электронной форме (внутри файла должны быть отдельные листы для каждой формы отчета и в разбивке по платежным системам) и сопроводительное письмо в формате PDF с приложениями в формате Excel и PDF на электронный адрес psoversight@nbkr.kg, с последующим направлением в бумажной форме при отсутствии электронной подписи. Информация, направленная в электронном виде, должна быть идентична информации, предоставляемой на

бумажном носителе. Датой предоставления отчета на бумажном носителе является дата его регистрации в Национальном банке.

15. В случае каких-либо несоответствий, ошибок, неполного предоставления либо некорректного заполнения форм отчетов соответствующее структурное подразделение Национального банка уведомляет уполномоченного сотрудника из поднадзорной организации по электронной почте и/или телефону о необходимости корректировки отчета. Откорректированные отчеты вместе с сопроводительным письмом должны быть предоставлены в Национальный банк: ежедневные – в течение 2 (двух) рабочих дней, еженедельные отчеты – в течение 3 (трех) рабочих дней, все остальные отчеты – в течение 5 (пяти) рабочих дней со дня получения соответствующего уведомления от Национального банка.

16. Операторы и участники платежных систем, а также провайдеры критичных услуг на этапе внедрения новых сервисов, продуктов, которые ранее не предоставлялись, внедрения изменений в системе, а также при окончательном прекращении действия системы, должны заранее информировать Национальный банк путем направления уведомления с приложением детальной информации, описывающей разрабатываемый сервис/продукт, предполагаемые изменения/дополнения в системе. Национальный банк анализирует получаемую информацию и в случае выявления рисков для платежной системы Кыргызской Республики, плательщиков или других платежных систем должен информировать оператора/участника платежной системы, провайдера критичных услуг об этом в течение 30 (тридцати) календарных дней с момента регистрации уведомления в Национальном банке для устранения недостатков. В случае неуведомления участника платежной системы Национальным банком в установленный срок, считается, что рисков не имеется.

17. За непредоставление информации, несвоевременное и/или недостоверное предоставление информации, а также некорректное заполнение отчетов поднадзорная организация несет ответственность, согласно законодательству Кыргызской Республики.

18. В процессе мониторинга Национальный банк анализирует:

- индивидуальные количественные и качественные характеристики каждой платежной системы, функционирующей на территории Кыргызской Республики;

- динамику изменения индивидуальных характеристик каждой платежной системы, функционирующей на территории Кыргызской Республики;

- распределение доли рынка по типам платежных систем;
- вероятность системного риска в платежной системе.

19. Результаты мониторинга систематизируются на ежемесячной основе и используются с целью осуществления надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики в рамках регулирования и развития платежной системы Кыргызской Республики.

20. Национальный банк не реже одного раза в квартал размещает на своем официальном интернет-сайте информацию о результатах надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики, соблюдая при этом необходимый уровень конфиденциальности.

21. Информация о результатах надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики может содержать:

- информацию о типичных недостатках и проблемах в функционировании платежной системы;
- результаты мониторинга за функционированием разных типов платежных систем, уровне риска и доступности национальных платежных систем;
- информацию о результатах оценки и анализа различных платежных систем и т.д.

Глава 3. Порядок проведения оценки функционирования платежных систем и платежной инфраструктуры

22. Оценка функционирования платежной системы и платежной инфраструктуры на соответствие требованиям Национального банка и установленным международным стандартам, в том числе Принципам для инфраструктуры финансовых рынков (ПИФР)¹, проводится Национальным банком в отношении СЗПС, ЗПС, провайдеров критичных услуг не реже одного раза в три года на основании количественных и качественных данных, полученных в результате проведения мониторинга, результатов самооценки оператором своей системы и других документов, представленных в рамках оценки.

23. При проведении оценки платежных систем Национальный банк, согласно международным стандартам, проводит не реже одного раза в три года оценку на соответствие Обязанностям центральных банков, регуляторов рынка и других компетентных органов в области инфраструктур финансового рынка (Приложение 11 к настоящим Правилам).

24. Национальный банк за 3 (три) месяца до начала оценки информирует оператора СЗПС, ЗПС, провайдера критичных услуг о дате начала оценки их системы или деятельности, а также уведомляет о необходимости предоставления в Национальный банк к дате оценки результатов проведенной самооценки своей системы в соответствии с приложениями 8, 10, 12 к настоящим Правилам с направлением соответствующих внутренних документов (договоры, операционные правила, внутренние нормативные документы, приказы и т.д.).

25. Самооценка должна проводиться в соответствии с категориями значимости систем (СЗПС, ЗПС) и провайдера критичных услуг, а также содержать развернутую информацию по каждому пункту анкеты.

26. Анализ выполнения требований нормативных правовых актов Национального банка является неотъемлемой частью самооценки системы, проводимой оператором платежной системы и провайдером критичных услуг.

27. Операторы СЗПС и ЗПС, а также провайдеры критичных услуг к дате оценки должны предоставить в Национальный банк следующие документы:

- самооценку функционирования своей платежной системы согласно формам, установленным приложениями 8, 10, 12 к настоящим Правилам;
- официальную системную документацию (правила системы, договоры и соглашения, касающиеся функционирования платежной системы, бизнес-план оператора за последние 3 (три) года, план обеспечения непрерывности бизнеса, действующие тарифы и др.);
- заключения внешних (при наличии) и внутренних аудиторов по результатам последней проверки деятельности оператора системы;
- результаты последнего IT-аудита;

- другую информацию.

28. В рамках оценки Национальный банк вправе проводить:

- встречи с руководством оператора оцениваемой платежной системы, провайдера критических услуг для обсуждения текущего состояния платежной системы/платежной инфраструктуры, выяснения возникших вопросов и/или направлять соответствующие запросы;

- многосторонние переговоры, включая переговоры в рабочих группах и участие в комитетах/советах.

29. Национальный банк проводит анализ соответствия функционирования провайдеров критических услуг требованиям законодательства, рекомендациям Национального банка и международным стандартам в отношении инфраструктуры финансового рынка.

30. В случае если провайдер критичных услуг не является поднадзорной организацией, оценку такого провайдера Национальный банк проводит самостоятельно при непосредственном взаимодействии с провайдером критичных услуг и соответствующим органом надзора.

31. Анализ соответствия принципам оценивается на качественной основе по 5-балльной шкале:

Балл	Степень соблюдения критерия	Описание
5	Соблюдается	Все выявленные пробелы и недостатки при оценке не относятся к проблемным вопросам и являются незначительными, управляемыми вопросами, которые могут быть урегулированы в штатном режиме
4	В основном соблюдается	Оценка выявила один или несколько проблемных вопросов, которые должны быть разрешены в установленный срок и за которыми необходимо продолжать контроль
3	Частично соблюдается	Оценка выявила один или несколько проблемных вопросов, которые могут стать серьезными, если не будут немедленно разрешены. Должно быть уделено особое внимание для решения этих вопросов

2	Не соблюдается	Оценка выявила один или несколько серьезных проблемных вопросов, требующих немедленных действий, соответственно, эти вопросы должны решаться в первую очередь
1	Не применимо	Данный принцип не применяется к указанному типу оцениваемой платежной системы по причине юридических, институциональных, структурных или других характеристик платежной системы

32. Результаты оценки отражаются Национальным банком в отчете с приложением обоснования конкретной оценки. В соответствии с результатами анализа готовится заключение о функционировании системы и принятие решения:

- о соответствии функционирования системы принятым стандартам и требованиям Национального банка и сохранении действующего уровня функционирования системы (оценка выше 4);
- о необходимости внесения изменений в оцениваемую систему с целью повышения эффективности ее работы, с включением рекомендаций для достижения полного выполнения критериев оценки и указанием сроков их исполнения (оценка 3);
- о применении мер по отношению к оцениваемой системе и указанием сроков их исполнения или о невозможности дальнейшего функционирования системы (оценка 2).

33. Национальный банк предоставляет оператору платежной системы или провайдеру критичных услуг заключение по результатам анализа и оценки, а также при выявлении рисков/нарушений/необходимости улучшения каких-либо процессов и/или процедур направляет соответствующие рекомендации/предписания/требования для последующего исполнения.

34. Оператор платежной системы или провайдер критичных услуг в течение 20 (двадцати) рабочих дней со дня получения заключения по результатам анализа и оценки, также рекомендаций/предписаний/требований по совершенствованию системы или устранению несоответствий направляет в Национальный банк на согласование план мероприятий по исполнению рекомендаций/предписаний/требований по совершенствованию системы или устранению несоответствий (далее – план мероприятий) в соответствии

с Приложением 14 к настоящим Правилам с указанием сроков, что свидетельствует о согласии оператора платежной системы и провайдера критичных услуг с результатами анализа и оценки.

35. После согласования с Национальным банком плана мероприятий оператор платежной системы или провайдер критичных услуг в течение 5 (пяти) рабочих дней направляет в Национальный банк утвержденный план мероприятий с указанием даты утверждения и наименования утвердившего его органа.

36. При несогласии с рекомендациями/предписаниями/требованиями по совершенствованию системы или устранению несоответствий оператор платежной системы или провайдер критичных услуг направляет в Национальный банк письмо с указанием конкретных причин несогласия по каждому документу не позднее 7 (семи) рабочих дней со дня получения документов.

37. Национальный банк в течение 7 (семи) рабочих дней со дня получения соответствующего письма от оператора платежной системы или провайдера критичных услуг рассматривает позицию о несогласии с рекомендациями/предписаниями/требованиями по совершенствованию системы или устранению несоответствий, и при необходимости проводит с оператором платежной системы или провайдером критичных услуг встречи в рабочем порядке либо посредством видеоконференцсвязи для решения спорных вопросов.

38. По результатам обсуждений и рассмотрения позиции оператора платежной системы и провайдера критичных услуг при необходимости Национальный банк вправе скорректировать рекомендации/предписания/требования по совершенствованию системы или устранению несоответствий. Предоставление плана мероприятий оператором платежной системы и провайдером критичных услуг осуществляется в соответствии со сроками, указанными в пунктах 34 и 35 настоящих Правил.

39. Отчет о статусе исполнения плана мероприятий должен предоставляться оператором оцененной системы и провайдером критичных услуг ежеквартально до 10 числа месяца, следующего за отчетным кварталом, по форме в соответствии с Приложением 15 к настоящим Правилам до устранения/исполнения рекомендации/предписания/требования.

40. Национальный банк на официальном интернет-сайте публикует информацию о результатах осуществления надзора (оверсайта) и анализа и оценки эффективности платежных систем и провайдера критичных услуг в регулярных аналитических отчетах по работе платежной системы Кыргызской Республики, соблюдая необходимый уровень конфиденциальности.

Глава 4. Меры по инициированию изменений и совершенствованию платежных систем

41. В случае выявления недостатков в деятельности отдельной платежной системы по результатам мониторинга или проведенной оценки, которые могут привести к нарушению прав потребителей данной системы или повлечь за собой системный риск в платежной системе Кыргызской Республики, Национальный банк информирует оператора платежной системы о данных недостатках и необходимости выполнения следующих мероприятий:

- внесения изменений в правила, договоры и внутренние документы в части функционирования платежной системы, платежной инфраструктуры;
- внесения изменений в систему управления рисками, в том числе для обеспечения бесперебойного функционирования платежной системы/платежной инфраструктуры;
- совершенствования информационно-коммуникационных технологий в части обеспечения защиты информации и повышения безопасности в платежной системе/платежной инфраструктуры;
- изменения механизмов внутри платежной системы/платежной инфраструктуры;
- устранения недостатков в работе системы;
- повышения уровня финансового состояния оператора СЗПС и ЗПС и провайдера критичных услуг;
- других мероприятий.

42. Национальный банк направляет соответствующие рекомендации/предписания/требования оператору платежной системы или провайдеру критичных услуг.

43. В зависимости от выявленных рисков и степени их влияния на платежную систему Кыргызской Республики в целом, а также в случаях невыполнения решений, принятых по результатам оценки системы, Национальный банк по согласованию с другими органами надзора вправе применить в отношении оператора системы и к поднадзорной организации меры воздействия в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

44. Меры воздействия, подготовленные на основании анализа и оценки, могут быть обжалованы в соответствии с Положением «О досудебном регулировании споров между Национальным банком Кыргызской Республики и коммерческими банками, организациями, осуществляющими отдельные виды банковских операций, и их учредителями (участниками), юридическими и физическими лицами», утвержденным постановлением Правления Национального банка от 17 мая 2017 г. № 19/13.

45. Национальный банк может обратиться в суд в отношении поднадзорной организации для принудительного исполнения своего решения.

¹ CPSS-IOSCO «Принципы инфраструктуры финансового рынка», апрель 2012 года. С 01.09.14 Комитет по платежным и расчетным системам (CPSS) переименован в Комитет по платежам и рыночной инфраструктуре (CPMI).

Приложение 1
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики

ИНФОРМАЦИЯ

о платежах в _____ по участникам
(наименование системно-значимой платежной системы)
за «__» _____ 20__ г.

Наименование участника	Исходящие платежи		Входящие платежи	
	Кол-во платежей	Объем платежей (тыс. сом)	Кол-во платежей	Объем платежей (тыс. сом)
1	2	3	4	5
Участник 1				
Участник 2				
...				
Участник n				
Всего				

Руководитель _____
(подпись) (ФИО)

Исполнитель _____
(подпись) (ФИО) (тел., e-mail)

Приложение 2
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики

Неисполненные платежные документы

В _____

(наименование системно-значимой платежной системы)

за «__» _____ 20__ г.

Наименование участника	Неисполненные платежи								Всего неисполненных платежей	
	Нехватка ликвидности		Неверно указанные/отсутствие реквизитов платежа		Технические проблемы на стороне участника		Другие			
	Кол-во платежей	Объем платежей (тыс. сом)	Кол-во платежей	Объем платежей (тыс. сом)	Кол-во платежей	Объем платежей (тыс. сом)	Кол-во платежей	Объем платежей (тыс. сом)	Кол-во платежей	Объем платежей (тыс. сом)
Итого										

Руководитель _____
(подпись) (ФИО)

Исполнитель _____
(подпись) (ФИО) (тел.)

**Приложение 3
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики**

ОТЧЕТ

о количестве и объемах платежей в платежной системе (ПС) ____

Наименование участника ПС _____

Дата: (месяц, год) _____

Наименование ПС _____

Вид ПС _____

Наименование оператора ПС _____

Валюта _____

Дни (день/месяц/год)	Курс валюты	Входящие/ Исходящие	Количество платежей (переводов)	Объем платежей (переводов) в тыс. единиц валюты
1	2	3	4	5
		входящие		
		исходящие		
Всего за месяц:				
в ин.валюте		входящие		
		исходящие		
в нац.валюте		входящие		
		исходящие		

Валюта _____

1	2	3	4	5
Всего за месяц:				
в ин.валюте	входящие			
	исходящие			
в нац.валюте	входящие			
	исходящие			

Руководитель _____

 (подпись) (ФИО)

Главный бухгалтер _____

 (подпись) (ФИО)

Исполнитель _____

 (подпись) (ФИО) (тел.)

**Приложение 4
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики**

ИНФОРМАЦИЯ

о платежах в разрезе по крупным участникам системы

Дата: (месяц, год) _____
Наименование ПС _____
Тип ПС _____
Наименование оператора ПС _____
Валюта _____

Наименование участника	Входящие/ Исходящие	Количество платежей (переводов), шт	Объем платежей (переводов) в тыс. единиц валюты
1	2	4	5
Участник 1	входящие		
	исходящие		
Участник 2	входящие		
	исходящие		
...			
Участник n	входящие		
	исходящие		
Остальные участники	входящие		
	исходящие		
Всего по системе	входящие		
	исходящие		

Руководитель _____
(подпись) (ФИО)

Исполнитель _____
(подпись) (ФИО) (тел., e-mail)

**Приложение 5
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики**

ОТЧЕТ

о количестве и объемах платежей, не принятых в обработку

ПС _____

Наименование участника ПС _____

Дата: (месяц, год) _____

Наименование ПС _____

Тип ПС _____

Наименование оператора ПС _____

Валюта _____

Дни (даты)	Курс валюты	Наименование причины непринятия платежа (перевода)	Кол-во непринятых платежей (переводов)	Объем непринятых платежей (переводов) тыс.единиц	
				в ин. валюте	в нац. валюте
1	2	3	4	5	6
Всего по валюте, в том числе по причинам непринятия платежа за месяц:					

Руководитель	_____	_____	
	(подпись)	(ФИО)	
Главный бухгалтер	_____	_____	
	(подпись)	(ФИО)	
Исполнитель	_____	_____	_____
	(подпись)	(ФИО)	(тел.)

Приложение 6
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики

ОТЧЕТ

о деятельности, связанной с обработкой платежей

Дата: (месяц, год) _____
 Наименование ПС _____
 Тип ПС _____
 Наименование оператора ПС _____

№	Наименование участника	Кол-во транзакций в (шт.)			Объем транзакций в тыс. сом		
		Всего	из них с электронными деньгами	с использованием карт	Всего	из них с учетом электронных денег	с использованием карт
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Банк 1						
2	Банк 2						
3	Банк 3						
...	...						
n-1	Оператор ПС 1						
n	Оператор ПС 2						
...	...						
n+1	...						

Руководитель	_____	_____	
	(подпись)	(ФИО)	
Главный бухгалтер	_____	_____	
	(подпись)	(ФИО)	
Исполнитель	_____	_____	_____
	(подпись)	(ФИО)	(тел.)

**Приложение 7
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики**

ПРАВИЛА
заполнения форм отчетности

Приложение 1

Отчет содержит данные о количественных характеристиках платежей, обработанных в системе в разрезе по каждому участнику системы за отчетный день. Строки по каждому участнику заполняются полностью по всем графам.

Приложение 2

Отчет содержит данные о количественных характеристиках платежей, не исполненных в системе по каждому участнику и по системе в целом за отчетный день с указанием причин неисполнения. По каждой причине неисполнения заполняется только одна итоговая строка по количеству и объему неисполненных платежей.

Формы Приложения 1 и Приложения 2 заполняются операторами системно-значимых платежных систем ежедневно по результатам работы системы за отчетный день и до 10.00 следующего операционного дня передаются в электронном виде в подразделение Национального банка, выполняющего функции надзора (оверсайта) за платежной системой Кыргызской Республики на электронный адрес psoversight@nbkr.kg.

Приложение 3

«Отчет о количестве и объемах платежей в платежной системе (ПС)» содержит данные о количественных характеристиках платежей, обработанных в системе за отчетный месяц по валютам в разрезе по каждому дню.

Под заголовком в поле:

– «Наименование участника ПС» – заполняется соответствующее наименование участника системы, если оператор системы нерезидент.

«Наименование ПС» – указывается соответствующее наименование системы (например, «Элкарт», «Элсом» и т.п.).

– «Вид ПС» заполняется соответствующее наименование вида системы (например, национальная система расчетов платежными картами, международная система расчетов платежными картами и т.п.).

– «Оператор ПС» заполняется соответствующее наименование оператора системы (например, ЗАО «Межбанковский процессинговый центр» и т.п.).

– «Валюта» – указывается код валюты.

В конце данных заполняются итоговые строки «Всего за месяц» по количеству и объемам платежей (в иностранной валюте и в национальной валюте).

Приложение 4

Отчет «Информация о платежах в разрезе участников» содержит данные за месяц о количестве и объеме платежей крупных участников системы, на которые в сумме приходится более 60% количества или объема платежей в системе за отчетный месяц. Отчет заполняется в разрезе по каждому такому участнику в разбивке по входящим и исходящим платежам. В поле «Остальные участники» указывается одной цифрой совокупные данные участников, на которые приходится оставшиеся 40%. Итоговые данные отчета в приложении 4 должны совпадать с итоговыми данными отчета в Приложении 3 настоящих Правил.

Приложение 5

«Отчет о количестве и объемах платежей, не принятых в обработку ПС, содержит данные о количественных характеристиках платежных документов, не принятых в обработку системой, по валютам в разрезе по датам и причинам непринятия. По каждой валюте печатается итоговая строка за месяц в разрезе причин непринятия в обработку.

Приложение 6

«Отчет о деятельности, связанной с обработкой платежей» содержит данные о количественных характеристиках платежей, обработанных в системе за отчетный месяц по каждому участнику.

В графе 2 указывается наименование участника, который обрабатывает платежи.

В графе 3 указывается общее количество транзакций, обработанных участником системы.

В графе 4 указывается количество транзакций, обработанных с помощью электронных денег участника системы.

В графе 5 указывается количество транзакций, обработанных с использованием банковских платежных карт.

В графе 6 указывается общий объем транзакций, обработанных участником системы.

В графе 7 указывается объем транзакций, обработанных с помощью электронных денег участника системы.

В графе 8 указывается объем транзакций, обработанных с использованием банковских платежных карт.

**Приложение 8
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики**

АНКЕТА

для проведения самооценки системно-значимых и значимых
платежных систем

за _____ год

Наименование участника ПС _____

Вид ПС _____

Оператор ПС _____

Используемые понятия и их сокращения:

– Принципы для инфраструктур финансового рынка (ПИФР) – это международные стандарты для платежных, клиринговых и расчетных систем, включая центральных контрагентов;

– Платежная система (ПС) - взаимосвязанная система технологий, процедур, правил, платежных инструментов и систем перевода денежных средств, обеспечивающая денежное обращение. В зависимости от видов проводимых платежей платежные системы подразделяются на системы крупных платежей и системы розничных платежей;

– Оператор ПС (ОПС) - юридическое лицо, имеющее лицензию/регистрацию Национального банка в зависимости от типа и категории платежной системы, обеспечивающее функционирование платежной системы и заключившее с участниками договор об участии в платежной системе, согласно которому оператор и участники платежной системы обязуются осуществлять свою деятельность в рамках платежной системы в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

– Комитет по платежным и расчетным системам при Банке международных расчетов (КПР) – Комитет по платежам и рыночной инфраструктуре (CPMI) является разработчиком международных стандартов, который продвигает, отслеживает и дает рекомендации относительно безопасности и эффективности платежных, клиринговых, расчетных и связанных с ними механизмов, тем самым поддерживая финансовую стабильность и экономику в целом. CPMI также служит форумом для сотрудничества центральных банков в соответствующих вопросах надзора, политики и операционных вопросов, включая предоставление услуг центрального банка;

– Инфраструктура финансового рынка (ИФР) – многосторонняя система, созданная финансовыми организациями-участниками, включая оператора системы, которая используется для клиринга, расчетов или учета платежей, ценных бумаг, деривативов или других финансовых операций;

– PvsP – платеж против платежа - расчетный механизм, который обеспечивает, чтобы окончательное перечисление платежа в одной валюте происходило, если и только если производится окончательное перечисление платежа в другой валюте;

– Репо-соглашение об обратной покупке - договор о продаже и последующем обратном выкупе ценных бумаг в определенную дату и по указанной цене.

Принцип 1. Правовая основа. ИФР должна иметь убедительную, четко сформулированную, прозрачную, правовую базу для каждого существенного аспекта ее деятельности во всех соответствующих юрисдикциях.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 1.1. Правовая основа должна обеспечивать высокую степень определенности по всем существенным аспектам деятельности ПС во всех соответствующих юрисдикциях.		
Существенные аспекты и соответствующая юрисдикция		
1.1.1. Каковы существенные аспекты деятельности ПС, требующие высокой степени правовой определенности (например, завершенность расчетов; неттинг; операционная совместимость; механизмы платежа против платежа; механизмы залогового обеспечения (включая маржинальные соглашения) и процедуры в случае неисполнения обязательств)?		
1.1.2. Каковы соответствующие юрисдикции для каждого существенного аспекта деятельности ПС?		
Правовая основа для каждого существенного аспекта		
1.1.3. Каким образом ПС обеспечивает, чтобы ее правовая основа (то есть законодательная база, правила, процедуры и договоры ПС) обеспечивала высокую степень правовой определенности в каждом существенном аспекте деятельности ПС во всех соответствующих юрисдикциях? - Если ПС имеет соглашение о неттинге, каким образом ПС обеспечивает, чтобы ее правовая основа поддерживала исполнимость таких соглашений в принудительном порядке? - Если окончательность расчетов происходит в ПС, каким образом ПС обеспечивает, чтобы ее правовая основа поддерживала завершенность операций, в том числе неплатежеспособного участника? Поддерживает ли также правовая основа механизмы внешних расчетов, таких как системы перевода средств, данную завершенность?		

Ключевое соображение 1.2. ПС должна иметь правила, процедуры и контракты, которые четко сформулированы, понятны и соответствуют действующим законодательным и нормативным документам.		
1.2.1. Каким образом ПС определяет, что ее правила, процедуры и контракты являются четкими и понятными?		
1.2.2. Каким образом ПС обеспечивает, чтобы ее правила, процедуры и контракты соответствовали действующему законодательству и нормативным документам (например, посредством юридических заключений или экспертиз)? Были ли выявлены и устранены какие-либо несоответствия? Проводится ли пересмотр или оценка правил, процедур и контрактов ПС внешними компетентными органами и организациями?		
1.2.3. Подлежат ли правила, процедуры и контракты ПС утверждению перед вступлением в силу? Если да, то кем и каким образом?		
Ключевое соображение 1.3. ПС должна иметь возможность четко и понятно определять правовую основу своей деятельности для компетентных органов, участников, и при необходимости и клиентов участников.		
1.3.1. Каким образом ПС определяет правовую основу своей деятельности для соответствующих компетентных органов, участников, и при необходимости клиентов участников?		
Ключевое соображение 1.4. ПС должна иметь правила, процедуры и контракты, имеющие исковую силу во всех соответствующих юрисдикциях. При этом должна быть обеспечена высокая степень уверенности в том, что действия, совершенные ПС согласно таким правилам и процедурам, не будут приостановлены, признаны неимеющими юридической силы или отменены.		
Обеспеченность правовой санкцией правил, процедур и контрактов		
1.4.1. Каким образом ПС обеспечивает высокий уровень уверенности в том, что ее правила, процедуры и контракты, связанные с ее операциями, обеспечены правовой санкцией во всех соответствующих юрисдикциях, указанных в ключевом соображении 1 (например, посредством получения юридических заключений и экспертиз)?		

Степень определенности правил и процедур		
1.4.2. Каким образом ПС обеспечивает высокую степень определенности в том, что ее правила, процедуры и контракты не могут быть признаны недействительными, иметь обратную силу и их действие не может быть приостановлено? Существуют ли обстоятельства, при которых действия, предпринятые на основании правил, процедур и контрактов ПС, могут быть признаны недействительными, иметь обратную силу, и их действие может быть приостановлено? Если да, то каковы эти обстоятельства?		
1.4.3. Признавал ли когда-либо суд соответствующей юрисдикции деятельность или механизмы ПС, соответствующие ее правилам и процедурам, не обеспеченными правовой санкцией?		
Ключевое соображение 1.5. ПС, осуществляющая деятельность в нескольких юрисдикциях, должна выявлять и уменьшать риски, вызванные потенциальным конфликтом правовых норм таких юрисдикций.		
1.5.1. Если ПС рынка ведет деятельность в нескольких юрисдикциях, каким образом она выявляет и анализирует какие-либо потенциальные конфликты правовых норм? Если существует неопределенность относительно обеспечения правовой санкцией выбранного ПС права в соответствующих юрисдикциях, обеспечила ли ПС независимую юридическую экспертизу потенциальных конфликтов правовых норм? Какие потенциальные конфликты правовых норм выявила и проанализировала ПС? Каким образом ПС урегулировала потенциальные конфликты правовых норм?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 2. Управление. ИФР должна иметь четкую и прозрачную систему управления, обеспечивающую безопасность и эффективность ИФР, а также стабильность общей финансовой системы, другие аспекты, представляющие общественный интерес, и достижение целей заинтересованных сторон.		

Оценочные ключевые соображения:		Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 2.1. ПС должна иметь цели, которые предусматривают первоочередность обеспечения безопасности и эффективности ПС, и прямо поддерживают финансовую стабильность и другие аспекты, представляющие общественный интерес.			
2.1.1. Каковы цели ПС и четко ли они выражены? Каким образом ПС оценивает свою деятельность по выполнению поставленных задач?			
2.1.2. Каким образом задачи ПС придают первоочередное значение безопасности и эффективности? Каким образом задачи ПС в явной форме поддерживают финансовую стабильность и другие релевантные публичные интересы?			
Ключевое соображение 2.2. ПС должны иметь документированные соглашения об управлении, четко и ясно определяющие обязанность и ответственность. Эти соглашения должны быть доведены до сведения владельцев, компетентных органов, участников, а в более широком плане – до сведения общественности.			
Механизмы управления			
2.2.1. Каковы соглашения или механизмы (планы) управления, на основании которых действуют совет директоров (или аналогичный орган) и руководство ПС? Как распределены обязанности и ответственность внутри ПС? Каким образом и в каких документах закреплены эти механизмы (планы)?			
2.2.2. В случае систем, управляемых центральными банками, каким образом механизмы управления регулируют возможные или существующие конфликты интересов? В какой степени механизмы управления допускают разделение функций оператора и наблюдателя?			
2.2.3. Каким образом ПС предоставляют отчетность владельцам, участникам и другим заинтересованным лицам?			
Раскрытие информации о механизмах управления			

2.2.4. Каким образом информация о механизмах управления раскрывается владельцам, компетентным органам, участникам, и, на более широком уровне, общественности?		
Ключевое соображение 2.3. Роль и обязанности совета директоров ПС (или другого аналогичного органа) должны быть точно определены; должны иметься документы, описывающие процедуры ее функционирования, в том числе процедуры выявления, изучения, рассмотрения и разрешения конфликтов интересов участников. Совет директоров должен регулярно анализировать деятельность совета в целом и работу его отдельных членов.		
Роль и обязанности совета		
2.3.1. Каковы роль и обязанности совета директоров (или аналогичного органа) ПС и четко ли они определены?		
2.3.2. Каковы процедуры, регулирующие деятельность совета, включая процедуры по выявлению, рассмотрению и разрешению конфликтов интересов между его членами? В каких документах закреплены эти процедуры и кому они раскрываются? Как часто они пересматриваются?		
2.3.3. Опишите, какие созданы комитеты при совете директоров, обеспечивающие его деятельность. Каковы роли, обязанности и состав комитетов?		
Проверка деятельности		
2.3.4. Каковы процедуры, установленные для проверки деятельности совета в целом и деятельности его отдельных членов?		
Ключевое соображение 2.4. В состав совета директоров должны входить члены, обладающие знаниями и мотивацией для выполнения своих многочисленных обязанностей. Как правило, это требует наличия неисполнительных членов совета.		
2.4.1. В какой степени совет ПС обладает необходимым опытом и мотивацией для выполнения своих множественных ролей? Каким образом ПС обеспечивает выполнение этих требований?		
2.4.2. Какие стимулы применяет ПС для привлечения и удержания членов совета, обладающих необходимыми навыками? Каким образом стимулы отражают выполнение долгосрочных задач ПС?		

2.4.3. Входят ли в совет неисполнительные или независимые члены? Если да, то сколько?		
2.4.4. Если в совет входят независимые члены, то каким образом ПС определяет независимость члена совета? Раскрывает ли ПС информацию о том, какие из членов совета являются независимыми?		
Ключевое соображение 2.5. Роли и обязанности правления должны быть четко определены. Правление ПС должно обладать опытом, разнообразными навыками и добросовестностью, необходимыми для выполнения им своих обязанностей по функционированию ПС и управлению ее рисками.		
Роли и обязанности правления		
2.5.1. Каковы роли и обязанности правления, и четко ли они сформулированы?		
2.5.2. Каким образом определяются и оцениваются роли и задачи правления?		
Опыт, навыки и профессиональная честность		
2.5.3. В какой степени правление ПС обладает опытом, набором навыков и профессиональной честностью, необходимыми для руководства деятельностью и управления рисками ПС? Каким образом ПС обеспечивает выполнение этих требований?		
2.5.4. Какова процедура увольнения руководителей (в случае необходимости)?		
Ключевое соображение 2.6. Совет директоров должен создать четкую, документально оформленную систему управления рисками, включающую в себя политику ПС в области толерантности к риску, определяющую обязанности и ответственность за выполнение решений в области риска и порядок принятия решений в кризисных и чрезвычайных ситуациях. Структура управления должна обеспечивать, чтобы подразделения управления риском и внутреннего контроля обладали достаточными полномочиями, независимостью, ресурсами и доступом к совету директоров.		
Система управления рисками		
2.6.1. Какова система управления рисками, утвержденная советом? Закреплена ли она документально и каким образом?		

2.6.2. Каким образом система управления рисками регулирует политику ПС в области толерантности к риску, устанавливает обязанности и ответственность за принятие решений в области рисков (например, предельно допустимые риски) и регулирует процесс принятия решений в случае кризиса и непредвиденной ситуации?		
2.6.3. Каков процесс принятия, изменения и пересмотра системы управления рисками?		
Компетентный орган и независимость подразделений управления рисками и внутреннего контроля		
2.6.4. Каковы роли, обязанности, полномочия, отчетность и ресурсы подразделений управления рисками и внутреннего контроля?		
2.6.5. Каким образом совет обеспечивает адекватное управление при принятии и использовании моделей управления рисками? Каким образом утверждаются такие модели и сопутствующая методология?		
Ключевое соображение 2.7. Совет директоров ПС должен обеспечить, чтобы структура, правила, общая стратегия и основные решения ПС надлежащим образом отражали законные интересы ее прямых и косвенных участников и других заинтересованных сторон. Основные решения необходимо в четкой форме доводить до сведения заинтересованных сторон, а в случаях, когда эти решения воздействуют на рынок в целом – до сведения общественности.		
Определение и рассмотрение интересов заинтересованных сторон		
2.7.1. Каким образом ПС определяет и учитывает интересы участников ПС и других заинтересованных сторон при принятии решений, связанных с ее структурой, правилами, общей стратегией и основными решениями?		
2.7.2. Каким образом совет учитывает мнения прямых и непрямых участников и других заинтересованных сторон об этих решениях? Например, входят ли участники в комитет по управлению рисками, комитеты пользователей, такие как группа управления дефолтом, или это осуществляется посредством публичных консультаций? Каким образом выявляются и урегулируются конфликты интересов между заинтересованными сторонами и ПС?		

Раскрытие информации		
2.7.3. В какой степени ПС раскрывает информацию об основных решениях, принятых советом директоров, заинтересованным сторонам и в случае необходимости публично?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 3. Система комплексного управления рисками. ИФР должна иметь устойчивую систему риск-менеджмента для комплексного управления риском ликвидности, правовым, кредитным, операционным и другими рисками.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 3.1. ПС должна иметь политику риск-менеджмента, процедуры и системы управления рисками, позволяющие выявлять, количественно оценивать, контролировать и управлять рисками, возникающими в ПС или порождаемыми ею. Система риск-менеджмента подлежит периодическим проверкам.		
Риски, возникающие в ПС или порождаемые ею		
3.1.1. Какие типы рисков создают ПС и каким типам рисков они подвержены?		
Политики, процедуры и системы риск-менеджмента		
3.1.2. Каковы политики, процедуры и системы контроля ПС, позволяющие выявлять, измерять, контролировать и управлять рисками, возникающими в ПС или порождаемые ею?		
3.1.3. Какие системы риск-менеджмента используют ПС для выявления, измерения, контроля и управления всем спектром рисков?		
3.1.4. Каким образом эти системы дают возможность агрегировать риски разных ПС и при необходимости других соответствующих сторон, например, участников ПС и их клиентов?		
Обзор политик, процедур и систем риск-менеджмента		
3.1.5. Каков процесс разработки, утверждения и реализации политик, процедур и систем риск-менеджмента?		

3.1.6. Каким образом ПС оценивает результативность политик, процедур и систем риск-менеджмента?		
3.1.7. Как часто ПС проводит пересмотр и обновление политик, процедур и систем риск-менеджмента? Каким образом при пересмотре учитываются колебания интенсивности риска, изменения в конъюнктуре и рыночная практика?		
Ключевое соображение 3.2. ПС должна создавать для своих участников, а при необходимости и их клиентов стимулы для управления и снижения рисков, которым они подвергают ПС.		
3.2.1. Какую информацию ПС предоставляет своим участникам и, в соответствующих случаях, своим клиентам, позволяющую им управлять и сдерживать риски, которым они подвергают ПС?		
3.2.2. Каким образом ПС стимулирует участников и, в соответствующих случаях, их клиентов проводить мониторинг и управлять рисками, которым они подвергают ПС?		
3.2.3. Каким образом ПС разрабатывает свои политики и системы, чтобы они эффективно позволяли ее участникам и, в соответствующих случаях, их клиентам управлять рисками и противодействовать им?		
Ключевое соображение 3.3. ПС должна регулярно контролировать существенные риски, которым она подвергается со стороны и подвергает другие организации (такие как другие ПС, расчетные банки, провайдеры ликвидности и провайдеры услуг) вследствие взаимозависимости и создавать надлежащие механизмы управления этими рисками.		
Существенные риски		
3.3.1. Каким образом ПС выявляет вызванные взаимозависимостью существенные риски, которым она подвергается со стороны и подвергает другие организаций? Какие существенные риски выявила ПС?		
3.3.2. Каким образом производится измерение и мониторинг рисков? Как часто ПС проводит обзор рисков?		
Инструменты управления рисками		

3.3.3. Какие инструменты управления рисками использует ПС для противодействия рискам, возникающим вследствие ее взаимозависимости с другими организациями?		
3.3.4. Каким образом ПС оценивает результативность этих инструментов управления рисками? Каким образом ПС проводит пересмотр инструментов управления рисками, применяемых ею для противодействия рискам? Как часто они пересматриваются?		
Ключевое соображение 3.4. ПС должна выявлять сценарии, которые потенциально могут помешать осуществлению ею критических операций и оказанию критических услуг в качестве действующего предприятия, и оценивать результативность полного спектра возможностей для планирования восстановления или упорядоченного прекращения функционирования. При необходимости ПС также должна предоставить соответствующим компетентным органам информацию, необходимую для планирования решений. Сценарии, способные затруднить осуществление ПС критически важных операций и оказание услуг		
3.4.1. Каким образом ПС выявляет сценарии, способные затруднить осуществление ею критически важных операций и оказание услуг? Какие сценарии были выявлены в результате таких процессов?		
3.4.2. Каким образом эти сценарии учитывают отдельные и связанные риски, которым подвергается ПС?		
Планы по восстановлению или упорядоченному прекращению деятельности		
3.4.3. Какие планы существуют у ПС по возобновлению деятельности или упорядоченной ликвидации?		
3.4.4. Каким образом основные стратегии ПС по возобновлению деятельности или упорядоченной ликвидации обеспечивают возможность ПС продолжать осуществление критически важных операций и оказание услуг?		
3.4.5. Каким образом проводится пересмотр и обновление планов ПС по возобновлению деятельности или упорядоченной ликвидации? Как часто проводится пересмотр и обновление планов?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		

Принцип 4. Кредитный риск.

ИФР должна обеспечивать эффективное измерение, контроль и управление кредитными рисками, возникающими со стороны участников, а также рисками, вызванными платежными, клиринговыми и расчетными процессами.

ИФР должна поддерживать достаточные финансовые ресурсы для надежного и полного покрытия кредитного риска со стороны каждого участника. Кроме того, центральные контрагенты, связанные с деятельностью с более сложным профилем рисков и/или являющиеся системно значимыми в нескольких юрисдикциях, должны иметь дополнительные финансовые ресурсы, достаточные для покрытия широкого спектра потенциально стрессовых сценариев, которые должны включать, но не ограничиваться невыполнением обязательств двумя участниками и их аффилированными компаниями, которое могло бы вызвать возникновение наибольшего совокупного кредитного риска для центральных контрагентов в экстремальной, но вероятной рыночной ситуации. Все прочие центральные контрагенты должны иметь дополнительные финансовые ресурсы, достаточные для покрытия широкого спектра возможных стрессовых сценариев, которые должны включать, но не ограничиваться невыполнением обязательств одним участником и его аффилированными компаниями, которое могло бы вызвать возникновение наибольшего совокупного кредитного риска со стороны центральных контрагентов в экстремальной, но вероятной рыночной ситуации.

Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 4.1. ИФР должна создать надежную структуру управления кредитными рисками, которым она подвергается со стороны своих участников, а также кредитными рисками, вызванными ее платежными, клиринговыми и расчетными процессами. Кредитный риск может возникать из текущих рисков и/или потенциальных будущих рисков.		
4.1.1. Каковы механизмы ПС по управлению кредитными рисками, включая текущие и потенциальные риски, создаваемые ее участниками и ее платежными, клиринговыми и расчетными процессами?		
4.1.2. Как часто проводится пересмотр механизмов с учетом отражения изменений конъюнктуры, рыночной практики и новых продуктов?		

Ключевое соображение 4.2. ПС должна выявлять источники кредитного риска, постоянно проводить количественную оценку и мониторинг кредитных рисков и использовать надлежащие механизмы управления риском для контроля этих рисков.		
4.2.1. Каким образом ПС выявляет источники кредитного риска? Каковы источники кредитного риска, выявленные ПС?		
4.2.2. Каким образом ПС измеряет и проводит мониторинг кредитных рисков? Как часто ПС производит переоценку рисков? Насколько актуальна информация?		
4.2.3. Какие механизмы ПС использует для контроля выявленных источников кредитного риска (например, предложение механизма валовых расчетов в реальном времени или расчетов «поставка против платежа», ограничение чистого дебета или внутридневного кредита, установление лимитов концентрации или переоценка позиций на основе текущих рыночных цен на ежедневной или среднесуточной основе)? Каким образом ПС измеряет результативность этих инструментов?		
Ключевое соображение 4.3. Платежная система должна с высокой степенью определенности покрывать свои текущие и, если они существуют, потенциальные будущие риски, со стороны каждого участника, используя залоговое обеспечение и другие аналогичные финансовые ресурсы (см. Принцип 5 о залоговом обеспечении). В системах отложенных нетто-расчетов (систем DNS) отсутствует гарантия расчета, но если их участники сталкиваются с кредитными рисками, вызванными платежными, клиринговыми и расчетными процессами, такие ПС должны иметь как минимум достаточно ресурсов для покрытия рисков со стороны двух участников и их аффилированных компаний, которые могли бы вызвать возникновение наибольшего совокупного кредитного риска в системе.		
Покрытие риска каждого участника		
4.3.1. Каким образом ПС покрывает свои текущие и, при их наличии, потенциальные будущие риски, создаваемые каждым из участников? Каков состав финансовых ресурсов, используемых ПС для покрытия таких рисков? В какой степени финансовые ресурсы подлежат оценке?		

4.3.2. В какой степени финансовые ресурсы покрывают текущие и потенциальные будущие риски платежной системы в полном объеме и с высокой степенью уверенности? Как часто платежная система оценивает достаточность своих финансовых ресурсов?		
Для платежных систем с отсроченными нетто-расчетами, где не существует гарантии расчета		
4.3.3. Если ПС является системой с отсроченными нетто-расчетами, где не существует гарантии расчета, подвержены ли ее участники кредитным рискам, создаваемым их платежными, клиринговыми и расчетными процессами? Если в системе существуют кредитные риски, то каким образом система проводит мониторинг и измерение этих рисков?		
4.3.4. Если ПС является системой с отсроченными нетто-расчетами, где не существует гарантии расчета, но имеются кредитные риски среди ее участников, в какой степени финансовые ресурсы ПС покрывают, по меньшей мере, невыполнение обязательств двух участников и их аффилированных компаний, способных вызвать наибольший совокупный кредитный риск в системе?		
Ключевое соображение 4.4. ПС должна определять точные правила и процедуры полного покрытия кредитных потерь, которые она может понести в результате отдельного невыполнения обязательств или сочетания невыполнений ее участниками обязательств перед ПС. Эти правила и процедуры должны определять, каким образом будут распределяться непокрытые кредитные потери, включая возврат средств, заимствованных ПС у провайдеров ликвидности. Кроме того, эти правила и процедуры должны описывать процесс пополнения ПС финансовых ресурсов, которые ПС может использовать в случае стрессового события, чтобы ПС могла продолжать безопасно и надежно функционировать.		
Распределение кредитных потерь		

4.4.1. Каким образом правила и процедуры ПС в явной форме регулируют любые потери по кредиту, которые она несет в результате отдельного невыполнения обязательств или сочетания невыполнений ее участниками обязательств перед ПС? Каким образом правила и процедуры ПС регулируют распределение потенциальных непокрытых потерь по кредиту и в каком порядке, включая возмещение средств, – заимствованных ПС у провайдеров ликвидности?		
Пополнение финансовых ресурсов		
4.4.2. Каковы правила и процедуры ПС, регулирующие пополнение финансовых ресурсов, истощенных в результате стрессового события?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 5: Залоговое обеспечение. ИФР, нуждающаяся в залоговом обеспечении для управления своим кредитным риском и кредитными рисками своих участников, должна принимать залоговое обеспечение, имеющее низкие риски ликвидности, кредитный и рыночный риски. Кроме того, ИФР должна устанавливать и применять достаточно консервативные «стрижки» и лимиты концентрации.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 5.1. ПС должна ограничивать активы, которые она, как правило, принимает в качестве залогового обеспечения, активы с низким кредитным и рыночным риском и риском ликвидности.		
5.1.1. Каким образом ПС определяет, приемлем ли конкретный актив в качестве залогового обеспечения, включая залоговое обеспечение, принимаемое на исключительной основе? Каким образом ПС определяет, что является исключительной основой? Как часто ПС корректирует эти определения? Как часто ПС принимает залоговое обеспечение на исключительной основе, и применяет ли она лимиты при принятии такого залогового обеспечения?		

5.1.2. Каким образом ПС проводит мониторинг зарегистрированного ею залогового обеспечения для обеспечения его соответствия применимым к принятию залогового обеспечения критериям?		
5.1.3. Каким образом ПС выявляет и смягчает возможный специфический риск обратной корреляции, например, посредством применения лимитов к принимаемому ею залоговому обеспечению (включая лимиты концентрации залогового обеспечения)?		
Ключевое соображение 5.2. ПС должна установить пруденциальные методы оценки и определять систему «стрижек», которые регулярно подвергаются проверке и учитывают стрессовые рыночные ситуации.		
Практика оценки		
5.2.1. Как часто ПС проводит переоценку стоимости залогового обеспечения относительно рыночной стоимости и выполняется ли это, по меньшей мере, ежедневно?		
5.2.2. В какой степени ПС уполномочена самостоятельно оценивать активы, если рыночные цены не отражают их реальную стоимость?		
Практика «стрижек»		
5.2.3. Каким образом ПС определяет «стрижку»?		
5.2.4. Каким образом ПС тестирует достаточность «стрижек» и валидирует процедуры «стрижки», в том числе в отношении потенциального снижения стоимости активов при стрессовых рыночных ситуациях, предусматривающих ликвидацию залогового обеспечения? Как часто ПС выполняет данный тест?		
Ключевое соображение 5.3. Для уменьшения потребности в проциклических корректировках ПС должна установить стабильные и консервативные «стрижки», учитывающие периоды стрессовых рыночных ситуаций, насколько это практически разумно и возможно.		

5.3.1. Каким образом ПС выявляет и оценивает потенциальную процикличность калибровки «стрижек»? Каким образом ПС учитывает снижение необходимости проциклических корректировок, например, посредством включения периодов стрессовых рыночных ситуаций в ходе калибровки «стрижки»?		
Ключевое соображение 5.4. ПС должна избегать концентрации определенных активов, когда это может значительно снизить возможность быстро ликвидировать такие активы без существенных неблагоприятных последствий для цен.		
5.4.1. Какова политика ПС по выявлению и пресечению концентрации определенных активов с целью ограничить потенциальное неблагоприятное влияние на цену при ликвидации? Какие факторы (например, неблагоприятное влияние на цену или рыночные условия) принимаются во внимание при определении этой политики?		
5.4.2. Каким образом ПС проводит пересмотр и оценку политики концентрации и практики по определению адекватности? Как часто ПС проводит пересмотр и оценку этой политики и практики?		
Ключевое соображение 5.5. ПС, принимающая трансграничное залоговое обеспечение, должна смягчать риски, связанные с его использованием, и обеспечивать возможность его своевременного использования.		
5.5.1. Каковы юридические, операционные, рыночные и другие риски, которым подвергается ПС, принимая трансграничное залоговое обеспечение? Каким образом ПС смягчает эти риски?		
5.5.2. Каким образом ПС обеспечивает возможность своевременного использования трансграничного залогового обеспечения?		
Ключевое соображение 5.6. ПС должна использовать хорошо организованную и обладающую операционной гибкостью систему управления залоговым обеспечением.		
Система управления залоговым обеспечением		
5.6.1. Каковы основные характеристики применяемой ПС системы управления залоговым обеспечением?		

5.6.2. Каким образом и в какой степени ПС отслеживает повторное использование залогового обеспечения и свои права на предоставленное залоговое обеспечение?		
Операционная гибкость		
5.6.3. Каким образом и в какой степени применяемая ПС система управления залоковым обеспечением учитывает изменения при проведении текущего мониторинга и управлении залоковым обеспечением?		
5.6.4. В какой степени система управления залоковым обеспечением обеспечивает непрерывность деятельности, даже в период рыночного стресса?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 6: Гарантийный депозит (не применим к ПС) Центральный контрагент должен покрывать свои кредитные риски, создаваемые его участниками, по всем продуктам с помощью эффективной системы гарантийных депозитов, учитывающей риски и регулярно пересматриваемой.		
Принцип 7. Риск ликвидности. ИФР должна эффективно оценивать, контролировать и управлять своим риском ликвидности. ИФР должна иметь достаточные ликвидные ресурсы во всех необходимых валютах для осуществления однодневных расчетов, если необходимо, расчетов в течение операционного дня и многодневных расчетов по платежным обязательствам с высокой степенью надежности в рамках широкого спектра возможных стрессовых сценариев, включая, но не ограничиваясь этим, невыполнение обязательств участником и его аффилированными компаниями, которое могло бы вызвать возникновение наибольшего совокупного обязательства по ликвидности ИФР в экстремальной, но возможной рыночной ситуации.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 7.1. ПС должна иметь надежную систему управления рисками ликвидности, которым она подвергается со стороны участников, расчетных банков, агентов ностро, банков-депозитариев, источников ликвидности и других организаций.		

7.1.1. Каков применяемый ПС механизм для управления риском ликвидности во всех соответствующих валютах, которым она подвергается со стороны своих участников, расчетных банков, агентов ностро, банков-депозитариев, источников ликвидности и других организаций?		
7.1.2. Каковы характер и размер потребностей ПС в ликвидности, связанных с источниками риска ликвидности, возникающего у ПС во всех соответствующих валютах?		
7.1.3. Каким образом ПС учитывает потенциальный совокупный риск ликвидности, создаваемый отдельной организацией и ее аффилированными компаниями, играющими различные роли по отношению к ПС?		
Ключевое соображение 7.2. ПС должна иметь эффективные операционные и аналитические средства постоянных и своевременных выявления, оценки и мониторинга своих расчетных и финансовых потоков, включая использование ликвидности в течение операционного дня.		
7.2.1. Какие операционные и аналитические средства использует ПС для выявления, оценки и мониторинга расчетных и финансовых потоков?		
7.2.2. Каким образом ПС применяет эти средства для выявления, оценки и мониторинга своих расчетных и финансовых потоков на непрерывной и своевременной основе, включая использование ликвидности в течение операционного дня?		
Ключевое соображение 7.3. Платежная система, в том числе использующая механизм отсроченных нетто-расчетов, должна поддерживать достаточно ликвидные ресурсы в соответствующих валютах для проведения расчетов день в день, а при необходимости также внутридневного или многодневного расчета по платежным обязательствам с высокой степенью определенности в рамках широкого спектра возможных стресс-сценариев, которые должны включать, не ограничиваясь этим, невыполнение обязательств участником и его аффилированными компаниями, способное привести к возникновению наибольшего платежного обязательства в экстремальной, но возможной рыночной ситуации.		

7.3.1. Каким образом платежная система определяет сумму ликвидных ресурсов во всех соответствующих валютах для проведения расчетов по платежным обязательствам день в день, и, при необходимости, также внутрисдневного и многосдневного расчета? Какие потенциальные стрессовые сценарии (включая, но не ограничиваясь дефолтом участника и его аффилированных компаний, способным создать наибольшее совокупное платежное обязательство, в экстремальных, но возможных рыночных ситуациях) использует платежная система для создания данного определения?		
7.3.2. Каков расчетный размер дефицита ликвидности в каждой валюте, требующий покрытия платежной системой?		
Ключевое соображение 7.4. В целях выполнения требования о минимальных ресурсах ликвидности отвечающие требованиям ресурсы ликвидности ПС в каждой валюте состоят из денежных депозитов в центральном банке-эмитенте и кредитоспособных коммерческих банках, выделенных кредитных линий, выделенных валютных свопов и подтвержденных РЕПО, а также высоколиквидного залогового обеспечения, в депозитарии и инвестициях, которые являются легкодоступными и быстро конвертируемые в наличные денежные средства в зависимости от заранее заключенных и высоконадежных соглашений о финансировании, даже в экстремальной, но возможной рыночной ситуации. Если ПС имеет доступ к обычному кредиту в центральном банке-эмитенте, ПС может считать такой доступ частью минимальных требований по расширению имеющегося залогового обеспечения, которое должно быть пригодно для залога в соответствующем центральном банке (и заключения других соответствующих сделок с центральным банком). Все подобные ресурсы должны быть доступны при необходимости.		
Размер и состав разрешенных ликвидных ресурсов		
7.4.1. Каков размер и состав квалификационных ликвидных ресурсов ПС в каждой валюте, находящихся у ПС? Каким образом и в какой срок эти ликвидные ресурсы могут быть доступны к использованию ПС?		
Доступность и покрытие квалификационных ликвидных ресурсов		

7.4.2. Какие согласованные механизмы финансирования использует ПС для перевода залогового обеспечения с возможностью немедленного использования и инвестиций в денежные средства? Каким образом ПС определила, что данные механизмы будут высоконадежны в экстремальных, но вероятных рыночных условиях? Выявила ли ПС какие-либо потенциальные препятствия для доступа к своим ликвидным ресурсам?		
7.4.3. Если ПС на регулярной основе имеет доступ к кредиту в центральном банке-эмитенте, какова возможность ПС по получению займа в целях соответствия требованию о минимальных ликвидных ресурсах в этой валюте?		
7.4.4. В какой степени размер и доступность квалификационных ликвидных ресурсов ПС соответствует установленному требованию о минимальных ликвидных ресурсах в каждой валюте для проведения своевременных расчетов по платежным обязательствам?		
Ключевое соображение 7.5. ПС может дополнять свои отвечающие требованиям ликвидные ресурсы другими видами ликвидных ресурсов. В этом случае эти ликвидные ресурсы должны быть в форме активов, вероятно, пользующихся спросом или допустимых в качестве залогового обеспечения для кредитных линий, свопов или РЕПО на индивидуальной основе вследствие невыполнения обязательств, даже если это не может быть с большей вероятностью заранее определено или гарантировано в экстремальных рыночных условиях. Даже если ПС не имеет доступа к получению обычного кредита в центральном банке, она должна учитывать, какое залоговое обеспечение обычно принимается соответствующим центральным банком, поскольку такие активы могут с большей вероятностью быть более ликвидными в стрессовой ситуации. ПС не должна полагаться на доступность экстренного кредита в центральном банке, планируя ликвидность.		
Размер и состав дополнительных ликвидных ресурсов		
7.5.1. Каков размер и состав дополнительных ликвидных ресурсов, доступных для ПС?		
Доступность дополнительных ликвидных ресурсов		

7.5.2. Каким образом и на каком основании ПС определяет, что активы будут легко реализуемы или приемлемы в качестве залогового обеспечения при получении соответствующей валюты, даже если это не может быть надежным образом предварительно установлено и гарантировано в экстремальных рыночных условиях?		
7.5.3. Какая часть этих дополнительных активов квалифицируется как потенциальное залоговое обеспечение в соответствующем центральном банке?		
7.5.4. В каких обстоятельствах ПС могла бы использовать свои дополнительные ликвидные ресурсы до или помимо использования квалификационных ликвидных ресурсов?		
7.5.5. В какой степени размер и доступность дополнительных ликвидных ресурсов ПС, совместно с квалификационными ликвидными ресурсами, отвечают потребностям в ликвидности, выявленным в ходе используемой ПС программы стресс-тестирования для определения адекватности ликвидных ресурсов (см. Ключевое соображение 9.)?		
Ключевое соображение 7.6. ПС должна обеспечивать высокую степень определенности за счет проведения тщательного предварительного обследования, чтобы убедиться в том, что каждый источник минимальных необходимых ликвидных ресурсов, отвечающих требованиям, будь то участник ПС или третья сторона, располагает достаточной информацией, необходимой для понимания сопутствующих рисков ликвидности и управления ими, а также что она имеет возможность выполнять принятые на себя обязательства. Если это существенно для оценки надежности источника ликвидности в определенной валюте, следует учитывать возможность получения источником ликвидности кредита в центральном банке-эмитенте. ПС должна регулярно тестировать свои процедуры доступности ресурсов ликвидности, имеющихся у источника ликвидности.		
Привлечение источников ликвидности		

7.6.1. Привлекает ли ПС источники ликвидности для соответствия минимальным требуемым квалификационным ресурсам ликвидности? Кто является источниками ликвидности ПС? Каким образом и на каком основании ПС определяет, что каждый из источников ликвидности обладает достаточной информацией для понимания и управления своим сопутствующим риском ликвидности в каждой соответствующей валюте на непрерывной основе, в том числе в стрессовом состоянии?		
Надежность источников ликвидности		
7.6.2. Каким образом ПС определяет, что каждый из источников ликвидности имеет возможность выполнять требования, предусмотренные его обязательствами, во всех соответствующих валютах на непрерывной основе?		
7.6.3. Каким образом ПС учитывает потенциальный доступ источника ликвидности к кредиту в центральном банке-эмитенте?		
7.6.4. Каким образом ПС регулярно тестирует своевременность и надежность собственных процедур оценки своих ликвидных ресурсов у источника ликвидности?		
Ключевое соображение 7.7. ПС, имеющая доступ к счетам в центральном банке, его платежным услугам или услугам по ценным бумагам, должна пользоваться этими услугами, когда это возможно, для расширения возможностей управления своим риском ликвидности.		
7.7.1. В какой степени в настоящее время ПС имеет доступ или имеет ли ПС право на получение доступа к счетам, платежным услугам или услугам, связанным с ценными бумагами, в каждом соответствующем центральном банке, которые могут использоваться ею для проведения платежей и расчетов, а также для управления риском ликвидности в каждой соответствующей валюте?		

7.7.2. В какой степени ПС использует каждую из перечисленных услуг в каждом соответствующем центральном банке для проведения платежей и расчетов и для управления риском ликвидности в каждой соответствующей валюте?		
7.7.3. Если ПС пользуется иными услугами, чем оказываемые соответствующими центральными банками, в какой степени ПС проанализировала потенциал для повышения качества управления риском ликвидности путем расширения ее пользования услугами центрального банка?		
7.7.4. Какие (если имеются) практические и другие соображения по расширению использования услуг соответствующего центрального банка были определены ПС?		
Ключевое соображение 7.8. ПС должна определять объем и регулярно тестировать достаточность своих ликвидных ресурсов с помощью строгих стресс-тестов. ПС должна иметь четкие процедуры отчетности перед соответствующими органами ПС, принимающими решения, и использовать результаты для оценки адекватности и корректировки своей системы управления риском ликвидности. При проведении стресс-тестирования ПС должна учитывать широкий спектр стресс-сценариев. Сценарии должны предусматривать соответствующие пиковые значения исторической волатильности цен, изменения других рыночных факторов, таких как ценовые детерминанты и кривые доходов, множественные случаи дефолта за различные периоды времени, одновременное давление на рынках финансирования и активов, а также ряд перспективных стресс-сценариев в разнообразных экстремальных, но вероятных рыночных условиях. Сценарии должны учитывать структуру и деятельность ПС, включать все организации, представляющие существенный риск ликвидности для ПС (например, расчетные банки, агенты ностро, банки-депозитари, провайдеры ликвидности и связанные ПС), и, в соответствующих случаях, покрывать многодневный период. Во всех случаях ПС должна документально обосновать рациональную основу и иметь соответствующие механизмы управления, регулирующие величину и вид поддерживаемых ею общих ликвидных ресурсов.		
Программа стресс-тестирования		

7.8.1. Каким образом ПС применяет стресс-тестирование для определения объема и проверки достаточности своих ликвидных ресурсов в каждой валюте? Как часто ПС проводит стресс-тестирование своих ликвидных ресурсов?		
7.8.2. Каков процесс отчетности о текущих результатах стресс-тестов по ликвидности ПС перед органами принятия решения ПС в целях обеспечения их своевременной оценки и коррекции размера и состава ресурсов ликвидности ПС и ее системы управления риском ликвидности?		
Сценарии стресс-тестирования		
7.8.3. Какие сценарии используются в стресс-тестах и в какой степени они предусматривают сочетание пиковых значений исторической волатильности цен за определенный период, изменений других рыночных факторов, таких как ценовые детерминанты и кривые доходности, множественные случаи дефолта за различные промежутки времени, одновременное давление на рынки финансов и активов, а также ряд перспективных стресс-сценариев в разнообразных экстремальных, но вероятных рыночных условиях?		
7.8.4. В какой степени сценарии и стресс-тесты учитывают конкретные платежные и расчетные структуры ПС (например, валовые платежи в реальном времени или отсроченные платежи на нетто-основе; с гарантией расчета или без; модель PvP), а также риск ликвидности, который несет непосредственно ПС, ее участники или совместно?		
7.8.5. В какой степени сценарии и стресс-тесты учитывают характер и размер потребностей в ликвидности и сопутствующих источников риска ликвидности, возникающие у ПС, для своевременного выполнения ею платежных обязательств, включая возможность того, что отдельные организации и их аффилированные компании могут выступать в нескольких ролях по отношению к ПС?		
Пересмотр и валидация		

7.8.6. Как часто ПС оценивает результативность и соответствие допущений и параметров стресс-тестирования? Каким образом применяемая ПС программа стресс-тестирования учитывает различные условия, например неожиданное существенное повышение позиций и волатильности цен, концентрацию позиций, изменения в рыночной ликвидности и модели риска, включая изменение параметров?		
7.8.7. Каким образом ПС проводит валидацию своей модели управления рисками? Как часто она проводит валидацию?		
7.8.8. В каком документе ПС и в каком объеме обоснована рациональная основа и соответствующие механизмы управления, регулирующие величину и виды поддерживаемых ею общих ликвидных ресурсов?		
Ключевое соображение 7.9. ПС должна иметь четкие правила и процедуры, позволяющие ПС своевременно осуществлять расчеты по платежным обязательствам в день заключения сделки, а при необходимости в течение операционного дня или многодневные расчеты после отдельного или совместного невыполнения обязательств ее участниками. Эти правила и процедуры должны учитывать непредусмотренный и потенциально непокрытый дефицит ликвидности и стремиться избегать изменения условий, отмены или задержки расчетов по платежным обязательствам в день заключения сделки. Кроме того, эти правила и процедуры должны определять процесс пополнения ПС ресурсов ликвидности, которые она может использовать при возникновении стресса, чтобы продолжать безопасное и надежное функционирование.		
Расчет в день сделки		
7.9.1. Каким образом правила и процедуры позволяют ПС своевременно осуществлять расчеты по платежным обязательствам в случае отдельного или совместного невыполнения обязательств ее участниками?		
7.9.2. Каким образом правила и процедуры ПС регулируют непредусмотренный и потенциальный непокрытый дефицит ликвидности и предотвращение закрытия позиции, отзыва или задержки расчета по платежным обязательствам в день сделки?		
Пополнение ресурсов ликвидности		

7.9.3. Каким образом правила и процедуры ПС позволяют пополнять ресурсы ликвидности, задействованные в ходе стрессового события?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 8. Завершенность расчетов. ИФР должна обеспечивать окончательность расчетов как минимум к концу дня зачисления платежа. В тех случаях, когда это необходимо или предпочтительно, ИФР должна обеспечивать окончательный расчет в течение операционного дня или в режиме реального времени.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 8.1. Правила и процедуры ПС должны точно определять момент, когда расчеты завершены.		
Момент завершенности расчета		
8.1.1. В какой момент расчет по платежу, поручению о переводе или другому обязательству считается окончательным, т.е. безотзывным и безусловным? Определен и закреплён ли документально момент завершенности расчета? Каким образом и кому раскрывается данная информация?		
8.1.2. Каким образом правовая основа и правила ПС, включая применимые законы о несостоятельности, определяют исполнение платежа, поручения о переводе или другого обязательства между ПС и ее участниками, или между участниками?		
8.1.3. Каким образом ПС демонстрирует наличие высокой степени правовой определенности в том, что завершенность будет достигнута во всех соответствующих юрисдикциях (например, посредством получения обоснованного юридического заключения)?		
Завершенность при наличии связей		
8.1.4. Каким образом ПС обеспечивает завершенность расчета при наличии связей с другими ПС?		

Ключевое соображение 8.2.

ПС должна производить окончательный расчет не позднее окончания дня зачисления платежа, предпочтительно в течение операционного дня или в режиме реального времени, для снижения расчетного риска. Система крупных платежей должна рассмотреть возможность использования системы валовых расчетов в режиме реального времени или мультипакетной обработки в течение расчетного дня.

Окончательный расчет в дату валютирования

8.2.1. Позволяет ли структура ПС проведение окончательного расчета в дату валютирования (или расчет в день сделки)? Каким образом ПС обеспечивает проведение окончательного расчета не позднее завершения запланированной даты валютирования?		
8.2.2. Происходили ли в ПС случаи переноса окончательного расчета на следующий рабочий день, не предусмотренные ее правилами, процедурами и договорами? Если да, при каких обстоятельствах? Если перенос был результатом действий ПС, какие шаги были предприняты для предотвращения аналогичных ситуаций в будущем?		

Окончательный расчет в течение дня и в режиме реального времени

8.2.3. Обеспечивает ли ПС окончательный расчет в течение дня и в режиме реального времени? Если да, то каким образом? Каким образом участники информируются о том, что окончательный расчет произведен?		
8.2.4. Если расчет выполняется посредством мультипакетной обработки, каков интервал проведения пакетов и в течение какого времени они обрабатываются? Что происходит, если участник не располагает достаточными средствами или ценными бумагами к моменту расчета? Включаются ли транзакции в следующий пакет? Если да, каков статус таких транзакций, и в какой момент наступает их завершенность?		
8.2.5. Если расчеты в течение дня или в режиме реального времени не производятся, рассматривала ли система крупных платежей возможность внедрения одного из этих режимов?		

Ключевое соображение 8.3. ПС должна точно определять момент, после которого непроведённые платежи, невыполненные платежные поручения или другие обязательства не подлежат отзыву участником.		
8.3.1. Каким образом ПС определяет момент, после которого непроведённые платежи, невыполненные платежные поручения или другие обязательства не могут быть отозваны участником? Каким образом ПС запрещает односторонний отзыв акцептованных, но неисполненных платежей, распоряжений о переводе и обязательств после этого момента?		
8.3.2. При каких обстоятельствах поручение или обязательство, акцептованное системой к расчету, все же может быть отозвано (например, распоряжения, поставленные в очередь)? Каким образом может быть отозвано? Кто вправе отозвать непроведённый платеж или невыполненное платежное поручение?		
8.3.3. При каких условиях ПС допускает исключения и продления предельного срока отзыва?		
8.3.4. В каких документах ПС определяет данную информацию? Каким образом и кому раскрывается данная информация?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 9. Денежные расчеты. ИФР должна осуществлять денежные расчеты в средствах центрального банка, если это практически возможно и такие средства имеются. Если средства центрального банка не используются, ИФР должна минимизировать и строго контролировать кредитные риски и риски ликвидности, вызванные использованием средств коммерческих банков.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 9.1. Во избежание кредитного риска и риска ликвидности ПС должна проводить денежные расчеты в деньгах центрального банка, когда это возможно, и такие средства имеются.		

9.1.1. Каким образом ПС проводит денежные расчеты? Если ПС проводит мультивалютные расчеты, каким образом ПС осуществляет денежный расчет в каждой валюте?		
9.1.2. Если ПС не производит расчеты в деньгах центрального банка, то почему?		
Ключевое соображение 9.2. Если деньги центрального банка не используются, ПС должна проводить денежные расчеты, используя расчетный актив, отличающийся низким кредитным риском или риском ликвидности, или его не имеющий.		
9.2.1. Если деньги центрального банка не используются, каким образом ПС оценивает кредитный риск и риск ликвидности расчетных активов, используемых для денежных расчетов?		
9.2.2. Если ПС производит расчеты в деньгах коммерческого банка, каким образом ПС выбирает расчетные банки? Каковы особые критерии выбора, применяемые ПС?		
Ключевое соображение 9.3. Если ПС производит расчеты в деньгах коммерческого банка, она должна контролировать, управлять и ограничивать кредитные риски и риски ликвидности, возникающие со стороны коммерческих расчетных банков. В частности, ПС должна установить для своих расчетных банков строгие критерии, учитывающие, в частности, порядок регулирования и надзора за их деятельностью, кредитоспособность, капитализацию, доступ к ликвидности и операционную надежность, и контролировать соблюдение этих критериев. ПС также должна осуществлять мониторинг и управление концентрацией кредитных рисков и рисков ликвидности коммерческих расчетных банков.		
9.3.1. Каким образом ПС проводит мониторинг соблюдения критериев, применимых к расчетным банкам и касающихся их выбора? Например, каким образом ПС оценивает регулирование и надзор за их деятельностью, их кредитоспособность, капитализацию, доступ к ликвидности и операционную надежность?		

9.3.2. Каким образом ПС проводит мониторинг, управляет и ограничивает свой кредитный риск и риск ликвидности, создаваемый коммерческими расчетными банками? Каким образом ПС проводит мониторинг и управляет концентрацией кредитного риска и риска ликвидности, связанного с этими банками?		
9.3.3. Каким образом ПС оценивает свои потенциальные убытки и дефицит ликвидности, а также потенциальные убытки и дефицит ликвидности своих участников в случае неплатежеспособности крупнейшего расчетного банка?		
Ключевое соображение 9.4. Если ПС проводит денежные расчеты по собственным книгам, она должна минимизировать и строго контролировать свои кредитные риски и риски ликвидности.		
9.4.1. Если ПС проводит денежные расчеты по своим книгам, каким образом она минимизирует и строго контролирует свой кредитный риск и риск ликвидности?		
Ключевое соображение 9.5. Юридические соглашения ПС с расчетными банками должны четко устанавливать, когда именно проводятся переводы по книгам отдельных расчетных банков, что переводы являются окончательными после выполнения, а также что полученные средства по возможности должны перечисляться как можно быстрее, минимум до конца дня, а в идеальном случае – в течение операционного дня, чтобы обеспечить ПС и ее участникам возможность управления кредитными рисками и рисками ликвидности.		
9.5.1. Устанавливают ли юридические договоренности ПС с расчетными банками, что при осуществлении переводов переводы становятся окончательными при их исполнении и что полученные средства могут быть перечислены?		
9.5.2. Переводятся ли полученные средства не позднее окончания дня? Если нет, то почему? Переводятся ли они в течение дня? Если нет, то почему?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		

Принцип 10. Фактическая поставка (не применим к ПС). ИФР должна четко определять свои обязательства в отношении поставки реальных инструментов или товаров, а также выявлять, проводить мониторинг и управлять рисками, связанными с фактической поставкой.		
Принцип 11. Центральные депозитории ценных бумаг (не применим к ПС) Центральный депозитарий ценных бумаг должен иметь соответствующие правила и процедуры, способствующие обеспечению сохранности выпусков ценных бумаг, минимизации и управлению рисками, связанными с хранением и передачей ценных бумаг. Центральный депозитарий ценных бумаг должен учитывать ценные бумаги в имобилизованной или дематериализованной форме с целью их перевода в бездокументарной форме.		
Принцип 12. Расчетные системы обмена на стоимость. Если ИФР осуществляет расчеты по сделкам, включающие расчеты по двум взаимосвязанным обязательствам (например, транзакции с ценными бумагами или валютным сделкам), то она должна исключать риск принципала, производя окончательные расчеты по одному обязательству после окончательных расчетов по другому обязательству.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 12.1. ПС, которая является расчетной системой обмена на стоимость, должна исключать риск принципала, обеспечивая проведение окончательных расчетов по одному обязательству, если и только если проведен окончательный расчет по взаимосвязанному с ним обязательству, независимо от того, проводит ли ПС расчеты на основе брутто или нетто, а также от момента наступления завершенности.		

12.1.1. Каким образом юридическая, договорная, техническая база ПС и ее система управления рисками обеспечивают, чтобы окончательный расчет по соответствующим финансовым инструментам исключал риск принципала? Какие процедуры обеспечивают, чтобы окончательный расчет по одному обязательству осуществлялся только в случае проведения окончательного расчета по взаимосвязанному обязательству?		
12.1.2. Каким образом производится расчет по взаимосвязанным обязательствам – на валовой основе (сделка за сделкой) или на основе нетто?		
12.1.3. Является ли завершенность расчета по взаимосвязанным обязательствам одновременной? Если нет, каков момент завершенности по обоим обязательствам? Минимизирован ли интервал времени между блокированием и окончательным расчетом по обоим обязательствам? Защищены ли заблокированные активы от требований третьих лиц?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 13. Правила и процедуры, относящиеся к невыполнению обязательств участником. ИФР должна иметь эффективные и четко определенные правила и процедуры управления в случае невыполнения обязательств участником. Эти правила и процедуры должны быть разработаны, чтобы гарантировать, что ИФР может принять своевременные меры для снижения убытков и дефицита ликвидности и продолжить выполнять свои обязательства.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 13.1. ПС должна иметь правила и процедуры ликвидации последствий невыполнения обязательств, позволяющие ПС продолжать выполнение своих обязательств в случае невыполнения обязательств участником и определяющие порядок пополнения ресурсов после выполнения обязательств.		
Правила и процедуры ликвидации последствий невыполнения обязательств		

13.1.1. Дают ли правила и процедуры ПС четкое определение событию дефолта (как финансового, так и операционного дефолта участника) и способу выявления дефолта? Как определяются эти события?		
13.1.2. Каким образом правила и процедуры ПС регулируют следующие ключевые аспекты дефолта участника: 1) действия, которые ПС может предпринять при объявлении дефолта; 2) насколько действия являются автоматическими или дискреционными; 3) изменения в обычной расчетной практике; 4) управление транзакциями на различных стадиях обработки; 5) ожидаемый режим в отношении собственных транзакций, транзакций и счетов клиентов; 6) вероятная последовательность действий; 7) роли, обязательства и обязанности различных сторон, включая участников, исполняющих свои обязательства; 8) существование других механизмов, которые могут быть активированы для смягчения воздействия дефолта?		
Использование финансовых ресурсов		
13.1.3. Каким образом правила и процедуры ПС позволяют ПС немедленно использовать финансовые ресурсы, поддерживаемые ею с целью покрытия убытков и устранения дефицита ликвидности, вызванных дефолтом, включая возможности по обеспечению ликвидности?		
13.1.4. Каким образом правила и процедуры ПС регулируют порядок использования финансовых ресурсов?		
13.1.5. Каким образом правила и процедуры ПС регулируют пополнение ресурсов после дефолта?		
Ключевое соображение 13.2. ПС должна быть хорошо подготовлена к применению правил и процедур ликвидации последствий невыполнения обязательств, включая соответствующие дискреционные процедуры, предусмотренные ее правилами.		

13.2.1. Имеет ли руководство ПС внутренние планы, четко определяющие роли и обязанности по ликвидации последствий невыполнения обязательств? Каковы эти планы?		
13.2.2. Какие коммуникационные процедуры использует ПС для своевременного оповещения всех заинтересованных сторон, включая органы регулирования, надзора и наблюдения?		
13.2.3. Как часто пересматриваются внутренние планы по управлению при дефолте? Каковы управляющие воздействия (меры), предусмотренные этими планами?		
Ключевое соображение 13.3. ПС должна обнародовать основные аспекты правил и процедур ликвидации последствий невыполнения обязательств.		
13.3.1. Каким образом ключевые аспекты правил и процедуры ПС по управлению при дефолте участников раскрываются публично? Каким образом они регулируют: а) обстоятельства, при которых эти действия могут предприниматься; б) кто вправе предпринимать эти действия; в) объем предпринимаемых действий, включая режим в отношении как собственных, так и клиентских позиций, средств и активов; г) механизмы по регулированию обязательств ПС перед участниками, исполняющими свои обязательства; д) механизмы, способствующие урегулированию обязательств участников, находящихся в дефолте, перед их клиентами, если между клиентами участников существуют прямые отношения?		
Ключевое соображение 13.4. ПС должна привлекать своих участников, компетентные органы и другие заинтересованные стороны к тестированию и анализу процедур ПС при невыполнении обязательств, включая процедуры ликвидации. Такое тестирование и анализ должны проводиться, как минимум, один раз в год или после существенного изменения правил и процедур, чтобы убедиться в практической возможности и эффективности их применения.		

13.4.1. Каким образом ПС привлекает участников и другие заинтересованные стороны к тестированию и пересмотру процедур ПС по управлению при дефолте? С какой периодичностью проводятся тесты и пересмотр? Каким образом используются результаты тестов? Каким образом результаты доводятся до сведения совета директоров, комитета по рискам и компетентных органов?		
13.4.2. Какие процедуры и сценарии потенциального дефолта участников охватывают тесты? В какой степени ПС тестирует введение режима оздоровления и реорганизации ее участниками?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 14. Сегрегация и перемещаемость (не применим к ПС) ИФР должна четко определять свои обязательства в отношении поставки реальных инструментов или товаров, а также выявлять, проводить мониторинг и управлять рисками, связанными с фактической поставкой.		
Принцип 15. Общий коммерческий риск. ИФР должна выявлять, контролировать и управлять общим коммерческим риском и иметь ликвидные чистые активы, финансируемые за счет собственных средств и достаточные для покрытия потенциальных общих коммерческих убытков, чтобы она могла продолжать осуществление операций и услуг как действующее предприятие в том случае, если убытки станут реальными. Кроме того, чистые ликвидные активы всегда должны быть достаточны для обеспечения восстановления или упорядоченного завершения критических операций и услуг.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 15.1. ПС должна иметь надежные системы управления и контроля для выявления, мониторинга и управления общими коммерческими рисками, включая потери от неадекватной реализации бизнес-стратегии, отрицательные денежные потоки или непредвиденные и чрезмерно высокие операционные расходы.		

15.1.1. Каким образом ПС выявляет свои общие коммерческие риски? Какие общие коммерческие риски выявлены ПС?		
15.1.2. Каким образом ПС проводит мониторинг и управляет своими общими коммерческими рисками на непрерывной основе? Учитывает ли оценка коммерческих рисков ПС потенциальное воздействие на движение денежных средств и капитала (в случае если это частная ПС)?		
Ключевое соображение 15.2. ПС должна располагать ликвидными чистыми активами, финансируемыми за счет собственного капитала (такими как обыкновенные акции, открытые резервы и прочая нераспределенная прибыль), чтобы иметь возможность продолжать выполнение критических операций и оказание критических услуг в качестве действующего предприятия в том случае, если она несет общие коммерческие убытки. Величина ликвидных чистых активов, финансируемых за счет собственного капитала, которым должна располагать ПС, должна определяться профилем ее общего коммерческого риска и продолжительностью времени, необходимого для обеспечения восстановления или упорядоченного завершения наиболее важных операций и услуг, если такие меры принимаются.		
15.2.1. Располагает ли ПС ликвидными чистыми активами, финансируемыми за счет собственного капитала, в мере, необходимой для продолжения выполнения операций и оказания услуг как функционирующая структура в том случае, если она понесет общие коммерческие убытки?		
15.2.2. Каким образом ПС рассчитывает сумму ликвидных чистых активов, финансируемых за счет собственного капитала, для покрытия общих коммерческих рисков? Каким образом ПС определяет продолжительность времени и соответствующие операционные издержки, необходимые для возобновления деятельности или упорядоченного завершения наиболее важных операций и услуг?		

Ключевое соображение 15.3.

ПС должна утвердить жизнеспособный план восстановления или упорядоченной ликвидации и обладать достаточными чистыми ликвидными активами, финансируемыми за счет собственного капитала, для его реализации. Величина чистых ликвидных активов ПС, финансируемых за счет собственного капитала, должна составлять не менее величины текущих операционных расходов за шесть месяцев. Данные активы являются дополнением к ресурсам, необходимым для покрытия невыполненных обязательств участников или других рисков, предусмотренных принципами управления финансовыми ресурсами. Тем не менее, капитал, соответствующий международным стандартам, основанным на рисках, может учитываться в соответствующих случаях, если это необходимо или целесообразно, во избежание дублирования требований о достаточности капитала.

План по возобновлению деятельности или упорядоченной ликвидации

15.3.1. Разработан ли у ПС план по восстановлению деятельности или упорядоченной ликвидации? Если да, что данный план предусматривает (например, операционные, технологические и юридические требования, которые должны выполнять участники для перехода в альтернативную структуру или для ее создания)?		
---	--	--

Ресурсы

15.3.2. Какой величиной ликвидных чистых активов, финансируемых за счет собственного капитала, располагает ПС в целях реализации данного плана? Каким образом ПС определяет достаточность этой суммы для реализации плана? Составляет ли эта величина не менее объема текущих операционных расходов ПС за шесть месяцев?		
15.3.3. Каким образом структура ресурсов обеспечивает, чтобы ресурсы для покрытия коммерческих рисков и убытков были отделены от ресурсов для покрытия дефолта участника?		
15.3.4. Владеет ли ПС капиталом, соответствующим международным стандартам, основанным на рисках, для покрытия общих коммерческих рисков?		

Ключевое соображение 15.4. Активы, предназначенные для покрытия общего коммерческого риска, должны быть высококачественными и достаточно ликвидными активами, позволяющими ПС покрывать текущие и планируемые расходы в рамках широкого спектра сценариев, в том числе в условиях неблагоприятной рыночной ситуации.		
15.4.1. Каков состав ликвидных чистых активов ПС, финансируемых за счет собственного капитала? Каким образом может ПС конвертировать их в денежные средства с небольшими потерями или без потерь в стоимости в условиях неблагоприятной ситуации на рынке?		
15.4.2. Проводит ли ПС регулярные оценки и мониторинг качества ликвидности своих ликвидных чистых активов, финансируемых за счет собственного капитала, для оплаты ПС своих текущих и прогнозируемых операционных расходов в рамках различных сценариев, в том числе в условиях неблагоприятной рыночной ситуации?		
Ключевое соображение 15.5. ПС должна подготовить обоснованный план по привлечению дополнительного капитала в случае, если величина ее собственного капитала приблизится к установленному минимуму или станет меньше необходимой суммы. Этот план должен быть одобрен советом директоров и регулярно обновляться.		
15.5.1. Разработан ли у ПС план по привлечению дополнительного капитала? Каковы основные характеристики плана ПС по привлечению дополнительного капитала в случае, если ее собственный капитал приблизится к установленному минимуму или станет ниже?		
15.5.2. Как часто план по привлечению дополнительного капитала пересматривается и обновляется?		
15.5.3. Какова роль совета директоров ПС (или аналогичного органа) в пересмотре и утверждении плана ПС по привлечению дополнительного капитала?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		

Принцип 16. Депозитарный и инвестиционный риск. ИФР должна защищать свои активы и активы своих участников, минимизировать риск потерь в них и задержек в доступе к этим активам. ИФР должна инвестировать в инструменты, отличающиеся минимальными кредитным и рыночным риском и риском ликвидности.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 16.1. ПС должна хранить свои активы и активы своих участников в организациях, являющихся объектами надзора и регулирования и имеющих надежные методы учета, процедуры безопасного хранения и системы внутреннего контроля, обеспечивающие полную защиту этих активов.		
16.1.1. Если ПС пользуется услугами депозитариев, каким образом ПС выбирает их? Каковы применимые особые критерии отбора ПС, в том числе, являются ли эти организации предметом надзора и регулирования? Каким образом ПС проводит мониторинг соответствия депозитариев этим критериям?		
16.1.2. Каким образом ПС проверяет, имеют ли эти организации учетную практику, процедуры безопасного хранения и системы внутреннего контроля, обеспечивающие полную защиту активов участников?		
Ключевое соображение 16.2. При необходимости ПС должна иметь немедленный доступ к своим активам и активам, переданным ей участниками.		
16.2.1. Каким образом ПС определяет, что у нее имеется надежная правовая основа для обеспечения принудительного исполнения ее прав или прав владельца на активы, находящиеся на ответственном хранении?		
16.2.2. Каким образом ПС обеспечивает немедленный доступ к своим активам, включая ценные бумаги, хранимые в депозитарии, расположенном в другом часовом поясе или юрисдикции, в случае дефолта участника?		
Ключевое соображение 16.3. ПС должна проводить оценку и понимать свои риски в отношении ее банков-депозитариев, принимая во внимание полный спектр их взаимосвязей друг с другом.		

16.3.1. Каким образом ПС оценивает и понимает риски, связанные с ее банками-депозитариями? При управлении этими рисками каким образом она учитывает взаимосвязи с каждым из них? Например, может ли ПС пользоваться услугами нескольких депозитариев для безопасного хранения активов с целью диверсифицировать риск, создаваемый отдельно взятым депозитарием? Каким образом ПС проводит мониторинг концентрации рисков, связанных с ее банками-депозитариями?		
Ключевое соображение 16.4. Инвестиционная стратегия ПС должна соответствовать общей стратегии управления риском и полностью раскрываться ее участникам, причем инвестиции должны быть обеспечены требованиями или являться требованиями к высоконадежным должникам. Инвестиции ПС должны предоставлять возможность быстрой ликвидации при незначительных отрицательных последствиях для цен или без таких последствий.		
Инвестиционная стратегия		
16.4.1. Каким образом ПС обеспечивает, чтобы ее инвестиционная стратегия согласовывалась с общей стратегией управления рисками? Каким образом и кому ПС раскрывает свою инвестиционную стратегию?		
16.4.2. Каким образом ПС обеспечивает, чтобы ее инвестиции были обеспечены или состояли из требований к высоконадежным должникам на непрерывной основе?		
Рисковые характеристики инвестиций		
16.4.3. Каким образом ПС учитывает общий риск, связанный с должниками, при выборе объектов инвестиций? В отношении каких инвестиций существуют лимиты во избежание концентрации кредитного риска?		
16.4.4. Инвестирует ли ПС активы участников в их собственные ценные бумаги или активы ее аффилированных лиц?		
16.4.5. Каким образом ПС обеспечивает, чтобы ее инвестиции допускали быструю ликвидацию с минимальной потерей (при ее наличии) в цене?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		

Принцип 17. Операционный риск.

ИФР должна выявлять все возможные источники операционного риска, как внутренние, так и внешние, и ослаблять их влияние за счет использования надлежащих систем, принципов, процедур и средств контроля. Системы должны обеспечивать высокий уровень безопасности и операционной надежности и иметь адекватную пропускную способность. Управление непрерывностью деятельности должно быть направлено на своевременное восстановление операций и выполнение обязанностей ПС, в том числе в случае широкомасштабного или крупного нарушения в работе.

Оценочные ключевые соображения:		Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 17.1. ПС должна создать надежную структуру управления операционным риском, используя надлежащие системы, принципы, процедуры и средства контроля для выявления, мониторинга и управления операционными рисками.			
Выявление операционного риска			
17.1.1. Каковы политики и процессы ПС по выявлению возможных источников операционных рисков? Каким образом эти процессы способствуют выявлению возможных источников операционных рисков, независимо от того, вызваны ли эти риски внутренними факторами (например, механизмами самой системы, включая человеческие ресурсы), участниками ПС или внешними факторами?			
17.1.2. Какие источники операционных рисков выявила ПС? Какие критические точки выявила ПС в своей операционной деятельности?			
Управление операционным риском			
17.1.3. Каким образом ПС проводит мониторинг и управляет выявленными операционными рисками? В каких документах закреплены данные системы, политики, процедуры и методы контроля?			
Политики, процессы и методы контроля			

17.1.4. Какие политики, процессы и средства контроля использует ПС для обеспечения выполнения операционных процедур надлежащим образом? В какой степени применимые ПС системы, политики, процессы и средства контроля учитывают соответствующие международные, национальные и отраслевые стандарты управления операционными рисками?		
17.1.5. Как реализуемые ПС политики по управлению кадрами определяют найм, профессиональную подготовку и удержание квалифицированного персонала, и каким образом эти политики смягчают последствия высокого уровня текучести кадров и рисков, связанных с лицами, занимающими ключевые должности? Каким образом политики ПС по управлению кадрами и рисками регулируют предотвращение мошенничества?		
17.1.6. Каким образом применимые ПС политики и процессы управления изменениями и управления проектами смягчают риск негативного влияния изменений и крупных проектов на бесперебойное функционирование системы?		
Ключевое соображение 17.2. Совет директоров ПС должен четко определить роли и обязанности по управлению операционным риском и утверждать структуру управления операционным риском ПС. Системы, операционные принципы, процедуры и средства контроля должны подвергаться проверке, аудиту и тестированию как периодически, так и после существенных изменений.		
Роли, обязанности и модель		
17.2.1. Каким образом совет директоров определяет основные роли и обязанности по управлению операционными рисками?		
17.2.2. Пересматривает ли совет директоров ПС открытым образом и утверждает ли систему управления операционными рисками ПС? Как часто совет пересматривает и утверждает структуру управления операционными рисками ПС?		
Пересмотр, аудит и тестирование		

17.2.3. Каким образом ПС пересматривает, ревизует и тестирует свои системы, политики, процедуры и методы контроля, включая механизмы управления операционными рисками у участников? Как часто ПС проводит пересмотры, аудит и тесты у участников?		
17.2.4. В какой степени, при необходимости, система управления операционными рисками ПС подлежит проверке внешними аудиторами?		
Ключевое соображение 17.3. ПС должна иметь точно определенные цели в области операционной надежности и применять утвержденную политику, предназначенную для достижения этих целей.		
17.3.1. Каковы поставленные ПС цели в области операционной надежности, как качественные, так и количественные? В каких документах и каким образом они закреплены?		
17.3.2. Каким образом достижение этих целей обеспечивает высокую степень операционной надежности?		
17.3.3. Каковы существующие политики, разработанные для достижения ПС целей операционной надежности, обеспечивающие для ПС возможность осуществлять необходимые действия?		
Ключевое соображение 17.4. ПС должна обеспечивать наличие достаточной пропускной способности и возможности ее наращивания для обработки возросших объемов операций в период стресса и достижения целевого уровня обслуживания.		
17.4.1. Каким образом ПС пересматривает, проверяет и тестирует расширяемость и адекватность пропускной способности управления, по меньшей мере, прогнозируемыми объемами в период стресса? Как часто ПС проводит пересмотры, аудит и тесты?		
17.4.2. Каким образом регулируются ситуации, в которых операционная способность превышает или близка к превышению?		
Ключевое соображение 17.5. ПС должна выработать комплексные принципы физической и информационной безопасности, учитывающую ее уязвимые стороны и угрозы.		
Физическая безопасность		

17.5.1. Каковы применимые ПС политики и процессы, включая политики и процессы по управлению изменениями и проектами, для целей учета возможных источников физической уязвимости и угроз на непрерывной основе?		
17.5.2. Учитывают ли применимые ПС политики, процессы, методы контроля и тесты соответствующие международные, национальные и отраслевые стандарты физической безопасности?		
Информационная безопасность		
17.5.3. Каковы применимые ПС политики и процессы, включая политики и процессы по управлению изменениями и проектами, для целей учета на непрерывной основе возможных источников уязвимости и угроз для информационной безопасности?		
17.5.4. Учитывают ли применимые ПС политики, процессы, методы контроля и тесты соответствующие международные, национальные и отраслевые стандарты информационной безопасности?		
Ключевое соображение 17.6. ПС должна иметь план обеспечения непрерывности деятельности, учитывающий события, которые создают значительный риск нарушения операций, в том числе события, которые могли бы вызвать широкомасштабные или значительные нарушения. Этот план должен предусматривать использование резервного объекта и обеспечивать возобновление работы критических информационно-технологических (ИТ) систем в течение двух часов после событий, вызвавших нарушение в работе. План должен предоставлять ПС возможность завершения расчетов к концу дня, когда возникло нарушение, даже в экстремальной ситуации. ПС должна регулярно проводить тестирование своего плана.		
Задачи плана обеспечения непрерывности деятельности		
17.6.1. Каким образом и в какой степени план обеспечения непрерывности деятельности ПС отражает задачи, политики и процедуры, принимающие во внимание быстрое восстановление деятельности и своевременное возобновление критических операций после широкомасштабного или глобального сбоя?		
Структура плана обеспечения непрерывности деятельности		

17.6.2. Каким образом, и в какой степени план обеспечения непрерывности деятельности ПС позволяет восстановление критических ИТ-систем и возобновление операций в течение двух часов после сбоя, а также предусматривает возможность выполнения или завершения ПС расчетов до окончания дня, когда произошло нарушение в работе, даже в экстремальных обстоятельствах?		
17.6.3. Каким образом план действий для непредвиденных ситуаций обеспечивает своевременное выявление статуса всех транзакций при сбое в работе, и если существует возможность потери данных, то какие процедуры регулируют потерю данных (например, сверка с участниками или третьими лицами)?		
17.6.4. Каким образом применяемые ПС процедуры кризисного управления учитывают потребность в эффективной коммуникации внутри системы и с основными внешними заинтересованными сторонами и компетентными органами?		
Резервный объект		
17.6.5. Каким образом план обеспечения непрерывности деятельности ПС предусматривает использование резервного объекта (располагающего надлежащими основными ресурсами, мощностями, функциональными возможностями и укомплектованного персоналом)? В какой степени обеспечено, что резервный объект находится на надлежащем географическом удалении от основного, чтобы иметь четкий профиль риска?		
17.6.6. Рассматривала ли ПС альтернативные механизмы (например, процедуры на основе ручной обработки, процедуры на основе бумажных документов и другие варианты), позволяющие производить обработку срочных транзакций в экстремальных обстоятельствах?		
Пересмотр и тестирование		

17.6.7. Каким образом применимые ПС механизмы обеспечения непрерывности деятельности пересматриваются и тестируются, включая сценарии, связанные с широкомасштабными и глобальными сбоями? Как часто эти механизмы пересматриваются и тестируются?		
17.6.8. Каким образом проводимые ПС пересмотр и тестирование механизмов обеспечения непрерывности деятельности задействуют участников ПС, основных провайдеров услуг и связанных ПС? Как часто участники ПС, основные провайдеры услуг и связанные ПС привлекаются к пересмотру и тестированию?		
Ключевое соображение 17.7. ПС должна выявлять, осуществлять мониторинг и управление рисками основных участников, других ПС, а также провайдеров услуг и коммунальных служб, которым они могут подвергать ее операции. Кроме того, ПС должна выявлять, осуществлять мониторинг и управление рисками своих операций, которым могут подвергаться другие ПС.		
Риски, связанные с собственными операциями ПС		
17.7.1. Какие риски для своих операций, создаваемые участниками, другими ПС, провайдерами услуг и коммунальными службами, выявила ПС? Каким образом ПС проводит мониторинг и управляет этими рисками?		
17.7.2. Если ПС на основе аутсорсинга пользуется услугами, критичными для ее операций, каким образом ПС обеспечивает, чтобы операции провайдера критических услуг соответствовали тем же требованиям к надежности, которые применялись бы к ним в случае, если бы они оказывались самой ПС?		
Риски для других ПС		
17.7.3. Каким образом ПС выявляет, проводит мониторинг и смягчает риски, создаваемые ею для других ПС?		
17.7.4. В какой степени ПС координирует свои механизмы обеспечения непрерывности деятельности с другими взаимозависимыми ПС?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		

Принцип 18. Требования к доступу и участию.

ИФР должна применять объективные, учитывающие риск и общеизвестные критерии участия, обеспечивающие справедливый и открытый доступ.

Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 18.1. ПС должна предоставлять справедливый и открытый доступ к своим услугам, в том числе прямым, и, если необходимо, косвенным участникам и другим ПС на основе разумных требований к участию, обусловленных риском.		
Критерии участия и требования к участию		
18.1.1. Каковы применимые ПС критерии участия и требования к участию (например, операционные, финансовые и юридические требования)?		
18.1.2. Каким образом данные критерии и требования допускают справедливый и открытый доступ к услугам ПС, в том числе прямым и, в соответствующих случаях, непрямым участникам и другим ПС, на основе разумных, связанных с риском требований к участию?		
Ключевое соображение 18.2. Требования к участию в ПС должны быть оправданы соображениями безопасности и эффективности ПС и рынков, которые она обслуживает, соразмерны специфическим рискам ПС и обнародованы. При условии поддержания приемлемых стандартов контроля риска ПС должна устанавливать требования, предусматривающие наименьшие ограничения доступа, которые позволяет ситуация.		
Обоснование и рациональная основа критериев участия		
18.2.1. Насколько обоснованны требования ПС к участию в плане безопасности и эффективности ПС и ее роли на обслуживаемом ею рынке, и насколько они учитывают и сопоставимы с особыми рисками ПС?		
18.2.2. Существуют ли требования к участию, не основанные на риске, но предусмотренные законодательными актами или нормативными документами? Если да, то каковы эти требования?		

18.2.3. Применяются ли ко всем типам участников одинаковые критерии доступа? Если нет, какова рациональная основа иных критериев (например, объем или вид деятельности, дополнительные требования к участникам, действующим от имени третьих лиц, дополнительные требования к участникам, являющимся нерегулируемыми организациями)?		
Упрощенный доступ		
18.2.4. Каким образом ограничения и требования к доступу пересматриваются для обеспечения того, чтобы обеспечить упрощенный доступ, насколько допустимо в существующих обстоятельствах, согласующийся с приемлемыми методами контроля риска? Как часто проводится пересмотр?		
Раскрытие информации о критериях		
18.2.5. Каким образом критерии участия, включая ограничение участия, раскрываются публично?		
Ключевое соображение 18.3. ПС должна постоянно контролировать соблюдение установленных ею требований к участию и иметь точно определенные и обнародованные процедуры, обеспечивающие приостановление участия и упорядоченное исключение участника, который или более не отвечает требованиям к участию.		
Контроль соответствия		
18.3.1. Каким образом ПС проводит непрерывный контроль соответствия участников критериям доступа? Каким образом политики ПС предусматривают, чтобы информация, используемая для проведения контроля соответствия критериям участия, была своевременной и точной?		
18.3.2. Каковы политики ПС по проведению расширенного наблюдения или введения дополнительных методов контроля за участником, чей профиль риска ухудшается?		
Приостановление участия и упорядоченный выход		
18.3.3. Каковы процедуры ПС по управлению приостановлением участия и упорядоченным исключением участника, нарушившего требования к участию или прекратившего им соответствовать?		

18.3.4. Каким образом процедуры ПС по управлению приостановлением участия и упорядоченным исключением участника раскрываются публично?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 19. Многоуровневая структура участия. ИФР должна выявлять, осуществлять мониторинг и управлять существенными рисками, которым она подвергается вследствие многоуровневой структуры участия.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 19.1. ПС должна обеспечивать, чтобы ее правила, процедуры и соглашения позволяли собирать основную информацию о косвенном участии в целях выявления, мониторинга и управления всеми существенными рисками, которым ПС подвергается вследствие наличия многоуровневой структуры участия.		
Многоуровневая структура участия		
19.1.1. Имеет ли ПС многоуровневую структуру участия? Если имеет, опишите эту структуру.		
19.1.2. Каким образом ПС собирает базовую информацию о непрямом участии? Какая информация собирается и как часто она обновляется?		
Риски для ПС		
19.1.3. Каким образом ПС оценивает риски, создаваемые такой структурой?		
19.1.4. Какие существенные риски для ПС, создаваемые многоуровневой структурой участия, выявила ПС? Каким образом ПС смягчает эти риски?		
Ключевое соображение 19.2. ПС должна выявлять существенную зависимость между прямыми и косвенными участниками, способную повлиять на ПС.		
19.2.1. Каким образом ПС выявляет существенную зависимость между прямыми и косвенными участниками, способную повлиять на ПС?		

Ключевое соображение 19.3.

ПС должна выявлять косвенных участников, заключивших значительную часть сделок, которые обрабатывает ПС, а также косвенных участников, объемы или количество транзакций которых велики по сравнению с возможностями прямых участников, обеспечивающих им доступ к ПС, в целях управления рисками, вызванными этими транзакциями.

19.3.1. Выявила ли ПС (а) долю операций, проводимых каждым прямым участником от имени косвенных участников, в объеме операций прямых участников; (б) прямых участников, действующих от имени большего числа косвенных участников; (в) косвенных участников, чей объем операций в обороте системы является значительным; и (г) косвенных участников, чьи объемы и количество транзакций являются крупными в сравнении с оборотом прямых участников, через которых они получают доступ к ПС, в целях управления рисками, создаваемыми такими транзакциями?		
19.3.2. Какие риски создаются у ПС и каким образом ПС управляет рисками, создаваемыми ключевыми косвенными участниками?		

Ключевое соображение 19.4.

ПС должна регулярно анализировать риски, вызванные многоуровневой структурой участия, и при необходимости принимать меры, направленные на снижение рисков.

19.4.1. Каковы применимые ПС принципы пересмотра правил и процедур в целях снижения рисков для ПС, создаваемых многоуровневым участием? Как часто проводится пересмотр?		
19.4.2. Какие критерии использует ПС для определения момента, когда требуется принятие мер по снижению рисков? Каким образом ПС проводит мониторинг и снижает свои риски?		
Итоговая оценка:		

Комментарии/рекомендации:

Принцип 20. Связи ИФР (не применим к ПС)

ИФР, устанавливающая связи с одной или несколькими ИФР, должна выявлять, проводить мониторинг и управлять рисками, создаваемыми этими связями

Принцип 21. Эффективность и результативность. ИФР должна эффективно и результативно удовлетворять потребности своих участников и рынков, которые она обслуживает.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 21.1. Архитектура ПС должна обеспечивать удовлетворение потребностей участников и рынков, которые она обслуживает, в частности, это касается выбора схемы клиринга и расчетов, операционной структуры, спектра продуктов, по которым производится клиринг, расчеты или учет, а также использования технологий и процедур.		
21.1.1. Каким образом ПС определяет, учитывает ли ее структура (включая механизмы клиринга и расчетов, операционную структуру, системы поставки и технологии, а также отдельные услуги и продукты) потребности обслуживаемых ею участников и рынков?		
21.1.2. Каким образом ПС определяет, соответствует ли она требованиям и потребностям участников и других пользователей и продолжает соответствовать этим требованиям по мере их изменения (например, посредством механизмов обратной связи)?		
Ключевое соображение 21.2. ПС должны иметь точно определенные цели и задачи, которые поддаются количественной оценке и могут быть достигнуты, такие как минимальные уровни обслуживания, ожидания в области управления риском и бизнес-приоритеты.		
21.2.1. Каковы цели и задачи ПС в отношении результативности ее операций?		
21.2.2. Каким образом ПС обеспечивает, чтобы ее цели и задачи были четкими, поддавались количественной оценке и являлись достижимыми?		
21.2.3. В какой степени уже реализованы цели и задачи? Какие механизмы использует ПС для измерения и оценки степени реализации?		
Ключевое соображение 21.3. ПС должна иметь отработанные механизмы регулярного анализа своих эффективности и результативности.		
21.3.1. Какие процедуры и показатели использует ПС для количественной оценки эффективности и результативности?		

21.3.2. Как часто ПС оценивает свою эффективность и результативность?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 22. Процедуры и стандарты связи. ИФР должна использовать или адаптировать международные процедуры и стандарты связи, чтобы обеспечить эффективные платежи, клиринг, расчеты и ведение документации.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 22.1. ПС должна использовать или как минимум адаптировать международно принятые процедуры и стандарты связи.		
Коммуникационные процедуры		
22.1.1. Использует ли ПС международные процедуры передачи сообщений и, если да, то какие именно? Если нет, то каким образом ПС обеспечивает оперативную совместимость с международными процедурами передачи сообщений?		
22.1.2. Если ПС осуществляет трансграничные операции, то каким образом в операционных процедурах, процессах и системах ПС используются международные процедуры передачи сообщений или иным образом обеспечивается оперативная совместимость при трансграничных операциях?		
Коммуникационные стандарты		
22.1.3. Использует ли ПС международные стандарты передачи сообщений, и, если да, то какие именно? Если нет, то каким образом ПС обеспечивает оперативную совместимость с международными процедурами передачи сообщений?		
22.1.4. Если ПС осуществляет трансграничные операции, то каким образом в операционных процедурах, процессах и системах ПС используются международные процедуры передачи сообщений или иным образом обеспечивается оперативная совместимость при трансграничных операциях?		

22.1.5. Если международные стандарты не используются, то каким образом в ПС обеспечивается оперативная совместимость систем, передающих или конвертирующих формат сообщений и данных, отвечающих международным стандартам, в национальный эквивалент, и наоборот?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 23. Раскрытие правил, основных процедур и рыночных данных. ИФР должна устанавливать четкие и всеобъемлющие правила и процедуры и предоставлять достаточную информацию, позволяющую ее участникам получить ясное представление о рисках, комиссионных и других (реальных) расходах, с которыми связано их участие в ИФР. Все соответствующие правила и основные процедуры должны быть обнародованы.		
Оценочные ключевые соображения:	Оценка ОПС	Оценка НБКР
Ключевое соображение 23.1. ПС должна определять точные и всеобъемлющие правила и процедуры, и полностью доводить до сведения участников, кроме того, соответствующие правила и основные процедуры должны быть обнародованы.		
Правила и процедуры		
23.1.1. В каких документах сформулированы правила и процедуры ПС? Каким образом эти документы раскрываются участникам?		
23.1.2. Каким образом ПС определяет, что ее правила и процедуры являются четко сформулированными и комплексными?		
Раскрытие информации		
23.1.3. Какая информация содержится в правилах и процедурах ПС о процедурах, которым она должна следовать в нестандартных, но предсказуемых ситуациях?		
23.1.4. Каким образом и кому ПС раскрывает сведения о технологических процессах, которые она выполняет при изменении правил и процедур?		
23.1.5. Каким образом ПС публично раскрывает соответствующие правила и основные процедуры?		

Ключевое соображение 23.2. ПС должна обнародовать подробные описания структуры и операций системы, а также права и обязанности, чтобы участники могли оценить риски, которым они подвергаются в результате участия в ПС.		
23.2.1. В каких документах описаны структура и операции системы? Каким образом и кому ПС раскрывает информацию о структуре и операциях системы?		
23.2.2. Каким образом и кому ПС раскрывает, в какой степени она уполномочена самостоятельно принимать ключевые решения, непосредственно влияющие на работу системы?		
23.2.3. Какую информацию ПС предоставляет своим участникам об их правах, обязанностях и рисках, связанных с их участием в ПС?		
Ключевое соображение 23.3. ПС должна предоставлять всю необходимую и надлежащую документацию и проводить обучение, чтобы упростить участникам понимание правил и процедур ПС и рисков, которым они подвергаются в результате участия в ПС.		
23.3.1. Каким образом ПС обеспечивает понимание участниками правил и процедур ПС, а также рисков, связанных с участием?		
23.3.2. Существует ли подтверждение тому, что указанные выше средства обеспечивают понимание участниками правил и процедур ПС, а также связанных с участием в ПС рисков?		
23.3.3. Какие корректирующие меры принимает ПС в случае выявления участника, чье поведение демонстрирует отсутствие понимания правил и процедур ПС, а также связанных с участием рисков?		
Ключевое соображение 23.4. ПС должна обнародовать информацию о сборах, взимаемых ею за оказываемые услуги, а также принципах установления скидок. ПС должна предоставлять подробные описания платных услуг для сравнения.		
23.4.1. Раскрывает ли ПС публично информацию о стоимости отдельных предлагаемых ею услуг и политике предоставления скидок? Каким образом раскрывается эта информация?		

23.4.2. Каким образом ПС своевременно уведомляет участников и общественность об изменении услуг и их стоимости?		
23.4.3. Предоставляет ли ПС описание услуг, оказываемых на платной основе? Позволяет ли описание услуг провести сравнение с услугами аналогичных ПС?		
23.4.4. Раскрывает ли ПС информацию об используемых ею технологиях и процедурах передачи сообщений, а также других факторах, влияющих на операционные издержки ПС?		
Ключевое соображение 23.5. ПС должна регулярно готовить и обнародовать ответы по форме настоящей самооценки. Кроме того, ПС должна как минимум раскрывать основные данные об объеме и стоимости сделок.		
23.5.1. Когда ПС в последний раз заполняла форму самооценки? Как часто обновляются данные? Обновляются ли данные после существенных изменений в ПС и ее среде, по меньшей мере, каждые два года?		
23.5.2. Какие количественные данные ПС раскрывает публично? Как часто обновляется эта информация?		
23.5.3. Какую еще информацию ПС раскрывает публично?		
23.5.4. Каким образом ПС раскрывает данную информацию публично? На каком языке/языках предоставляется раскрываемая информация?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Принцип 24. Раскрытие рыночных данных торговыми репозиториями (не применим к ПС) Торговый репозиторий должен обеспечивать своевременное и точное предоставление данных соответствующим компетентным органам и общественности в соответствии с их потребностями.		

Руководитель	_____	_____	
	(подпись)	(ФИО)	
Главный бухгалтер	_____	_____	
	(подпись)	(ФИО)	
Исполнитель	_____	_____	_____
	(подпись)	(ФИО)	(телефон)

**Приложение 9
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики**

ПРАВИЛА

**по заполнению анкеты для проведения самооценки
системно-значимых и значимых платежных систем**

Анкета для проведения самооценки системно-значимых и значимых платежных систем (далее – анкета), указанная в Приложении 7, состоит из 21 части. Самооценка проводится операторами системно-значимых и значимых платежных систем.

Операторы системно-значимых, значимых платежных систем не реже одного раза в три года проводят самооценку функционирования своих систем и результаты самооценки с приложением документов (договора, операционные правила, внутренние нормативные документы, приказы и т.д.) предоставляют по запросу Национального банка.

Оценка выполнения требований Национального банка является неотъемлемой частью самооценки системы, проводимой оператором системы.

Анкета заполняется отдельно по каждой платежной системе за подписью ответственного исполнителя, главного бухгалтера и руководителя структуры и предоставляется операторами (или участниками) этих систем.

Под заголовком анкеты в поле:

- «Наименование ПС» – заполняется соответствующее наименование системы (например, Гроссовая система расчетов в режиме реального времени, «Элкарт» и т.п.);
- «Тип ПС» – заполняется соответствующее значение вида системы (например, система крупных платежей, система расчетов платежными картами, система расчетов электронными деньгами и т.д.);
- «Оператор ПС» – заполняется соответствующее наименование оператора системы (например, Национальный банк, ЗАО «Межбанковский процессинговый центр», ОАО «Доскредобанк» и т.п.).

**Приложение 10
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики**

ПЕРЕЧЕНЬ

информации, прилагаемой к самооценке

1. Прилагаемые к самооценке материалы/документы должны содержать развернутую информацию по следующим направлениям:

1. Общая информация:

- Оператор системы и владелец системы.
- Назначение системы.
- Нормативная правовая база, регулирующая работу системы.
- Регламент работы, принципы функционирования.
- Программное обеспечение.
- Персонал платежной системы.
- Актуальный перечень участников.
- Организационная структура управления.

- Принцип функционирования платежной системы, порядок проведения клиринга и расчетов, регламента взаимодействия в системе.

1.1. Структура системы и расчет.

1.2. Статистика:

Количество участников (прямых, непрямых, специализированных).

1.2.1 Среднее количество и объем платежей/переводов в день.

1.2.2. Из них платежи/переводы на крупные суммы.

1.2.3. Средняя стоимость платежа/перевода в системе.

1.2.4. Зависимость размера стоимости платежа/перевода от времени передачи и от размера платежа/перевода.

1.2.5. и др.

1.3. Дополнительная информация:

1.3.1. Причины отказа в приеме платежей/переводов:

- ошибочные документы или неполные реквизиты;
- превышение лимита;
- и др.

1.3.2. Порядок проведения претензионной работы.

1.3.3. Планы по внесению изменений или совершенствованию платежной системы.

2. Прозрачность и понимание финансовых рисков.

2.1. Принципы, правила и процедуры в отношении финансовых рисков.

2.2. Описание вопросов:

2.2.1. Четкость и полнота работы системы.

2.2.2. Управление рисками.

2.2.3. Критерии доступа к системе.

2.2.4. Свобода действий, права и обязанности оператора и участников.

2.2.5. Принятие решений в нештатных ситуациях.

2.2.6. Организационная подготовка участников по мониторингу их деятельности.

2.3. Своевременность и достаточность предоставления информации для управления риском.

2.4. Меры, обеспечивающие участникам полное понимание своей подверженности рискам.

3. Управление кредитным риском и риском ликвидности:

3.1. Финансовые риски участников.

3.2. Инструменты управления кредитным риском:

3.2.1. Правила членства (требования к капиталу, предварительное финансирование залога и т.п.).

3.2.2. Минимальные и максимальные сроки между принятием платежа и окончательным расчетом по нему.

3.2.3. Распределение ответственности среди участников в случае банкротства одного из участников.

3.3. Инструменты по управлению риском ликвидности:

3.3.1. Механизмы очередности.

3.3.2. Источники ликвидности.

3.3.3. Внутридневной кредит.

3.3.4. Разделение потоков платежей по времени, стоимости.

3.3.5. Явные или неявные обязательства оператора по обеспечению ликвидности системы.

3.4. Инструменты общего характера:

3.4.1. Доступ участников к информации об остатках на счетах и своих позициях.

3.4.2. Мониторинг со стороны оператора системы.

3.5. Стимулы к управлению риском ликвидности и кредитным риском.

3.5.1. Механизм распределения убытков среди участников.

3.5.2. Формирование цен в зависимости от контроля за риском ликвидности.

4. Окончательный и безотзывный характер операций.

4.1. Уровень безотзывности на каждом этапе платежа/перевода.

4.2. Условия непринятия платежа/перевода системой или участником-получателем.

4.3. Информированность участника в отказе от принятия платежа/перевода.

4.4. Закрытие позиции в конце дня при отсутствии ликвидности.

4.5. Официальные механизмы по обеспечению строгого соответствия регламенту работы в виде штрафов или других санкций.

4.6. Официальное подтверждение окончательного расчета.

4.7. Ликвидация последствий ошибок.

5. Клиринговые системы.

5.1. Информация о клиринговых и расчетных процедурах.

5.2. Расчет чистого сальдо на основе многостороннего взаимозачета.

5.3. Обработка расчетов по чистым позициям.

5.4. Информация о чистых позициях участников клиринга.

5.5. Защита от избыточного риска со стороны участника.

5.6. Покрытие дебетовой позиции обанкротившегося участника.

5.7. Залог или резервный фонд для покрытия дебетовой позиции участника.

5.8. Последняя инстанция по обеспечению ликвидности в системе.

5.9. Оператор клиринговой системы.

5.10. Процедуры по обеспечению окончательного расчета и механизмы управления ликвидностью.

5.11. Обеспечение окончательного расчета в случае несостоятельности одного участника, двух участников.

6. Расчетные активы

6.1. Активы для расчетов.

6.2. Средства, находящиеся на корреспондентском счете коммерческого банка в Национальном банке.

6.3. Критерии для оценки ликвидности, кредитоспособности расчетного банка.

6.4. Меры по защите участников платежной системы от банкротства системы.

6.5. Изменение активов в другие виды активов.

6.6. Активы в иностранной валюте.

7. Безопасность и операционная надежность

7.1. Структура безопасности платежной системы.

7.2. Периодический аудит работы системы.

7.3. Документация по фактическому состоянию системы.

7.4. Проведение независимой проверки степени безопасности и надежности компьютерных систем и связанных с ними сетей по передаче данных.

7.5. Наличие строго определенной последовательности выполнения операций в программном модуле.

7.6. Средства резервирования текущей информации.

7.7. Целевой уровень по полному восстановлению системы.

7.8. Непрерывность деятельности:

7.8.1. Простота и практичность.

7.8.2. Отражение механизмов непрерывности в документации по системе.

7.8.3. Отражение процедуры по кризисному управлению и распространению информации в документации по системе.

7.9. Планы на случай катастроф по восстановлению деловой активности.

7.10. Периодичность проверок по восстановлению системы.

7.11. Статистика за последние 3 года.

7.12. Степень безопасности и операционной надежности системы.

7.13. Наличие результатов анализа операций клиентов на предмет ФТД/ЛПД у оператора и/или участника системы.

7.14. Установленные лимиты или ограничения на прохождение платежей.

8. Практичность и эффективность

8.1. Официальная политика ценообразования.

8.2. Сроки прохождения платежей/переводов.

8.3. Взаимодействие с ассоциацией банков и участниками.

8.4. Механизмы, процедуры и меры политики по тарифам.

8.5. Сроки полной обработки платежей/переводов.

8.6. Анализ затрат и прибыли.

8.7. Меры по совершенствованию эффективности платежной системы.

8.8. Эффективность и практичность проведения платежей/переводов для пользователей системы.

9. Доступ к системе

9.1. Условия, правила и требования для доступа к системе.

9.2. Прямые участники платежной системы.

9.3. Непрямой доступ к клиринговой системе.

9.4. Порядок и правила осуществления платежей/переводов участников.

9.5. Тарифы, принцип установления тарифов.

9.6. Порядок приостановления, прекращения участия в системе.

9.7. Выход участника из системы.

9.8. Объективные и публично раскрытые критерии по участию, требования к участникам.

9.9. Распределение ответственности между оператором и участниками.

10. Руководство системой

10.1. Общее описание.

10.2. Механизмы для достижения консенсуса.

10.3. Кратко- и среднесрочные бизнес-планы оператора платежной системы.

10.4. Отчетность по результатам деятельности.

10.5. Информация о собственниках системы и ее руководстве.

10.6. Процедура принятия крупных решений об изменениях в системе.

10.7. Планы по обеспечению полного соответствия всем ключевым принципам.

10.8. Проблемы и вопросы за последние три года.

10.9. Изменения и реформы, находящиеся в процессе реализации.

10.10. Эффективность, подотчетность и прозрачность механизмов руководства.

2. Соответствие операторов и участников платежных систем, банков, выпускающих электронные деньги, требованиям Национального банка:

1. Соблюдение требований по доступу к платежной системе.

2. Соблюдение требований нормативных документов Национального банка.

3. Соблюдение требований безопасности Национального банка:

1) конфиденциальность, целостность, аутентификация при приеме и обработке платежей. Наличие и описание плана регулярного тестирования системы;

2) надежность степени безопасности и бесперебойность работы системы осуществления платежей:

- снижение рисков, связанных с физическим повреждением аппаратных средств и линий связи (ограничение доступа посторонних лиц в помещение, где установлено оборудование, связанное с системой проведения платежей);

- снижение рисков, связанных с ошибками в программном обеспечении или его модификацией;

- снижение рисков отказа от авторства или факта получения электронного платежного документа, а также с разглашением и искажением данных при передаче по каналу связи;

3) соблюдение условий конфиденциальности, надежности и безопасности при проведении электронных платежей и работе с личными ключами уполномоченных лиц банка и соблюдение правил их хранения и использования.

4. Выполнение требований к заполнению платежных документов:

1) соблюдение требований к форматам платежных документов, установленных Национальным банком;

2) наличие подписей ответственных лиц за прием и обработку платежей;

3) наличие четких оттисков печатей и штампов;

4) заполнение реквизитов платежных документов и проставление печатей, штампов и подписей в предназначенных для них полях и только в пределах этих полей;

5) наличие всех необходимых для осуществления платежа реквизитов и правильное их заполнение;

6) соответствие назначения платежа его коду;

7) наличие/отсутствие исправлений, помарок, подчисток и использование корректирующей жидкости на платежных документах.

5. Выполнение требований при проведении электронных платежных документов:

1) наличие всех реквизитов, необходимых для проведения платежа;

2) соответствие всех реквизитов электронного платежного документа его бумажному аналогу;

3) наличие соответствующих цифровых подписей в каждом платежном документе и их достоверность;

4) использование электронной цифровой подписи на платежных документах только назначенными ответственными лицами и их дублерами;

5) соблюдение требуемого уровня безопасности при передаче электронных платежных документов, хранении паролей и секретных ключей;

6) осуществление хранения и резервного копирования электронных платежных документов в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и нормативными актами Национального банка;

7) выполнение установленной процедуры проведения электронных платежей;

8) соблюдение процедуры удостоверения подлинности электронных платежных документов.

6. Соблюдение внутренних нормативных документов:

1) наличие четких, полностью документированных внутренних процедур по деятельности оператора, связанной с осуществлением платежных операций;

2) последовательность осуществления платежа, начиная с приема документов от клиента, инициирующего платеж, и заканчивая подтверждением осуществления платежа и уведомлением об этом клиента;

3) уровень ответственности каждого сотрудника при осуществлении операции приема, обработки и отправки платежей;

4) ответственность банка перед клиентом при несвоевременном проведении платежа или нарушении платежной инструкции клиента

(зачисление на другой счет, непроведение платежа, неверное указание суммы и т.д.);

5) процедура внутреннего контроля операций приема, обработки и отправки платежей;

6) методика анализа операций клиентов на предмет ФТД/ЛПД.

7. Соблюдение внутренних требований безопасности при проведении платежей:

1) политика безопасности должна соответствовать характеристикам системы приема и обработки платежей и быть достаточной для обеспечения необходимого уровня безопасности, удовлетворяющего требованиям как самого банка, Национального банка, так и клиентов;

2) политика безопасности должна определять контроль за физическим и логическим доступом в систему, ее аппаратным, программным обеспечением и сетью для защиты системы и ее данных от несанкционированных действий как извне, так и внутри;

3) в процедурах должен быть изложен перечень лимитов или ограничений на прохождение платежей.

Приложение 11
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики

**Обязанности центральных/национальных банков,
регуляторов рынка и других компетентных органов
в области инфраструктур финансового рынка²**

Обязанность А: Регулирование и надзор за ИФР ИФР должны являться объектами надлежащего и эффективного регулирования и надзора со стороны центрального/национального банка, регулятора рынка или другого компетентного органа.
Оценочные ключевые соображения:
1. Компетентные органы должны обнародовать критерии, применяемые для определения ИФР, подлежащих регулированию и надзору.
2. Регулирование и надзор за ИФР, выявленными на основе этих критериев, должны осуществляться соответствующими органами, такими как центральный/национальный банк, регулятор рынка или другой компетентный орган.
Итоговая оценка:
Комментарии/рекомендации:
Обязанность В: Полномочия и ресурсы в области регулирования и надзора Центральные/национальные банки, регуляторы рынка и другие компетентные органы должны иметь полномочия и ресурсы, необходимые для эффективного выполнения своих обязанностей в области регулирования и надзора за ИФР.
Оценочные ключевые соображения:
1. Компетентные органы должны быть наделены конкретными правами или другими полномочиями, соответствующими их обязанностям, включая возможность получения информации, внесения изменений или применения мер по устранению недостатков.
2. Компетентные органы должны располагать достаточными ресурсами для выполнения своих обязанностей по регулированию и надзору.
Итоговая оценка:
Комментарии/рекомендации:

Обязанность С: Раскрытие целей и политики в отношении ИФР Центральные/национальные банки, регуляторы рынка и другие компетентные органы должны четко определять и обнародовать принципы своей директивной и надзорной политики в отношении ИФР.
Оценочные ключевые соображения:
1. Компетентные органы должны точно определять свою политику в отношении ИФР, включая цели, роли и меры по регулированию, принимаемые компетентными органами.
2. Компетентные органы должны обнародовать принципы своей политики в отношении регулирования ИФР и надзора за их деятельностью.
Итоговая оценка:
Комментарии/рекомендации:
Обязанность D: Применение принципов, относящихся к ИФР Центральные/национальные банки, регуляторы рынка и другие компетентные органы должны определять принципы, относящиеся к ИФР, и последовательно их применять.
Оценочные ключевые соображения:
1. Компетентные органы должны определять принципы, относящиеся к ИФР.
2. Компетентные органы должны обеспечивать, чтобы эти принципы применялись как минимум ко всем системообразующим платежным системам, ЦДЦБ, СРЦБ, ЦКА и ТР.
3. Компетентные органы должны последовательно применять эти принципы в рамках юрисдикций и между юрисдикциями, в том числе на трансграничной основе, к каждому типу ИФР, предусмотренному принципами, относящимися к ИФР.
Итоговая оценка:
Комментарии/рекомендации:
Обязанность E: Сотрудничество с другими органами Центральные/национальные банки, регуляторы рынка и другие компетентные органы должны сотрудничать друг с другом как на национальном, так и на международном уровне для повышения безопасности и эффективности ИФР.
Оценочные ключевые соображения:

1. Компетентные органы должны сотрудничать друг с другом как на внутреннем, так и на международном уровне для поддержания эффективной и результативной связи и проведения консультаций, чтобы оказывать друг другу поддержку в выполнении своих обязанностей в отношении ИФР. Такое сотрудничество должно быть результативным в обычной ситуации и обладать достаточной гибкостью для обеспечения эффективной связи, консультаций или координации в периоды рыночного стресса, в кризисных ситуациях, в также во время восстановления или упорядоченного прекращения функционирования ИФР.

2. Если компетентный орган обнаруживает наличие реальной или планируемой деятельности трансграничной или мультивалютной ИФР в своей юрисдикции, то он должен в возможно короткий срок информировать об этом другие компетентные органы, которые могут быть заинтересованы в соблюдении ИФР принципов для ИФР.

3. Сотрудничество может осуществляться в различных формах. Форма, степень формализации и интенсивность сотрудничества должны способствовать эффективности и результативности сотрудничества и соответствовать характеру и содержанию обязанностей каждого органа в области надзора за ИФР, а также системному значению ИФР на территории юрисдикций соответствующих компетентных органов. Соглашения о сотрудничестве должны быть направлены на обеспечение эффективности и результативности сотрудничества с учетом количества компетентных органов, которые являются участниками этих соглашений.

4. В том случае когда целесообразны соглашения о сотрудничестве в области ИФР, как минимум один компетентный орган должен принимать на себя основную ответственность за обеспечение эффективности и результативности сотрудничества между всеми компетентными органами. Если ни один орган не несет такой ответственности, предполагается, что она возложена на компетентный орган или органы юрисдикции местонахождения ИФР.

5. Как минимум один орган должен обеспечивать проведение периодической оценки соблюдения ИФР установленных принципов и при ее проведении консультироваться с другими органами, которые осуществляют надзор за ИФР и рассматривают ИФР как системообразующую.

6. В процессе оценки на основе принципов платежных и расчетных механизмов ИФР и сопутствующих процедур управления риском ликвидности в любой валюте, расчеты ИФР в которой являются системообразующими, компетентный орган или органы, несущие основную ответственность за ИФР, должны учитывать мнение центральных/национальных банков-эмитентов.

7. Компетентные органы должны заблаговременно и по возможности в самые короткие сроки уведомлять о планируемых существенных изменениях в регулировании и неблагоприятных для ИФР событиях, которые могут в значительной мере затрагивать интересы другого компетентного органа в области регулирования или надзора.
8. Компетентные органы должны осуществлять необходимую координацию для обеспечения своевременного доступа к торговым данным, имеющимся в ТР.
9. Каждый компетентный орган самостоятельно принимает меры для противодействия использованию ИФР или оказанию услуг такой ИФР, если, по мнению компетентного органа, ИФР не имеет пруденциальной архитектуры или управления или в недостаточной степени соблюдает принципы для ИФР. Компетентный орган, принимающий такие меры, должен подробно обосновать свое решение для компетентного органа или органов, несущих основную ответственность за надзор за ИФР и для самой ИФР.
10. Соглашения о сотрудничестве между компетентными органами никоим образом не ущемляют законодательные или юридические или другие права каждого участвующего компетентного органа, равно как не ограничивают права этого органа на выполнение своих предписанных законодательством обязанностей или реализацию свободы действий в соответствии с этими правами.
Итоговая оценка:
Комментарии/рекомендации:

² СРМО-IOSCO «Методология оценки рекомендаций по наблюдению, применимых к поставщикам критических услуг», декабрь 2014 года.

Приложение 12
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики

ВОПРОСНИК

для самооценки провайдеров критичных услуг
за _____ год

Наименование провайдера услуг _____

Вид деятельности провайдера услуг _____

Рекомендация 1. Выявление и управление рисками.

Провайдеру услуг по информационным технологиям и обмену сообщениями (далее – провайдер услуг) рекомендуется выявлять и осуществлять управление существенными операционными и финансовыми рисками, присущими оказываемым им услугам, и обеспечивать эффективность процессов управления этими рисками.

Провайдер услуг должен иметь эффективные процессы и системы для выявления и документального подтверждения рисков, применения средств контроля в целях управления рисками и принятия решений о приемлемости определенных рисков. Провайдер может подвергаться рискам, связанным с информационной безопасностью, надежностью и способностью к восстановлению нормального функционирования и технологическим планированием, а также юридическими и нормативными требованиями, относящимися к его корпоративной структуре и поведению, отношениям с клиентами, стратегическим решениям, влияющим на его способность работать как действующее предприятие, и зависимости от третьих сторон. Для уменьшения выявленных рисков провайдер критических услуг должен проводить постоянную переоценку своих рисков и адекватности своей системы управления рисками при учете выявленных рисков.

Выявление рисков и управление ими должны осуществляться под наблюдением совета директоров (совета) провайдера критических услуг и оцениваться независимым подразделением внутреннего аудита, которое доводит результаты своей оценки до сведения соответствующих членов совета. При этом предполагается создание советом независимого и профессионального подразделения внутреннего аудита. Деятельность подразделения внутреннего аудита должна подвергаться анализу, чтобы обеспечить соблюдение им принципов профессиональной организации, регулирующей практику и проведение аудита (например, Института внутренних аудиторов), и возможность независимой оценки рисков, а также структуры и результативности процессов управления риском и средств внутреннего контроля. Кроме того, подразделение внутреннего аудита должно обеспечивать доведение результатов своих оценок до сведения соответствующих членов совета.		
Ключевые вопросы:	Оценка ПКУ	Оценка НБКР
Система управления рисками в масштабах предприятия:		
1.1. Какими процессами и системами идентификации и документирования рисков (включая присущие операционные, финансовые и кадровые риски) располагает провайдер услуг? Какого рода риски были идентифицированы и документально оформлены провайдером услуг посредством своих процессов и систем?		
1.2. Какими процессами и системами управления указанными рисками располагает провайдер услуг? Какого рода решения принимает провайдер услуг относительно принятия на себя остаточных рисков?		
1.3. Каким образом провайдер услуг производит переоценку своих рисков и самодостаточности его системы управления рисками при устранении идентифицированных рисков? Как часто проводится подобного рода переоценка?		
1.4. Каким образом провайдер услуг урегулирует какие-либо правовые или регулятивные требования или изменения в требованиях?		
1.5. Каким образом провайдер критических услуг оценивает риски, присущие его взаимоотношениям с пользователями?		

1.6. Каким образом провайдер услуг внедряет процесс управления рисками в свой собственный процесс стратегического принятия решений, включая оценку общего коммерческого риска и финансового положения?		
Зависимость от третьих лиц:		
1.7. Каким образом провайдер услуг идентифицирует и контролирует риски, которые могут иметь зависимость от третьих лиц, поставляющих услуги?		
1.8. Каким образом провайдер услуг определяет, что безопасность, надежность и устойчивость выполняемых ими операций не снижены зависимостью от третьих лиц?		
1.9. Каким образом провайдер услуг регулирует/устраняет неприемлемое снижение безопасности, надежности и устойчивости выполняемых ими операций, вызванное зависимостью от третьих лиц?		
Контроль системы управления рисками в масштабе предприятия:		
1.10. Какого рода механизмы управления используются провайдером услуг для идентификации и управления рисками? Какие линии ответственности и подотчетности используются провайдером услуг внутри своего предприятия относительно управления рисками? Как часто производится проверка эффективности функции внутреннего аудита?		
1.11. Каким образом орган управления провайдера услуг производит проверку и утверждение системы управления рисками в масштабах предприятия?		
Функция внутреннего аудита:		
1.12. Каким образом провайдер услуг обеспечивает выполнение функции независимого и профессионального аудита? Какой формы международной принятой практики управления аудитом придерживается функция внутреннего аудита?		
1.13. Какого рода механизмы отчетности используются функцией внутреннего аудита для сообщения своих заключений органу управления и, где это необходимо, своему регулятору или куратору?		
Итоговая оценка:		

Комментарии/рекомендации		
Рекомендация 2. Информационная безопасность. Провайдеру услуг рекомендуется вырабатывать и применять надлежащие принципы и процедуры и выделять достаточные ресурсы для обеспечения конфиденциальности и целостности информации, а также доступности оказываемых им критических услуг в целях выполнения условий его соглашения с ИФР. Провайдер услуг должен иметь надежную систему обеспечения информационной безопасности, позволяющую надлежащим образом управлять рисками, которым подвергается его информационная безопасность. Эта система должна быть основана на надежных принципах и процедурах для защиты информации от несанкционированного разглашения, сохранения целостности данных и обеспечения доступности услуг. Провайдер услуг должен определять принципы и процедуры для мониторинга соблюдения установленных им правил информационной безопасности. Система также должна включать принципы планирования пропускной способности и методы управления изменениями. В частности, провайдер услуг, который планирует внести изменения в функционирование, должен оценивать последствия таких изменений для своей информационной безопасности.		
Ключевые вопросы:	Оценка ПКУ	Оценка НБКР
Система информационной безопасности:		

2.1. Какая система информационной безопасности действует в масштабах предприятия провайдера услуг для обеспечения общего всеобъемлющего руководства относительно решений и практик устранения угроз физической и кибербезопасности? В каком масштабе указанная система охватывает принципы и процедуры по: а) распределению активов (системы и услуги) по категориям конфиденциальности, достоверности и доступности; б) постоянной идентификации внутренних и внешних угроз; в) отбору, реализации и документированию средств контроля безопасности, ориентированных на снижение выявленных рисков и уязвимостей, а также г) надлежащему контролю всех мероприятий в сфере управления рисками?		
2.2. Каким образом провайдер услуг вводит необходимые международные, национальные и промышленные стандарты в круг своих политических мероприятий и процедур?		
2.3. Какого рода риски информационной безопасности были выявлены провайдером в отношении его критических услуг? Каким образом провайдер услуг устранял обозначенные риски?		
2.4. Какова степень участия органа управления провайдера услуг в системе информационной безопасности поставщика? Принимает ли орган управления непосредственное участие при пересмотре и утверждении системы? Как часто орган управления проводит пересмотр системы?		
2.5. Каким образом орган управления провайдера услуг проводит утверждение ключевых ролей и степеней ответственности старшего руководства в области информационной безопасности?		
Принципы и процедуры в сфере информационной безопасности:		

2.6. Какие принципы и процедуры используются для предотвращения несанкционированного доступа и несанкционированного разглашения информации? В частности, какие принципы и процедуры действуют для: а) предоставления и отзыва разрешений для пользователей, включая как логический, так и физический доступ; б) периодического переосвидетельствования привилегий пользователей; в) предоставления, использования и контроля учетных записей администратора (или записей с высокой степенью конфиденциальности); г) устранения нарушений конфиденциальности данных; д) обеспечения защищенности систем от логических или физических атак, а также е) внедрения средств контроля в программы, предоставляемые для ИФР, в целях предотвращения ошибок, потерь, несанкционированной модификации или злоупотребления информацией?		
2.7. Каким образом провайдер услуг информирует всех служащих и соответствующие внешние стороны об их сферах ответственности и обязанностях, в том числе угрозах безопасности, установленных системой информационной безопасности?		
2.8. Какие принципы и процедуры используются для обеспечения конфиденциальности, достоверности и неопровержимости данных, включая моменты, когда они все еще находятся в состоянии пересылки в сетях, когда уже находятся на хранении у провайдера услуг?		
2.9. Какие принципы и процедуры используются для обнаружения инцидентов информационной безопасности, реагирования на них и их устранения?		
Контроль за соблюдением безопасности:		

2.10. Каким образом провайдер услуг проверяет соблюдение требований своей информационной системы безопасности, контролирует эффективность действующих средств контроля безопасности? Включают ли обозначенные принципы и процедуры сканирование уязвимостей и испытания относительно защиты от несанкционированного доступа как на уровне инфраструктуры, так и на уровне программы?		
2.11. В какой мере система информационной безопасности провайдера услуг подвергается внутреннему и внешнему аудиту?		
2.12. Каким образом и с какой периодичностью орган управления провайдера критических услуг обновляет основные результаты деятельности по контролю за соблюдением безопасности?		
Планирование производственных мощностей:		
2.13. Каковы принципы провайдера услуг в сфере планирования производственных мощностей? Каким образом провайдер услуг контролирует и регулирует использование ресурсов для удовлетворения потребностей ИФР и (где это уместно) его участников, в том числе в условиях кризиса на рынке? Каким образом провайдер услуг урегулирует ситуации, когда потребности участников ИФР превосходят производственные мощности?		
2.14. Каким образом провайдер услуг проводит пересмотр, аудит и проверку масштабности и достаточности своего потенциала, как минимум, для того, чтобы производить обработку прогнозируемых стрессовых объемов, установленных одной ИФР, и, где это уместно, параллельных прогнозируемых стрессовых объемов при обслуживании нескольких ИФР? Как часто провайдер услуг проводит подобного рода пересмотры, аудиты и тесты?		
Управление изменениями:		

2.15. Каким образом принципы и процедуры в области управления изменениями и проектом, используемые провайдером услуг, способствуют снижению рисков, которые вносят изменения, невольно воздействующие на безопасность и надежность тех или иных операций провайдера услуг?		
2.16. Каким образом принципы управления изменениями, используемые провайдером услуг, определяют формальные обязанности в сфере управления, в том числе процедуры планирования и тестирования изменений, а также регрессивное и техническое тестирование, проверку системы безопасности?		
2.17. До какой степени изменения, воздействующие на пользователей, подвергаются согласованию с ИФР, тестируются при участии ИФР и (где это уместно) ее участниками?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		

Рекомендация 3. Надежность и устойчивость.

Провайдеру услуг рекомендуется применять надлежащие принципы и процедуры и выделять достаточные ресурсы для обеспечения доступности, надежности и устойчивости оказываемых им услуг. Поэтому разработанные им планы непрерывности деятельности и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций должны обеспечивать своевременное возобновление оказания важнейших услуг в случае выхода из строя, чтобы оказываемые услуги соответствовали условиям его соглашения с ИФР.

Провайдер услуг должен обеспечить надежное оказание услуг пользователям и способность к восстановлению нормального функционирования независимо от того, оказываются ли услуги непосредственно ИФР или как ИФР, так и ее участникам. Провайдер услуг должен осуществлять надежное функционирование, удовлетворяющее или превышающее потребности ИФР. Все операционные происшествия должны регистрироваться и доводиться до сведения ИФР, а также органа регулирования, надзора или наблюдения за деятельностью ИФР.

Провайдер услуг должен незамедлительно анализировать происшествия, чтобы предотвратить их повторение, которое может иметь значительно более серьезные последствия. Кроме того, провайдер услуг должен иметь надежные планы непрерывности деятельности и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций. Эти планы должны включать плановое тестирование непрерывности деятельности и анализ результатов этого тестирования для оценки риска возникновения серьезного нарушения в работе.

Ключевые вопросы:	Оценка ПКУ	Оценка НБКР
Доступные, надежные и гибкие операции:		
3.1. Каковы главные задачи провайдера услуг в сфере эксплуатационной готовности, надежности и устойчивости; каким образом они задокументированы? Насколько указанные задачи отвечают потребностям (или превосходят их) ИФР и (где это уместно) его участников?		
3.2. Каким образом принципы и процедуры провайдера услуг поддерживают его задачи относительно доступности, надежности и устойчивости?		

3.3. Каким образом провайдер услуг обеспечивает надежность и устойчивость операций, предоставляемых для ИФР и его участников (где это применимо)? В частности, каким образом провайдер услуг обеспечивает наличие достаточного количества различных профилей риска в своих производственных помещениях? Каким образом провайдер услуг обеспечивает необходимую защиту своих производственных помещений от стихийных бедствий, перебоев в электропитании, неверных действий со стороны персонала? Каким образом провайдер услуг обеспечивает, чтобы его резервные производственные помещения обладали достаточным потенциалом для предоставления важнейших услуг в течение длительного периода времени?		
Мониторинг операций и устранение происшествий:		
3.4. Каким образом провайдер услуг проводит мониторинг своих операционных действий? Каким образом провайдер услуг контролирует свое соответствие задачам ИФР в сфере надежности и устойчивости? Каким образом производится документирование и поддержание обозначенного процесса?		
3.5. Каким образом провайдер услуг проводит идентификацию, запись, классификацию, анализ и контроль возникающих происшествий на производстве? Каким образом об указанных происшествиях сообщается высшему руководству? Каким образом провайдер услуг информирует ИФР и, где это уместно, компетентные органы о подобного рода происшествиях? Каким образом происходит процесс эскалации возникающего происшествия в кризисный период времени?		
3.6. Каким образом происходит процесс послеаварийного анализа происшествий? Каким образом указанный процесс обеспечивает идентификацию основной причины происшествий, устранение их повторения в будущем? Каково участие ИФР в обозначенном послеаварийном анализе?		
Непрерывность бизнеса:		

3.7. Каковы основные задачи провайдера услуг в сфере непрерывности бизнеса и восстановления работоспособности? Каким образом указанные задачи устанавливаются органом управления и старшим руководством? Как часто орган управления и старшее руководство пересматривают обозначенные задачи?		
3.8. Каким образом планы провайдера услуг относительно непрерывности бизнеса и восстановления работоспособности обеспечивают своевременное возобновление его услуг в случае прерывания обслуживания, включая случаи крупномасштабных нарушений? Каким образом вышеобозначенные планы решают проблему возможной потери данных в результате прерывания обслуживания?		
3.9. Каким образом провайдер услуг определяет сценарии потенциального прерывания обслуживания и какова степень участия ИФР в указанном процессном моменте?		
3.10. Каким образом планы провайдера услуг относительно непрерывности бизнеса и восстановления работоспособности устраняют кибератаки? Каким образом обозначенные планы дают возможность провайдеру услуг идентифицировать и контролировать влияние кибератаки, включая восстановление систем после нарушения их нормального функционирования?		
3.11. Какого рода план защиты репутации в период кризисных ситуаций действует у провайдера услуг для урегулирования прерывания обслуживания? В частности, каким образом указанный план решает вопросные моменты коммуникации и обмена информацией с ИФР и компетентными органами власти?		
3.12. Каким образом проводится испытание планов провайдера услуг относительно непрерывности бизнеса и восстановления работоспособности, с какой периодичностью? Какого рода сценарии подлежат испытанию, включают ли они в себя кибератаки? Каким образом проводится оценка и аудит указанных результатов? Какова степень участия ИФР и ее участников (где это уместно) в модельных испытаниях непрерывности бизнеса?		

3.13: Как часто планы провайдера услуг относительно непрерывности бизнеса и восстановления работоспособности оцениваются на соответствие прогнозам ИФР?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Рекомендация 4. Технологическое планирование. Провайдеру услуг рекомендуется применять надежные методы планирования на протяжении всего жизненного цикла используемых технологий, а также выбора технологических стандартов. Провайдер услуг должен осуществлять эффективное технологическое планирование, позволяющее минимизировать общий операционный риск и повышать эффективность операций. Планирование подразумевает наличие комплексной стратегии в области информационной технологии, которая учитывает весь жизненный цикл используемых технологий, а также процесса выбора стандартов при оказании услуг и управлении ими. В том случае если провайдер услуг намерен внести изменения, он должен проводить с ИФР, а при необходимости и с ее участниками, подробные и полные консультации. Провайдер услуг должен регулярно анализировать свои технологические планы, в том числе проводить оценку своих технологий и процессов, используемых им для внесения изменений.		
Ключевые вопросы:	Оценка ПКУ	Оценка НБКР
Принципы, процедуры и механизмы управления в области технологического планирования:		
4.1. Какие принципы, процедуры и механизмы управления в области технологического планирования используются провайдером услуг? Каким образом указанные принципы, процедуры и механизмы управления устанавливают жизненный цикл использования технологий, выбор новых технологических стандартов?		

4.2. Как часто провайдер услуг осуществляет оценку своих технологических рисков? Каким образом в обозначенных оценках учитываются риски надежности и устойчивости, морального износа, в том числе риски информационной безопасности, относящиеся к использованию тех или иных технологий? Каким образом в указанных оценках учитываются те или иные технологические риски, которые могут оказывать потенциальное влияние на ИФР и ее участников (при необходимости)?		
Принципы, процедуры и механизмы управления технологическими изменениями:		
4.3. Какие принципы, процедуры и механизмы управления используются провайдером услуг для осуществления изменений в используемых им технологиях? Каким образом указанные принципы и процедуры решают вопросные моменты управления версиями, согласованного использования технологий, поддержания безопасности и стабильности технологий?		
4.4. Каким образом обозначенные принципы, процедуры и механизмы управления обеспечивают возможность идентификации и правильного смягчения рисков, связанных с изменениями технологий, во избежание изменений, которые могут оказать потенциальное влияние на надежность и устойчивость операций провайдера? Каким образом, с какой периодичностью провайдер услуг производит оценку и испытание процессов, используемых для внесения технологических изменений?		
4.5. Каким образом провайдер услуг проводит консультирование с ИФР и ее участниками (где это уместно) относительно вопросных моментов каких-либо предложенных важных изменений в свои технологии, которые могут оказать существенное воздействие на ИФР?		
4.6. В какой степени ИФР задействуется при предоставлении услуг (где это целесообразно) при внесении изменений в те или иные технологии? Например, является ли участие ИФР в тестировании технологических изменений целесообразным?		

Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		
Рекомендация 5. Обмен сообщениями с пользователями. Провайдеру услуг рекомендуется обеспечивать прозрачность для своих пользователей и предоставлять им достаточную информацию, позволяющую четко понимать свои роли и обязанности в области управления рисками, связанными с использованием ими провайдера услуг. Провайдер услуг должен применять эффективные процедуры и процессы обмена сообщениями с клиентами. В частности, провайдер услуг должен предоставлять ИФР, а при необходимости и ее участникам достаточную информацию, позволяющую четко понимать свои роли и обязанности в области управления рисками и надлежащим образом управлять своими рисками, связанными с используемыми услугами. Как правило, полезная информация для пользователей включает, не ограничиваясь этим, информацию о процессах управления и средствах контроля провайдера услуг, а также независимых проверках результативности этих процессов и средств контроля. В составе своих процедур и процессов коммуникации провайдер услуг должен предусмотреть механизмы проведения с пользователями и рынком в целом консультаций по вопросам всех технических изменений его операций, которые могут повлиять на уровень и виды его рисков, включая отсутствующие или неработающие средства контроля рисков. Кроме того, провайдер услуг должен иметь план коммуникации в кризисных ситуациях, вызванных операционными нарушениями в оказании его услуг.		
Ключевые вопросы:	Оценка ПКУ	Оценка НБКР
Обычная коммуникация:		
5.1. Какие процессы и процедуры используются провайдером услуг для общения со своими пользователями?		
5.2. Какого рода информацию провайдер услуг предоставляет в ИФР или ее участникам (где это уместно), которая дает возможность им понимать свои роли и меры ответственности при управлении рисками, связанными с использованием ими критических услуг провайдера? С какой периодичностью пересматривается указанная информация?		

5.3. Каким образом провайдер услуг осуществляет общение с пользователями относительно вопросов важных ключевых изменений в его операциях (смотрите в том числе п. 2.17, 4.5 и 4.6.)?		
5.4. Каким образом провайдер услуг информирует своих пользователей об анализе риска, включая присущие операционные, финансовые и кадровые риски?		
Механизмы консультаций:		
5.5. Какого рода механизмы используются провайдером услуг для проведения консультаций с пользователями и в случае необходимости с более широким рынком сбыта (например, относительно каких-либо технических изменений в его операциях, которые могут существенно затронуть ИФР) (смотрите также п. 4.5.)?		
Сообщения о происшествиях и кризисных ситуациях:		
5.6. Каким образом провайдер услуг информирует пользователей (в случаях необходимости) о происшествиях (смотрите также п. 3.5.)?		
5.7. Каким планом защиты репутации в период кризисных ситуаций пользуется провайдер услуг для устранения сбоев при обслуживании? Включает ли обозначенный план всех пользователей и заинтересованные стороны (см. также п. 3.11.)?		
Итоговая оценка:		
Комментарии/рекомендации:		

Руководитель _____
(подпись) (ФИО)

Главный бухгалтер _____
(подпись) (ФИО)

Исполнитель _____
(подпись) (ФИО) (телефон)

**Приложение 13
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики**

ПРАВИЛА

заполнения вопросника для самооценки
провайдеров критичных услуг (Приложение 12)

Вопросник, указанный в Приложении 11 настоящих Правил, состоит из 5 частей и предназначен для заполнения провайдерами критичных услуг при проведении самооценки их деятельности.

Провайдеры критичных услуг не реже одного раза в три года проводят самооценку функционирования своих услуг и предоставляют в Национальный банк результаты своей самооценки с приложением документов (договора, операционные правила, внутренние нормативные документы, приказы и т.д.) по запросу Национального банка.

В вопроснике должна предоставляться детальная информация по каждому направлению.

Оценка выполнения требований Национального банка является неотъемлемой частью самооценки деятельности, проводимой провайдером критичных услуг.

Провайдеры критичных услуг на этапе внедрения новых сервисов/продуктов (совершенствования) системы, а также в случае закрытия системы должны заранее информировать Национальный банк о своем намерении и направить в Национальный банк уведомление с приложением детальной информации, описывающей разрабатываемый сервис/продукт, предполагаемые изменения/дополнения в системе.

Вопросник заполняется за подписью ответственных лиц, участвовавших в самооценке, и руководителя структуры.

**Приложение 14
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики**

СТРУКТУРА

плана мероприятий по исполнению рекомендаций/
предписаний/требований по совершенствованию
системы или устранению несоответствий

Наименование рекомендаций/ предписаний/ требований	Меры по исполне- нию	Индикато- ры испол- нения	Сроки ис- полнения	Ответ- ственные исполни- тели	Примеча- ние

Приложение 15
к Правилам осуществления
надзора (оверсайта) за
платежной системой
Кыргызской Республики

СТРУКТУРА

отчета по исполнению плана мероприятий по исполнению
рекомендаций/предписаний/требований по совершенствованию
системы или устранению несоответствий

Наименование рекомендаций/ предписаний/ требований	Меры по испол- нению	Индика- торы ис- полнения	Сроки ис- полнения	Ответ- ственные испол- нители	Подробная инфор- мация об исполнении

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 25 октября 2021 года
№ 2021-П-07/58-1-(ДКП)

О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики

В соответствии со статьями 24, 28 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Установить учетную ставку Национального банка Кыргызской Республики в размере 7,5 процента годовых.
2. Настоящее постановление вступает в силу с 26 октября 2021 года.
3. Экономическому управлению разместить информацию о размере учетной ставки на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики в течение 1 (одного) рабочего дня со дня принятия настоящего постановления.
4. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего экономическое управление.

Председатель

К. Боконтаев

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 27 октября 2021 года
№ 2021-П-12/59-4-(НПА)

**О внесении изменений в постановление Правления
Национального банка Кыргызской Республики «О Временных
правилах классификации активов и осуществления
соответствующих отчислений в резерв на покрытие
потенциальных потерь и убытков коммерческими банками
и отдельными небанковскими финансово-кредитными
организациями» от 29 апреля 2020 года № 2020-П-12/25-7-(НПА)**

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести изменения в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О Временных правилах классификации активов и осуществления соответствующих отчислений в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков коммерческими банками и отдельными небанковскими финансово-кредитными организациями» от 29 апреля 2020 года № 2020-П-12/25-7-(НПА) (прилагаются).

2. Настоящее постановление вступает в силу по истечении 15 (пятнадцати) дней со дня официального опубликования, за исключением пункта 11-1 Временных правил классификации активов и осуществления соответствующих отчислений в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков коммерческими банками и отдельными небанковскими финансово-кредитными организациями, который вступает в силу с 27 января 2022 года.

3. Признать утратившим силу пункт 3 постановления Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О Временных правилах классификации активов и осуществления соответствующих отчислений в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков коммерческими банками и отдельными небанковскими финансово-кредитными организациями» от 29 апреля 2020 года № 2020-П-12/25-7-(НПА)» от 19 мая 2021 года № 2021-П-12/25-2-(НПА).

4. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

5. Управлению методологии надзора и лицензирования банков довести настоящее постановление до сведения ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана», коммерческих банков, Государственного банка развития Кыргызской Республики, ОЮЛ «Ассоциация микрофинансовых организаций», микрофинансовых компаний, привлекающих срочные депозиты, ОАО «Финансовая компания кредитных союзов», ОАО «Гарантийный фонд», соответствующих структурных подразделений, областных управлений и представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

6. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление методологии надзора и лицензирования банков.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 27 октября 2021 года
№ 2021-П-12/59-4-(НПА)

**Изменения в постановление Правления Национального банка
Кыргызской Республики «О Временных правилах
классификации активов и осуществления соответствующих
отчислений в резерв на покрытие потенциальных потерь
и убытков коммерческими банками и отдельными
небанковскими финансово-кредитными организациями»
от 29 апреля 2020 года № 2020-П-12/25-7-(НПА)**

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О Временных правилах классификации активов и осуществления соответствующих отчислений в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков коммерческими банками и отдельными небанковскими финансово-кредитными организациями» от 29 апреля 2020 года № 2020-П-12/25-7-(НПА) следующие изменения:

во Временных правилах классификации активов и осуществления соответствующих отчислений в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков коммерческими банками и отдельными небанковскими финансово-кредитными организациям, утвержденных вышеуказанным постановлением:

– пункт 6 на государственном языке изложить в следующей редакции:

«6. Жаңыдан берилген кредитти төлөө графигинде негизги сумманы ай сайын эмес төлөө каралган учурда, 5% өлчөмүндө потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга кам түзүү менен кредиттерди «байкоого алынган активдер» катары таануу зарыл, мында негизги сумманын 80% көбүн төмөндө көрсөтүлгөн мөөнөттүн аякташы боюнча төлөө каралган:

– кредиттин жалпы мөөнөтүнүн 3/4, мында кредиттик мезгилдин жалпы мөөнөтү 3 (үч) жылдан аз болсо;

- кредиттин жалпы мөөнөтүнүн 1/2, мында кредиттик мезгилдин жалпы мөөнөтү 3 (үч) жылдан жогору болсо, мында төмөнкү кредиттер эске алынбайт:

- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн максаттуу мамлекеттик программалары боюнча берилген жана кредитти төлөө үчүн жеңилдетилген мезгил берүү каралган кредиттер;

- жеке адамдардын жана юридикалык жактардын ишин калыбына келтирүү/жандандыруу максатында кредитти төлөө үчүн жеңилдетилген мезгил берүү каралган программалардын алкагында берилген кредиттер;

- банктар аралык кредиттер, анын ичинде микрофинансылык уюмдарга берилген кредиттер;

- чогуу алганда бир карыз алуучуга берилген таза суммардык капиталдан 1% аз суммага.

Бул кредиттер ушул Убактылуу эрежелердин 3-пунктуна ылайык классификацияланууга тийиш. »;

- дополнить пунктом 11-1 следующего содержания:

«11-1. При наличии просроченной задолженности свыше 360 дней актив должен классифицироваться как «потери», при этом качественные признаки такого актива, при его классификации, не применяются, за исключением активов, имеющих залоговое обеспечение, согласно пункту 4.1. Положения «О классификации активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков.». »;

- пункт 12 изложить в следующей редакции:

«12. Банки вправе не ухудшать категорию классификации актива при его реструктуризации в связи с изменениями денежных потоков и финансового положения заемщика ввиду влияния ограничений для сдерживания распространения коронавирусной инфекции в случае, если данный актив был реструктуризирован не более 4 (четырёх) раз, начиная с 1 марта 2020 года, при выполнении следующих условий:

- просроченная задолженность по основной сумме и/или процентам по реструктуризируемому активу на момент его реструктуризации составляла не более 180 дней;

– банком проведен тщательный анализ финансового состояния заемщика (с соответствующими расчетами, финансовыми показателями), который подтверждает возможность для заемщика осуществлять платежи по предлагаемому плану реструктуризации.

При этом указанные требования не распространяются на кредиты с совокупной задолженностью свыше 2% от чистого суммарного капитала (ЧСК) банка. Данные кредиты при повторной реструктуризации должны классифицироваться в соответствии с требованиями пункта 7.3. Положения «О классификации активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков.»;

– в пункте 14 слово «четвертой» заменить словом «пятой».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 27 октября 2021 года
№ 2021-П-14/59-5-(ПС)

Об утверждении Положения «О страховом (резервном) фонде для межбанковских систем розничных платежей»

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Положение «О страховом (резервном) фонде для межбанковских систем розничных платежей» (прилагается).
2. Признать утратившим силу постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Временного положения «О страховом (резервном) фонде для международных платежных систем расчетов платежными картами» от 14 февраля 2018 года № 2018-П-14/5-3-(ПС)».
3. Юридическому управлению:
 - опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
 - после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.
4. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

5. Коммерческим банкам и ЗАО «Межбанковский процессинговый центр» до 1 февраля 2022 года сформировать страховой (резервный) фонд по национальной системе расчетов платежными картами «Элкарт» в соответствии с требованиями Положения «О страховом (резервном) фонде для межбанковских систем розничных платежей».

6. Страховой (резервный) фонд, созданный коммерческими банками в Национальном банке Кыргызской Республики для расчетов в национальной валюте по международным системам расчетов платежными картами, в соответствии с Соглашением «О создании страхового (резервного) фонда в Национальном банке Кыргызской Республики для расчетов в национальной валюте по международным системам расчетов платежными картами» от 11 июля 2018 года №2018-Д-142/803-3-4-2 действует согласно требованиям Положения «О страховом (резервном) фонде для межбанковских систем розничных платежей».

7. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения операторов платежных систем, коммерческих банков Кыргызской Республики, ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана» и ОЮЛ «Ассоциация операторов платежных систем Кыргызской Республики».

8. Отделу развития государственного языка и документооборота довести настоящее постановление до сведения соответствующих структурных подразделений, областных управлений и представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

9. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление платежных систем.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 27 октября 2021 года
№ 2021-П-14/59-5-(ПС)

ПОЛОЖЕНИЕ

**«О страховом (резервном) фонде для межбанковских
систем розничных платежей»**

Глава 1. Общие положения

1. Положение о страховом (резервном) фонде для межбанковских систем розничных платежей (далее – Положение) определяет порядок создания и функционирования страхового (резервного) фонда на территории Кыргызской Республики (далее – страховой (резервный) фонд).

2. Страховой (резервный) фонд создается с целью обеспечения дополнительного механизма для проведения своевременного и гарантированного окончательного расчета чистых позиций межбанковских систем розничных платежей на основе клиринга и систем расчетов банковскими платежными картами в системе крупных платежей Национального банка Кыргызской Республики (далее – Национальный банк), в том числе при недостатке ликвидности у одного или нескольких участников.

3. Формирование страхового (резервного) фонда для межбанковских систем розничных платежей в Национальном банке является обязательным.

4. Страховой (резервный) фонд может быть сформирован одним из следующих способов:

1) из средств оператора межбанковской системы розничных платежей (далее – оператор) на основании соответствующего договора/соглашения с Национальным банком;

2) оператором межбанковской системы розничных платежей из средств участников межбанковской системы розничных платежей (далее – участник), имеющих корреспондентский счет

в Национальном банке, за исключением Центрального казначейства при Министерстве финансов Кыргызской Республики и участников в рамках специального регулятивного режима, на основании соответствующего договора/соглашения с Национальным банком;

3) из средств участников, имеющих корреспондентский счет в Национальном банке и подавших заявление в Национальный банк о присоединении к соответствующему договору/соглашению о страховом (резервном) фонде. Счет страхового (резервного) фонда в данном случае является кумулятивным (накопительным) по всем участникам межбанковских систем розничных платежей, страховой (резервный) фонд которых формируется по данному способу. Создание страхового (резервного) фонда не является обязательным для Центрального казначейства при Министерстве финансов Кыргызской Республики и участников, присоединившихся к платежной системе в рамках специального регулятивного режима до окончания данного режима.

5. Средства страхового (резервного) фонда используются в исключительных случаях только для своевременного и гарантированного проведения окончательного расчета чистых позиций межбанковских систем розничных платежей, в том числе при невозможности участника обеспечить достаточную ликвидность на своем корреспондентском счете в Национальном банке на момент проведения окончательного расчета.

6. В случае если до 16.30 часов текущего операционного дня участник не смог обеспечить на своем корреспондентском счете достаточный объем ликвидности, необходимый для проведения окончательного расчета чистых позиций клиринговых систем и систем расчетов платежными картами, Национальный банк в безакцептном порядке дебетует счет страхового (резервного) фонда и пополняет корреспондентский счет участника в размере, достаточном для завершения расчетов чистых позиций по системе.

7. Способ формирования страхового (резервного) фонда определяется между Национальным банком и оператором межбанковской системы розничных платежей в двусторонних договорах/соглашениях на проведение окончательного расчета. В данных договорах/соглашениях также должно быть определено, что Национальный банк гарантирует своевременность проведения

окончательного расчета только в пределах достаточности средств на счетах участников и страхового (резервного) фонда.

8. Размер страхового (резервного) фонда должен быть достаточным для покрытия среднесуточной суммарной чистой дебетовой позиции по системе в течение года.

9. В целях обеспечения достаточности средств в страховом (резервном) фонде Национальный банк на постоянной основе анализирует размеры чистых дебетовых и кредитовых позиций участников по каждой межбанковской системе розничных платежей, платежи в очереди и своевременность расчетов в Гроссовой системе расчетов в режиме реального времени (далее – ГСПРВ), достаточность средств страхового (резервного) фонда.

10. При недостаточности средств на корреспондентских счетах участников в Национальном банке и страхового (резервного) фонда в день проведения расчета для покрытия файла чистых позиций по межбанковской системе розничных платежей, Национальный банк отклоняет файл чистых позиций и уведомляет об этом оператора в течение того же рабочего дня.

Глава 2. Порядок формирования и функционирования страхового (резервного) фонда из средств оператора или оператором из средств своих участников

11. Размер страхового (резервного) фонда по способам, описанным в подпунктах 1 и 2 пункта 4 настоящего Положения, определяется оператором самостоятельно с учетом пункта 8 настоящего Положения и перечисляется на счет Национального банка в соответствии с двусторонним договором/соглашением.

12. Оператор системы самостоятельно определяет порядок взаимодействия со своими участниками.

13. Национальный банк в случае возникновения нехватки на счете(ах) участника(ов) и использования средств страхового (резервного) фонда для завершения окончательного расчета файла чистых позиций по системе, информирует об этом оператора.

14. В случае выявления несоблюдения пункта 8 настоящего Положения или нехватки средств страхового (резервного) фонда

для покрытия файла чистых дебетовых позиций Национальный банк уведомляет об этом оператора системы.

15. В случае недостаточности денежных средств на корреспондентском счете участника, а также средств страхового (резервного) фонда для покрытия чистой дебетовой позиции участника/ов оператор после получения соответствующего уведомления от Национального банка до 16.30 того же операционного дня должен пополнить страховой (резервный) фонд денежными средствами, достаточными для покрытия чистой дебетовой позиции участника/ов.

16. В случае расторжения договора/соглашения, заключенного между Национальным банком и оператором, денежные средства, внесенные оператором на счет страхового (резервного) фонда в Национальном банке, подлежат возврату после погашения всех обязательств и получения соответствующего уведомления от оператора. Возврат осуществляется перечислением денежных средств в национальной валюте на корреспондентский счет коммерческого банка, обслуживающего оператора.

Глава 3. Порядок формирования и функционирования страхового (резервного) фонда из средств участников

17. На этапе первоначального формирования страхового (резервного) фонда оператор направляет в Национальный банк для анализа информацию об ежедневных чистых позициях прямых и непрямых участников системы за предыдущий календарный год.

18. Участнику для бесперебойного исполнения своих обязательств в рамках участия в межбанковских системах розничных платежей необходимо обеспечить достаточный объем ликвидности на своем корреспондентском счете в Национальном банке, в том числе с помощью денежно-кредитных инструментов Национального банка по предоставлению ликвидности.

19. При первоначальном формировании страхового (резервного) фонда взнос прямого и/или непрямого участника должен составлять не менее 20% от размера его страхового депозита, размещенного в данной системе. Если размер страхового депозита прямого и/или непрямого участника в межбанковской системе розничных платежей

равен нулю или в системе не предусмотрены страховые депозиты, то размер взноса участника равен средневзвешенной дебетовой позиции участника за предыдущий календарный год. Размер взноса новых участников должен быть равен минимальному размеру средневзвешенной дебетовой позиции участников в этой системе за предыдущий календарный год.

20. В целях обеспечения достаточности средств в страховом (резервном) фонде Национальный банк раз в год до 15 января анализирует размеры чистых дебетовых и кредитовых позиций прямого и/или непрямого участников по каждой системе за отчетный год, случаи использования страхового (резервного) фонда, платежи участников в очереди и своевременность расчетов ГСРРВ, достаточность взноса участника в страховой (резервный) фонд.

21. Размер взноса участников определяется Национальным банком по каждой системе розничных платежей, исходя из размера средневзвешенной дебетовой позиции участника по каждой системе за отчетный год.

22. Размер взноса участников на счет страхового (резервного) фонда пересматривается в случае, если объемы средневзвешенной суммарной чистой дебетовой позиции по системе увеличились и/или произошло изменение размера страхового депозита участников системе в сторону увеличения.

23. Участник не позднее 5 (пяти) рабочих дней со дня получения уведомления Национального банка о размере взноса и необходимости перечисления средств в страховой (резервный) фонд должен перечислить соответствующие средства в страховой (резервный) фонд в размере, установленном Национальным банком, согласно пунктам 8, 19 и 22 настоящего Положения.

24. В случае прекращения участия в системе и/или расторжения соответствующего договора/соглашения, заключенного между Национальным банком и оператором/участником, взносы участника, внесенные на счет страхового (резервного) фонда в Национальном банке, подлежат возврату после погашения всех обязательств и получения соответствующего уведомления от операторов систем. Возврат осуществляется перечислением на корреспондентский счет участника в Национальном банке.

25. Участник, для пополнения корреспондентского счета которого были использованы средства страхового (резервного) фонда, обязан возместить данные средства через ГСРРВ на условиях срочности, платности и возвратности не позднее 16.00 часов следующего операционного дня. При этом возврат средств должен быть выполнен в полном объеме, возврат средств по частям не допускается.

26. Участник, для пополнения корреспондентского счета которого были использованы средства страхового (резервного) фонда в размере, не превышающем сумму его взноса в страховой (резервный) фонд, использует данные средства на бесплатной основе до 16.00 часов следующего операционного дня.

27. Участнику, для пополнения корреспондентского счета средства страхового (резервного) фонда которого были использованы более одного календарного дня, начисляются проценты за каждый день невозврата средств страхового (резервного) фонда. Проценты рассчитываются в соответствии с пунктом 32 настоящего Положения.

28. За пополнение корреспондентского счета участника средствами страхового (резервного) фонда в размере, превышающем сумму его взноса, на участника налагается штраф. Размер штрафа рассчитывается в соответствии с пунктом 31 настоящего Положения.

29. В случае невозврата средств страхового (резервного) фонда участником до 16.00 часов следующего операционного дня оператор ГСРРВ в безакцептном порядке дебетует корреспондентский счет участника на сумму использованных средств со счета страхового (резервного) фонда (с учетом штрафов и процентов) и зачисляет на счет страхового (резервного) фонда.

30. В случае недостаточности денежных средств на корреспондентском счете участника на момент ввода платежа о возврате средств страхового (резервного) фонда (с учетом штрафов и процентов) и отсутствия необходимых денежных средств в течение 3 (трех) операционных дней, с учетом дня, в течение которого были привлечены средства из страхового (резервного) фонда, Национальный банк в целях минимизации финансовых рисков и обеспечения стабильности работы платежной системы информирует оператора о данном факте и необходимости исключения данного участника из файла чистых позиций, а также структурные

подразделения Национального банка, ответственные за банковский надзор.

31. Начисление штрафов участнику за использование средств страхового (резервного) фонда, превышающих суммы взноса участника, определяется по формуле простых процентов в размере 1 (один) процент от суммы, использованной сверх взноса участника за период фактического пользования средств страхового (резервного) фонда исходя из количества 365 дней в году по следующей формуле:

$$P = ((S - C) \times I \times T) / 365, \text{ где:}$$

P – сумма штрафа;

S – средства, использованные из страхового (резервного) фонда (сом);

C – сумма взноса участника (сом);

I – ежедневная процентная ставка 1 (один) %;

T – срок пользования средств страхового (резервного) фонда (в календарных днях).

32. В случае если участник не может возратить использованные средства страхового (резервного) фонда до 16.00 часов следующего операционного дня, участник оплачивает 1 (один) процент от суммы использованных средств страхового (резервного) фонда за каждый календарный день использования средств страхового (резервного) фонда исходя из количества 365 дней в году. При этом оплата взимается на всю сумму использованных средств, независимо от взноса участника, и вычисляется по следующей формуле:

$$P = (S \times I \times T) / 365, \text{ где:}$$

P – сумма процентов;

S – средства, использованные из страхового (резервного) фонда (сом);

I – ежедневная процентная ставка 1 (один) %;

T – срок пользования средств страхового (резервного) фонда (в календарных днях).

33. В подсчет фактических дней, в течение которых участник пользовался средствами страхового (резервного) фонда, включаются

установленные законодательством либо объявленные Кабинетом министров Кыргызской Республики выходные и праздничные дни.

34. Средства, накопленные в виде штрафов и процентов за использование и/или несвоевременный возврат средств страхового (резервного) фонда в соответствии с пунктами 31 и 32 настоящего Положения, учитываются на отдельном счете в Национальном банке и распределяются один раз в год пропорционально доле внесенных средств между участниками, которые не использовали в течение года средства страхового (резервного) фонда.

5. Заключительные положения

35. В рамках надзора (оверсайта) за платежной системой Национальный банк осуществляет мониторинг за системой ГСРРВ и своевременностью проведения платежей и расчетов в системе, включая использование участниками средств страхового (резервного) фонда.

36. В случае несоблюдения участником требований данного Положения Национальный банк имеет право применить в отношении участника меры воздействия, предусмотренные нормативными правовыми актами Национального банка.

37. Операторы межбанковских систем розничных платежей должны в течение 5 (пяти) календарных дней направить уведомление в Национальный банк в случае изменения размера и условий страхового депозита, размещенного в системе.

38. Расчеты при процедуре банкротства и/или ликвидации коммерческого банка осуществляются в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 17 ноября 2021 года
№ 2021-П-15/63-1-(НПА)

**О внесении изменений в постановление Правления
Национального банка Кыргызской Республики
«Об утверждении Минимальных требований по формированию
кредитного портфеля, принимаемого в качестве залогового
обеспечения» от 27 декабря 2017 года № 2017-П-15/54-4-(НПА)**

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести изменения в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Минимальных требований по формированию кредитного портфеля, принимаемого в качестве залогового обеспечения» от 27 декабря 2017 года № 7 № 2017-П-15/54-4-(НПА) (прилагаются).

2. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

3. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;

- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Управлению бухгалтерского учета и отчетности довести настоящее постановление до коммерческих банков Кыргызской Республики, соответствующих структурных подразделений Национального банка Кыргызской Республики, областных управлений и представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление бухгалтерского учета и отчетности.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 17 ноября 2021 года
№ 2021-П-15/63-1-(НПА)

**Изменения в постановление Правления Национального банка
Кыргызской Республики «Об утверждении Минимальных
требований по формированию кредитного портфеля,
принимаемого в качестве залогового обеспечения»
от 27 декабря 2017 года № 2017-П-15/54-4-(НПА)**

Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Минимальных требований по формированию кредитного портфеля, принимаемого в качестве залогового обеспечения» от 27 декабря 2017 года № 2017-П-15/54-4-(НПА) следующие изменения:

в Минимальных требованиях по формированию кредитного портфеля, принимаемого в качестве залогового обеспечения, утвержденных вышеуказанным постановлением:

– пункт 9 изложить в следующей редакции:

«9. Общая доля лизингового портфеля в структуре предоставляемого залога кредитного портфеля не должна превышать 20%.»;

– в пункте 15:

подпункт 5 изложить в следующей редакции:

«5) Автотранспорт в случае если он является дополнительным залоговым обеспечением к основному залогу в виде недвижимого имущества в размере не более 10% от основной суммы кредита;»;

дополнить подпунктом 8 следующего содержания:

«8) золото в виде аффинированных мерных слитков, эмитируемых Национальным банком (в виде залога).».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 24 ноября 2021 года
№ 2021-П-14/64-6-(ПС)

О внесении изменений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести изменения в следующие постановления Правления Национального банка Кыргызской Республики (прилагаются):

- «Об утверждении Положения «О Системе пакетного клиринга мелких розничных и регулярных платежей в Кыргызской Республике» от 15 декабря 2005 года № 37/8;
- «Об утверждении Инструкции «О порядке проведения платежей в Системе пакетного клиринга мелких розничных и регулярных платежей в Кыргызской Республике от 22 августа 2007 года № 38/11;
- «Об утверждении Правил проведения платежей в форме прямого дебетования в Системе пакетного клиринга» от 30 июля 2008 года № 30/6;
- «Об утверждении Инструкции о порядке заполнения платежных документов» от 25 июля 2007 года № 36/5.

2. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Настоящее постановление вступает в силу по истечении 15 дней со дня официального опубликования.

4. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана», ЗАО «Межбанковский процессинговый центр», Социального фонда Кыргызской Республики.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление платежных систем.

Председатель

К. Боконтаев

**Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 24 ноября 2021 года
№ 2021-П-14/64-6-(ПС)**

**Изменения в некоторые нормативные правовые акты
Национального банка Кыргызской Республики**

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О Системе пакетного клиринга мелких розничных и регулярных платежей в Кыргызской Республике» от 15 декабря 2005 года № 37/8 следующие изменения:

в Положении «О Системе пакетного клиринга мелких розничных и регулярных платежей в Кыргызской Республике», утвержденном вышеуказанным постановлением:

– в главе 2:

абзац второй изложить в следующей редакции:

«Отправитель – банк-отправитель, а также участник системы, инициирующий платежный документ или сообщение в системе.»;

абзац третий изложить в следующей редакции:

«Получатель – банк-получатель, а также участник системы, получающий платежный документ или сообщение из системы.»;

абзац восьмой изложить в следующей редакции:

«Клиент-плательщик – клиент отправителя, за счет денежных средств которого осуществляется расчет.»;

абзац девятый изложить в следующей редакции:

«Клиент-получатель – клиент получателя, в пользу которого поступают денежные средства в результате расчета.»;

– абзац тридцатый признать утратившим силу;

– дополнить абзацем следующего содержания:

«Принцип «все или ничего» – используется при проведении окончательного расчета чистых позиций участников системы, рассчитанных в системах розничных платежей. В случае если

хотя бы у одного из участников системы недостаточно средств для оплаты своей чистой дебетовой позиции, система не проводит окончательный расчет чистых позиций для всех участников до полного их урегулирования.»;

- в пунктах 4.2. и 4.3. слово «файлов» заменить словом «пакетов»;

- пункт 6.7. изложить в следующей редакции:

«6.7. Расторжение договора об участии в системе влечет за собой лишение статуса участника системы с последующим исключением участника из системы. Участник, испытывающий финансовые трудности по оценке Национального банка, может быть временно лишен соответствующим распоряжением клирингового центра права участия в межбанковской платежной системе без расторжения договора.»;

- по всему тексту пункта 7.3. слово «банк-отправитель» в различных падежах заменить словом «отправитель» в соответствующих падежах;

- пункт 7.5. изложить в следующей редакции:

«7.5. Платежные документы или сообщения, передаваемые в систему, объединяются в пакеты. Пакет формируется в системе в соответствии с форматом, установленным нормативными правовыми актами Национального банка. Пакет подписывается электронной подписью, которая удостоверяет все платежи или сообщения, представленные в данном пакете.»;

- в пункте 7.6. слово «файлов» заменить словом «пакетов»;

- в пункте 7.7. слово «цифровой» исключить;

- в пункте 7.9. исключить слово «файл/»;

- пункты 7.10. и 7.11. изложить в следующей редакции:

«7.10. Пакеты платежных документов передаются получателям в период времени, определенный в правилах и порядке проведения платежей в системе, установленных в соответствующих нормативных правовых актах Национального банка по данной системе. В случае обнаружения некорректного платежа получатель может отказаться и передать его обратно отправителю в течение периода времени, определенного в соответствующих нормативных правовых актах

Национального банка. Отказные платежи передаются получателем в систему как новые платежные документы, содержащие дополнительно все реквизиты, идентифицирующие некорректный платежный документ отправителя.

7.11. Отправитель может отозвать платеж, отправленный им ранее, путем передачи в систему распоряжения об его аннулировании. Прием распоряжений об аннулировании или отзыве платежных документов производится в течение периода времени, определенного в правилах и порядке проведения платежей в системе, установленных в соответствующих нормативных правовых актах Национального банка по данной системе.»;

– пункты 7.14. и 7.15. изложить в следующей редакции:

«7.14. Итоговые чистые позиции передаются в Гроссовую систему расчетов в режиме реального времени для проведения окончательного расчета и обрабатываются в системе по принципу «все или ничего».

7.15. Получатель формирует возвратный платеж после окончательного расчета в случае получения ошибочного документа и представляет его в систему не позднее следующего клирингового дня. Возвратные платежи передаются получателем в систему как новые платежные документы, содержащие дополнительно все реквизиты, идентифицирующие ошибочный платежный документ отправителя.»;

– пункты 7.17. и 7.18. изложить в следующей редакции:

«7.17. Для клиента-плательщика платеж является безотзывным с момента получения подтверждения и/или экземпляра платежного документа с отметкой отправителя о приеме его к исполнению и дебетованию его счета и окончательным после проведения окончательного расчета по чистым позициям в гроссовой системе расчетов в режиме реального времени и дебетования корреспондентского/текущего счета отправителя.

7.18. Для отправителя платежи являются безотзывными после наступления периода расчета итоговых чистых позиций по ним и окончательными после проведения окончательного расчета по чистым позициям в гроссовой системе расчетов в режиме реального времени и дебетования его корреспондентского/текущего счета.»;

- в пункте 7.19. слова «банка-получателя» заменить словом «получателя»;
- в пункте 7.20. слова «банк-получатель» заменить словом «получатель»;
- в пункте 8.5. слово «цифровой» исключить;
- пункт 8.6. изложить в следующей редакции:

«8.6. Участник системы обеспечивает своевременную оплату услуг по клирингу в соответствии с тарифами, утвержденными нормативными правовыми актами Национального банка.»;

- пункты 8.7. и 8.8. признать утратившими силу;
- пункт 9.3. изложить в следующей редакции:

«9.3. В системе устанавливаются два вида лимитов на чистую дебетовую позицию участников:

Расчетный лимит на дебетовую чистую позицию (далее – расчетный лимит) – устанавливается ежедневно после открытия клиринговой сессии в размере максимального резерва денежных средств на дебетовую чистую позицию участника, рассчитанного на основе статистических данных за предыдущий квартал.

Резерв денежных средств на дебетовую чистую позицию (далее – резерв) – устанавливается ежедневно участником путем резервирования на своем корреспондентском/текущем счете части средств, необходимых для проведения окончательного расчета дебетовой чистой позиции по итогам завершения клиринговой сессии в системе.»;

- в пункте 9.7. слова «кредитно-финансовых учреждений» заменить словами «финансово-кредитных организаций»;
- в пункте 9.8. слова «в течение 2 часов» исключить;
- в пункте 9.10. слово «цифровой» исключить;
- Приложение 1 к Положению «О Системе пакетного клиринга мелких розничных и регулярных платежей в Кыргызской Республике» признать утратившим силу.

2. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Инструкции «О порядке проведения платежей в Системе пакетного клиринга мелких

розничных и регулярных платежей в Кыргызской Республике» от 22 августа 2007 года № 38/11 следующие изменения:

в Инструкции «О порядке проведения платежей в Системе пакетного клиринга мелких розничных и регулярных платежей в Кыргызской Республике», утвержденной вышеуказанным постановлением:

- «Содержание» признать утратившим силу;
- в пункте 2.2:

по всему тексту пункта слово «файл» в различных падежах заменить словом «пакет» в соответствующих падежах;

по всему тексту пункта слово «банк-отправитель» в различных падежах заменить словом «отправитель» в соответствующих падежах;

по всему тексту пункта слово «банк-получатель» в различных падежах заменить словом «получатель» в соответствующих падежах;

по всему тексту пункта слово «банк» в различных падежах заменить словами «участник системы» в соответствующих падежах;

абзац четвёртый признать утратившим силу;

в абзаце четырнадцатом слово «в банк» заменить словами «участнику системы»;

абзац двадцатый изложить в следующей редакции:

«Электронная таблица – электронная информация о платежах (по выплатам заработной платы, пенсий, по оплате страховых взносов, бюджетных, коммунальных платежей и т.п.), сформированная в формате, установленном в Правилах заполнения форматов, и передаваемая участнику системы суб-участником в соответствии с условиями договора между суб-участником и участником системы.»;

- пункты 3.2. и 3.3. изложить в следующей редакции:

«3.2. Первичный платежный документ в бумажной или электронной форме формируется клиентом и передается отправителю в соответствии с условиями договора между клиентом и отправителем.

3.3. Электронная таблица с информацией о платежах формируется суб-участником, подписывается электронной подписью ответственных

лиц или шифруется специальными средствами и передается отправителю по каналу связи либо на любом носителе в соответствии с условиями договора между суб-участником и отправителем.»;

– главу 4 изложить в следующей редакции:

«4. Прием и обработка первичных платежных документов отправителем

4.1. Отправитель принимает бумажный платежный документ от клиента как минимум в двух экземплярах. Один экземпляр бумажного платежного документа остается у отправителя, другой экземпляр возвращается клиенту с отметкой о приеме его к исполнению.

4.2. В случае платежей по «зарплатным» проектам, коммунальных платежей и платежей в бюджет отправитель проверяет правильность и полноту заполнения всех полей первичного платежного документа, включая поля субсчетов и лицевых счетов, в соответствии с Инструкцией о порядке заполнения платежных документов, утвержденной постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 25 июля 2007 года № 36/5, зарегистрированной в Министерстве юстиции Кыргызской Республики от 3 сентября 2007 года, регистрационный номер 82-07, для полного раскрытия платежей в СПК.

4.3. В случае если обмен платежными документами между клиентом и отправителем осуществляется в электронной форме, отправитель подтверждает клиенту получение платежного документа в соответствии с условиями договора между отправителем и клиентом, а также в соответствии с внутренними нормативными документами и процедурами отправителя.

4.4. В случае обнаружения ошибок в платежном документе отправитель возвращает клиенту платежный документ с указанием причины возврата в соответствии с внутренними нормативными документами и процедурами отправителя.»;

– главу 5 изложить в следующей редакции:

«5. Подготовка отправителем пакетов ЭПД, сообщений и передача в систему

5.1. Отправитель подготавливает пакеты ЭПД и сообщений в соответствии с Правилами заполнения форматов. В случае

коммунальных, бюджетных и зарплатных платежей отправитель формирует ЭПД на каждого плательщика.

5.2. После подготовки пакета ЭПД или сообщений отправитель подписывает его электронной подписью уполномоченных пользователей и передает в систему по каналам связи.

5.3. Отправитель передает пакеты ЭПД в систему в соответствии с регламентом текущего клирингового дня. Количество пакетов ЭПД, передаваемых отправителем в течение данного периода, не ограничивается.

5.4. В случае невозможности формирования пакетов ЭПД и сообщений отправитель может обратиться в КЦ для осуществления ввода информации с первичных платежных документов и формирования пакетов ЭПД и сообщений с использованием Сервисного бюро. Услуги по формированию и передаче пакетов отражаются в договорных отношениях между КЦ и участниками системы.

5.5. Помимо услуг Сервисного бюро возможна передача в систему пакетов ЭПД и сообщений с использованием каналов связи одного из участников, имеющего прямую связь с системой. Взаимоотношения отправителя по передаче пакетов ЭПД и сообщений через участника, имеющего прямую связь с системой, отражаются в соответствующих договорных отношениях между КЦ и ее участниками.

5.6. Количество платежей в пакетах ЭПД, переданных в КЦ, должно соответствовать количеству первичных платежных документов (на бумажном носителе, в электронной форме), состоящего из количества платежных документов, принятых отправителем от клиентов и количества собственных платежей отправителя.»;

- наименование главы 6 изложить в следующей редакции:

- «6. Порядок обработки пакетов ЭПД и сообщений».

- пункт 6.1. изложить в следующей редакции:

- «6.1. Регламент клирингового дня

- 6.1.1. Обработка пакетов ЭПД и сообщений производится в соответствии с регламентом клирингового дня, который состоит из одной клиринговой сессии и разделяется на следующие периоды:

Наименование периода обработки	Время начала/ конца периода	Продолжительность периода
Открытие клирингового дня	8:30 – 8:45	15 минут
Прием и обработка пакетов ЭПД и сообщений	8:45 – 13:30	4 часа 45 минут
Прием и обработка отказных платежей	13:30 – 13:50	20 минут
Период преклиринга	13:50 – 14:10	20 минут
Период клиринга	14:10 – 14:20	10 минут
Период окончательных расчетов	14:20 – 14:30	10 минут
Закрытие клирингового дня	14:30 – 15:00	30 минут

В соответствии с Положением о СПК допускается проведение нескольких клиринговых сессий в течение клирингового дня. При необходимости изменения регламента клирингового дня (количества клиринговых сессий и их периодов) принимается соответствующее постановление Правления Национального банка.

6.1.2. Участник системы несет ответственность за соблюдение регламента работы в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка.

6.1.3. Продление регламента клирингового дня возможно только по обращению участника, с предоставлением официального письма о причинах задержки периодов операционного дня за подписью руководителя участника. При этом клиенты участника (юридические и физические лица, бюджетные организации) решают все возникающие вопросы с обслуживающим их участником в соответствии с заключенными договорами и не могут напрямую обращаться в КЦ. Ответственность и контроль за соблюдением данного требования возлагается на участника.

6.1.4. В случае если участник не работает в какие-либо рабочие дни либо в выходные (праздничные) дни, объявленные Кабинетом министров Кыргызской Республики рабочими, участнику необходимо заранее, за 3-5 дней, предоставить письмо в КЦ за подписью руководителя участника, с обязательным оповещением всех участников СПК, включая Единый межбанковский процессинговый центр (далее – ЕМПЦ). В этом случае в системе для участника устанавливается опция «Праздничный день участника», при

котором все платежи от/на участника, включая карточные платежи, отвергаются системой.»;

- пункт 6.2.2. изложить в следующей редакции:

«6.2.2. В системе автоматически устанавливаются значения расчетного лимита участников.»;

- в пункте 6.3. слово «файлов» заменить словом «пакетов»;
- пункты 6.3.1., 6.3.2. и 6.3.3. изложить в следующей редакции:

«6.3.1. КЦ производит прием пакетов ЭПД и сообщений от отправителей, осуществляет проверку пакетов на правильность электронной подписи и соответствие установленным форматам. По результатам проверки каждого пакета система формирует сообщение о приеме пакета, в котором отражаются дата, время приема и обработки пакета. По каждому пакету отправляется сообщение о его статусе с указанием суммы и общего количества принятых и отвергнутых системой платежей. Сообщения подписываются электронной подписью системы и отправляются в адрес отправителя по каналам связи.

6.3.2. КЦ может производить прием пакетов чистых позиций от ЕМПЦ. По результатам проверки каждого пакета система формирует сообщение о приеме пакета, в котором отражаются дата, время приема и обработки пакета. По каждому отдельному пакету отправляется сообщение о его статусе с указанием суммы. Сообщения подписываются электронной подписью системы и отправляются в адрес ЕМПЦ по установленным каналам связи. Одновременно участникам системы, чьи чистые позиции передал ЕМПЦ, направляется сообщение о сумме, времени приема и обработки пакета. В случае превышения дебетовой текущей чистой позиции (далее – ТЧП) участника над установленным расчетным лимитом/резервом пакеты чистых позиций всех участников принимаются в систему со статусом «Неактивен».

6.3.3. В случае невозможности аутентификации электронной подписи пакета, полученного от отправителя, либо обнаружения ошибок в пакете или отдельном платеже, не позволяющих принять их к обработке, формируется соответствующее сообщение с указанием ошибок. Сообщение подписывается электронной подписью системы и отправляется в адрес отправителя по соответствующим каналам

связи. Отправитель после получения сообщения о непринятии пакета или платежа, в рамках установленного регламента работы клиринговой сессии, может создать и отправить исправленный пакет с новым идентификатором пакета и платежа.»;

– пункты 6.3.10, 6.3.11, 6.3.12 и 6.3.13 изложить в следующей редакции:

«6.3.10. Отправитель в случае обнаружения ошибок может аннулировать (отозвать) пакет либо отдельный платеж, ранее переданный в систему. Если аннулируемый платеж ранее был включен в расчет ТЧП, отправитель формирует сообщение на отмену платежа, система присваивает ему статус «Отменен», производит перерасчет ТЧП участников с исключением этого платежа и передает сообщение об аннулировании платежа отправителю. Если этот платеж ранее не был включен в расчет ТЧП, т.е. имел статус «Неактивен», система присваивает ему статус «Отменен» и передает сообщение об аннулировании платежа отправителю.

6.3.11. Получатель в случае ошибочно зачисленных средств по кредитовым операциям может произвести возврат этих средств отправителю. Данная операция предназначена для возврата средств, полученных участником при ошибочно указанном счете клиента, в случае блокирования или закрытия счета клиента.

6.3.12. Информация о статусе платежей, чистых позициях, расчетном лимите предоставляется каждому участнику в режиме реального времени, а также по запросу в течение всего периода приема и обработки пакетов ЭПД и сообщений. Участник обязан отслеживать предоставляемую информацию от системы и своевременно резервировать часть средств на своем корреспондентском счете в размере, необходимом для проведения окончательного расчета дебетовой чистой позиции по итогам завершения клиринговой сессии в системе.

6.3.13. По окончании периода приема и обработки пакетов ЭПД и сообщений платежные документы не принимаются в систему.»;

– пункт 6.4. изложить в следующей редакции:

«6.4. Период приема и обработки отказных платежей

6.4.1. В течение периода приема и обработки отказных платежей прием пакетов ЭПД не производится.

6.4.2. В начале данного периода КЦ формирует предварительные исходящие пакеты платежей по получателям. Исходящие пакеты содержат платежи, включенные в расчет ТЧП. Пакеты платежей со статусом «Неактивен» в связи с превышением расчетного лимита или резерва и пакеты платежей с будущей датой расчета не включаются в исходящие пакеты. Каждый исходящий пакет подписывается электронной подписью системы и по каналам связи рассылается получателям.

6.4.3. После получения предварительного исходящего пакета получатель может в течение данного периода отказаться от принятия платежа в случае некорректности его реквизитов и сформировать отказной платеж.

6.4.4. После получения отказного платежа КЦ производит передачу сообщений о его исключении отправителю и получателю, а также перерасчет ТЧП участников с учетом отказного платежа.

6.4.5. В системе на основе полученного из ГСРРВ сообщения устанавливаются резервы участникам.

6.4.6. По окончании периода прием отказных платежей не осуществляется.»;

- пункт 6.5.1. изложить в следующей редакции:

«6.5.1. В период преклиринга система не производит прием пакетов ЭПД и сообщений.»;

- пункт 6.5.2. признать утратившим силу;

- пункт 6.5.4. изложить в следующей редакции:

«6.5.4. В случае превышения каким-либо участником резерва, система присваивает платежам, включенным в ТЧП участника, статус «Неактивный», пересчитывает и проверяет ТЧП всех участников на превышение итоговых резервов и передает всем задействованным участникам соответствующее уведомление. Участник до конца данного периода принимает меры по обеспечению достаточности денежных средств на корреспондентском счете в ГСРРВ для покрытия дебетовой чистой позиции путем получения внутрисуточного кредита, заимствования на финансовых рынках или пополнения корреспондентского счета внесением наличных средств.»;

- пункт 6.5.5. изложить в следующей редакции:

«6.5.5. В случае достаточности резерва пакеты платежей, принятые системой, но не включенные в расчет ТЧП (неактивные пакеты), автоматически включаются в расчет ТЧП.»;

– пункты 6.6. и 6.7. изложить в следующей редакции:

«6.6. Период клиринга

6.6.1. Система производит проверку ТЧП с резервом и формирует итоговые чистые позиции (далее – ИЧП) участников.

6.6.2. Если дебетовая ТЧП участника превышает итоговый резерв, система присваивает платежам, включенным в ТЧП участника, статус «Неактивный» в соответствии с приоритетами и по принципу FIFO и пересчитывает ИЧП.

6.6.3. По завершении расчета ИЧП участников система формирует сообщение по ИЧП, подписывает его электронной подписью системы и передает в ГСРРВ для проведения окончательного расчета.

6.6.4. Окончательный расчет по ИЧП участников производится в ГСРРВ по принципу «все или ничего» путем списания и зачисления средств по корреспондентским счетам участников системы, открытых в Национальном банке. Поскольку ИЧП рассчитываются с использованием зарезервированных для целей расчета средствами на корреспондентских счетах участников, то случай неисполнения ИЧП является исключительным.

6.6.5. Система осуществляет формирование итоговых исходящих пакетов. В итоговые пакеты включаются все платежи, включенные в расчет ИЧП, в том числе те, которые были отправлены на этапе приема и обработки отказов. Каждый исходящий пакет подписывается электронной подписью системы и рассылается участникам системы.

6.6.6. В случае нескольких клиринговых сессий пакеты платежей, не включенные в ИЧП, передаются в следующую клиринговую сессию.

6.7. Период окончательных расчетов

6.7.1. Система в начале периода передает участникам выписки по ИЧП.

6.7.2. В период окончательных расчетов все пакеты со статусом «Неактивный» отвергаются системой. Формируются уведомления

об исключенных пакетах платежей и отправляются отправителю и получателю.»;

- главу 6 дополнить пунктом 6.8. следующего содержания:

«6.8. Период закрытия клирингового дня

6.8.1. КЦ формирует статистические отчеты системы и производит архивирование данных (пакетов ЭПД, сообщений и операций по обработке платежей), полученных и отправленных в течение клирингового дня.

6.8.2. КЦ передает участникам сообщение о закрытии клирингового дня.»;

- главу 7 признать утратившей силу;
- наименование главы 8 изложить в следующей редакции:

«8. Обработка пакетов ЭПД получателем»;

- пункт 8.1. изложить в следующей редакции:

«8.1. Получатель проверяет все пакеты ЭПД, поступившие из системы в его адрес, на правильность электронной подписи, целостность и их соответствие установленному формату. В случае успешной проверки полученного пакета ЭПД получатель осуществляет зачисление средств на счета клиентов и передает информацию о платеже клиентам в соответствии с законодательством, внутренними нормативными документами и процедурами получателя.»;

- пункт 8.3. изложить в следующей редакции:

«8.3. В случае нарушения целостности или структуры полученного входящего пакета получатель связывается с КЦ. КЦ повторно отправляет исходящий пакет в адрес получателя. Получатель в случае невозможности получения входящих пакетов может обратиться в Сервисное бюро для получения входящих пакетов из системы через Сервисное бюро.»;

- пункты 8.5. и 8.6. изложить в следующей редакции:

«8.5. Если обмен платежными документами между получателем и клиентом осуществляется в электронной форме, получатель на основании полученного пакета ЭПД формирует и передает клиенту-получателю электронное сообщение в соответствии

с условиями договора между получателем и клиентом, внутренними нормативными документами и процедурами.

8.6. Получатель, получивший пакет ЭПД с какими-либо ошибками (зачисление средств не по назначению, блокирование или отсутствие счета и т.п.), должен осуществить возврат денежных средств посредством кредитового перевода, не позднее следующего клирингового дня. При этом в поле назначения платежа указываются допущенные ошибки.»;

- в пункте 9.2. слово «файлы» заменить словом «пакеты»;
- в пункте 10.1. исключить слово «цифровой»;
- главу 1 Приложения 1 к Инструкции «О порядке проведения платежей в Системе пакетного клиринга мелких розничных и регулярных платежей в Кыргызской Республике» изложить в следующей редакции:

«Статус и позиции участника устанавливаются уполномоченным персоналом КЦ на основании указаний руководства и/или постановлений Правления Национального банка либо Комитета по надзору Национального банка о введении специальных режимов: прямой банковский надзор, временная администрация, ликвидация.

В системе определены следующие статусы участников: «Активный», «Приостановлен», «Неактивный (заблокирован или удален)».

Статус «Активный» устанавливается участнику, когда не введено никаких ограничений по проведению платежей в системе. При данном статусе платежи участника, независимо от назначения платежа, подлежат полнофункциональной обработке и включению в расчет чистых позиций.

Статус «Приостановлен» устанавливается участнику, когда ему вводятся ограничения по участию в СПК, а в ГСРРВ ограничения не введены. При статусе участника «Приостановлен» платежи обрабатываются следующим образом:

- новые платежи и сообщения принимаются со статусом «Приостановлен»;
- платежи, принятые и включенные в расчет чистой позиции, обрабатываются как при статусе «Активный»;

– платежи принятые, но не включенные в расчет чистой позиции, переводятся в статус «Приостановлен» до тех пор, пока статус участника не изменится на «Активный» или «Неактивный».

При статусе участника «Неактивный (заблокирован или удален)», все платежи участника и в адрес участника отвергаются системой.

При введении ограничений по участию как в СПК, так и в ГСРРВ, в системе устанавливаются ограничения на позицию участников. Позиция имеет одно из следующих состояний: активная, заблокированная для дебетования/кредитования.

«Активная позиция» – устанавливается при отсутствии ограничений и означает полнофункциональную обработку всех ЭПД, независимо от назначения платежа.

«Заблокированная позиция» – устанавливается при введении ограничений на исходящие/входящие платежи участника. При данной позиции платежи от/на участника, включенные в расчет ТЧП, и платежи, поступившие в систему после блокирования позиций, принимают статус платежа «Приостановлен» и обрабатываются следующим образом:

- система пересчитывает ТЧП участников;
- новые платежи принимают статус «Приостановлен»;
- при разблокировании позиций по дебету/кредиту поступившие в систему платежи включаются в расчет ТЧП в соответствии с пунктом 2 Приложения 1;
- если до периода клиринга позиции по дебету/кредиту не будут разблокированы, платежи со статусом «Приостановлен» в период окончательных расчетов отвергаются системой с последующим уведомлением участника.»;
- в главе 2 Приложения 1 слово «файлов» заменить словом «пакетов».

3. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Правил проведения платежей в форме прямого дебетования в Системе пакетного клиринга» от 30 июля 2008 года № 30/6 следующие изменения:

в Правилах проведения платежей в форме прямого дебетования в Системе пакетного клиринга, утвержденных вышеуказанным постановлением:

- абзац седьмой пункта 1.4. признать утратившим силу;
- по всему тексту пункта 2.2.1. слово «файл» в различных падежах заменить словом «пакет» в соответствующих падежах;
- в пунктах 2.1.3. и 2.2.4. слово «обработки» заменить словом «расчета»;

- в пункте 2.3. слово «файлов» заменить словом «пакетов»;

- пункт 2.3.1. изложить в следующей редакции:

«2.3.1. Система производит проверку пакета с платежами в форме прямого дебетования на соответствие Правилам заполнения форматов.»;

- пункт 2.3.3. изложить в следующей редакции:

«2.3.3. Система после проверки пакетов платежных документов на проведение платежей в форме прямого дебетования хранит их до даты обработки.»;

- в пункте 2.4. слово «файлов» заменить словом «пакетов»;

- по всему тексту пункта 2.4.1. слово «файл» в различных падежах заменить словом «пакет» в соответствующих падежах;

- по всему тексту пункта 2.4.2. слово «файл» в различных падежах заменить словом «пакет» в соответствующих падежах;

- пункт 2.4.3. изложить в следующей редакции:

«2.4.3. В случае неверно указанных реквизитов либо отсутствия средств на счете плательщика банк-плательщик формирует пакет соответствующего формата на отказ от платежа в форме прямого дебетования, предъявленного к банковскому счету плательщика. Отказ от платежа в форме прямого дебетования может направляться в Систему банком-плательщиком согласно регламенту клирингового дня, в течение периода, начиная с даты, следующей после даты обработки платежа по дату расчета включительно.»;

- в пункте 2.5. слово «файлов» заменить словом «пакетов»;

- в пункте 2.5.3. слово «файла» заменить словом «пакета»;

- по всему тексту пункта 3.5. аббревиатуру «НБКР» заменить словами «Национальный банк» в соответствующих падежах;
- в пункте 6.1. слово «файл» заменить словом «пакет»;
- пункты 6.4. и 6.5. признать утратившими силу;
- в пункте 6.10. слово «обработки» заменить словом «расчета»;
- в пункте 6.11. слова «обработки» и «файлов» заменить словами «расчета» и «пакетов» соответственно;
- в пункте 7.4. слово «осуществляет» заменить словом «осуществляется»;
- в пункте 7.6. слова «Периода приема и обработки файлов ЭПД и сообщений» заменить словами «периода «Прием и обработка отказных платежей»;
- в пункте 8.1. слово «файлы» заменить словом «пакеты»;
- в пункте 8.4. слово «даты обработки» заменить словом «даты расчета».

4. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Инструкции о порядке заполнения платежных документов» от 25 июля 2007 года № 36/5 следующие изменения:

В Инструкции о порядке заполнения платежных документов», утвержденной вышеуказанным постановлением:

- пункт 3.4.1. дополнить подпунктом «г)» следующего содержания:

«г) при выплате пенсий Социальным фондом Кыргызской Республики используются электронные файлы сводной ведомости-поручения в машиночитаемом формате по форме Приложения 7 к настоящей Инструкции.»;

- дополнить Приложением 7 следующего содержания:

**«Приложение 7
к Инструкции о порядке
заполнения платежных
документов, утвержденной
постановлением Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 25 июля 2007 года № 36/5**

**Форма электронных файлов сводной
ведомости-поручения, используемой при выплате пенсий**

№ п/п	Наименование поля		Тип/ формат данных	Примечание
1.	Код	IDDoc	GUID	Уникальный идентификатор документа
2.	Номер документа	NumDoc	Строка (6)	Номер документа без префикса и суффикса и лидирующих нулей
3.	Дата	DateDoc	Дата	Дата документа
4.	РУСФ	SFDivision	Строка (3)	код РУСФ
5.	Банк отправитель	BIC	Строка (6)	БИК банка-отправителя расчетного счета, указанного в документе в поле «Расчетный счет»
6.	Наименование банка отправителя	SenderBank	Строка (100)	Наименование банка расчетного счета из поля «Расчетный счет» в документе
7.	Счет клиента отправителя	Sender Account	Строка (100)	Расчетный счет из поля «Расчетный счет» в документе
8.	ИНН РУСФ	INN	Строка (14)	ИНН подразделения СФ, к которому относится текущий документ
9.	ОКПО РУСФ	OKPO	Число (8,0)	Указывается код ОКПО клиента-отправителя Указывается ОКПО подразделения СФ, к которому относится текущий документ

10.	Номер СФ РУСФ	SFOND	Строка (14)	Указывается регистрационный номер СФ клиента-отправителя Указывается регистрационный номер подразделения СФ, к которому относится текущий документ
11	Общая сумма	Sum	Число (15.2)	Указывается итоговая сумма всех платежей в данном файле
12.	Количество платежей	Qty	Число (10)	Указывается количество платежей в файле
13.	Комментарий	Comment	Строка (100)	Значение одноименного поля из документа

Табличная часть «Суммы» (It Sums)

№ п/п	Наименование поля		Тип/ формат данных	Примечание
1.	Номер строки	Row	Число (5)	Номер строки, уникален в пределах одного файла
2.	БИК банка получателя	RecipientBIC	Строка (6)	БИК банка, указанного в текущей строке в поле «Место выплат»
3.	Наименование банка получателя	Recipient Bank	Строка (100)	Наименование банка, указанного в текущей строке в поле «Место выплат»
4.	Код платежа	Purpose Code	Число (8)	Цифровой код платежа по назначению, согласно Государственному классификатору платежного оборота. Код определяется по типу выплат, указанному в текущей строке. Код платежа берется из справочника «Назначения выплат».
5.	Счет получателя	Recipient Account	Строка (16)	Указывается расчетный счет из поля «Номер счета» текущей строки табличной части «Выплаты»

6.	Получатель	Recipient	Строка (14)	ПИН или ИНН получателя выплат
7.	Наименование получателя	Recipient Name	Строка (100)	Указывается ФИО/ Наименование получателя из текущей строки
8.	Дело	File	Строка (13)	Номер пенсионного дела
9.	Пенсионер	Pensioner	Строка (14)	ПИН пенсионера. Не указывается, если вид пенсии – «Случай потери кормильца» (СПК) и тип выплат не равен значению «Единовременные выплаты» или «На погребение»
10.	Вид пенсии	kindPension	Число (1)	Код вида пенсии. 1 – по возрасту; 2 – по инвалидности; 3 – СПК; 4 – случай потери военнослужащего (СПВ)
11.	Месяц-Год	MonthYear	Число (6)	Месяц-год, к которому относится сумма строки. Формат ГГГГММ
12.	Раздел	Section	Число (1)	Код раздела, к которому относится сумма выплаты в строке: 1 – первый раздел; 2 – прошлые месяцы; 3 – текущий раздел; 4 – будущие месяцы
13.	Тип выплат	TypePayment	Число (1)	Код типа выплат, к которому относится сумма выплаты в строке 1 – пенсия; 2 – накопительный пенсионный фонд; 3 – удержания; 4 – компенсация; 5 – единовременные выплаты; 6 – на погребение; 7 – доп. суммы

14	Дополнительно	AddInfo	Строка (5)	Код единовременных выплат. Указывается в случае единовременных выплат
15.	Сумма выплат	SumPayd	Число (18.2)	Основная сумма выплаченная

».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 29 октября 2021 года
№ 2021-П-07/65-2-(ДКП)

О размере учетной ставки Национального банка Кыргызской Республики

В соответствии со статьями 24, 28 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Установить учетную ставку Национального банка Кыргызской Республики в размере 8,00 процента годовых.
2. Настоящее постановление вступает в силу с 30 ноября 2021 года.
3. Экономическому управлению разместить информацию о размере учетной ставки на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики в течение 1 (одного) рабочего дня со дня принятия настоящего постановления.
4. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего экономическое управление.

Председатель

К. Боконтаев

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 1 декабря 2021 года
№ 2021-П-14/66-1-(ПС)

Об утверждении Положения «О требованиях к плану счетов бухгалтерского учета операторов платежных систем/ платежных организаций»

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Положение «О требованиях к плану счетов бухгалтерского учета операторов платежных систем/платежных организаций» (прилагается).
2. Юридическому управлению:
 - опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
 - после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.
3. Настоящее постановление вступает в силу 1 января 2022 года.
4. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения операторов платежных систем и платежных организаций, ОЮЛ «Ассоциация операторов платежных систем КГ».

5. Отделу развития государственного языка и документо-оборота довести настоящее постановление до сведения соответствующих структурных подразделений, областных управлений и представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

6. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление платежных систем.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение к
постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 1 декабря 2021 года
№ 2021-П-14/66-1-(ПС)

ПОЛОЖЕНИЕ

**«О требованиях к плану счетов бухгалтерского учета
операторов платежных систем/ платежных организаций»**

Глава 1. Общие положения

1. Настоящее Положение устанавливает требования к формированию плана счетов бухгалтерского учета (далее – план счетов) операторов платежных систем /платежных организаций (далее – ОПС/ПО) в соответствии с законами Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности», «О платежной системе Кыргызской Республики» и «О бухгалтерском учете», действующих на основании выданных лицензий Национального банка Кыргызской Республики (далее – Национальный банк).

2. План счетов представляет собой структурированный, экономически обоснованный перечень счетов, в рамках которого каждый счет имеет название и цифровое обозначение, включен в раздел и группу по определенному критерию классификации.

3. План счетов разрабатывается ОПС/ПО в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности (далее – МСФО) и утверждается в установленном в ОПС/ПО порядке с учетом требований настоящего Положения, Положения «Об основных требованиях к учетной политике ОПС/ПО», Инструкции по применению плана счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности субъектов предпринимательства, некоммерческих организаций (за исключением бюджетных учреждений) и иных нормативных правовых актов Национального банка.

4. Учет, согласно плану счетов, должен обеспечивать формирование финансовой отчетности.

Глава 2. Общие требования к плану счетов

5. ОПС/ПО могут использовать план счетов бухгалтерского учета в ОПС/ПО, утвержденный постановлением Правления Национального банка, в качестве типового плана счетов.

6. План счетов должен:

- обеспечивать составление основных финансовых отчетов, согласно МСФО;
- быть гибким, иметь возможность расширяться в будущем вследствие изменения структуры или сферы деятельности ОПС/ПО;
- предусматривать достаточную детализацию для построения основных финансовых и управленческих отчетов.

7. План счетов основывается на классификации счетов, исходя из экономического содержания, по назначению операций, осуществляемых ОПС/ПО, и включает счета, подлежащие регистрации в бухгалтерском учете.

8. Количество счетов определяется потребностями ОПС/ПО при составлении финансовой отчетности.

9. Одновременно с планом счетов утверждается его описание с указанием назначения каждого счета, описанием учитываемых операций и ограничений.

Глава 3. Требования к структуре плана счетов

10. План счетов должен обеспечивать учет всех проводимых ОПС/ПО операций и включать балансовые и забалансовые счета.

11. План счетов должен включать следующие разделы и группы счетов:

- раздел 1000 «Оборотные активы»;
- раздел 2000 «Внеоборотные активы»;
- раздел 3000 «Краткосрочные обязательства»;
- раздел 4000 «Долгосрочные обязательства»;
- раздел 5000 «Собственный капитал»;
- раздел 6000 «Доходы от операционной деятельности»;
- раздел 7000 «Операционные расходы»;

- раздел 8000 «Общие и административные расходы»;
- раздел 9000 «Доходы и расходы от неоперационной деятельности»;
- раздел 11000 «Забалансовые счета».

12. При распределении в разделах групп счетов и в группах отдельных счетов должен использоваться иерархический принцип:

- первая цифра номера счета отражает раздел счета;
- вторая и третья цифры отражают группу счета, которая группирует счета с однородным экономическим содержанием;
- четвертая цифра указывает на конкретный объект учета.

Глава 4. Особенности разделов

13. Счета разделов с 1000 по 5000 являются постоянными счетами, и на их основании составляется отчет о финансовом состоянии ОПС/ПО. Счета разделов с 6000 по 9000 являются временными счетами, и их сальдо переносится на счет 5999 «Свод доходов и расходов» по окончании отчетного периода.

14. Счета раздела 1000 «Оборотные активы» являются активными счетами, на которых отражаются оборотные активы ОПС/ПО, имеющие высокую ликвидность. Остатки по активным счетам являются дебетовыми, за исключением контрсчетов, которые являются пассивными и имеют кредитовые остатки.

15. Счета раздела 2000 «Внеоборотные активы» являются активными счетами, на которых отражаются внеоборотные активы и нематериальные активы, находящиеся в ОПС/ПО, и которые классифицируются как «менее ликвидные активы». Остатки по счетам являются дебетовыми, за исключением контрсчетов, которые являются пассивными и имеют кредитовые остатки.

16. Счета раздела 3000 «Краткосрочные обязательства» являются пассивными счетами, на которых отражаются обязательства по операционной деятельности ОПС/ПО сроком погашения до 12 месяцев. Остатки по счетам являются кредитовыми, за исключением контрсчетов, которые являются активными и имеют дебетовые остатки.

17. Счета раздела 4000 «Долгосрочные обязательства» являются пассивными счетами, на которых отражаются обязательства по операционной деятельности ОПС/ПО сроком погашения свыше 12 месяцев. Остатки по счетам являются кредитовыми, за исключением контрсчетов, которые являются активными и имеют дебетовые остатки.

18. Счета раздела 5000 «Собственный капитал» являются пассивными счетами и отражают все средства, принадлежащие владельцам (участнику/участникам/акционерам) ОПС/ПО. Счет нераспределенной прибыли может иметь кредитовый или дебетовый остаток.

19. Счета раздела 6000 «Доходы от операционной деятельности» являются пассивными счетами и отражают все доходы, полученные ОПС/ПО в результате операционной деятельности в течение отчетного периода. Остатки по доходным счетам являются кредитовыми, за исключением контрсчетов, которые являются активными и имеют дебетовые остатки.

20. Счета раздела 7000 «Операционные расходы» являются активными счетами. На них отражаются все расходы, понесенные ОПС/ПО в результате основной/операционной деятельности в течение отчетного периода и являются временными счетами. Остатки по расходным счетам являются дебетовыми, за исключением контрсчетов, которые являются пассивными и имеют кредитовые остатки.

21. Счета раздела 8000 «Общие и административные расходы» являются активными счетами. На них отражаются все расходы, понесенные в отчетном периоде, которые не входят в себестоимость товарно-материальных запасов и не связаны напрямую с реализацией готовой продукции, товаров и услуг и являются временными счетами. Остатки по расходным счетам являются дебетовыми.

22. Счета раздела 9000 «Доходы и расходы от неоперационной деятельности» являются временными счетами. На них отражаются доходы и расходы от неоперационной (инвестиционной и финансовой) деятельности ОПС/ПО. Счета доходов являются пассивными и имеют кредитовый остаток, счета расходов являются активными и имеют дебетовый остаток.

23. Счета раздела 11000 «Забалансовые счета» предназначены для отражения операций ОПС/ПО с условными активами и обязательствами, подлежащими внесистемному учету. На этих счетах учет ведется без применения метода двойной записи. Забалансовые счета не корреспондируют между собой и с другими балансовыми счетами, они могут быть активными и /или пассивными.

Глава 5. Заключительные положения

24. Руководитель ОПС/ПО несет ответственность за соответствие плана счетов законодательству Кыргызской Республики и требованиям настоящего Положения.

25. ОПС/ПО вправе вводить в план счетов дополнительные группы счетов. При этом при предоставлении в Национальный банк промежуточной финансовой отчетности дополнительно предоставляется информация о новых введенных счетах с указанием названия группы, счетов, входящих в данную группу, и их краткого описания.